

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100145 8535

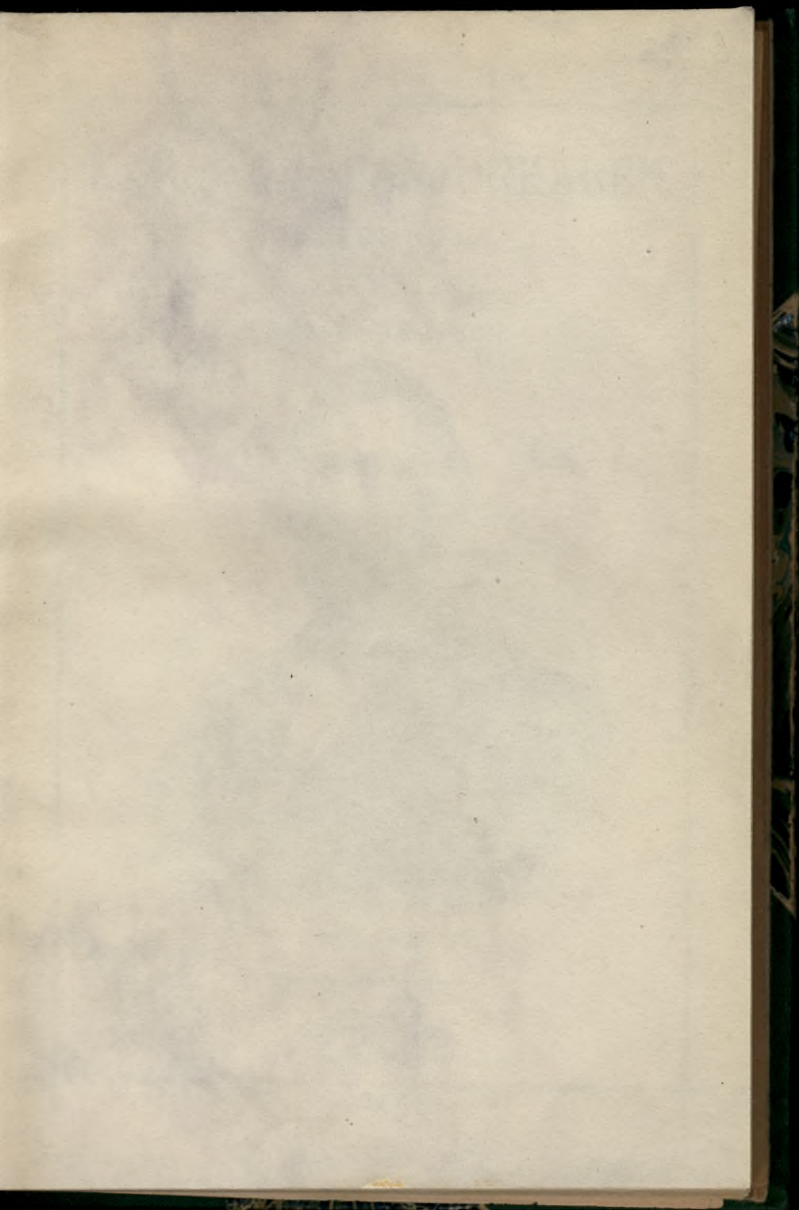

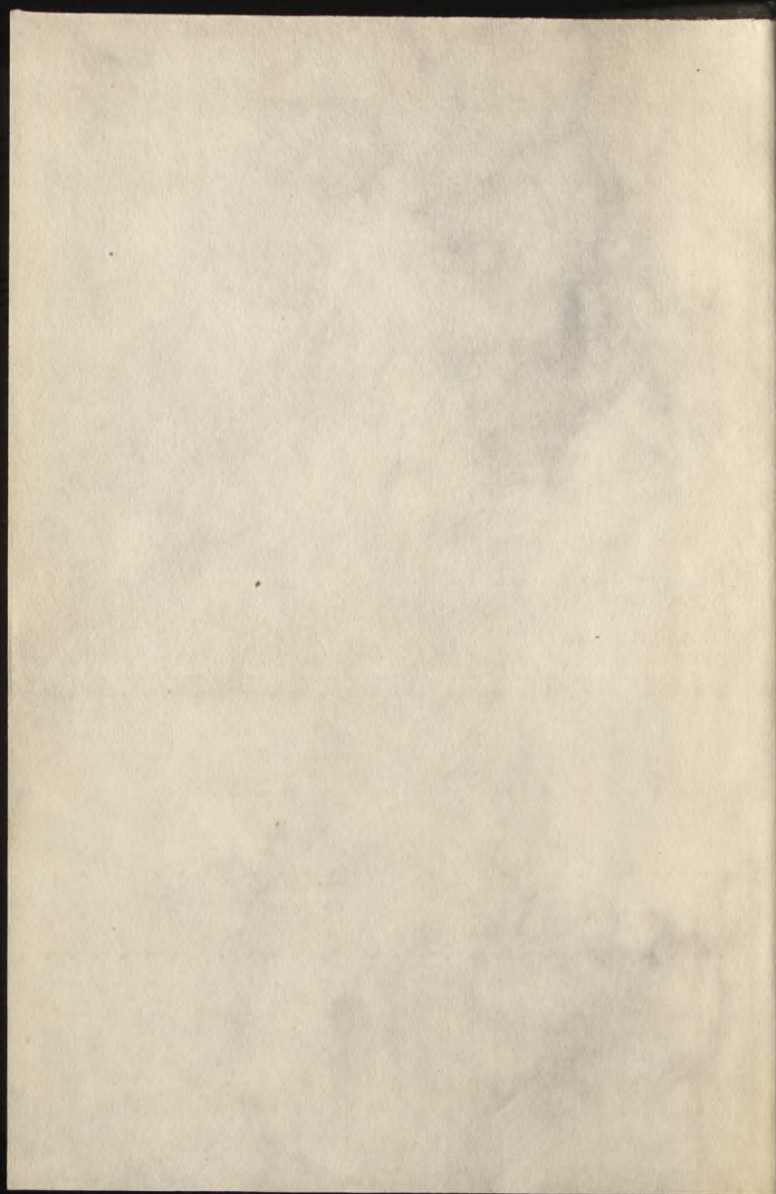
Allmänna Sektionen

Litt.

Sv.

Saml.

FÖSTERLÄNDSKT BIBLIOTEK. 1.

KARL XV OCH FANJUNKAREN.

PENNRITNING

AF

PEHR THOMASSON.

KONUNG KARL XV.

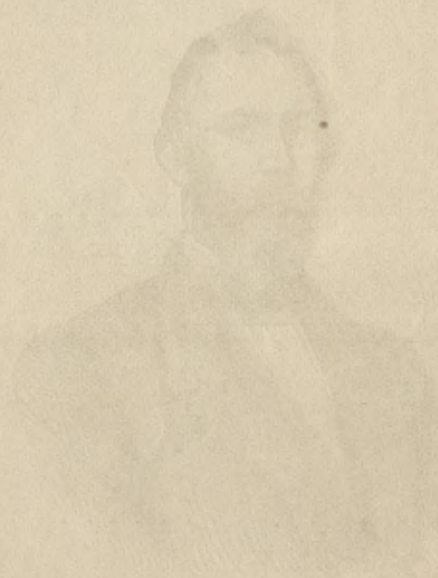
STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Pris: 25 öre.

KARL XV. DE FANJUNKAREN.

REX SUECIE.

REX SUECIE.

REX SUECIE.

REX SUECIE.

REX SUECIE.

REX SUECIE.

KARL XV OCH FANJUNKAREN.

PENNRITNING

AF

PEHR THOMASSON.

STOCKHOLM.
KARL GUSTAFSSONS FÖRLAG.

KARL XV OCH HANDBOKEN

PHIL. THOMSON

STOCKHOLM.
TRYCKT Å TIDNING FÖR ALLA'S TRYCKERI,
1882.

I.

Det är en vacker dag på eftersommaren ett af de första åren på sextioalet, som vi föra läsaren till Bäckebo lilla kyrka, belägen omkring tre mil norr om Kalmar. Trakten omkring kyrkan är icke särdeles vacker och kan på intet sätt jämföras med till exempel den natur, som utvecklar sig i Södermanland. Det ligger något kargt och stenbundet i den småländska jorden; ljunghedar och vidsträckta bränar, hvilka mer och mer, år efter år brytas upp; stora täta skogar och här och der små insjöar eller rättare kärr; se der smålandstaflans egentliga utseende. På åtskilliga platser, såsom t. ex. vid Jönköping, har den nyckfulla naturen dock visat hvad den kan åstadkomma. En mera hänförande utsigt än den man har då man står på Dunkehallar och en solljus dag skådar ned på den vid ens fötter utbredda smålandsslätten, i norr begränsad af östgötaberget, får man icke se annorstädes i vårt land med undantag af i Dalarne och i Norrland.

Visserligen är Bäckebotrakten mager och ful, men der bor det oaktadt ett arbetsamt och förnöjdt folk, som ur sina med svett och möda plöjda åkrar hemtar sin mången gång knappa föda och ej vet af sådana njutningar som innevävarne i de rikare lottade provinserna kunna bestå sig.

Den ofvan nämde dagen hade en ofantlig skara allmoge församlat sig på och omkring den stora jemna slätt vid hvilken Bäckebo kyrka är bygd, och som också begagnas till plats för årets sedvanliga marknader. Midt emot slätten på andra sidan Hvetlandavägen funnos då, och kanske finnas ännu, en lång rad så kallade marknads- eller kyrkoskjul, der besökandes hästar funno skydd för väder och vind och på hvilkas tak en massa pojkar klängt upp.

Klockaregården och skolhuset ligga också i kyrkans omedelbara närhet, hvaremot prestgården fått sin plats ett godt stycke ifrån densamma.

Alla besökande voro helgdagsklädda. Till och med fattigstughjonen hade putsat upp sina yttre menniskor efter bästa förmåga. Allas blickar voro allvarsamma, nästan högtidliga, och ju närmare tiden led emot middagen, desto mera längtansfulla blickar kastades utåt Hvetlandavägen, der hvartenda dammoln, litet eller stort, kom allas hjertan att klappa fortare.

I en lång linie framför kyrkan stodo ortens skarpskyttar uppställda under en gammal afskedad eller, rättare sagdt, *afsatt* fanjunkares kommando. Denna trakt led åtminstone då för tiden total brist på officerare, hvadan den nämde gamle knekten måste öfvertaga befälet, för att det ej skulle se så fattigt ut. Medveten om sin värdighet och det ansvar, som denna dag skulle hvila på honom, gick gamle Peter Hane med långsamma, gravitetiska steg af och an framför truppen, då och då mumlande en äkta mustig

krigared mellan de af tjocka, mörkbruna mustascher prydda läpparne.

»Jo, jo, höga herrar låta alltid vänta på sig», yttrade han halfhögt, under det han knäppte ned sabeln, så att den, släpande i sanden, åstadkom ett rasslande ljud, som högeligen förtjuste en skock pojkbysningar, hvilka med beundrande blickar följde den gamle knektens alla rörelser.

»Tänk om han tagit en annan väg, och kumsarjen bara lurat oss», utbrast en liten klotrund bondgumma, som i sin tjocka bindmössa svettades så att det brunstekta ansigtet liknade en skinande kopparkastrull, »det skulle vara ett gement spektakel.»

»Åh, var lugn hon, Mor Brit-Lisa», inföll »kumsarjen» som hört bondgummans tvislande ord. »Jag har brefvet från landshöfdingen på mej, och då är det säkert som gull, att kungen kommer i dag.»

Det var således ett kungabesök, som Bäckebo denna dag skulle hedras med. Någon konung hade aldrig så långt man kunde minnas tillbaka och kyrkböckerna förtäljde, förut besökt denna trakt. Karl den XV hade nu gifvit tillkänna, att han ämnade taga den vägen ned till Kalmar, hvarifrån han sedermera efter en kort hvila skulle fortsätta färden öfver till Öland, der han nästan hvarje höst plägade jaga tillsammans med sin jagtklubb.

Nyheten om detta besök hade mottagits med allmän tillfredsställelse af allmogen, som tyckte om kung Karl för hans hurtiga och rättframma uppträdande bland allmogen i de orter, der han

för fram. Den enkle landtmannen älskar icke ståt och ett ceremoniöst framträdande; han kan visserligen beundra och gapa på härligheten, men den värmer icke hans hjerta, och när ståten är förbi, äro för det mesta de ståtande herrarne glömda. Karl XV:s enkelhet och tvångsfria väsende gjorde alltid ett godt intryck hvar han reste fram, och folket gaf honom för den skull sin hyllning, icke ensamt derföre att han var kung, utan emedan han var både kung och menniska på samma gång. Derföre gifves det också ganska få svenska konungar, som vid sin död varit så saknade af folket, nationens kärna, som konung Karl XV.

Medan allmogen, som kommit tillsammans från de närmast Bäckebo liggande socknarne, under otålig väntan på kungen pratar om hur han skall se ut, hur han är klädd, hur han åker o. s. v. vilja vi en stund närmare sysselsätta oss med gamle Peter Hane, en af hufvudpersonerna i denna berättelse.

Gamle fanjunkaren var en mäktig myndig person i orten, en riktig »buse», isynnerhet för de unga, som icke kunde väl med hans stora mustascher och »glosögon», som hade starkt sysskontycke med ett par tefat. Då han blef arg, och detta hände för den minsta småsak, svor han och gormade »som en knekt,» och det var derför icke godt, att i dessa stunder komma honom nära.

Peter Hane bebodde en liten stuga icke långt ifrån kyrkan, och hade hos sig endast sin sju-tonåriga dotter Anna, en täck och oskyldig flicka,

som redan vid så unga år satt mången ungersvens hjerta i eld och lågor. I hennes sällskap var fanjunkaren »spak som ett lam»; de mustiga krigarederna förstummades och berserkaraseriet lade sig genast, då hon varnande utbrast:

»Inte så, far; det är syndigt att svära».

Den morgonen, då han erbjöds befälet öfver skarpskyttarne vid deras parad för kungen, var Peter Hane vid det bästa humör. Den gamla uniformen, som ej på länge varit på hans kropp, togs fram, borstades och lagades upp; gubben rakade sig omsorgsfullare än vanligt och så utpyntad styrde han vid Annas sida sina steg till kyrkan. Såsom befälhafvare öfver socknens krigsmakt visste han också att skaffa både dottren och de af honom gynnade en förmånlig plats för att åse den stundande högtidligheten.

Här ofvan nämdes att gubben Hane blifvit afsatt från sin tjenst. Härmed hängde så tillsammans, att han, som i yngre år varit en ifrig dyrkare af Bacchus, flerfaldiga gånger erhållit »uppsträckning» derför. Som han var en duglig underofficer och afhållen af gemenskapen för sitt rättframma sätt, hade regementschefen länge öfverseende med hans snedsprång, men när dessa under senare pågående möte blefvo alltför täta och förargelseväckande, så kunde öfversten ej vidare låta nåd gå för rätt. Vid den så kallade »brödmönstringen» vid mötets slut erhöll Peter Hane helt enkelt sitt afsked och förklarades ovärdig att längre begagnas i kongl. majestäts och kronans tjenst.

Visserligen tyckte Peter Hane, att det var försmädligt att så der »få afsked på grått papper», men han tröstade sig dermed, att han egde sin lilla gård ograverad och dertill ett lagom stort kapital penningar i Kalmar sparbank att lefva på till döddagar. Och denna gård skötte gubben sedermera så ifrigt, att den gaf honom dubbelt emot förut. Att han litet emellanåt tog sig en tår på tand, det brydde ingen sig om, aldra helst som han aldrig gjorde någon människa för när, utan vid dylika tillfällen mest gick för sig sjelt.

Den af socknens ungdom uppförda äreporten, smyckad med guirlander af blommor och grönt, glänste i solskenet och de många vimpelarne fladdrade så lekfullt för den lätta vinden, som ändock icke hade nog friskhet och styrka att tillfyllas gifva svalka åt de på och omkring kyrkplatsen församlade människorna och djuren. Välmående gubbar och gummor torkade sig ideligen i de skinande ansigtana; hästarne stodo med hängande hufvud och endast nosade på det nästan ljumma, för dem framsatta dricksvattnet, och längs dikesrenarne lågo hundarne flämtande med tungorna hängande ur gapen. Sjelfva småpojkarne, som annars ej pläga så lätt tröttna när det gäller lekar och spräng, höllo sig nu stilla, men om det var den tryckande värmen eller stundens högtidlighet, som hade denna inverkan på dem, är ej så lätt att afgöra.

På skarpskyttelinien båda flyglar hade folket mest skockat sig, för att kunna se så mycket bättre, ty det var naturligt, menade man, att kungen skulle gå fram och tala till skarpskyt-

tarne eller åtminstone till deras befälhafvare, eftersom idéen om allmän frivillig folkbeväpning då var som ifrigast och kungen sjelf var en af de ifrigaste för att den skulle föra så långt som möjligt till målet.

Plötsligt uppstod ett väldigt dammoln långt borta på vägen och ropen: »kungen kommer;» »nu kommer kungen» skallade från mun till mun. Fanjunkaren rätade på sig, antog en mera krigisk uppsyn, och från hans mun ljöd det barska anropet:

»Höger, rätta er!»

Dammolnet kom närmare; flere vagnar urskiljdes, och inom kort stannade konungens vagn framför äreporten. Skarpskyttarne skyldrade; folkmassan hurrade; hattar, näsdukar och mössor svängdes i luften; allt andades idel glädje och allas blickar sökte nyfiket efter konungen.

2.

I den kungliga vagnen äkte, utom Karl XV, äfven prins August. Den sednare var iförd uniform, men den förre bar en civil grå dräkt, enkel och utan alla prydnader. Folket trodde för den skull att prinsen var kungen, men det skulle snart bli taget ur sin villfarelse.

Vagnen hann knappt stanna förr än konungen med ett lätt språng stod på marken. Hans manligt vackra gestalt rätade ut sig och de blic-

kar han kastade omkring sig voro glada och vänliga.

»Äh, är det kungen?» hviskade en bondgumma till en annan; »han ser ju ut som en vanlig människa.»

»Ja, det må jag då säga», svarade den andra gumman i samma hviskande ton, »nog kunde han ha' klädt sig litet bättre. Men hvem är den der granne herrn som åker med honom? Det trodde jag var kungen.»

»Äh, inte va' de' nånting att se», menade en tredje; »en kung ska väl fara fram som en kung, vet ja'.»

Sedan kung Karl talat några ord med ortens förnämsta personer, hvilka tagit plats vid äreporten, gick han rakt fram till fanjunkaren, som stod rak och styf som en pinne framför truppen.

»Hvad heter du?» sporde kungen raskt.

Peter Hane sade sitt namn.

»Hane,» eftersade kung Karl fundersamt.

»Hvilket regemente tillhör du?»

Nu stod gamle fanjunkaren der vackert. Ehuru han på morgonen tagit både helan och halfvan och till på köpet ett par bastanta »knorrar» för att riktigt friska upp kuraget, öfverfölls han likväl af en så våldsamt skakning, att han med möda kunde hålla sabeln. Han visste också med sig sjelf att han begått ett straffvärdt brott, då han, som blifvit afsatt och förbjuden att bära regementets uniform, nu likväl bar den. Han skulle i detta ögonblick velat gifva bra mycket

om han i en blink kunnat utbyta den mot en skarpskytteuniform.

Peter Hanes tystnad såväl som den besynnerliga skälfningen och den blekhet, som bredde sig öfver hans solbrynta anlete, sade kungen mer än tusen ord huru det stod till med saken.

Karl XV hade ett särdeles godt minne och som Hanes afskedande egt rum icke särdeles långt före här omnämnda kungabesök, så påminde sig kungen detsamma efter en stunds funderande.

»Förlåt, ers majestät», vågade fanjunkaren ändtligen framstamma. »Här fins ingen i trakten som kan taga befälet mer än jag, och därför så...»

»Det är nog», afbröt kungen, som rördes af hans synbara ångest. »Är du gift?»

»Ja, ers majestät», svarade fanjunkaren; och då han af kungens hållning och blickar såg att han kunde fortsätta, gjorde han detta på följande sätt: »Jag har tjenat troget under ers majestäts fader, och var med på Fyen 1848, när de förbannade tyskarne inte kunde låta dansken vara i fred. Hvad det kliade i fingrarne när vi sågo preussarne på andra sidan ån och ändå inte fingo ge dem en salfva. Gift har jag varit, ers majestät, och här står mitt enda barn,» fortfor han, under det han med rättmätig stolthet visade på sin vackra dotter, som, förläget tummande på förklädesbandet, icke hade tänkt sig en sådan ära som att bli presenterad för sjelfvaste kungen. Anna såg icke heller hvilka sneda och afundsjuka blickar de andra flickorna och deras mödrar kastade på henne.

Sedan kungens blickar under några minuter med välbehag hvilat på den vackra, rodnande Anna, sade han skämtsamt:

»Du skall väl snart gifta bort din vackra dotter, kan jag tro?»

Annas bryderi tilltog ännu mera, då fadren svarade:

»Ack, ers majestät, hon är allt för fattig att bli gift. Det är endast rika flickor som bli det.»

Sedan kung Karl ännu en stund vänligt talat med den vackra fanjunkaredottren, som i följd deraf nödgades gå ända fram till honom, gick han ett slag längs skarpskyttarnes led och sade här och der några uppmuntrande ord, gående ut på, att pojkarne icke skulle tröttna i sina frivilliga vapenöfningar utan allt mer och mer förkofra sig i vapnens handterande. Dessa ord väckte genklang hos alla och Bäckebo skarpskytteförening var också en af de ståndaktigaste i Norra Møre härad. Efter ytterligare några ord till Peter Hane nickade kung Karl, sade sitt kärnfasta: »Adjö med er, pojkar, tack ska ni ha!» och reste vidare, följd af folkmassans ihärlande jubel, framåt vägen mot Örntorp.

Det korta besöket var förbi, men folkmassan dröjde ännu ett par timmar qvar, pratande om kungen och om alla de granna herrarne i hans följe. De flesta tyckte dock att kungen gerna kunnat vara klädd i uniform; nu var han den enklaste af allesammans. Till och med hans betjenters granna livré stack bondgummorna mera i ögonen. Men när talet man och man emellan sedan föll på konungens anspråkslösa uppträdan-

de bland folket, då var det han som med storm eröfrat allas hjertan, och innan kyrkplatsen blef fri från folk, hade alla kommit öfverens om att »en likare kung inte stod att finna.»

Sedan fanjunkaren aftackat skarpskyttarne, som voro icke så litet stolta öfver att »kungen pratat med dem», vandrade han och Anna sakta åter till hemmet. Den unga flickan var tyst och sluten. Inom hennes bröst rörde sig så många olikartade känslor. Ibland var hon sorgsen, ibland så glad, att hon skulle velat omfamna hela världen, men hon visste ej hvarför.

»Nå, min flicka», sporde fanjunkaren omsider, »hvad tyckte du om kungen?»

»Han ser så god ut, far, att han bestämdt inte vill göra dig illa.»

Fanjunkaren spratt till och for med ena handen öfver mustacherna.

»Hörde du då hvad han sa?» frågade han förlägen.

»Ja, det var många som hörde det.»

Peter Hane suckade. Förut hade han icke det ringaste bekymrat sig om hvad folket pratade, men nu, sedan han talat med kungen, stack det honom som nålar att han skulle gjort sig ovärdig att tjena honom. Ångern, som ibland också brukar komma bra sent, marterade honom nu svårligen. Han skulle i dessa ögonblick velat gifva bra mycket om han kunnat få tillbaka sin plats i regementet.

Under dylika djupa funderingar hade far och dotter kommit hem. Den förre satte sig genast i ena soffhörnet sedan han under ett djupt ve-

mod aftagit uniformen, den han aldrig mera trodde sig komma att bära, och hängt upp den i förstuguskrubben. Och så satt han ännu modstulen, då solens sista strålar tittade in genom de små fönsterrutorna och lekfullt smekte föremålen i det, tack vare Annas ordningssinne, fint utpyn-tade och snygga rummet. Men innan de för några timmar togo afsked af den näjd, som de snart igen skulle upplysa, gjorde de ett sista besök hos den i hörnet sittande trumpne gubben Hane och kysste hans panna, ögon och kinder liksom ville de säga:

»Seså, trumpnos, var nu glad igen; det blir väl bättre med tiden!»

3.

Hösten kom med sina störtskurar, sina stormar och sin disiga väderlek, som gjorde sinnet tungt och motsträfvigt till allt arbete. Detta ökade naturligtvis gamle Hanes tungsinthet ännu mera och gjorde honom till en riktig tvärvigg, som alltid brummade, äfven då ingenting var i olag.

Anna hade deremot återfått sitt fordna glada lynne, och hon sjöng dagarne i ända som en liten lärka, allt under det hon på det ifrigaste arbetade med sina hushållsbestyr.

Hvarför sjöng hon, och hvarför var hon så glad; hvarför gingo hushållsbestyren med en sådan fart?

Anna hade ändtligen, efter mycket funde-
ramde hit och dit, kommit under fund med att
hon älskade Erik, den hurtigaste pojken i hela
Bäickebo. De unga hade några gånger talat om
sin kärlek, och som fanjunkaren var emot par-
tielit, ty Anna hade inga hemligheter för honom,
så fattade Erik det beslutet att resa upp till
Stockholm för att på något sätt söka sin utkomst.
Anna misströstade ej; tvärtom hyste hon de al-
dra bästa förhoppningar, och när Erik i början
på hösten begaf sig på väg en dimmig och ru-
skiig morgon, smög sig Anna ut och följde ho-
nom på väg till Lufvehult.

»Jag litar på dig,» sade hon vid afskedet.

»Ja, det kan du,» svarade Erik trofast. »Val
ä' vi fattiga, men der kärleken råder går allt
lätt. Jag litar också på dig, kära Anna.»

Den unga flickan stod länge och såg med
tårfyllda blickar efter Erik, då han med hurtiga
steg vandrade vägen fram mot Kalmar, i hvilken
stad han skulle gå om bord för att göra resan
till hufvudstaden.

Julens fester voro öfverstökade; lekstugorna
hade lockat sina kunder, men bland dem fans
iclle Anna; hon skydde dylika tillställningar, ty
Erik låg henne ständigt i hägen. Så kom ny-
året och med detta en strängare vinter, än det
varit på många år. Våldiga snödrifvor hopade
sig utmed och på landsvägarne och hindrade fol-
ket från att så mycket som annars vistas ute.
Kölden smälde i knutarne och hvar och en trif-
des bäst i hemmet.

Och våren följde derpå. De isar som bundit åar och kärr smälte bort och ett ofantligt vattenflöde hotade mängen gång att förgöra den späda vårsadden; men vackrare dagar kommo; träden iklädde sig sin friska nya drägt; ängarne prunkade med nickande vårblommor; allt kändes så uppfriskande; naturen och människorna hade blifvit pånyttfödda.

En afton hemkom gubben Hane från Balebo, der han varit på besök hos en aflägsen släkting. Genast vid hans inträde i rummet märkte Anna, att något ovanligt förefallit.

»Du är ej glad i afton, far,» sade hon smekande.

»Glad,» puttrade den gamle fanjunkaren, »hur skall man kunna vara glad, då man får höra snäsor hvart man kommer?»

»Hvad har nu händt?»

Sedan gubben stampat smutsen från fötterna och torkat det af duggregnet genomblotta skägget, satte han sig i soffhörnet och funderade en stund. Under tiden gick Anna fram och tillbaka och sysslade med hvarjehanda, men slutligen tog hennes nyfikenhet till den grad ut sin rätt, att hon ej kunde tåga längre.

»Hvad har händt?» sporde hon för andra gången.

»Mycket förtretligt,» svarade gubben och tog en barsk uppsyn på sig. »De förbannade käringarne låta inte en människa vara i fred, och jag skulle önska, att jag hade hela patrasket framför en kanonmynning och sjelf finge fyra af. Det är då hin att man — — —»

En torrhosta afbröt i detsamma gubben. Och som en dylik hosta vanligtvis plägar vara envis och gubben Hanes just var en af det envi-saste slaget, så låta vi gubben i all sköns lugn hosta ut, och berätta i stället med andra ord hvad som händt honom under hans besök hos den aflägsna slägtingen i Balebo.

Ända sedan konungabesöket, då fanjunkaren och hans vackra dotter varit föremål för kung Karls intresse, hade den beställsamma afundsjukan, som alltid är framme i ogjordt väder och åstadkommer split och tvedrägt, haft mycket att göra med gubben Hane och Anna.

Man visste nämligen, att gubben blifvit afsatt, och detta var nog. Till hans olycka hade, såsom vi af det föregående veta, flere personer hört fanjunkarens samtal med konungen. Deraf drogo de på eget bevåg de slutsatser som de sjelfva ville.

När Peter Hane kom till sin slägting i Balebo, möttes han redan vid sitt första inträdande af dessa hänfulla ord:

»Du är en förtappad varelse, Peter, du får ju inte mera tjena kungen».

Fanjunkaren studsade tillbaka.

»Hvad säger du, Greta?» utbrast han. »Får jag inte tjena kungen?»

»Nej, Maja i Sandslätt sa' att du inte får göra det. Tvy vale!»

Hvad gubben sedan fick veta, det var att folket i socknen allmänt talade om hans afsättning och att kungen också haft åtskilligt att an-

märka mot hans uppträdande i den uniform, som han ej hade rättighet att bära.

Detta förtröt naturligtvis fanjunkaren, och under hemvägen funderade han på ett sätt att göra pratet om intet.

Då torrhostan äntligen lemnat honom så stort rådrum, att han kunde få ett ord öfver läpparne, framstönade han denna mening:

»Anna, du måste tala med kungen.»

»Jag?» sporde dottren förvånad; »hur ska' det gå till?»

»Du ska' resa till Stockholm. Jag kan inte längre lida dessa otidigheter, som jag dagligen får höra. Kung Karl är en ärans man och du skall bedja honom att skänka mig — — — en så'n förbannad torrhosta — — — jag — — — vänne — — — att — — hi-i — — hi-i — —.»

Gubben var förargad och det i grund och botten, och det var detta som gjorde att han icke kunde fortsätta. Han fördes i säng och en god sömn gjorde att han på morgonen derefter var något lugnare till sinnes. Men idén om Annås stockholmsresa var dock så pass rotad hos honom, att han ej kunde bli fri från den. Anna tyckte ej heller illa derom, ty hon visste att hon då skulle få träffa Erik.

En vårdag var Peter Hane ensam; dottren hade rest, men hvart, det fick ingen veta. Ändamålet med resan visste blott *han* och *hon*. Afresan skedde med en af de första ångbåtarna på våren.

4.

En lugn och klar vårafton nalkades ängaren Bore Stockholms skeppsbro. Akterdäcket var uppfyllt af resande, mest utlänningar, och från allas läppar hördes utrop af oförstald beundran öfver den sköna tafla, som upprullade sig för deras blickar. Och inloppet till Sveriges hufvudstad från yttre skärgården är verkligen hänförande. Sakta glider ångbåten fram mellan vackra grönklädda holmar och mörka steniga skär, der knappast några förkrympta buskar trifvas. Redan på långt håll synes kupolen på Katarina kyrka; staden (Nordens Venedig, såsom Stockholm rättvisligen benämnes) framträder mer och mer, men icke förr än man är alldeles inpå den, ser man den i all dess storhet. Solen står långt nere i vester och dess strålar belysa kyrktornen och de terassformiga höjderna på Söder och färga hundra-tals fönsterrutor guldgula. Och öfver allt detta ligger den magiska vårstämningen, så mäktigt tilltalande hvarje hjerta. Det är med ett ord en tafla som, sedd första gången, ovilkorligt måste aflocka åskådaren utrop af beundran, så framt han har sinne för det sköna som öfverallt röjer sig i naturen.

I fören på ångbåten stod en ung och vacker flicka och betraktade med strålände blickar den framför henne liggande staden. Många gånger hade fadren med förtjusning talat med henne om Stockholm och dess sköna läge, och Anna, ty

den vackra flickan var hon, fann också att beskrifningen deröfver alls icke var öfverdrifven.

Men vi måste tillstå, att det icke allenast var åsynen af den hänförande taflan, som så förtjuste henne. Tanken på att få återse Erik gjorde ej litet härtill.

Ungefär åtta dagar innan hon reste hade hon skrivvit ett långt och ömt bref till Erik. Hade han fått detsamma eller hade det gått förloradt? Ovissheten härom pinade henne hvar gång hon tänkte derpå.

Der hon nu stod på fartygets fördäck spejade hon omkring åt alla sidor. Hon såg människor komma och gå, än fort och än sakta, och detta vimmel alldeles förbryllade henne. »Usch, jag skulle inte en enda dag kunna uthärda i ett sådant förfärligt larm,» tänkte hon, och likväl hade hon knappt varit åtta dagar i hufvudstaden förr än hon var van vid larmet och springet; det är en gång så, att man snart vänjer sig vid det, som man dagligen har inför sina ögon och öron.

Hennes irrande blickar stannade till slut på en smärt ung man, som med hastiga steg närmade sig från slussen. Denne unge man var Erik. Redan på långt håll hade han igenkänt Anna och nu hviftade han så gladt sin välkomsthelsning med den runda filthatten. Det var ej långt ifrån att Anna tagit ett enda språng ned på bron, så glad och lycklig kände hon sig i detta ögonblick.

Den långsamma och för längtande passage-rare tråkiga tilläggnngen var öfverstökad och Anna var en af de första, som skyndade öfver

landgången rakt i Eriks armar. Väl tittade de omkringstående småleende på de båda älskande och ett par sprättar läspade halfhögt: »en förb-dt vacker flicka, en riktig oskuld från landet» m. m., men detta bekymrade alls icke de älskande i detta ögonblick; de sågo endast hvarandra.

»Kom, kära Anna,» hviskade Erik slutligen och drog den unga flickan bort ur folkvimlet. »Tag reda på dina saker, så gå vi genast hem; du får bo hos min värdinna. Det är visserligen ett godt stycke uppåt Söder, men det gör ingenting.»

Under det de båda älskande sakta vandrade fram mot Eriks hem, omtalade han huru han hade det stäldt. Vid sin första ankomst till hufvudstaden hade han det svårt. Ett par månader gick han utan arbete och slutligen var han nära att förtvifla. Men »då nöden är som störst är hjälpen närmast», heter det, och sanningen häraf fick äfven Erik erfaras. En morgon läste han i Dagbladet en annons om att en frisk, stark och ärlig karl kunde få plats som bodkarl. Erik gick ögonblickligen till det i annonsen angifna stället för att anmäla sig som sökande till platsen. Hans prestbetyg var vackert och hela hans uppträdande ingaf så stort förtroende, att han genast blef antagen, och det oaktadt en mängd andra, mera bekanta med hufvudstaden, sökte platsen.

Villigt och oförtrutet arbetade nu Erik från morgon till kväll, och det dröjde icke länge förrän han vunnit sin principals hela förtroende. Dertill bidrog också, att Erik aldrig smakade spirituosa. Då hans kamrater och bekanta till-

bringade sina lediga stunder på källare och krogar satt Erik hemma i den lilla bodkammaren och öfvade sig i läsning och skrifning, ty han hade föresatt sig att icke för alltid tjena såsom bodkarl. Som förståndig karl tänkte han dock på det gamla ordstäfvet som säger, att man måste krypa innan man kan gå, och därför ansåg han det icke vara en skam, att börja med litet.

En afton kom principalen af en händelse att gå förbi det upplysta bodkammarefönstret. Gardinen hade blitvit skjuten åt sidan, så att den vid bordet sittande Erik var synlig. Sedan principalen en stund betraktat sin i läsning fördjupade bodkarl gick han fundersamt derifrån. Dagen derefter blef Erik inkallad till sin husbonde i enskildt samtal. Resultatet deraf blef det, att Erik en månad senare hade sin plats innanför boddiskan, der han skötte sig fullkomligt lika bra som i sin förra ställning.

Allt detta hade han redan hunnit berätta för Anna innan de hunno hans hem. För denna dag hade han bedt om att få vara fri, och den hyggelige principalen, som för hvarje dag satte mer och mer värde på sitt biträde, hade gerna gifvit Erik den önskade friheten, då han erfor orsaken dertill.

»Nå, kära Anna,» frågade han derefter, då han med armen slingrad kring den unga flickans midja satt i den med storrosigt tyg öfverklädda pinnsoffan, »du skref att det var ett angeläget ärende, som förde dig hit. Hvad kan det vara för ett ärende?»

Anna förtäljde omständligt alla de förtretligheter, som fadren haft att utstå ända sedan konungabesöket året förut, samt den gamles beslut att hos konungen söka utverka tillåtelse att åtminstone få bära uniformen, på det att han för framtiden skulle vara befriad från alla smädelser och hänfulla anmärkningar, och då hon slutat, sade hon:

»Du, käre Erik, kan väl säga om kungen är hemma nu?»

Eriks förut glada ansigte mörknade för några ögonblick.

»Nej,» sade han, »men det är lätt att få reda på. Bäst vore det om han flyttat ut till Ulriksdal, der han plägar bo om somrarne. Då kunde du passa på i parken och tala med honom.»

Efter åtskilliga meningsutbyten angående den kinkiga sak, som Anna åtagit sig att uträtta åt fadren, lofvade Erik att dagen derpå höra efter om kungen var i staden eller på det nämnda lustslottet.

Kung Karl hade redan flyttat ut till sitt älskingsställe, det förtjusande Ulriksdal, en äkta perla bland hufvudstadens sköna omgifningar. Han var dock krasslig för tillfället, så att ingen kunde få träffa honom på några dagar.

Söndagen efter Annas ankomst till Stockholm var mild och vacker. Redan tidigt på morgonen hade de unga vandrat ut, ty Erik ville att hans käreasta så fort som möjligt skulle få se allt det vackra, som Sveriges hufvudstad har att erbjuda. Promenaderna utsträcktes ganska långt, och särdeles förtjust var den unga flickan öfver

att få medfölja de små ängsluparne. Allt var för henne så nytt; det brokiga djurgårdslifvet, dansen i Haga, vimlet på alla vägar och stigar — allt detta egde för den enkla landtflickan, som aldrig förut sett större liflighet, än som var rådande på marknaderna i Kalmar och vid Gelebo, ett nära nog förtrollande behag, som förhöjdes ännu mera, då hon fick njuta deraf i sällskap med den som hon höll mest af på jorden. Vid hemkomsten var hon mera genomtrött än hon på länge varit och hon sof därför hårdare än någonsin förut.

Nära åtta dagar hade gått till ända innan kungen blef så återställd, att han kunde taga emot besökande. Ändtligen förkunnade Posttidningen, att han åter var frisk och att han till och med för ett par dagar sedan varit inne i staden.

»I morgon resa vi ut till Ulriksdal», sade därför Erik, då han en afton kom hem. »Jag har talat med husbonden om saken och jag får ledigt hela dagen.»

Följande natten tillbragte Anna vaken. Hon försökte att sofva, men sömnen flydde från hennes läger. Oron marterade henne till den grad, att hon häftigt kastade sig af och an i sängen. Hur skulle det gå? Skulle hon vara lugnare nästa solnedgång än hon nu var?

Redan tidigt steg hon upp och började kläda sig. Aldrig tillforene, icke ens till det omförtäljda kungabesöket, hade hon lagt så stor vikt på sin klädsel. Då Erik inkom och såg henne, fager som en nyutsprucken ros, stå framför sig, slöt han henne förtjust i sin famn och utropade:

»Gud, hvad du är vacker, kära Anna!»

Den unga flickan log så godt mot Erik och sade att det var endast för hans skull som hon pyntat ut sig. Detta ville Erik naturligtvis icke tro, och ett litet vänskapligt gnabb uppstod därför och slutade först då Eriks värdinna kom in med kaffebrickan.

5.

Den ångbåt, som underhöll regelbunden förbindelse med Ulriksdal, låg vid Logårdstrappan, och från samma plats underhålles ännu den dag, som i dag är, samma förbindelse med nämnda lustslott.

Den vackra söndagsmorgonen hade lockat en stor massa folk att företaga de af stockholmarne så mycket omtyckta utflykterna i det gröna, och Erik och hans käresta hade för den skull stor möda vid att komma ombord. Det är ett stort och fult fel hos stockholmarne, såväl som hos hvarje stor stads befolkning, att de ej det ringaste se på sina medmenniskors bästa. Där komma Hötorgs- och Kornhamnsmångelskor, hvilka om hvardagarne stå flottiga och smutsiga och pracka ut sina varor, men om sön- och helgdagarne uppträda klädda i siden och sammet, men ändock med en ton som smakar af salutorget och med ett anspråk som vore de fina da-

mer med hyfsning och ett belevadt sätt; der komma också vissa herrar från Skeppsbron, uppsträckta antingen i för trånga eller för vida kläder och pockande derfor att de på lördagskvällen lyckats rädda några kronor från krogen.

Erik brydde sig likväl ej om detta. Han hade redan hunnit sätta sig in i hufvudstadslifvet och derfor uppförde han sig också derefter. En diger mångelska, som med båda armarne i sidorna bredde ut sig midt på landgången, under det hon »dividerade» med ett par pigor om en matkorg, som skulle föras ombord, föstes helt enkelt åt sidan. Visserligen fick Erik en basiliskblick och ett mindre väl valdt Hötorgsgläpord, som alls icke harmonierade med sammetskappan och den plymacherade hatten, men han brydde sig alls icke derom, utan drog den förvånade Anna med sig.

»Ja, ser du, käraste Anna», sade han så högt, att den högmodiga mångelskan hörde det, »sådant läder ska' sådan smörja ha. Du skulle bara se henne i hvardagslag.»

Utan att bekymra sig om den ilska blick, som mångelskan gaf honom, skyndade Erik ombord, förande Anna med sig.

Det för båtens afgang bestämda klockslaget var inne, men ännu hade ej landgången blifvit indragen. Flere af passagerarne, som skulle vara hemma på bestämd timma, började knota häröfver. Kaptenen lugnade dem med några ord, hvilka Anna ej kunde höra, oaktadt hon skärpte hörseln så mycket som möjligt.

Plötsligt blef det rörelse bland folkmassan på kajen. Alla veko vördnadsfullt åt sidan och helsade. En ståtlig, manlig gestalt gick rakt fram till landgången, nickade vänligt åt kaptenen, som djupt bugande stod der, och gick derpå ombord, sedan han tagit ett kort farväl af ett par, honom åtföljande herrar.

Erik och hans käresta stodo nära landgången, när kung Karl, ty det var han, gick ombord. En ofrivillig darning öfverföll den unga flickan vid åsynen af kungen, ty hon hade icke väntat att träffa honom der och så snart.

»Det är ju kungen», hviskade hon till Erik.

»Ja, vännen min,» svarade han.

Då kungen väl hade kommit öfver landgången, föllo hans blickar af en händelse åt det håll, der Anna stod. Han stannade för några ögonblick och betraktade den rodnande flickan och det syntes tydligt att han ville påminna sig att han förut sett henne.

Sakta skred han derefter fram mot akterdäcket, der han tog plats på en af sofforna.

Under det Anna och Erik »lade sina kloka hufvuden tillsammans» huru de lättast skulle få tala med kungen, närmade sig kaptenen med tillsägelse åt Anna att gå upp på akterdäck, emedan kungen ville tala med henne.

Den unga flickan afhörde kaptenens ord med en inre bäfvan som kom hennes vackra ansigte att vexla färg. Hon lydde dock och gick upp på akterdäcket, der kungen promenerade fram och tillbaka med händerna på ryggen.

Anna blef stående vid trappan, blyg och rodnande, och den blick hon gaf kungen var till hälften rädd, till hälften bedjande.

Vänligt, såsom Karl XV:s sätt var, gick han emot Anna och sade:

»Jag har sett dig förut, flicka.»

»Ja — — ja — — ers — — majestät,»
stammade Anna.

»Men jag kommer ej ihåg hvar.»

Anna nämde kungens besök i Bäckebo året förut.

»Ja, det är ju sant,» utbrast kungen. »Är du inte dotter till den gamle fanjunkaren, som anförde skarpskyttarne?»

»Jo, ers majestät.»

Allt efter som kungen talade blef Anna mera lugn och det dröjde icke länge, törr än hon helt och hållet öppnade sitt hjerta för honom. Enkelt och utan några konstlade ord omtalade hon de förtretligheter, för hvilka fadren varit utsatt sedan nära ett år tillbaka, och slutade med att säga orsaken till sin stockholmsresa.

Kung Karl hörde uppmärksamt på Annas berättelse, och han syntes verkligen hysa deltagande för den unga flickans sorg. Detta deltagande blef ännu mera påtagligt, då denna omtalade anledningen till sin sjöfärd, och att hon hade sin käraste med sig. Hon nämde äfven om fadrens oginhet mot honom, men glömde icke heller att berätta om den framgång, som han, trots sin korta vistelse i hufvudstaden, ändock haft.

Karl XV var en man med känsla och med ett hjerta så godt som guld. Man tillvitar ho-

nom många och stora fel, och detta gör man ensidigt nog utan att tänka på, att en kung ju ej är mera än en människa, som antingen genom födseln eller genom folkets val blifvit kallad att vara en nations öfverhufvud. Men huru många fel man än tillägger honom, skall han dock alltid både i historien och i folkets medvetande ihågkommas såsom en god människa, en som visste att lyssna till folkets behof och önsknigar.

Sedan Anna slutat sin berättelse syntes kung Karl en stund eftertänksam; slutligen sade han:

»Din far har visserligen svårt förgått sig, men för din skull vill jag återgifva honom hans grad och tillåtelsen att allt framgent bära sin uniform.»

Anna var nära att af glädje falla till konungens fötter. Hon visste knappt till sig, och hon kunde ej i detta ögonblick finna ord för att uttrycka den djupa tacksamhet hon kände. Kungen såg hennes rörelse och fattade hennes hand.

»Se så, min flicka», sade han vänligt, »nu kan du vara fullkomligt lugn. Kom i öfvermorgon ut till Ulriksdal, och du skall få det papper som berättigar din far att begagna både sin titel och sin uniform.»

Hvem var nu glad om ej Anna. Hon visste knappt hur hon kom ned till Erik, som, lutad mot skorstenen, åsett hennes audiens hos kungen.

»Det har lyckats» utbrast hon och slog sina armar om hans hals. »Gud vare lof, Erik, det har lyckats.»

Derpå omtalade hon fullständigt hela sitt samtal med kungen. Ljust och gladt blef det

nu i de ungas själar och af uppriktigaste hjertan tackade de Gud och kung Karl för den goda utgång, som saken haft. De voro lyckligtvis ännu så oförderfvade att de kunde tacka Gud, och det är beklagligtvis icke många, som kunna göra det så uppriktigt.

Då Karl XV vid framkomsten till Ulriksdal gick från bord, nickade han vänligt åt Anna, folket, till och med den högmodiga mångelskan, gaf vördnadsfullt plats, och följd af många beundrande blickar gick kungen upp till slottet.

»Ja, det är ändock en karlakar!», menade somliga. »Sådan skall en kung se ut.»

»Ja, det är rätt,» sade andra. »Och det bästa är att han är så innerligt godhertad. Det finnes knappt någon, som mera röres af den verkliga nöden än han.»

Sedan Anna och Erik ett par timmar vandrat omkring i Ulriksdals park och med stigande förtjusning sett på allt det vackra som fans der, reste de hem med ångslup till Stallmästaregården, hvarifrån de sedan vandrade till fots hemåt.

Andra dagen derefter var Anna åter vid Ulriksdal och fick äfven då träffa kungen. Erik var med, uppsträckt i de finaste kläder han egde. Kung Karl var vid särdeles godt lynne och skämtade icke så litet med den blyga och rodnande Anna.

»Och nu lycka till bröllop snart,» sade han vid afskedet. »Helsa gubben far din och säg honom, att jag inte blir god på honom, om han nekar till ditt giftermål med den du håller kär.»

Anna hade många gånger erfarit fröjder, så äfven Erik, men någon så djup som den de nu erforo efter samtalet med kung Karl det hade de aldrig känt. Det lilla förseglade papper, som kungen egenhändigt gifvit Anna, gömde hon vid sitt hjerta så troget, som om det varit den rika-
ste klenod. Fadrens hela lycka berodde ju derpå, och äfven hennes egen till en viss del.

Anna dröjde ännu omkring åtta dagar i Stockholm, dertill öfvertalad af Erik, som ville att hon förut skulle se så mycket som möjligt af allt det vackra, som hufvudstaden hade att bjuda på, och det är, såsom vi veta, just icke så litet.

Men slutligen bestämdes dagen för afresan. Äfven den skulle företagas med ångaren Bore, bekant såsom en af de säkraste sjöbåtar i Sveriges ångbåtsflotta.

Innan den unga flickan anträdde återresan, hade likväl hon och Erik kommit öfverens om, att spela gamle fanjunkaren ett oskyldigt puts, som efter deras förmenande skulle komma att lända dem sjelfva till det bästa.

Den söndagsmorgon, då Bore skulle afgå till Kalmar och Lübeck, randades. Vädret var utomordentligt vackert och lugnt, och sjön låg bokstafligen som en spegel. Passagerarnes antal var ganska stort; allt bebådade en glad och lyckosam resa.

De båda älskande hade gått så tidigt som möjligt ned till Skeppsbron för att få vara ostörda.

»Säg nu ingenting till gubben» sade Erik.
 »Låt honom vara i ovisshet så länge, dess bättre
 smakar fröjden när den i sommar kommer.

»Inte nämner jag någonting,» svarade Anna.
 »Du kan vara lugn. Öfver mina läppar kommer
 inte ett enda ord förr än du kommer hem. Far-
 väl, käraste Erik. Gud vare med dig!»

Det ringde till afgang. Ännu en handtryck-
 ning och landgången drogs in. Men så länge
 ångbåten var synlig stod Erik kvar på bron och
 svingade hatten till afsked. Då han endast kunde
 se röken hvirfla upp, vandrade han långsamt och
 eftersinnande hemåt.

 6.

Ungefär en månad efter Annas afresa från
 Stockholm inträffade en händelse som hade stort
 inflytande på Eriks framtid. Hans principal hade
 nämligen en söndag varit ute i sällskap med en
 god vän och åkt efter dennes häst. I närheten
 af Manilla hade djuret blifvit på något sätt skrämmt
 och börjat skena, med den sorgliga påföljd att
 hästens egare blef så illa skadad, att han två da-
 gar derefter afled på Serafimerlasarettet. Eriks
 principal fick äfven en så svår stöt, att han gan-
 ska länge måste hålla sig vid sjuksängen. Un-
 der hela denna tid skötte Erik handeln och alla
 andra dermed förenade göromål så bra, att gub-

ben vid sitt tillfrisknande med största belåtenhet uttalade sig om sitt biträde.

Den svåra stöten hade dock efterlemnat betänkligare följder, än läkarne i början kunde ana. Gubben kunde aldrig mera blifva riktigt frisk så att han förmådde sköta sin affär så driftigt som förut.

En morgon blef Erik därför efterskickad.

»Hör du,» sade principalen rättfram, »du vet, att jag aldrig mera kan bli riktigt återstald. Min affär, som nu är högt upparbetad och går ovanligt bra, tarfvar dock en driftig person. Du är den rätte; vill du bli min kompanjon?»

»Men — men —,» stannade Erik, som förbryllades af denna fråga, »jag har ingenting att sätta in i affären.»

»Behöfs inte,» svarade principalen. »Jag är ogift, barnlös och utan släktingar. Ända sedan du kom till mig har jag tyckt om dig och många gånger tänkt att insätta dig såsom min arfvinge, ty jag har funnit tre stora förtjenster hos dig. För det första är du i grund och botten ärlig, för det andra super du intet och för det tredje vill du framåt. Har du alltså lust att bli min kompanjon, så skrifva vi kontraktet redan i dag och så fort jag hinner tillkalla en lagkarl, så uppgör jag mitt testamente och skänker dig allt hvad jag eger. Nå, hvad säger du?»

Erik stod till en början alldeles handfallen, ty en sådan lycka hade han icke kunnat drömma om.

Under djup rörelse fattade han principalens hand och lofvade att allt framgent sköta affären till bådaderas ömsesidiga bättnad.

»Ja, ja, det är nu lika mycket din förtjenst som min,» utbrast den sjuke; »jag litar på dig, pojke, ty jag har många gånger sett att det finnes godt gry i dig, annars kan du vara säker på, att jag inte gjort dig det här anbudet.»

Sålunda blef Erik i en hast en bergad, till och med en smått förmögen karl, ty hans principal ansågs af alla, som kände hans affärsställning, för ganska tät.

Peter Hane hade just icke haft så roligt sedan Anna reste till Stockholm, ty den gamla qvinna, som blifvit legd för att sköta om hans hus under tiden, var ett af socknens värsta »rifjern.» Fick ej gamla Greta träta, så var hon sjuk och ömklig och all ting gick då på slarf. Väl puttrade gubben från morgon till qväll och önskade tjuotals gånger om dagen att dottern snart skulle komma hem igen, men inte brydde sig Greta derom; hon skötte sina göromål, hon, och dermed var saken klar. Blef gubben allt för svår, kunde hon också ge honom en god portion ovelt, som bet till bens, och hjälpte ej detta, var hon äfven »qvinna för sin påse» att slå igen dörren midt för gubbens näsa och för resten bedja honom »dra så långt vägen räcker.» Hur barsk gubben Hane än varit, då han i fordna dagar hade med rekryter och beväring att göra, så

kom han ändock här till korta och för den väl-signade husfredens skull tog han oftast till re-trätten. Denna slutade vanligtvis hos klockaren, der gamle fanjunkaren visste att han alltid kunde påräkna ett godt bemötande jemte åtskilligt, som kunde tillfredsställa hans törstiga strupe.

En dag kom ett tillskrynklat brev till ho-nom. Brevet bar Stockholms poststämpel och hade varit på vägen en ansenlig tid. Det var från Anna, så mycket såg gubben, och fastän Greta var som bäst i farten med att damma och sopa, rymde fanjunkaren denna gång icke fältet.

»Det är från tösen, kan jag tro,» puttrade hon, arg öfver att hon nu snart skulle vara tvun-gen att lemna sin plats. »Då är det väl bäst att jag packar in först som sist.»

»Ja, det vore bra, det,» tänkte fanjunkaren, »för du styr ändå inte till annat än oreda här i huset.» Högt sade han: »Anna kommer hem i nästa vecka. Det skall bli roligt att få träffa henne. Tycker inte också du det, Greta!»

Den gamla qvinnan slog damborsten i väg-gen, så att skaftet höll på att gå af, och hon försvann fortare än Peter Hane beräknat.

Dagen före Annas hemkomst gick fanjunkska-ren till klockaren och fick efter mycket prut låna hans skrangliga märr och pinnkaretet. Så utru-stad begaf han sig på väg till Kalmar för att möta dottren.

Det var tidigt följande morgon. Bore skulle komma mellan klockan sju och åtta sades det på ångbåtskontoret, men klockan blef både nio och tio innan den efterlängtrade båten kom i sigte.

Under tiden gick gubben Hane utan ro upp och ned på skeppsbrovallen och stod långa stunder bredvid flaggstängen på »kavaljeren» kikande efter båten.

Slutligen blef den synlig och ångade efter lång väntan in i hamnen.

Gubben Hane gick oroligt fram och tillbaka längs tråkajen. Skulle Anna ha lyckats i sitt ärende, eller återkom hon med detsamma oförrättadt? Det var en fråga, som gubben icke kunde få afgjord förr än båten kommit i land.

Detta skedde äntligen. Det första föremål som Peter Hane upptäckte ombord, var dottern, och i hennes vackra ögon såg han genast att något ovanligt förefallit. Hvad det kunde vara, det visste han ej och icke heller kom han att tänka på Erik.

»Nå,» sporde fanjunkaren, då Anna äntligen kommit i land, »har du haft roligt?»

»Ack ja, far.»

»Har du — har du träffat — — ja, du — —?»

»Derom ska vi tala sedan,» afbröt den unga flickan. »Låt mig först reda alla mina tankar.»

»Är Stockholm lika vackert ännu?»

»Mycket vackrare, far.»

»Det vore necken.»

Efter ett par timmars vistelse i Kalmar anträdde hemfärden. De tre milen till Bäckebo kyrka tillryggaläggas med en ordentlig häst vanligtvis på omkring fyra timmar, men den hedervärde klockarens »Rosinante» var inte så qvick af sig. Det var vid middagstiden som fanjunkaren begaf sig från staden, men ej förr än vid sol-

nedgången passerade Brunta sitt hem. Envis som hon var ville hon icke gå längre, men tvingades slutligen till att fortsätta färden derigenom att Peter Hane lät tagelpiskan dansa ännu hårdare kring hennes ben och länder.

»Se så», utbrast fanjunkaren, då han med möda klef ur åkdonet och sträckte på sig för att räta ut benen en smula, »den här ömkliga färden skall jag då inte göra om på snara dagar. Bäst är att nu vara i sitt hem till döddagar.»

»Tala inte om att dö,» svarade Anna och smekte ömt gubbens kinder. »Du skall lefva ännu många år hos mig.»

»Ja det ginge väl an att lefva, bara du inte ständigt satte dig på tvären,» puttrade gubben Hane. »Jag kan sannerligen inte begripa hvarför du inte vill ha Nils Månsson i Örntorp. Han rår ju om en hel »ätting» ograverad och dessutom — — —.»

»Se så far,» afbröt Anna raskt, »det är tids nog att prata om Nils och hans »ätting» sedan. Nu skall ni väl höra hvad kungen svarade.»

»Jaha, det förstås, det,» inföll Peter Hane förnumstigt; »det skall nog bli roligt att höra hvad svar du fick, men ser du, vi få inte glömma Nils. Han var här i går och sa' att han står fast vid hvad han och jag aftalat.»

»Ja,» tänkte Anna för sig sjelf, »jag står också fast som berget vid hvad Erik och jag aftalat. Nils, han får allt dra vefven, han.»

Anna kände sig riktigt glad och beläten öfver att vara hemma. Nog hade det varit roligt att få se hufvudstaden och allt det vackra som

den hade att bjuda på, och nog var det en stor fröjd att få träffa Erik och se huru bra han hade det, men hon hade ändock icke kunnat känna sig riktigt lugn i den stora staden, der hon, den lilla obetydliga landtflickan, alldeles försvann och der hon tyckte att alla sågo på henne och hvi-skade sins emellan: »Se der går en smålandsflicka! Så besynnerligt hon är klädd! Hon har ju inte ens en hattskrålla.»

Det är ett besynnerligt och alls icke vackert mode Stockholmsqvinnan antagit, nämligen att på alla möjliga sätt spöka ut sig med hatt, den ena grannare än den andra, och det utan att taga hänsyn till om hatten klär eller icke. Från och med »Munkbrofrun» och den fattigaste tvättmadam ute i Hornskroken ända till bondflickan, som åtta dagar varit i hufvudstaden och lyckats få sig en plats, stata de i hattar, den ena vidunderligare till form och klädsel än den andra. Om den lilla »jungfrun» visste hur mycket bättre en enkel schallett klär henne, skulle hon aldrig begagna något annat på hufvudet. Men se, det är den välsignade afundsjukan och fåfangan, detta så mycket omtalade svenska nationalfel, som här har sin hand med i spelet.

»Gud vare lof att jag är hemma från stojet och bråket,» suckade Anna, då hon kommit en smula in i sina gamla vanor igen; »jag håller med fader klockaren om att borta är bra, men hemma är bäst.»

Efter ett par dagar förde Peter Hane Annas ärende till kungen åter på tal.

»Det vore väl besynnerligt, om du inte skulle kunna omtala hvad svar du fick!» utbrast han vresigt. »Eller kanske att du aldrig talat med kungen?»

»Jo far, det har jag visst gjort; han kände först igen mig.»

»Ja, ser du, det är en karl, det, att ha godt minne, när han — — —.»

Fanjunkaren afbröt sjelf sitt tal och vände sig förlågen bort; ty det rann honom nu i hågen att kungen äfven kommit ihåg hans snedsprång.

»Hm, hm,» hostade han därför, »jag menar att du — — — att du — —.»

Då Anna märkte fadrens bryderi, kom hon honom välvilligt till hjälp och omtalade så omständligt som möjligt, dock utan att nämna Erik, ty den aldra minsta antydning, om att hon träffat honom, skulle försatt gubben Hane i eld och lågor, sin färd ut till Ulriksdal, samt avslutade sin berättelse sålunda:

»När då kungen lyssnat på mig, blef hans ansigte så vänligt och sedan han funderat en stund sade han: Helsa du far din, att jag skall tänka på saken. Du kan lugnt resa hem.»

»Sa' han så?» skrek Peter Hane och sprang upp.

»Ja, just så sa' han! Men hvad i all världen kommer åt er, far? Ni blir ju så förskräckt!»

»Ja, ser du min, flicka,» fortfor gubben, »om kungen gaf dig det svaret, då är det ingenting att hoppas.»

»Hvarför det då?»

»Åh, begriper du inte så mycket? Kungen vill naturligtvis ha tid på sig för att fråga öfversten och det öfriga befalet om mig, och att jag från det hållet inte har några förespråkare, det kan du väl förstå; jag, gamle stackare, får väl gå ned i grafven med skammen.»

Och då Peter Hane uttalade dessa ord, såg han så genomledsen ut, att Anna på allvar började ångra det lilla puts hon och Erik kommit öfverens om att spela fadren.

»Han kanske tar det så illa vid sig att han blir sjuk,» tänkte hon. »Om jag ändock skulle yppa sammanhanget.»

Hur det var, så gjorde hon ändå icke detta, ty hvarje gång hon föresatt sig att säga allt, kom det alltid något hinder emellan.

Peter Hane hade förfallit i en dyster tungsinthet, som än till- och än aftog. När den tryckte honom som värst, kunde han vara borta från sitt hem hela dagarne, han ströfvade då genom skogarne utan att hvarken äta eller dricka, och detta lif gjorde till slut att han blef mager »som en skrika.»

Anna hade emellertid skrivit ett långt bref till Erik och omtalat fadrens besynnerliga och oroväckande tillstånd samt bedt honom att skicka hem det lilla papperet, »annars tror jag inte att far lefver länge till,» slutade hon sin epistel.

Nära fjorton dagar hade gått till ända sedan brefvet afskickades, men ändock hade intet svar kommit. Anna började då bli orolig. Hur kunde det stå till med Erik? Var han kanske sjuk?

Äfven med henne inträffade en synbar förändring. Hon blef modstulen och tyst, och sällan tilltalade hon någon menniska. Det glada skrattet och de muntra sångerna, som tillförne klingat från hennes läppar hela dagen i ända, voro nu förstummade; ingenting roade henne mera än då hon fick sitta ensam och grubbla öfver hvad som varit och hvad som tilläfventyrs komma skulle.

Denna Annas modstulenhets tilltog ännu mera, då fadren en afton inkom i sällskap med Nils Månsson i Örntorp. Det var tredje gången efter Annas hemkomst från Stockholm som Nils var hos dem på besök. För hvarje gång hade den unga flickan känt allt större leda vid denne sin efterhängsne friare.

»God afton, Anna», helsade Nils och räckte sin tilltänkta brud handen.

»God afton, Nils,» svarade Anna utan att mottaga den erbjudna handen.

»Ja, nu ha Nils och jag uppgjort saken,» menade fanjunkaren, och hans ord voro så stränga, att Anna icke vågade göra en enda anmärkning. »Jag blir äldre för hvarje dag som går och snart skall det nog vara ute med mig, det känner jag så väl på mig. Ingen skall därför lasta mig att jag före min död vill se min dotter, mitt enda barn, försörd. Gjorde jag ej detta, så skulle troligtvis mången spotta på min graf och förbanna mig. Steget måste nu tagas, det kan inte hjälpas. Räck nu Nils handen och dermed basta.»

»Jag *kan* inte», klagade Anna och började gråta. »Nej far, jag *kan* inte.»

»Åh, prat! Kan du inte? Det är väl alls inte svårt.»

»Kanske att vi ska' vänta tills i morgon,» sade Nils.

»I morgon, hvarför då?»

»Jo, jag tänker som så, att eftersom det är eder födelsedag i morgon, så — — —.»

»Ja minsan, det har jag alldeles glömt bort; javisst! I morgon klockan ett fyller jag jemt sextio år. Håhå ja mej, har jag lefvat med i verlden så länge? Det är allt en lång tid.»

Under det fanjunkaren och hans föreslagne måg afhandlade det viktiga steg som snart skulle tagas, hade Anna smugit sig ut. Långsamt vandrade hon fram mot kyrkan och gick in på kyrkogården, der hon satte sig på modrens graf, den hon alltid ansade så att den var en af de vackraste i hela denna de dödas stad.

Det kändes så tungt i bröstet att hon knappt kunde andas. Hvad skulle hon nu taga sig till? Allt omkring henne såg så mörkt och hotande ut.

»Ack om Erik vore här!» utbrast hon halfhögt mellan de våldsamma snyftningarne. »Ack om han vore hos mig!»

Hon hann knappt få sista ordet af sin önskning öfver läpparne, då ljudet af försigtiga steg bakom henne gjorde att hon till hälften förskräckt vände sig om. Men i en blink var förskräckelsen borta. Det sorgsna ansigtsuttrycket

försvann, snyftningarne upphörde och de ännu i tårar simmande vackra ögonen lyste af glädje.

»Erik,» jublade hon och sprang rakt emot en ståtlig ung man; »hvar i Herrans namn kommer du ifrån? Är det verkligen du?»

»Ja kära Anna,» svarade ynglingen leende; »det är ingen annan än jag. Jag kom alldeles nyss och ämnade mig just hem till er, då jag fick se dig komma gående häråt. Jag beslöt därför att bereda dig en öfverraskning; men hvarför, käraste Anna lilla, hvarför är du så sorgsen?»

Sedan de unga tagit plats på grafven, der Annas mor hvilade, omtalade den unga flickan hvad som händt sedan hon kom hem. Hon slutade med dessa ord:

»I morgon fyller far sextio år och då — —.»
 »Det blir ju bra för oss,» afbröt Erik. »Den der öfverraskningen skall nog bekomma gubben väl, allra helst som han är helt och hållet oförberedd på den. Nog kunde jag ha skrivit och skickat dig lappen, men jag trodde att den skulle bli mera välkommen om jag sjelf bar fram den. Det är därför som du ej fått något bref, käraste vänner min!»

De älskande tillbragte en ganska god stund af qvällen på kyrkogården, pratande om sitt hopp på framtiden, och det var redan bra sent då Erik skyndade till klockaregården, der han välvilligt blef mottagen och undfägnad med allt hvad den gamla småländska gästfriheten, lyckligtvis ännu icke försvunnen, kunde åstadkomma.

Då Anna kom hem, stod Nils Månsson i begrepp att gå. Han betraktade förvånad den unga

flickans nu så glada anlete. Annorlunda såg det ut för en stund sedan.

»Så förändrad du blifvit», sade han. »Har du ändrat tankar nu?»

»Jo jo men,» inföll Peter Hane. »Hon har nog tagit sitt förnuft till fånga och gifvit med sig, när hon inser, att hon inte har något annat val. Farväl, Nils, och välkommen i morgon till middagen.»

Anna hade emellertid skyndat in i stugan och för första gången på länge klingade en munter sång från hennes läppar. Ja, hon kände sig till och med så uppsluppen och glad, att hon helt sonika tog gubben fanjunkaren i famn och dansade om ett par slag med honom.

»Det var necken,» mumlade Peter Hane, »gick det så fort med besinningen. Ja, de qvinfolken, dem vet man då inte alls hvar man har.»

Anna svarade ingenting, utan lät gubben vara i den tron, att hon gifvit med sig och samtyckt till giftermålet med Nils Månsson. Hon var nu så glad, att hon knappt visste till sig, och det gamla dalkarlsuret hann slå både tolf och ett, innan hon insomnade. Hennes sömn var lugn, ty hon hade ett godt och rent samvete och hon drömde en lång dröm om kärlek och lycka vid sidan af den hon älskade högst af allt på jorden.

Fanjunkarens sextionde födelsedag ingick med en fullkomligt molnfri himmel. Redan tidigt hade Anna stigit upp och plundrat den lilla trädgårdstappan på nästan alla de vackra blommor den egde. Derefter klädde hon ett bord så

smakfullt hon förmädde och satte det vid gubbens säng. Midt på bordet läg det lilla papperet från kung Karl och Anna glädde sig redan i tankarne åt all den fröjd som fadren skulle känna då han läste detsamma. När detta var gjordt, tog hon fram uniformen, borstade den så noga som om den skulle begagnas till stor parad, och lade den derefter bredvid sängen på en stol, så att den genast skulle falla gubben i ögonen då han vaknade.

Efter en väldig gäspning, åtföljd af en lång sträckning på kroppen, slog fanjunkaren upp först ena ögat och så det andra. Så tillslöt han båda två igen, ty han trodde verkligen att han drömde. Låg inte uniformen der? Jo minsann.

Gubben Hane reste sig upp på armbågen och tummade på vapenrocken och hans ögon glänste. Han såg på blommorna och deras doft kändes honom så uppfriskande.

»Anna vill att jag skall vara klädd i uniform på min födelsedag,» mumlade han för sig sjelf. »Men jag har ju inte rättighet att bära den.»

»Hvem vet, far, kanske ni kan få det,» svarade Anna och kunde af glädje knappt hålla sig stilla. »Hvem vet, far.»

»Åh, nu pratar du! Tror du att kungen skulle komma ihåg en — — men hvad är det för ett papper, hur har det kommit hit — — hur — — hvad vill detta säga, ett sigill — — ett — — ah — — store Gud,» utbrast den gamle fanjunkaren och hans båda händer, som höllo det viktiga papperet, darrade våldsamt — — »kungens namn! Herre — — — —!»

Gubben föll, öfverväldigad af rörelse, tillbaka mot kudden. Slutligen rusade han upp och många sekunder dröjde det inte, förr än han var iklädd uniformen.

»Men jag begriper, fördöme mig, ingenting af allt detta,» utbrast han; »jag har fått min grad tillbaka och har nu rättighet att bära uniformen. Gud välsigne kung Karl; med detta har han gjort mera godt än han någonsin kan ana. Men hur har du fått — —?»

»Vänta lite, far,» afbröt Anna. »På middagen kommer han hit, som fört papperet med sig från Stockholm.»

Vid tolf tiden kom Nils Månsson och kort derefter klockaren, som blifvit ombedd att närvara vid uppgörelsen emellan Nils och den tilltänkte svärfadren. Anna var vänlig och glad, allt sedan hon i gengäld för det viktiga papperet fått fadrens tillåtelse att få önska sig hvad hon behagade.

Gubben Hane var icke så litet stolt öfver att han nu fick bära den kära uniformen, och han omtalade utan förbehåll huru detta hade gått till.

»Men nu,» sade han till slut, »nu önskar jag bara att få träffa den, som fört hem papperet. Med honom vill jag dricka en ärlig skål i botten. Du sade ju, Anna, att han skulle komma hit.»

»Ja far, han kommer nu,» svarade dottern, som i detsamma varseblifvit Erik. Derpå öppnade hon raskt dörren.

Vid åsynen af den unge mannen tog fanjunkaren ett par steg tillbaka; Nils Månsson, som nogsammt visste af Annas tycke för honom, blef mörk i synen, endast klockaren gnuggade förnöjd händerna, ty han visste redan om huru det skulle komma att gå.

»Fader Hane,» sade Erik och gick emot fanjunkaren, »jag är nu min egen handlande i Stockholm allt sedan min principal för en månad sedan dog och lemnade mig hela sitt lager. Handeln går bra och förtjensterna räcka godt till att sätta bo. Ni vet, att Anna och jag länge hållit af hvarandra, och detta skola vi alltid göra. Ni har nu af kungen fått hvad ni önskade och det är jag, som fört papperet till er på er sextionde födelsedag. Låt därför allt groll emot mig vara glömdt och gif mig Anna till hustru.»

»Ja det är den önskan jag också har,» inföll Anna och fattade gubbens hand. »Låt mig få Erik!»

Nils Månsson, som redan i början af Eriks tal insett att han här skulle draga det kortaste strået, hade oförmärkt smugit sig ut och skyndade, harmsen öfver det misslyckade frieriet, med hastiga steg fram på vägen mot sitt hem i Örntorp.

Gubben Hanes känslor kunna snarare tänkas än beskrivas. Han visste knappt om han drömde eller var vaken. Men slutligen fann han saken sådan den var.

»Nå, så tag hvarandra då,» utbrast han, »och Gud välsigne er!»

»Det var bra gjordt, fader Hane,» sade klockaren. »Det hedrar ert hjerta.»

»Tacka inte mig,» svarade fanjunkaren djupt rörd, »utan tacka Gud och kung Karl, ty det är de som styrt allt till det bästa.»

En månad derefter vigdes Erik och Anna i Bäckebo kyrka och icke långt derefter flyttade de till hufvudstaden, dit gamle fanjunkaren medföljde sedan han lyckligtvis funnit en köpare till sin lilla gård. Han gick derefter sjelf upp till kungen och tackade honom för att han fått tillåtelse att bära sin uniform.

Peter Hane öfverlefde kung Karl. Väl tyckte han att det kändes sökent när underrättelsen om Karl XV:s död i Malmö kom till Stockholm, men han sade ändock tröstande:

»Ja, nog är han död, men hans minne skall alltid lefva bland folket, som aldrig skall förgäta att han var en kung sådan som folket helst vill ha.»

FÖRSTÄMMANDETS BIBLIOTEK

Enligt beslut vid sammanträdet den 17/11 1907 har följande böcker förskaffats till biblioteket:

1. *Om den svenska befolkningens utveckling under 1800-talet* af H. A. W. Larsson. Med förord af H. A. W. Larsson. 1897. 100 sidor. 1/2 krona.

2. *Om den svenska befolkningens utveckling under 1900-talet* af H. A. W. Larsson. Med förord af H. A. W. Larsson. 1907. 100 sidor. 1/2 krona.

3. *Om den svenska befolkningens utveckling under 1910-talet* af H. A. W. Larsson. Med förord af H. A. W. Larsson. 1910. 100 sidor. 1/2 krona.

2/20 bokst.

4. *Om den svenska befolkningens utveckling under 1920-talet* af H. A. W. Larsson. Med förord af H. A. W. Larsson. 1920. 100 sidor. 1/2 krona.

5. *Om den svenska befolkningens utveckling under 1930-talet* af H. A. W. Larsson. Med förord af H. A. W. Larsson. 1930. 100 sidor. 1/2 krona.

6. *Om den svenska befolkningens utveckling under 1940-talet* af H. A. W. Larsson. Med förord af H. A. W. Larsson. 1940. 100 sidor. 1/2 krona.

FOSTERLÄNDSKT BIBLIOTEK

kommer att innehålla populära skildringar ur fäderneslandets historia, geografi, naturalhistoria, vårt folks seder och hemlif, med ett ord allt som är egnadt att hos Sveriges folk väcka och stärka kärleken till fosterlandet och dess höga minnen.

Utkomne äro:

1. **Karl XV och Fanjunkaren.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med porträtt af Karl XV. Pris: 25 öre.
2. **En Kunglig Örfil.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Gustaf II Adolf. Pris: 25 öre.
3. **Arbetets seger.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med illustr. Pris: 25 öre.

Nya böcker:

Karl XII:s Drabanter. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med författarens porträtt. Pris: 60 öre.

Karl XI och Vestgöten. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med författarens porträtt. Pris: 50 öre.

Försoningens Engel. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af kronprinsessan Viktoria. Pris: 50 öre.

EN KUNGLIG ÖRFIL.

BERÄTTELSE FRÅN GUSTAF II ADOLFS TID

AF

J. O. ÅBERG.

GUSTAF II ADOLF.

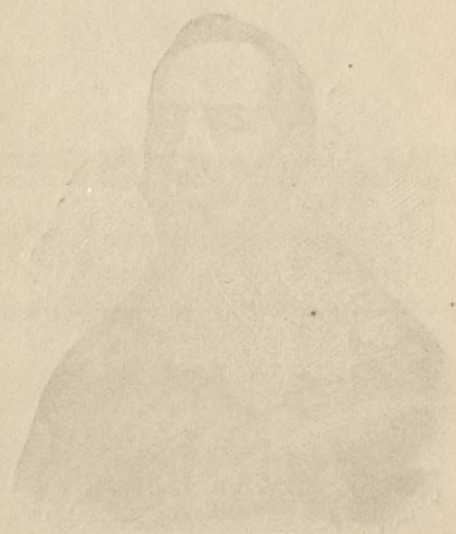
STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Pris: 25 öre.

EN KUNGLIG ORFVE

INMÄTTARE AV HANNS HÖGSKOLEN I UPPSALA

J. A. BERG

Uppsala
1850

En kunglig örfil.

Berättelse från Gustaf II Adolfs tid

af

J. O. Åberg.

Stockholm.
Karl Gustafssons förlag.

Stockholm.
Tidning för Alla's Tryckeri.
1882.

I.

En af de många orsakerna till danskarnes anfall på Sverige under sista tiden af Karl IX:s regering var besynnerligt nog äfven den, att nämde konung till sina öfriga titlar också lade den af »lapparnes konung». Om dylikt småskräp grälade man fordomdags och frammanade ofta genom småaktigheter långa och blodiga krig.

Då Gustaf II Adolf tillträdde regeringen, bortlade han genast den ofvan omtvistade titeln, men utan att likväl kunna hindra krigets fortsättande. Danske konungen Kristian var nämligen icke då litet stridslysten och trodde för visso, att regentombytet i Sverige skulle gagna honom i hans eröfringsplaner.

Efter intagandet af Kalmar fasta slott genom Krister Somes nedriga förräderi hade konung Kristian bragt upp sin här till inemot 40,000 man, och mot dessa till största delen vanda krigare hade Sveriges unge konung icke stort mer än hälften att bjuda spetsen med. Men, det fans mod, förtröstan och tapperhet hos denna lilla här, och allt eftersom kriget fortgick visade den vid flere tillfällen, att den besjälades af en glödande fosterlandskärlek och begär att så mycket

möjligt var göra den hatade juten afbräck. Deraf också den framgång, som följde de svenska vapnen och slutligen tvang danskarne till att sluta fred.

Medan deras konung flyttade kriget till Elfsborg, Gullberg och trakten kring Jönköping, och medan den käcke Jesper Matson Krus tillsammans med hertig Johan svängde om med juten i Vestergötland, gick Gustaf Adolf sjelf till Kalmar. Men då han här ingenting förmådde uträtta, vände han sig mot Blekinge. Ändamålet med denna rörelse var att tvinga danske fältöversten Breide Rantzau, som huserade i Sunnerbo härad, att draga sig derifrån. Det lyckades. Rantzau lemnade häradet, efterlemnande en flammande minnesstod af något öfver 70 hemman, och styrde marschen till Vexjö, brände denna stad med dess domkyrka och förstörde dessutom det från Dackefejden ryktbara Kronobergs slott, beläget straxt norr om den sist nämnda staden på en liten holme i Helgasjön.

Ett bland de mest lysande försvar som detta krig har att uppvisa, var försvaret af Gullbergs fäste. Den tappre och oförskräckte Mårten Krakou förde der befålet och mottog de stormande danskarne på ett sätt som de sedermera aldrig kunde glömma, och som historien också med rätta stält i främsta ledet bland minnesvärda hjeltedåd.

Men herr Mårten sårades under försvaret. Dock gaf sig ändå icke besättningen, för hvilken den sårade kommandantens modiga hustru, fru Emerentia Pauli, stälde sig i spetsen. Dan-

skarne stormade ånyo, men blefvo alltjemt på det mest känbara sätt mottagna, hvilket hade till följd, att juten slutligen måste lemna fästet i fred.

Den elfte februari 1612 vid middagstiden kom Gustaf Adolf, efter att ha bränt och härjat i Östra Göinge och Villands härad, fram till Vittsjö och uppslog der sitt läger.

Nordöstra delen af Skåne utgöres af Östra och Vestra Göinge härad, i vår historia kända såsom härdar för alla de snapphanerörelser, som under Karl X Gustafs och Karl XI:s regeringar hade ett så stort inflytande på nämde konungars krig med Danmark, under hvars spira Skåne ännu då lydde. Hela denna trakt är uppfylld af berg och andra ojemnheter, och afsticker bjert mot den sydligare delens flacka och här och der skogbeväxta fält.

Norra delen af Vestra Göinge härad, som tillika med Östra Göinge härad ligger på gränsen till Kronobergs län, innefattar socknarne Åkarp och Vittsjö, den sist nämnda belägen norr om den förra och annex till densamma. Häradets mest utgrenade sjösystem ligger i Vittsjö socken. Hufvudsjön är Vittsjö, eller Vidsjö, såsom den kallades i mycket äldre tider. Nämnda sjö utsänder mot sydvest tvenne vattenförgreningar, den åt vester bestående af de små sjöarne Höjden, Sillsjön, Norresjön och Hårsjön; den åt öster

Kalfsjön och Lesjön; åt öster förenar den sig medels en smal ström med den på gränsen mellan båda häraderna liggande Skeingesjön, som tillsammans med den ännu längre österut belägna Ousby-sjön i sig upptager Helgeån. På Östra och Västra Göinge häraders gränser mot Kronobergs län ligga dessutom från öster räknadt Örsjön, Grönsjön och Krafssjön. Fortsätter man vidare åt vester, träffar man på Köpesjön och Möcklesjön, båda på gränsen till Norra Åsbo härad.

Vittsjön består af en högst oregelbunden vattenmassa, vid hvars ena nordvestra utskjutning Vittsjö äldriga kyrka är belägen. De här ofvan nämnda sjöarne af Vittsjösystemet sammanbindas af smala bäckar, som under våren, då vattenflödena öfversvämma de lågt liggande fälten, flöda öfver sina bräddar och anställa en icke ringa skada, men som under de heta somrarne antingen innehålla helt obetydligt med vatten, eller också helt och hållet sina ut.

2.

Morgonen af den elfte februari år 1612 var ganska bister. Alla sjöar, floder, bäckar och vattenpussar hade belagts med en tjock isskorpa, som tillät icke blott människor och djur utan äfven tyngre lass att färdas öfver. Det var i det närmaste en sådan vinter, som vid pass femtio år derefter tillät Karl X Gustaf att med sin

här utan nämvärd förlust tåga öfver Lilla och Stora Bält.

Ungefär en kvarts mil söder om Vittsjö kyrka syntes den ofvan nämnda morgonen en liten ryttartrupp, bestående af tio man, i sakta skridt färdas fram på den delvis igensnöade landsvägen. På åtskilliga ställen hade snön hoppat sig i famnshöga drifvor, genom hvilka hästarne endast med stora ansträngningar kunde arbeta sig fram. Mången ryttare huttrade af köld, och när de kunde komma åt det, sökte de gerna att medels en så kallad »åkarbrasa» återställa kroppsvärmen i dess normala tillstånd. Den lilla truppen som bildade en del af svenska härens eftertraf, styrde kurs på Gustaf Adolfs läger vid Vittsjö.

»Fördömdt så kallt vi ha fått nu i en hast,» utbrast plötsligt truppens anförare den modige och af alla afhållne öfverste Seaton, en af de många skottar, som vid denna tid lemnade fädernebergen, för att i främmande land söka ära, rykte och rikedomar. »Det skulle inte mer vara ovälkommet att få en dust med juten, för att värma upp lemmanne.»

»Kallt,» utropade en ung officer, som red vid öfverstens sida, och ryckte medlidsamt på axlarne, »tycker ni verkligen att det är kallt nu?»

»Ja visst, annars hade jag väl inte sagt det,» svarade öfversten och betraktade förundrad den unge fänriken.

»Ja, ja,» inföll denne medlande, »jag finner det bara förunderligt, att ni, som är född och uppfostrad i de skotska högländerna, finner det

kallt här. Der måtte väl kölden vara betydligt starkare.»

Öfversten blef svaret skyldig, ty han fann att fänrik Stålhanes anmärkning var befogad. Efter några minuters tystnad, hvarunder truppen passerade Lekhult, der färska spår i form af rykande gårdar och fram och åter irrande barn och qvinnor ännu syntes af krigets elände, sade han ändtligen:

»Ni har på sätt och vis rätt, fänrik. Jag vill ej tvista med er, men nu till ett annat ämne. Vill ni svara mig uppriktigt på min fråga?»

»Ja, om jag kan,» svarade fänriken med flit undvikande.

»Ni kan det.»

»Nåväl. Då vill jag också svara er ärligt, ty ni, öfverste Seaton,» fortfor han med en värmande tacksam blick på skottens öppna och redliga anlete, »ni är den ende, som hyst intresse för mig, den fader- och moderlöse. Er endast är jag skyldig all sanning och stor tacksamhet.»

Öfverste Seaton, som tillhörde detta tyvärr snart utdöda slag af människosläktet, som utmärker sig genom en tillbakadragenhet och sann blygsamhet som utgör dess största storhet, inföll genast:

»Att jag tycker om er, det är helt enkelt därför att jag hos er funnit största delen af de egenskaper, som böra utmärka krigaren. Nu har jag sagt er detta kort och godt, och nu till min fråga! Jag har hört sägas, att ni har goda ögon till klockaredottren i Vittsjö, och att det började då ni sist var här. Är det sant?»

Frågan kom så oväntadt, att fänriken icke på en god stund kunde svara. Slutligen fram-pustade han dessa ord:

»Hvem har sagt det?»

»Alla. Hvarje man talar derom. Till och med kungen sporde mig för ett par dagar sedan, om ryktet egde grund.»

»Ja, det eger grund,» utbrast fänrik Stålhane och hans ögon blixtrade. »Det eger grund, herr öfverste.»

»Och hon tycker bra om er?»

»Ja.»

»Har hon sagt det?»

»Ja.»

»Nå, det var ju alldeles förbaskadt bra, det der,» utropade öfversten glädtigt. »Då kanske vi få bröllop snart.»

»Efter freden, ja,» svarade fänriken allvarligt. »Kungen skall inte tillåta någon af hans krigare att ingå äktenskap under brinnande fäjd, ty han påstår ju alltid att sådant förslappar och vänder soldatens håg ifrån den pligt han är skyldig att uppfylla.»

»Och Gustaf Adolf har nog rätt,» mumlade öfversten för sig sjelf.

Han hade knappt hunnit sluta denna sin monolog, då en af ryttarne skrek:

»En trupp jutar nere på Kalfsjön!»

»Jaså,» svarade öfversten torrt. »Ja, jag ser dem nu. De äro oss betydligt öfverlägsna, och om det finnes en annan väg, så — — — men hvad pratar jag! Nu få vi värma oss, gossar!

Vår väg måste gå öfver Kalfsjön; framåt! Död åt juden!»

Under ett kraftigt hurrarop störtade den lilla svenska truppen lös på danskarne så fort den djupa och hinderliga snön det tillät. Pistoler och huggvärjor fingo snart användning och ett vildt handgemäng var snart i gång nere på isen.

»Slut er tätt tillsammans, gossar,» ropade öfversten. »Vi ska slå oss igenom!»

Men detta var lättare sagdt än gjordt. De mångdubbelt öfverlägsna danskarne, anförda af den kække öfversten Holger Rosenkrantz, hade snart kringrändt Seaton's trupp.

»Jag ser det nu,» utbrast skotten förbittrad, under det han med sin långa huggvärja affärdade en dansk underofficer, som djerft gripit hans springare i tygeln, »här gäller det inte att slåss för segern längre, utan för lifvet! Den der stöten var bra, fänrik Stålhane. Aldrig mera tittar den der juden åt Sverige till!»

Konrad Stålhane slogs också med nästan öfvermenschlig tapperhet, och huru mycket danskarne än försökte att få hugg på honom, så lyckades det icke.

Men öfvermakten var för stor och snart hade mer än hälften af den lilla svenska styrkan fallit. Då Holger Rosenkrantz såg detta, red han fram mot Seaton och ropade:

»Gif er. Ni ser ju, att allt motstånd är förgäfves.»

Seaton svarade stolt:

»En skotte i hans majestät konungens af Sverige tjenst kan ej befläcka sitt namn med att gifva sig fången så länge han har en enda arm i behåll. Glöm ej det.»

Detta ädla och högsinta svar skulle utan tvifvel gjort ett djupt intryck på hvilken krigare som helst och skänkt öfverste Seaton dennes högaktning, men så var icke förhållandet med dansken.

Uppretad, dels af svenskarnes ihärdiga tap- perhet, dels af den stora förlust han lidit gent emot en så liten styrka, hvilken han trodde sig kunna fånga med den största lätthet och utan att förlora en enda man, befallde i stället Holger Rosenkrandz ett nytt anfall.

Återstoden af den lilla svenska styrkan slöt sig ännu fastare tillsammans, och med förtviflans mod kämpade alla denna sista kamp. Ordet »pardon» hördes icke från någonderas läppar. Ingen tänkte ens på att uttala det.

Men snart voro öfverste Seaton och Konrad Stålhane de enda som funnos kvar. Båda voro sårade, men dock icke svårare, än att de med oförminskad kraft kunde bruka sina huggvärjor.

»Ni är vanvettig,» skrek öfverste Rosenkrandz, blossande röd af ilska. »Tror ni er ännu kunna undkomma mig? Gif er!»

»Ni har en gång för alla hört mitt svar,» dundrade skotten och högg med detsamma till en jute, som ämnade rida omkull hans häst, så att han vrålände tumlade ned i snön, och springaren, ledig från sin börda, satte af i vildt ga-

lopp utåt sjön, der han slutligen störtade ned i en förrädisk vak och drunknade.

Inklämda mellan danskarne kunde Seaton och fänriken till slut icke röra armarne, utan togos till fånga.

»Det här var en sämre affär,» utbrast Seaton, då han måste lemna sin värja till Rosenkrandz, »och med er klockardotter, fänrik, går det — — —.»

»Se, se, der borta,» afbröt fänriken hviskande. »Åt Vittsjö till! Hvad tror ni det är som rör sig der borta i skogsbrynet?»

Hvad det var, det fingo danskarne snart erfara. ty innan de visste ordet af, hade de en mörk linie svenska ryttare öfver sig, linien anfördes af ingen mer och ingen mindre, än Gustaf II Adolf i egen person. Rollerna voro nu förbytta. Seaton och Stålhane befriades i en handvändning, och länge dröjde det icke förrän Rosenkrandz i spetsen för sin sprängda och ansenligt sammansmälta trupp hals öfver hufvud flydde söderut.

»Så har jag er nu tillbaka, min tappre vän,» sade Gustaf Adolf och räckte hjertligt Seaton handen. »Och er också, fänrik Stålhane. Men,» fortfor han och betraktade leende den sistnämde, »mig tillkommer egentligen inte första äran af att hafva räddat eder.»

»Hur så?» menade både öfversten och fänriken på samma gång.

»Historien är i korthet denna,» inföll konungen. »Jag satt just vid frukostbordet, då jag fick höra en kvinna, som bestämdt ville in till mig.

Posten vägrade naturligtvis att släppa in henne, men hon var envis. Jag gick då ut och möttes af den vackra klockaredottrens ängsliga anlete. På tillfrågan hvad hon hade på hjertat, sade hon, att hon, som tidigt på morgonen varit ett ärende åt fadren, upptäckt fiendtliga ryttare i trakten af Kalfsjön. Det var besynnerligt, tyckte jag, att hon yppade det för mig, men till min förvåning berättade hon då, att både hon och fadren härstammade från Småland, att de bott i Vittsjö endast några år, och att de alls icke voro danskt sinnade. Jo, hon såg så förskräckligt ängslig ut, den stackars flickan, att jag icke kunde underlåta att spörja henne om orsaken dertill. Hon berättade då helt öppenhjertigt, att — — — nå, nå, fänrik Stålhane,» afbröt konungen småskratande sitt tal, »se ej så orolig och förlägen ut. Ni får nog höra det af hennes egen mun, då ni kommer till lägret. Men, det säkra är, att det är henne som ni, öfverste, och ni, fänrik, hafva att tacka för, att ni ej vid detta draget äro i danska lägret!»

»Anamma den tösen,» utropade Seaton, när truppen derpå satte sig i marsch mot Vittsjö, »det der skall hon inte ha gjort förgäfvets!»

 3.

Det svenska lägret var draget i en ganska vid halfcirkel straxt söder om Vittsjö kyrka, och

befästadt med all den omsorg som var möjlig för denna årstid och den brådska som der rådde. Ty icke långt derifrån tågade danske befälhafvaren Rantzau i spetsen för en öfverlägsen här, beredd att när som helst bestå en dust med den svenske konungen.

Alldeles invid sydvestra hörnet af Vittsjö kyrkogårdsmur, och stödjande ena gafveln mot denna, låg klockaren Anders Jonssons stuga, ytterst bristfällig till sitt yttre, men inom sina väggar hysande den lugna förnöjsamheten.

Anders Jonsson var en medelålders karl, alldeles hvit i hufvudet som den snö, som tyngde taket öfver hans lugna boning. Alla visste också, att det var sorgen öfver hustruns död, som i förtid gifvit honom dessa hvita hår, och alla höllo honom för den skull i stor vördnad. Dottren Anna var nu hans största glädje och hans förnämsta egendom, och heldre skulle han lidit hvilken död som helst, än se henne utsatt för missköligheter och olyckor.

Näst intill klockarens gård låg en annan, bättre utrustad till sitt yttre. Den hade varit bebodd af en af socknens rikaste bönder, danskt sinnad och en bitter fiende till svenskarne. Vid deras ankomst hade han för den skull begifvit sig undan, medtagande nästan allt löst som fans. Det enda som han måst lemna kvar var ett groft tillyxadt bord, en trebent stol och fällbänkar. Hastigheten, hvarmed han flytt undan, hade gjort att han icke kunde medtaga dessa saker.

I denna stuga hade Gustaf Adolf tagit sitt högkvarter.

Då konungen återkom från sitt ströftåg med de båda räddade officerarne, stod klockarens vackra Anna i dörren till fadrens stuga. Hon kände icke hur den ganska skarpa kölden allt mer och mer stelnade hennes lemmar, ty hon hade endast öga för den återvändande truppen.

»Är han med kanske?» tänkte hon och lade ena handen på det hårdt bultande hjertat. »Då konungen återvände, syntes han ej till. Gud, kanske han är — — —.»

»Anna,» hviskade i detsamma en manlig stämma bredvid henne, och då hon bestört vände sig åt sidan, möttes hon af Konrad Stålhanes blickar.

Fänriken, som redan på afstånd blifvit henne varse och anade att det var efter honom som hon spejade, ville göra henne en öfverraskning, skiljde sig därför från truppen och tog en omväg fram till den lilla klockaregården. Putset lyckades.

»Oh, så rädd jag blef,» pustade den unga flickan och lade sin hand i Konrads. »Du skrämde mig så — — —.»

»Det var meningen det, kära Anna lilla,» afbröt fänriken, »men nu kommer jag för att tacka dig för min och öfverste Seatons räddning.»

»Hur så,» inföll Anna, »ha ni varit i någon fara?» Och vid denna fråga uttryckte hennes täcka anlete den största oro.

Konrad omtalade derpå sin och öfverste Seatons förtviflade strid med Holger Rosenkrandz, och slutade med dessa ord:

»Utan att du upptäckt den fiendtliga ströfkä-
ren och underrättat konungen derom, skulle vi
nu ha befunnit oss i danskarnes läger.»

»Jag tackar Gud af hela mitt hjerta, att jag
kunnat vara ett redskap till din räddning,» sva-
rade Anna och knäppte händerna fromt tillhopa
öfver bröstet. »Men, kom in; det är kallt, och
du kan behöfva något att värma dig med.»

»Är inte din far hemma?» sporde Konrad, i
det han följde den unga flickan in i stugan.

»Nej,» ljöd hennes enkla svar, åtföljdt af ett
dystert moln på den bländhvita pannan.

Konrad fortfor i det han satte sig på den
väggfasta bänken och tog den unga flickans båda
händer mellan sina:

»Men hvarför gillar inte din fader vår
kärlek?»

»Han tycker att du är af allt för högt stånd.
En simpel klockares dotter passar ej för en
adelsman.»

»Väl är jag adelsman, men kärleken är star-
kare än allt annat, och vore du af ännu lägre
stånd, skulle du ändå bli min hustru.»

»Godt och väl, stränge herre,» yttrade i det-
samma en grof stämman i samma ögonblick som
en herkulisk gestalt visade sig i dörröppningen,
»men det är inte säkert, att edert hjerta alltid
skall förblifva sådant det nu är. Ni är ännu ung
och har en lysande framtid för eder, och säker-
ligen skall ni under eder bana träffa på många
qvinnor, som ni skulle vilja erbjuda er hand och
edert hjerta. Hur mycket skall ni inte då ångra
att ni skänkt bådadera åt en fattig och obetyd-

lig klockares dotter! Förlåt mig, nådige herre, om jag talar hårda ord, men ni skall besinna, att det är en fader, som här säger sin mening rent ut. Min dotter är min största rikedom på denna jord, ty hon är modren upp i dagen, vacker och god som hon, och min högsta lycka skall naturligtvis vara att en gång se henne för- enad i ett lyckligt äktenskap med en klok och förständig man, men jag skulle gräma mig till döds, om jag finge upplefva den dag, då hon blefve en annans — — en annans — — .»

»Hvad menar ni?» inföll Konrad, som under tiden släppt Annas händer och nu med största förvåning afhörde Anders Jonssons ord. »Säg ut er mening rent och öppet.»

Klockaren tog några steg fram på golfvet, och det syntes tydligt i hans starkt markerade anlete, att han var ett rof för de häftigaste sinnesrörelser.

»Säg ut, säg ut,» upprepade Konrad, då Anders ännu icke kunde få ett enda ord öfver sina läppar.

»En annans, en annans — — — frilla,» stammade ändtligen klockaren, utan att våga se på fänriken.

Denne ryckte till som om en orm plötsligen stungit honom.

»En annans frilla,» utbrast han med förtrytelse. »Ni tror således, att detta är min mening med eder dotter. Fy skam! Hade ni ej edra hvita hår och eder dotter till skydd, så skulle ni ej, för den bittra förolämpning ni tillfogat mig, se

qvällens sol gå ned. Tro dock hvad ni vill, jag skall emellertid visa eder, att jag håller er dotter allt för kär för att kunna draga skam och vanära öfver henne!»

Med dessa ord slöt han Anna i sina armar, tryckte en kyss på hennes läppar och panna och störtade ut.

»Far, far, hvarför skulle ni såra honom så?» klagade dottren och sjönk ned på bänken, under det hon dolde ansigtet i händerna, »jag vet nog att han menar ärligt med mig.»

Klockaren var så upptagen med sina egna tankar och på samma gång så slagen öfver fänrikens uppförande, ty han hade väntat sig ett stormigt uppträde, att han icke hörde dottrens klagan. Med armarne korslagda öfver bröstet lutade han sig mot dörrposten och funderade hit och dit hur han skulle bete sig. Tankarne gingo rundt i hans hufvud, men till slut tycktes han ha fattat sitt beslut efter hvad som framgick af denna hans monolog:

»Det är nog bäst som sker. Gud styr nog allt till det bästa.»

4.

Vid samma tid som ofvanstående tilldrog sig i klockarens stuga, vandrade Gustaf Adolf oroligt fram och åter öfver det ojemna golvet i det stora halfmörka rum, der han tagit sin bostad.

An stannade han tankfull vid något af de tvänne fönster, som insläppte den sparsamma dagern, och betraktade forskande vinterlandskapet, som i sin bländande hvithet låg utbreddt för hans blickar, än synade han med den största noggrannhet de på ena långväggen upphängda vapnen, brynjorna och kyllren, liksom ville han af dem utforska den blifvande stridens öde, ty att en kamp förestod, det anade han, eftersom han blott för ett par timmar sedan fått kunskap om att Rantzau nalkades i stormmarscher.

Att fördystra hans lynne vid detta tillfälle bidrog också tanken på alla de härjningar han låtit verkställa i denna del af landet. Förbittringen öfver danskarnes grymma framfart i Småland och Vestergötland, hvarom oupphörliga tidender kommo till honom dels genom landtbefolkningen sjelft, dels genom af honom utsända pålitliga kunskapare, hade bestämt honom för att öfva vedergällningen i det danska landskapet, och han hade äfven gjort det så grundligt, att många trakter lågo nästan helt och hållet öde.

Men i ensliga ögonblick såsom nu, och då det heta Vasablodet hunnit lägga sig, kom eftersinningen, och med denna ångern öfver den grymma framfarten. Då var Gustaf Adolf vek som ett barn, och kunde lätt ledas nästan af hvem som helst. Kom härtill, såsom ofta hände, tanken på hans hjertas älskade, den sköna och behagfulla Ebba Brahe, då voro alla spår af stränghet försvunna.

»Men,» sade han för sig sjelf, der han nu återtog sin hastiga gång i alla riktningar öfver golfvet, sedan han länge betraktat de här och der ströfvande och lekande soldaterna, »detta är enda sättet att få bugt med juten. Det är som grefve Per nyligen sade, att med sådana människor får man ej hysa medlidande. Skåningen och blekingen äro dessutom så styfnackade, att man måste taga i med jernhandskar, om man vill tygla dem. Min fader yttrade också rätt ofta detsamma, och han hade nog fått en ganska lång och säker erfarenhet deraf.»

Konungen hann knappt sluta denna sin monolog, då grefve Per Banér, en af hans bästa och mest bepröfvade fältöfverstar, inträdde. Vid åsynen af honom uppklarnade Gustaf Adolfs anlete och han gick emot grefven under det han uttalade dessa ord:

• »Välkommen. Jag älskar sällskap, aldra helst i dessa ögonblick. Hvad nytt höres af?»

»Vi togo en dansk spion för en timme sedan, och ha klämt ur honom, att Rantzau ämnar angripa oss.»

»Så-å — då få vi väl vara på vår post.»

»Jag har också vidtagit alla möjliga anstalter till försvar, och om eders majestät gillar den plan för hvars omnämmande jag kommit hit, så skola vi koncentrera försvaret här på kyrkogården.»

»Den planen är god,» svarade Gustaf Adolf, sedan han en stund försjunkit i tankar. »Hur är det med knektarne, äro de vid godt mod?»

»Vid förträffligt sinnelag. De längta icke efter någonting heldre än att få mäta sig med juten.»

Konungen fortfor, under det han icke så häftigt som tillförne gjorde sina slag öfver golfvet:

»Vi förtrösta på vår rättvisa sak, och Gud är Vårt vitne, att Vi på alla möjliga sätt, som icke hafva kunnat kränka Vår och fäderneslandets ära, försökt att förmå konung Kristian till fred. Men han är öfvermodig i följd af de framgångar han hade vid Kalmar förlidet år genom Somes förrådiska uppgifvande af det starka slottet, och nu tror han att Vi i följd af denna svåra motgång skola känna oss tillintetgjorda och mista kråften att försvara tädernejorden. Men,» fortfor han, under det hänförelsens eld brann i hans ögon, »heldre vill jag gå under, än lemna ett enda tum af det land, Gud satt mig att regera öfver, åt våra fiender.»

Per Banér ämnade just svara, då ett buller utanför dörren hejdade hans ord.

»Det är min präktige uplandsryttare Thomas Larsson, som kommit i gräl med någon,» utbrast grefve Per. »Åh, ers majestät skulle bara se den pojken i striderna, han slåss för tre.»

»Se efter hvad som är på färde,» befalde konungen, då ordtvisten utanför blef alltmera högljudd.

Grefve Per öppnade dörren och ropade utåt:

»Hvad är det om, Thomas?»

»Jo, nådige herre,» svarade posten och stack in hufvudet genom yttre dörren, ty den lilla stugan hade lyxartikeln förstuga att skryta af, »det

är en ung officer, som inte vill säga sitt namn, men ändå vill in till kungen. Han säger sig ha viktiga underrättelser att meddela, men se, det tror — — —.»

»Ja, visst har jag det,» afbröt i detsamma en grof karlstämma, »jag kommer som kurir från Märten Krakou på Gullberg och — —.»

Längre kom han icke i sitt anförande, emedan Gustaf Adolf, som hört allt, genast befalde, att han skulle komma in.

»Nå,» sade kungen, då officeren, snöhöljd och svettig efter den häftiga ridten nätter och dagar, väl kommit inom tröskeln, »hvad nytt från Gullberg?»

»Glädjande underrättelser,» svarade kuriren. »Berätta då!»

Kuriren förtäljde derpå omständligt danskarnes misslyckade försök att tvinga den tappre Märten och hans hustru fru Emerentia Pauli till kapitulation, och då han slutat, utropade Gustaf Adolf, i det han förnöjd gnuggade händerna:

»Himlen är synbarligen med våra vapen. Detta var en god underrättelse, som nog skall öka mina knektars förtröstan till vår rättvisa sak. Men, hur är det med herr Märten, är hans sår farligt?»

»Nej, åtminstone var det ingen fara för honom, då jag lemnade Gullberg. Om någon sådan efteråt uppstått, det vet jag icke. Skulle dock icke tro det.»

Sedan konungen afskedat kuriren med löfte att vid tillfälle ihågkomma honom med en belöning, sade han till grefve Per:

»Nu fruktar jag inte längre Rantzau. Har Märten Krakou kunnat slå danske kungen, som dock har den största krigsstyrkan med sig, så skall väl jag kunna hålla stängen mot hans underbefälhafvare.»

»Ja, det är just det som vi kanske snart få se,» tänkte grefve Per, under det han nickade god mening till konungens ord. Högt sade han: »Gånge det så, som eders majestät önskar. Ingen kan då blifva mera nöjd än jag.»

Då grefve Per straxt derefter skulle gå och redan var utom dörren, tvärstannade han af bestörtning vid åsynen af all den oreda, som uppstått i lägret. Soldater och officerare rusade om hvarandra, somliga ropande efter sina vapen, andra hörsammande kettiltrummornas (pukornas) maningar att inställa sig på de anvisade platserna, och då grefven sporde en förbiilande ryttare om orsaken till all denna förvirring, erhöll han detta svar, under det ryttaren pekade söderut:

»Juten är öfver oss!»

Dessa fyra ord satte fötter under grefve Per. Med andan i halsen rusade han in till konungen, delgaf honom den föga välkomna underrättelsen om öfverrumplingen, och skyndade derefter till sitt eget regemente, som höll på att uppställas bakom södra kyrkogårdsmuren.

Gustaf Adolf hade genast skyndat ut, och då han fann trupperna i det närmaste ordnade, syntes belåtenheten i hans anlete.

»Låt dem nu komma,» ropade han så öfverljuddt att knektarne hörde det; »de skola få samma besked som deras kamrater vid Gullberg.»

Han talade med afsigt så högt, på det att soldaterna skulle se hans mod och förtröstan, och derigenom också få sitt mod stärkt.

En officer rusade i detsamma fram till konungen.

»De äro oss betydligt öfverlägsna,» skrek han.

»Nå än sedan då,» menade konungen och fixerade officeren skarpt. »Är ni rädd?»

»Nej, inte just det, men om vi bli kringrända. Jag menar — — —.»

Officeren afbröt sjelf sitt tal, då han såg konungens vredgade blickar snart sagdt borra sig in i hans själ.

»Nog kunna vi försvara oss till dess vi få undsättning,» inföll Gustaf Adolf modigt. »Det vore illa annars. Men ni, som varit ute i trakten, kan ni säga mig hur stor Rantzaus styrka är?»

»Åh, mycket öfver ett tusen man,» svarade officeren, glad öfver att samtalet fick en annan vändning.

Konungen funderade några minuter. Derpå sade han allvarligt:

»Mycket öfver tusen man, sade ni, var det icke så?»

»Jo, ers majestät.»

»Nå, dem behöfva vi väl icke frukta. Vår ställning är god och knektarne brinna af begär att få mäta sig med juten. Jag har ju edra egna ord derpå, greve Per?»

»Det är sant, ers majestät,» svarade Per Banér, som just nu anlände till platsen. »Jag har också talat om för dem Mårten Krakous tappra försvar af Gullberg, och de önska ingenting högre, än att nu få utmärka sig lika mycket.»

Danskarnes stormkolonner voro nu inpå kyrkogården.

»Hvem är den der på hvita hästen,» sporde Gustaf Adolf och pekade utåt danskarnes linie.

»Det tyckes vara en hög herre?»

»Det är Rantzau,» svarade grefve Per. »Han är en tapper krigare och utsätter sig alltid sjelf för de största farorna.»

En i närheten stående skytt lyfte i detsamma sitt muskedunder och lade an på Rantzau, och troligtvis skulle dennes sista stund varit kommen, ty skytten ansågs för och var äfven den säkraste i hela svenska hären, om icke konungen fört muskötén åt sidan just som skottet brann af.

»Man skjuter icke så lömskt på en tapper motståndare,» utbrast konungen under det en sky af övilja drog öfver hans ädla anlete.

Soldaten bligade en stund på konungen liksom ville han säga: »Är du galen, du?» derpå intog han en annan ställning under det han mumlade:

»Hur lätt hade nu inte striden varit afgjord om jag fått knäppa dansken. Nu skall man få se, att det går illa för oss.»

Under tiden trängde danskarne närmare kyrkogårdsmuren oakadt svenskarne stredo med det största hjältemod och det mest sublimes dödsför-

akt. Ett par gånger afslogos jutens ursinniga anfall, och de svenska knektarne började redan fröjda sig åt segern, då vestra porten, som bevakades af endast ett fåtal krigare, sprängdes och danskarne rusade in med betydlig öfvermakt, samt togo en del af den stridande svenska styrkan mellan två eldar.

Det finnes ingenting, som så mycket nedslår en soldats mod och förlamar hans kraft, som vissheten om att vara kringränd. All hans kraft tjenar då till rakt ingenting; han blir till slut ett byte för motståndaren.

Då Gustaf Adolf såg att det gick olyckligt för hans folk, befalde han återtag. Men detta var nu lättare sagdt än gjordt och en ganska stor del af de tappert kämpande knektarne blef fördenskull dels nedhuggen, dels tagen till fånga. Endast med ett fåtal lyckades konungen komma ut från kyrkogården och rädda sig ned på Vittsjö isbelagda vattenyta.

Redan vid kampens början hade Konrad Stålhane ilat till den lilla klockaregården. Han fann Anna ensam hemma, jemrande sig öfver fadrens bortvaro.

»Gud vet hvar han är,» pustade hon och kastade sig i Konrads armar, »jag anar det värsta.»

»Hur så, min älskade? Tror du att din far gjort sig något illa, därför att du — — —.»

»Nej, nej; han har inte sjelf gjort sig illa,»
afbröt Anna, »men juten har kanske dödat
honom.»

»Åh, vi skola inte hoppas det. Sade han
inte hvart han skulle gå?»

»Nej, men då han gick, hade han en hotelse
mot dig på läpparne.»

»Mot mig!»

»Ja, och så svor han dyrt på, att vi aldrig
skulle ega hvarandra. Ske Guds vilja,» fortfor
den unga flickan undergifvet. »Han styr allt till
det bästa.»

»Ja, det gör han,» inföll Konrad, »men icke
kan det vara hans mening att skilja oss åt.»

»Tror du det?» utbrast Anna, i det en hop-
pets stråle lyste i hennes vackra ögon.

»Ja, jag är säker derpå. Men kom nu, äl-
skade. Här kan du ej vara längre, juten är oss
betydligt öfverlägsen och har lyckats komma öf-
ver oss på öfverrumplingens väg.»

»Men jag vill invänta min far.»

»Din far! Han reder sig nog. Hör du inte
skottvexlingen. Danskarne skola snart vara här.
Om den här gården låge inom muren, vore det
ej så farligt, men nu skola fienderna utan tvifvel
genast besätta den, för att få ett skydd. Men,»
fortfor han mumlande för sig sjelf så lågt, att
den unga flickan icke kunde höra det, »det der
skyddet skall jag nog göra om intet för dem.»

Just som den gråtande Anna skulle vid Kon-
rads sida lemna hemmet, rycktes dörren upp och
klockaren stod framför dem.

»Hvarthän?» sporde han dystert.

»Bort,» svarade Konrad. »Kom med; det är farligt att vara här längre.»

»Nej pass, herre,» svarade Anders Jonsson i det han tungt lade ena handen på dottrens arm. »Jag stannar här och mitt barn med mig.»

Konrad tog ett par steg tillbaka.

»Men ni glömmer, att juten vet, att ni är svenskvänlig?»

»Nå än sedan då?»

»Sedan! Begriper ni inte att er död i sådant fall är gifven.»

»Låt mig svara för det. Jag har beslutit att ej lefvande lemna denna stuga. Här dog min hustru, och här vill jag också dö!»

Förgäfvets anropade också Anna fadren att lyssna till fänrikens råd och taga sin tillflykt till den svenske konungen. På alla böner, tårar och föreställningar svarade han endast med sitt:

»Här har min hustru dragit sin sista suck, och här vill också jag dö.»

Konrad hade en stund med tämligt lugn afhört klockarens envisa svar. Till slut brusade äfven han upp.

»Näväl,» ropade han och tryckte Anna konvulsiviskt i sina armar. »Om ni envisas att stanna kvar här, så har jag dock en skyldighet emot er dotter, som jag älskar och som älskar mig tillbaka och — — —.»

»Hvad skulle det vara för en skyldighet?» afbröt klockaren förvånad.

»Att rädda henne ur den fara, i hvilken hon nu sväfvar; jag tager henne med mig.»

»Men, inte kan jag lemna min far,» inföll Anna. »Nej! Om han skulle behöfva min hjelp och jag inte vore här! O, det vill jag inte. Hör, nu ha vi juten här.»

Ett vildt stridsrop skallade i detsamma utifrån och kulorna började hvina kring klockaregården. En dylik krossade ena fönstret och slungade Anders Jonsson till golfvet.

»O, Gud, min far,» ropade Anna. »Är han död?»

En svag ryckning förmärktes i klockarens kropp, derpå var allt slut.

»Hans önskan har blifvit uppfylld,» sade Konrad. »Han har fått dö i samma stuga som hans hustru. Men kom nu, Anna. Om vi dröja längre, så är vårt öde också gifvet.»

Utsatta för de danska ku'orna lyckades det dock de båda älskande att klänga öfver den låga kyrkogårdsmuren. Konrad förde genast Anna i säkerhet och kastade sig derefter in i striderna.

Då återtaget började, förde han den unga flickan framför sig på sadelknappen.

Skymningen hade fallit på tätare än vanligt, och detta gjorde att den lilla svenska styrkan med större hopp om framgång kunde göra sitt återtag öfver Vittsjöns is.

Gustaf Adolf red sjelf i spetsen för truppen, som då och då måste stanna och tillbakaslå de förföljande danskarnes ursinniga angrepp.

»Inte åt det hållet, ers majestät,» ropade Per Banér, då konungen vek af till höger.

»Hvarför det då?»

»Jo, der är man osäker.»

»Ja, mycket osäker,» inföll en ryttare, »ty jag har hört sägas att det var der som en dansk trupp i går gick ned och helt och hållet blef borta.»

Konungen vände om, men hann icke rida många steg, förrän isen brast och både han och springare försvunno.

»Ja, hvad var det jag sade,» skrek grefve Per, som tillika med sin broder Nils red icke långt derifrån.

Just som konungen försvann skyndade upplandsryttaren Thomas Larsson fram, hoppade af hästen och lade sig raklång på kanten af vaken.

»Se här, ers majestät,» ropade han och sträckte ut sitt långa slagsvärd, »fatta tag i detta och håll bara fast.»

Kungen märkte det räddande föremålet och grep ett säkert tag i det. Grefve Per kom nu också till, och med hans hjälp halades Gustaf II Adolf upp på isen igen.

»Ja, det var nog bra det der, men — — —.»

Längre hann icke Per Banér i sitt tal. Foten halkade undan och vipps låg han i samma vak som konungen. Ovigare än denne skulle han utan tvifvel blifvit der för alltid, om icke brodern Nils raskt hade dragit upp honom.

Då alla nu stodo på fast is igen och danskarnes förföljande upphört, knäppte Gustaf Adolf af sig sitt lifbälte af silfver, benämndt spännare-

ked, och räckte det till Thomas Larsson med dessa ord:

»Du har gjort mig en ovärderlig tjänst. Kan jag göra dig en sådan igen, så var säker på, att jag icke skall undandraga mig detta, ty utan din kraftiga hjälp hade Sverige nu varit konungalöst.»

5.

Då Gustaf Adolf med återstoden af sin trupp kom inom småländska gränsen, möttes han der af den tappre Jesper Matson Krus, som i ilmarscher skyndat till hans bistånd. Läger slogs derpå i brynet af en skog och konungen utsatte mönstringen till dagen derpå.

På eftermiddagen af samma dag, som de båda afdelningarne förenat sig, inträdde Konrad Stålhane i Gustaf Adolfs tält. Den unge krigaren, som mycket utmärkt sig, icke allenast under kampen på Vittsjö kyrkogård, utan äfven under återtagets genom sin rådighet mången gång afvändt faran från konungens person, var nu allvarsam och tillbakadragen. Konungen sporde också, då han varseblef Konrads allvarliga uppsyn:

»Hvad går åt er, fänrik?»

»Ers majestät,» stammade Konrad förvirrad.

»Mitt ärende är af vigt, och — — —.»

»Jaså,» afbröt konungen, som denna dag var vid godt humör, alldenstund han nyligen fått un-

derrättelse om en seger som hertig Johan vunnit öfver danskarne. »Har ni kanske spårat juten i trakten?»

»Nej, ers majestät.»

»Nå, säg ut då!»

»Om jag ej kommer olägligt för min konung!»

»Det beror på hvad det är frågan om.»

Konrad funderade en stund, derpå sade han:

»Ers majestät kommer väl ihåg klockarens dotter i Vittsjö, den — — —.»

»Aha, ja så,» afbröt Gustaf Adolf glädtigt, »ja, jag kommer ihåg henne. Det var hon som gaf mig anvisning på de der danskarne, som tagit er och Seaton till fånga. Hvad är det frågan om då?»

»Jag älskar henne.»

»Och hon?»

»Älskar mig tillbaka.»

»Hennes far är ju död, har jag hört sägas?»

»Ja. Under striden vid kyrkogården träffades han af en kula.»

»Och jag har hört att han var vänligt sinnad mot oss?»

»Ja, det var han.»

»Oh, då förstår jag er, fänrik.»

»Förstår ers majestät min mening?»

»Ja, ni vill äkta den fagra klockaredottren. Är det inte så?»

»Jo, så framt min konung inte har någonting deremot.»

»Men om jag nu skulle hafva någonting emot edert giftermål?»

»Omöjligt. Ers majestät är dertill för rättvis.»

»Men hvad skulle ni då göra?»

Konrad teg en stund, ty frågan kom honom för hastigt uppå. Efter några minuter svarade han:

»Jag skulle ej lemna min konung för det, utan kämpa lika redligt för hans sak ändå. Men — — —.»

Här hejdade sig fanriken.

»Jaså, ni har ett men?» inföll Gustaf Adolf en smula misslynt. »Kunde nog tro att något låg i fatet.»

»Nej, ers majestät,» svarade Konrad raskt. »Hvad jag vill säga är detta. Men efter krigets slut skulle jag resa till främmande land och der äkta den jag håller kär.»

»Det skall ni inte behöfva,» utbrast Gustaf Adolf i det hans ögon glänste. »Jag vill hålla bröllop åt eder, men endast med det vilkor, att jag får träda första dansen med bruden.»

Konrad Stålhane var på väg att i glädjen falla till konungens fötter. Men Gustaf Adolf upplyfte honom och sade mildt men bestämdt:

»Man böjer knä endast för folkens Gud, för honom, som bor i det oändliga och som har makt öfver oss alla.»

Några timmar derefter var det regemente, vid hvilket Konrad tjenade, och som fördes af öfverste Seaton, uppstaldt och snart hade fältpresten sammanvigt Konrad Stålhane och Vittsjöklockarens vackra dotter Anna. Sällskapet förflyttade sig derefter in i ett enkom för tillfället

uppslaget tält, och der började dansen, i hvilken konungen två gånger förde den vackra bruden.

»Jo, jag tackar,» utbrast öfverste Seaton och tog Konrad afsides. »Det kan man kalla att vara qvick i vändningarne. Men, hvad skola edra slägtingar säga om detta edert steg?»

»Mina slägtingar?»

»Ja.»

»Tror ni att det bekymrar mig det ringaste?»

»Ja, hvad vet jag!»

»Nej, herr öfverste. Jag råder mig sjelf. Dessutom,» fortfor han och rätade stolt upp sin höga smärta figur, »dessutom har jag aldrig haft något godt af mina slägtingar, så att jag icke är skyldig dem den ringaste räkenskap.»

»Kan vara det. Ni kom mycket ung ut i fält!»

»Som mycket ung, herr öfverste.»

»Ni var med vid Kalmar under Someska föräderiet?»

»Ja, jag låg då på slottet.»

»Under sjelfva kapitulationen?»

»Ja.»

»Jag har hört den sorgliga historien mycket omtalas. Det var ju bara ett fåtal af besättningen, som gick öfver till danskarne?»

»Sant, men äfven detta fåtal skulle följt oss, som icke ville tjena vår arffiende, om ej kommandanten Some genom att hota med repet tvungit de öfverblifne att svära kung Kristian

trohetsed. Det skulle annars sett allt för fattigt ut, förstås.»

Seaton svarade ingenting utan lemnade fänriken under dyster tystnad.

6.

Dagen efter bröllopet skulle mönstringen försiggå, så hade konungen befallt.

Nämnda dag var en bland de vackraste man kunde få se. Solen glittrade klar från en molnfri himmel, de små gråsparfvarne, desse den nordiska vinterns mest trogna gäster, qvittrade så gladt från skogens snöbehängda trädgrenar, liksom ville de sjunga: våren är snart här, och med den fröjd och glädje åt människorna.

Trupperna stodo uppställda, och konungen red till en början genom leden, talande med nästan alla och uppmuntrade hvarenda en, att troget göra sin pligt i de fäjder, som snart skulle komma att utkämpas igen. Och hvar han red fram, hvar han sade sina uppmuntringsord, der följdes han af officerarnes och soldaternas enstämmiga jubelrop:

»Länge lefve Gustaf Adolf!»

Mönstringen var just i gång, och en rörelse mot låtsad fiende utfördes. Från en liten kulle åsåg konungen rörelsen.

Plötsligen ryckte han till och utbrast i det han såg på grefve Per, som höll vid hans sida:

»Hvem är det som för ryttarne der borta i skogsbrynet?»

»Öfverste Seaton, ers majestät.»

»Hans rörelse är felaktig, han skulle ha dragit sig mera åt höger. Nu blir han troligtvis omringad. Har jag inte rätt?»

»Ers majestät har fullkomligt rätt,» svarade Per Brahe. »Seaton vore olycklig, om detta vore allvar. Han skulle då icke komma tillbaka med en enda man.»

Konungen utropade då raskt:

»Följ mig, grefve Per. Jag skall låta honom veta att han gjort orätt.»

De båda ryttarne sprängde, så att den lösa snön stod som ett väldigt moln kring dem, fram till öfverste Seatons afdelning. När öfversten såg konungen komma, gjorde han halt och red själf fram till fronten, för att vänta Gustaf Adolf.

»Öfverste Seaton,» ropade denne redan innan han kom fram, »ni har gjort en felaktig rörelse.»

Seaton såg förvånad först på konungen och sedan på sina officerare.

»Ja, ni har begått ett stort fel, öfverste,» sade konungen för andra gången, då han nu var öfversten inpå lifvet. »Hade bataljen varit allvar, skulle ni blifvit tagen eller nedhuggen.»

»Jag, ers majestät?»

»Ja, just ni,» utbrast Gustaf Adolf, som började bli het.»

»Omöjligt.»

»Jaså, ni tror att jag står här och förebrår er saker, som — — —.»

»Men tillåt mig då att försvara mig,» vågade Seaton afbrytande säga.

»Försvara er! En dålig sak behöfver intet försvar. Erkänner ni att ni gjort orätt?»

Men det ville icke skotten erkänna. I stället började han att utveckla skälen till sitt handlings-sätt och menade slutligen på, att den rörelse han gjort alls icke var oriktig.

Gustaf Adolf hörde till en början på honom med, såsom det tydligt märktes, tilltvinget lugn. Men det heta Vasablodet råkade snart i svallning, och då var det omöjligt för honom att längre tygla sin vrede.

»Jaså, öfverste Seaton,» utbrast han, i det hans ansigte flammade af vredens rodnad, »ni vågar ändock försvara en dålig sak. Detta bevisar tydligt, att ni sjelf är en dålig människa. Sådana bestraffar jag på detta sätt.»

Och innan öfverste Seaton visste ordet af, brann en örfil, utdelad af konungens hand, på hans ena kind. Det tycktes i samma ögonblick som om ett doft mummel gått igenom soldat-leden.

Seaton blef till en början så förvirrad, att han icke visste hvad han skulle taga sig till, och det gick för en stund nästan rundt omkring för hans ögon.

Men snart fick han sin kallblodighet och sitt lugn igen. Utan att yttra ett enda förebrående ord, eller på något annat sätt gifva sitt missnöje öfver den grofva förolämpningen till känna, ryckte han ut sin huggvärja, lade den öfver sadelknappen och bröt af den på midten. Derefter

kastade han bitarne framför fötterna på Gustaf Adolfs häst, tryckte sporrarne i sin egen springares sidor och sprängde bort i sporrsträck.

En allmän förstämning var hela dagen sedermera rådande bland trupperna.

Då öfverste Seaton anlände till sitt tält, kallade han genast till sig sin skotske uppappare, en gammal trotjenare, som vårdat honom då han var barn, och som vid fadrens död följt honom, då han icke längre ville vara ensam. Den gamle trotjenaren lydde förundrad, allt under det han under tystnad betraktade öfverstens ena kind, som ännu flammade af en mörkröd rodnad, steg till häst jemte sin herre, och tog i dennes sällskap vägen mot skånska gränsen.

Då Gustaf Adolf mot qvällningen återkom till sitt tält, var han sig icke lik. Bekymrad öfver hvad som förefallit kunde han icke hängifva sig åt sömnen, det var honom omöjligt. Så snart han tillslöt ögonen tyckte han sig framför sig se öfverste Seatons anlete, och samtidigt anklagade honom en röst i hans inre för den begångna handlingen.

Konungen vandrade nästan hela natten fram och åter, ett rof för de mäktigaste samvetsföbräelser. Slutligen kunde han icke uthärda längre. Han ropade in postkarlen.

»Vet du hvar fänrik Stålhanes tält är?»

»Ja, ers majestät.»

»Säg till vakten, att en man går dit och genast hemtar hit fänriken.»

Posten uträttade befallningen till punkt och pricka. Under den tid som förflöt innan den kallade infann sig, upplefde Gustaf Adolf icke för nöjsamma ögonblick. Det konungsliga högmodet att behöfva förödmjuka sig inför en undersåte stred länge med den ädla och vackra känsla, som sade, att i denna förödmjukelse icke låg något förnärmande alls, utan tvärtom. Såsom konung vore han skyldig sina undersåter rättvisa, och han kunde icke neka till att han burit sig mycket illa åt mot den skotske öfversten.

Slutligen kom fänriken, med rätta förvånad öfver, att han så der midt i natten blifvit kallad till konungen. Hade han kanske begått någon dumhet, som Gustaf Adolf först nu påminde sig och ville bestraffa medan han var i farten?

»Ers majestät har kallat mig,» sade han vördnadsfullt och stannade vid dörren.

»Ja, fänrik Stålhane. Ni såg min affär med öfverste Seaton?»

Konrad visste ej hvad han i första häpenheten skulle svara. Han stod i en svår mellanhand.

»Hur var det, såg ni den icke?» sporde Gustaf Adolf om igen, och nu med en så sorgsen röst, att Konrad genast började komma på andra tankar.

»Jo, ers majestät,» svarade han därför lågmäldt.

»Jag vill tala vid öfverste Seaton; kalla hit honom!»

»Öfverste Seaton?» repeterade Konrad, som icke trodde sina öron.

»Ja, har ni ej förstätt mig?»

»Jo mycket väl, ers majestät, men — —.»

»Hvad för men?»

»Öfverste Seaton finnes ej mera i vårt läger.»
Gustaf Adolf ryckte häftigt till. Det syntes att underrättelsen kom olägligt.

»Icke i vårt läger?»

»Nej!»

»Hvar är han då?»

»Han lemnade genast lägret i sällskap med sin gamle tjenare.»

Gustaf Adolf gömde för några ögonblick ansigtet i händerna. När han derefter upplyfte detsamma, var det blekt, och motskiftande sinnesrörelser stodo att läsa deri.

»Hvart har han då tagit vägen?» sporde han slutligen med knappt hörbar stämma.

Konrad svarade:

»Några ryttare, som i går afton voro ute på rekognoscering, hade mött honom icke långt ifrån gränsen. När de anropat honom, hade han svarat, att han var ute i ers majestäts ärenden, men — — men — —.»

»Återigen dessa men, som kunna göra en galen,» utbrast konungen otåligt. »Säg då i Guds namn ut, hvad det än mände vara.»

Konrad Stålhane fortfor:

»Enligt några mystiska yttranden till mig och några kamrater, har han för afsigt att erbjuda konungen af Danmark sina tjenster.»

Då Gustaf Adolf fick höra detta, skiftade han färg. Derpå utropade han:

»Detta får ej ske. Tag en handfast ryttare med er och följ mig, men jag förbjuder eder att nämna ett enda ord derom till någon, ehö det vara nå. Inom tio minuter skola vi sitta i sadeln. Har ni förstätt?»

Konrad Stålhane bugade sig till tecken att han till fullo begripit konungens ord samt aflägsnade sig skyndsamt.

Inom den bestämda tiden red de tvänne ryttare ut ur lägret och följde den väg som öfverste Seaton tagit.

Andra dagens sol uppgick lika klar och strålande som den förra.

Ett godt stycke söder om den lilla byn Åsda hade tvänne ryttare stigit af sina utmattade hästar och bundit dem vid ett träd, under det de fodrade dem.

De båda ryttarne voro, såsom läsaren nogsamnt inser, öfverste Seaton och hans gamle tro-tjenare.

»Nu äntligen är jag på dansk mark,» tänkte öfversten. »Oh, du stolte Gustaf Adolf, den skymfen skall endast kunna aftvås i blod. Jag går till konung Kristian och erbjuder honom nina tjänster, det är afgjordt.»

»Herre,» sade i detsamma tjejen, »er läst är så utmattad, att han knappt kan stå för sig sjelf, mycket mindre bära er.»

»Säger du det?»

»Ja, se sjelf,»

Sedan öfversten noga och med kännaremin-
ner undersökt det skälfvande djuret, sade han:

»Här finnes ju en by i närheten?»

»Ja, byn Åsda.»

»Känner du till den?»

»Mycket väl, herre.»

»Du har således varit der?»

»Ja, ett par gånger under det vi lågo i
Vittsjö.»

»Nåväl, skynda dit och få en annan häst.
Der har du penningar. Betala hvad som begä-
res, men se för all del efter, att du får en som
är stark och uthärdig. Om han inte är så snabb,
det gör ingenting.»

»Blir då resan lång?» vågade tjenaren fråga.

»Ja, mycket lång, men skynda dig.»

Tjenaren försvan snart och öfversten blef
ensam. För att något förströ sig började han
att undersöka platsen, och när detta var gjordt
framtog han sin i en hast sammanskrapade res-
kost och började att med strykande aptit förtära
de nästan flinthårda brödbitarne och de skinn-
torra köttbitar han träffade på i tjenarens rensel,
men mer än maten sysselsatte honom dock den
dödliga förolämpning han varit utsatt för från
Gustaf Adolfs sida.

»Ja,» utbrast han, »hade jag kunnat fordra
upprättelse af honom, så skulle jag ha gjort det
genast, och en af oss skulle då stannat på plat-
sen. Men, han var min konung och skulle sä-
kerligen nekat mig det begärda. Men,» afbröt
han sjelf sitt tal, »hvad ser jag der borta. Tre

ryttare! Kanske danskar; nåväl, då har jag ju vunnit min afsigt förr, än jag anade det.»

De tre ryttarne, som icke voro några andra än Gustaf Adolf och hans båda följeslagare, närmade sig emellertid så hastigt deras hästar orkade springa.

»Fänrik,» sade Gustaf Adolf, »jag tycker mig se en ensam karl skymta fram der borta.»

»Ers majestät har också rätt.»

»Och är det inte en häst, som står bunden vid trädet bredvid?»

»Jo.»

»Nåväl, då kan det inte vara någon annan än Seaton.»

»Men, han hade ju sin tjenare med sig!»

»Sant. Det är då kanske inte han.»

Efter ytterligare en stunds ridt, utropade Gustaf Adolf:

»Jo, nu ser jag att det är den jag söker.»

»Är ers majestät säker derpå?» sporde fanriken och ansträngde sina ögon.

»Ja, jag känner nu igen hans barett.»

Då Gustaf Adolf endast var några alnar afsides från den skotske öfversten, hoppade han af hästen, lemnade tyglarne åt Konrad Stålhane och gick med raska steg fram mot öfverste Seaton, som förundrad och liksom fastnaglad på sin plats såg sin kunglige fiende komma rakt emot sig. I ena handen bar Gustaf Adolf två värjor, i den andra ett par pistoler.

Då han kom öfversten inpå lifvet, sade han, i det han sträckte fram händerna med vapnen uti:

»Öfverste Seaton, jag har gjort eder orätt och förolämpat eder. Det gör mig ondt, ty jag vet, att I ären en hederlig man, och därför har jag kommit för att bjuda eder upprättelse. Här stå vi utom mitt rikes gränser, och här äro Gustaf Adolf och Seaton lika goda. Se här två pistoler och två värjor, tagen hämd om I kunnen.»

Detta uppträdande hade icke skotten väntat sig. Han såg först på konungen och sedan på Konrad Stålhane, men utan att kunna uttala ett enda ord.

Gustaf Adolf, som derigenom trodde att Seaton's vrede ännu var lika stark, upprepade slutet af hvad han förut sagt, och tillade:

»Jag är här icke längre konung. Här äro vi lika goda.»

Nu ändtligen återkom öfversten från den bestörtning, som hittills hållit honom fångslad, och han såg nu klart Gustaf Adolfs ädla handlingssätt.

Icke längre mäktig att styra de våldsamma känslor, som stormade in på honom, kastade han sig i en blink till konungens fötter och utbrast:

»Eders majestät, detta ädla tillmötesgående mot en främling och underordnad bevisar mer än tusende ord, att hos Sveriges konung klappar ett varmt och godt hjerta. Skulle jag antaga anbudet och inlåta mig i tvekamp med den, som nu visat sig sätta så ofantligt stort värde på människans heligaste känslor, hennes heder, så vore jag icke värdig att ärligt skåda en käck krigare i ögonen. Min varmaste ästundan är nu

att från och med denna dag få tjena eders majestät och att få dö i eder tjenst.»

Det glimmade ett par klara tårar i Gustaf Adolfs ögon, då han svarade:

»Ingenting kan jemföras med den tillfredsställelsen att hafva handlat så, som hjertats bättre känslor förestafva. Stig upp, öfverste Seaton, från denna dag är ni min vän och jag är eder.»

Då öfverstens gamle trotjenare en stund der- efter återkom med den inköpta hästen, företogs återridten till svenska lägret, dit de ankommo vid midnattstiden.

Under denna ridt sade öfversten till Konrad Stålhane:

»Denna dag är en af de skönaste i mitt lif, och om jag än lefde i tusen år, skulle de aldra minsta saker, som inträffat under dagens lopp, stå lifligt och klart för mitt minne.»

Konrad sporde:

»Var det då eder allvarliga mening att öfvergå till danskarne?»

»Ja,» svarade öfversten. »Jag var så förbittrad och ledsen öfver den skymf, som blifvit mig tillfogad, att jag för mig sjelf gick en dyr ed, att göra er och er konung så mycket afbräck som möjligt. Undrar ni derpå?»

»Nej!»

»Ni skulle kanske ha gjort detsamma?»

»Ja, utan tvifvel.»

»Har du hört att konungen varit borta från lägret i natt,» sporde en underofficer en mötande kamrat.

»Konungen!»

»Ja! just konung Gustaf Adolf.»

»Han har väl varit ute på rekognoscering då?»

»Ne-ej men.»

»Det var besynnerligt. Hvar har han då varit?»

»Ja du må tro att det glunkas mycket om den saken,» sade den förste officeren.

»Vet du någonting, så fram med det,» menade den andre.

»Nej, inte vet jag det precis, men jag anar hvar han varit.»

»Nå, lägg mig inte på sträckbänken längre utan sjung ut med hvad du vet.»

»Du känner ju till den förolämpning, som konungen tillfogade öfverste Seaton i går.»

»Jag såg den visserligen inte, men jag hörde den omtalas.»

»Ja, straxt derefter lemnade öfversten lägret. Frampå natten lät konungen hemta fänrik Stål-hane och red tillsammans med honom och en lifknekt samma väg som Seaton.»

»Ah, nu börjar jag förstå. De ha kanske duellerat. De der skottarne äro ett styfnackadt folk.»

»Duellerat? Nej det tror jag visst inte. För en half timme sedan kom både konungen och Seaton hem med sitt följe, och det syntes icke att det någonsin varit någon ovänskap dem emellan. Det hela förefaller dock mycket besynnerligt.»

Ungefär på detta sätt talade man i svenska lägret om konungens nattliga resa, som redan var känd af alla.

Plötsligt gick larmtrumman och alla rusade till sina platser. De förut nämnda officerarne voro sidokamrater.

»Hvad mände det nu bli af?» sade den andre officeren och betraktade kamraten med nyfikna blickar.

»Ja, det vet jag lika litet som du,» ljöd dennes svar.

Upplösningen på gatan skulle dock snart komma.

Omgifven af sina förnämsta officerare och med öfverste Seaton på sin venstra sida, nalkades konung Gustaf II Adolf de i en enda fyrkant uppställda trupperna.

Inkommen i fyrkanten talade han med lugn och stadig röst om sitt uppförande mot öfverste Seaton, hvilkens mod och tapperhet han nu offentligen berömde, samt slutade med att redogöra för sitt nattliga möte med honom. Då han slutat, omfamnade han i truppernas åsyn den skotske öfversten.

I mångas ögon syntes tårar och när Gustaf Adolf sjelf rörd aflägsnade sig, hördes från tusentals munnar endast detta enstämmiga jubelrop:

»Länge lefve Gustaf II Adolf!»

Detta var den upprättelse, som konung Gustaf Adolf gaf den af honom så djupt förolämpade öfverste Seaton, och han bevisade derigenom mer än tydligt, att han var en i grund och botten ädel människa. Hetslefrad, såsom alla Gustaf Vasas söner och för resten alla af Vasasläkten, kunde han mången gång, isynnerhet i yngre år, icke nog hastigt lägga band på vre-

den, när den, ibland för ganska obetydliga saker, rann på honom, men då eftertanken slutligen infann sig och förebrådde honom det orätta i hans handlingssätt, då tog han alltid manligen steget fullt ut och räckte den förfördelade sin hand till försoning. Deraf också till stor del de varma sympatier, som följde honom icke allenast från hans eget folk, utan äfven från andra främmande nationer.

Öfverste Seaton höll troget sitt löfte att lefva och dö i svensk tjenst. Vid belägringen af Riga deltog han manligen i striderna och var der befälhafvare i det så kallade fjerde lägret, upprättadt i närheten af några bredvid staden belägna väderqvarnar. Han var också en af de förste, som satte sin fot inom den belägrade stadens murar, då de togos med stormande hand.

Konrad Stålhane bevistade också de efterföljande krigen. I slaget vid Lützen förlorade han ena benet, och var derfor oduglig till krigstjenst. Han fick afsked såsom öfverste, reste hem och lefde sedan länge lyckligt i kretsen af maka och en stor barnskara, för hvilken han ofta brukade tala om historien om *en kunglig örfil*.

INVENTAR I NORSKA BIBLIOTEK

Detta är en förteckning över de böcker som äro förskaffade till det Kongliga Biblioteket i Stockholm under åren 1810-1815. Förteckningen är utarbetad af den Kongliga Bibliotekaren, Carl Fredrik von Bock, och utgafvens utseende är aftryckt i Stockholm, hos Carl Fredrik von Bock, 1816.

År 1810. Inkommit af Kongen 1000 exemplar af den Kongliga Bibliotekens förteckning öfver de böcker som äro förskaffade till det Kongliga Biblioteket i Stockholm under åren 1770-1810.

År 1811. Inkommit af Kongen 1000 exemplar af den Kongliga Bibliotekens förteckning öfver de böcker som äro förskaffade till det Kongliga Biblioteket i Stockholm under åren 1770-1810.

Nya böcker

År 1816. Inkommit af Kongen 1000 exemplar af den Kongliga Bibliotekens förteckning öfver de böcker som äro förskaffade till det Kongliga Biblioteket i Stockholm under åren 1770-1810.

FOSTERLÄNDSKT BIBLIOTEK

kommer att innehålla populära ski'dringar ur fäderneslandets historia, geografi, naturalhistoria, vårt folks seder och hemlif, med ett ord allt som är egnadt att hos Sveriges folk väcka och stärka kärleken till fosterlandet och dess höga minnen.

Utkomne äro:

1. **Karl XV och Fanjunkaren.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med porträtt af Karl XV. Pris: 25 öre.
2. **En Kunglig Örfil.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Gustaf II Adolf. Pris: 25 öre.
3. **Arbetets seger.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med illustr. Pris: 25 öre.

Nya böcker:

Karl XII:s Drabanter. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med författarens porträtt. Pris: 60 öre.

Karl XI och Vestgöten. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med författarens porträtt. Pris: 50 öre.

Försoningens Engel. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af kronprinsessan Victoria. Pris: 50 öre.

FOSTERLÄNSKT BIBLIOTEK. 3.

ARBETETS SEGER

PENNRITNING

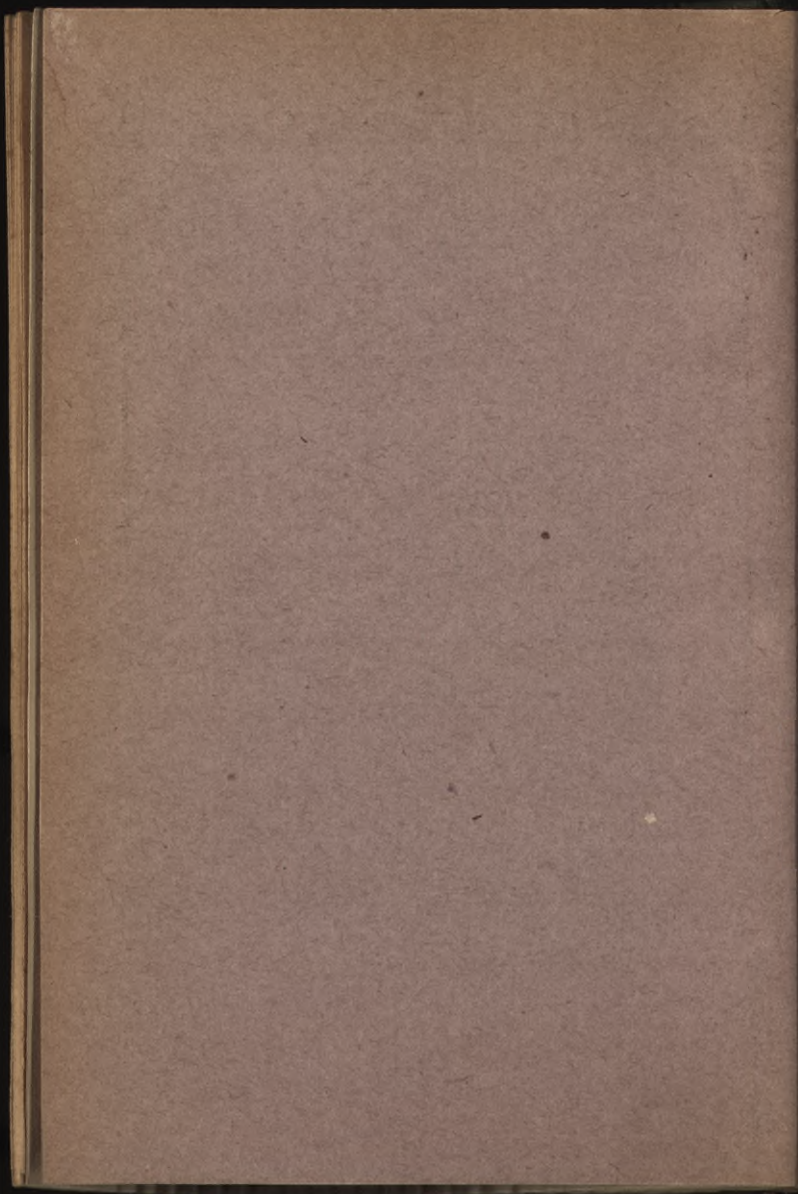
AF

PEHR THOMASSON.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Pris 25 öre.

ARBETETS SEGER.

PENNRITNING

AF

PEHR THOMASSON.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSONS FÖRLAG.

STOCKHOLM, 1889

STOCKHOLM

STOCKHOLM

— STOCKHOLM,
J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI 1889.

1.

Vid foten af ett högt skogbeväxt berg, som sköt ut i en af de inom det natursköna Södermanland belägna Mälarvikarne, låg en liten rödmålad stuga, infattad i en ram af doftande löfskog.

Denna stuga tillhörde trädgårdsmästaren Erik Törne och stället, der hon var belägen hette Bergsnäset, samt var, såsom läsaren torde finna, ett af de vackraste i hela Södermanland.

Men det var icke allenast naturen som här slösat med sina gåfvor. Törne hade äfven gjort sitt till för att försköna de närmaste ställena omkring sin stuga.

Kring alla väggar hade han anlagt blomster-rabatter och framför gafveln ett helt blomsterqvarter; och här prunkade de ståtligaste törnrosor, stormhattar, stockrosor, nejlikor, ringblommor, krasse och salvia m. m.

Vidare hade han anlagt en nätt frukt- och köksträdgård. I den förra funnos tjogtals äpple-, körsbärs- och plommonträd, samt krusbärs- och vinbärsbuskar, de sistnämnde af både den hvita, röda och svarta sorten; och i den sednare funnos, utom alla möjliga nyttiga rot- och kålväxter, samt soc-

kerärter och bondbönor, äfven sådana rariteter som meloner, rädisor, gurkor, turska och bruna bönor m. m.

All denna herrlighet utgjorde äfven en riktig ögonfägnad för Törne och hans hustru mor Stina, samt deras ende son Pelle.

Men äfven för ortens öfrige innebyggare utgjorde den en källa till trefnad, och ingen söndag gick förbi som icke tjuotals personer kommo dit för att språka bort en stund. Om det då någon gång hände att de fingo några blommor och litet salvia, så voro de så innerligt förnöjda och belåtna.

Mest belåten var dock Törne sjelf. Han vandrade omkring och förevisade med sjelfförnöjd min allting och aldrig kunde någon vara gladare och belåtnare med sin verld än han var då han hörde åskådarnes utrop af beundran eller emottog deras beröm. Han kände sig vid sådana tillfällen riktigt stolt i själen, hvilket säkerligen ingen menniska lär förtänka honom, då man får höra att han ursprungligen varit en fattig torpareson och endast genom träget arbete och flitigt sjelfstudium förvärfvat sig alltsammans, såväl konsten i sitt yrke som sjelfva trädgården.

Törne var dock ingalunda högmodig öfver det han egde. Han visste mer än väl att han ingenting kunnat uträtta om icke Gud bistått honom och att han därför borde gifva honom allena äran, men han kände sig stolt öfver att hafva gått fram *genom arbete*. Det var således en glädje öfver *arbetets seger* han kände; ett förhållande som fört-

sättningen af vår berättelse torde komma att närmare visa.

Familjens samtliga medlemmar voro äfven allmänt ansedda för gudfruktiga och anspråkslösa och därför äfven omtyckta af grannar och bekanta vida omkring i orten.

Skulle några tillställningar göras i grannskapet, vare sig vid bröllop eller begrafningar, eller vid andra tillfällen, så anlätades alltid Törnes förråd af trädgårdsalster och mor Stinas kunskap i matlagning och båda lemnade sin hjälp med största beredvillighet och mot billigaste betalning.

Följden häraf var den att de allestädes fingo vara med på kalaser, äfven hos de rikaste bönderna; en ära som icke vederfors någon annan i deras ställning.

Vid tiden för vår berättelse var Törne 43 år gammal. Det var en liten undersättsig man med ett treffligt ansigte hvilket alltid strålade af förnöjelse. Man såg honom sällan sorgsen och nästan alldrig ond eller missbelåten. Han hade icke heller något skäl dertill, ty, om ock hans inkomster, hvilka endast, utgjordes af trädgårdsprodukterna, ej voro stora, så voro de likväl tillräckliga till att fylla de nödvändigaste behofven, och mera eftersträfvade han icke.

Mor Stina var ungefär 38 år gammal och till lynnet fullkomligt lik sin man. Till utseendet var hon dock olik honom, ty han var något magerlagd, men hon var fyllig och blomstrande som en tjugo-årig tärna. Detta var väl ett ovanligt, men dock icke något förundransvärdt förhållande. Hon hade

vid 22 års ålder gift sig med Törne och sedermera hela tiden, om icke dansat på, åtminstone lefvat ibland rosor. Hon hade icke heller haft mera än ett barn, den förut omnämnde Pelle, hvilken nu var en vacker femtonårig yngling som lofvade att bli en trogen afbild af sina föräldrar.

Vi hafva nu redogjort för det väsendtligaste och vilja derföre i ett nytt kapitel börja skildringen af de tilldragelser som egentligen äro föremål för denna berättelse.

2.

En söndagseftermiddag kort före midsommar satt Törne på en bänk utanför förstugdörren och rökte sin pipa, under det han, till hustrun och sonen, som suto bredvid honom, emellanåt yttrade några ord om väderleken och årsväxten.

Plötsligen vände han sig till sonen och yttrade:

— Nå, Pelle! hvad vill du bli för något? Du har nu snart läst dig fram till Herrans bord och det är således tid att tänka på framtiden. Hittills har du ej bekymrat dig derom, utan snällt biträdt mig med skötandet af trädgården. Jag skulle också gerna sett att du kommit att öfvertaga den efter mig, och att du velat sköta den med samma omsorg som jag gjort, men jag har trott mig märka att du ej eger stor fallenhet derför, utan att din håg ligger åt jordbruket. Derför frågar jag dig nu — skulle du vilja bli jordbrukare?

— Ja, nog skulle det vara bra roligt att kunna

bli inspektor såsom herr Strehlenert framme på herregården — svarade Pelle.

— Högmodiga önsknings, pojke — genmälde fadren. — Nog är Strehlenert bra alltid, men inte bör man just därför anse det för bäst att bli lik honom. Bättre är att önska det man kunde bli en bra arbetare. För resten bör man lemna allt åt Herren. Är det Hans vilja att man skall få någon upphöjelse så får man nog den ändå. Hvarom icke så är *det* bäst som sker. I alla fall bör man komma ihåg att man ingenting blir utan arbete. Man bör icke heller förhålla sig öfver lyckan om man skulle finna henne, ty hon kan så lätt fly bort och då stå vi der med skammen. Derföre råder jag dig pojke att icke flyga högre än vingarne bära och att, om du vill bli jordbrukare, endast beflita dig om att bli en duglig arbetare. Allt högmod går för fall och lättja föder fattigdom; kom ihåg det.

— Mina tankar äro icke högmodiga, kära far — sade Pelle nedslagen. — Jag tyckte blott att det är bra hårdt att gå som dagakar! eller torpare och derföre önskade jag bli inspektor. Jag skulle nog arbeta lika bra för det — ja mycket bättre; ty om det vore Guds vilja att jag blefve det, så skulle jag arbeta med gladt och förnöjdt sinne, hvilket jag icke kunde göra som dagakar!.

— Bra talat, pojke! — sade fadren. — Tycker dock icke om slutet. Menniskan bör vara nöjd med den ställning Gud gifvit henne och icke fåfängt sträfva efter ett mål som hon icke kan ernå. Dermed vill jag dock icke ha' sagt att du ej kan bli inspektor, ty jag är tvärtom öfvertygad om att du

genom redligt bemödande nog skulle lyckas bli det, men jag ville blott säga, att, ifall Gud annorlunda beslutade, du derföre icke skulle gå mindre nöjd till ditt arbete. Arbetet är människans högsta goda och ingen bör försumma det hurudan ställning hon än har. När jag var i din ålder tänkte äfven jag på en annan framtid än den jag nu har, men så lärde jag mig att arbeta och vara nöjd och — Gud styrde allt till det bästa. Många ha' det visserligen bättre än jag, men få äro nöjdare med sin lott.

Törne tystnade. En lång stund satt han liksom försänkt i djupa tankar. Slutligen såg han upp, drog ett långt rökmoln ur pipan och fortfor:

— Visste jag att det lände dig till någon fromma, så kunde jag väl skicka dig till Ultuna, ty så pass pengar har jag sparat ihop, som behöfdes dertill. Men jag vill inte göra dig till någon förnäm dagdrifvare. Skulle Gud förläna dig framgång och gifva dig rikedom, så glöm icke att arbetet är det bästa kapital, ja, sjelfva kapitalets moder och att äfven de största rikedomar kunna slösas bort i lat mans hand, då deremot den flitige kan skaffa sig förmögenhet eller åtminstone oberoende genom sitt arbete. Jag har sjelf sett att det ej är omöjligt. Som gosse i verlden disputerade jag en gång härom med riksdagsman i Aspö, hvilken var jemnårig med mig och under hvars fader min far var torpare. Han skröt öfver sin fars pengar, ty han trodde att penningen var det högsta goda och att ingen framgång kunde gifvas i verlden utan den. Jag deremot påstod att jag nog skulle arbeta mig till oberoende och lycka fast jag inga penningar

hade. Då skrattade han och detta gjorde mig ondt i själen. Jag lofvade inom mig att jag skulle göra allt för att visa att arbetet var bättre än penningen — och Gud gaf mig äfven framgång. Nu erkänner också riksdagsman att jag lyckats, men han anser detta endast som ett enstaka fall och tror ännu alltjemt på penningens allmakt. Derfor skulle det vara min högsta glädje om äfven du blefve en *arbetets man*, om äfven du lyckades *besegra penningen*. Jag skulle då kunna öfvertyga honom om att arbetet är bäst och att det måste segra i striden.

— Jag skall nog bli flitig, far, så icke skall far behöfva sörja för det — sade Pelle trohjärtadt. — Och finge jag bara komma till Ultuna, som far sade, så skulle jag nog söka visa både riksdagsman och son hans, att man kan bli en bra karl utan pengar; det är tvärsäkert det.

— Nånå! lofva inte för mycket! Lofva är godt, men hålla är bättre. Låt derföre se att du håller ord med hvad du sagt. Du har hittills visat dig ega godt gry i kroppen, hvilket innerligen förnöjer mig. Derfor skall du äfven få komma till Ultuna så fort du läst dig fram. Och nu punktum med den saken. — Har du inte en liten kaffetår att ge oss, mor?

Mor Stina, som hela tiden andäktigt lyssnat till sin mans ord, hvilka allt igenom synbarligen gjort ett godt intryck på henne, svarade nu fryntligt:

— Jo, det kunde jag väl ha' efter det är söndag. Men ni får allt vänta litet då, ty jag tror inte att jag har något brändt.

Med dessa ord reste hon sig upp och gick in

i stugan, dit sonen följde efter, för att vara henne behjelpig med att göra upp eld i spiseln.

3.

Törne satt kvar på soffan, funderande på och utstakande planer för sonens framtid.

Han tänkte både det ena och det andra om Ultunafärden.

Blefve sonen sådan han visat sig vara, så skulle nog allt gå bra, men det kunde ju lätt hända att högmotsandan inbläste i honom, då han kom bland en hop kamrater, af hvilka många voro lata oduglingar, som gingo vid institutet endast för att få sken af kunskap i landtbruk och landthushållning. Denna sednare afdelning i hans tankegång gjorde att han nästan ångrade sitt gifna löfte. Snart fann han dock att det var bäst att låta sonen resa och lemna utgången i Herrans hand.

Just då han kommit till denna slutsats stego tvenne personer in genom trädgårdsgrinden. Det var riksdagsman i Aspö och hans son Johan.

Riksdagsman Olof Larsson var omkring 45 år gammal och medelstor till växten. Det låg något slugt i hans ansigte, eller med andra ord: han sökte åt detsamma gifva ett uttryck af klokhet och förstånd, men detta ville icke lyckas, utan det öfvergick i stället till ett utseende af knipslughet. För öfrigt såg man tydligt att man framför sig hade en man som egde medvetenhet om sitt eget värde

och som visste att uppskatta sig såväl för sin *rang*, som sin *förmögenhet*.

Larsson var dock ingalunda någon af dessa högfärdiga bönder, som erhållit benämningen bondherrar, och icke heller var han någon gnidare, utan gaf gerna med sig åt fattiga och höll ett gästtritt hus; men han var något midt emellan dessa och vanliga anspråkslösa bönder. Han ville vara *ansedd*, för det han var riksdagsman; men han visade sig det oaktadt så "*gemen*" som möjligt för att ej gifva lastarenom rum. Han ville äfven vara *ansedd* för det han var rikast i orten och med innerlig förnøjelse såg han sin förmögenhet årligen tillväxa, men han gaf likväl rikligt med sig åt de behöfvande, på det han skulle få namn om sig att vara välgörande och på det han skulle kunna visa att han hade råd att gifva mer än andra. Han var fast öfvertygad om att rikedom var den enda vägen till lycka och anseende; och lika fast som han trodde att han *utan* den aldrig blifvit riksdagsman, lika fast trodde han äfven att han *nu* höll fäderneslandets öde i sin hand. Han lät äfven, då han var i sällskap och man började tala om riksdagens förhandlingar, gerna förmärka att det varit hans röst som gjort till eller ifrån.

Sådan var Larsson. Om sonen är icke mycket att säga annat än att han var 15 år gammal och till utseendet mycket liknande fadren. För öfrigt var det icke fritt att han lik många andra pojkar, som uppfostrats i öfverflöd var liknöjd och lat. Han tycktes äfven vara åtkomlig för samma känsla som fadren, nemligen penningdryghet och rangsjuka. Likväl kunde man icke härom draga någon bestämd

slutsats ännu, och vi få derföre öfverlemnna åt framtiden att upplysa derom samt återtaga i stället tråden i vår berättelse.

— God dag Törne! — helsade riksdagsman fryntligt då han kom fram.

— Åh kors se riksdagsman! — sade Törne.
— God dag! Välkommen och var så god och sätt sig ned.

— Tackar så mycket Törne.

Riksdagsman satte sig ned på bänken.

— Är Pelle inte hemma? — frågade hans son, Johan.

— Han är inne och hjälper mor lite.

Johan lät icke säga sig detta två gånger. Han skyndade genast in i stugan, och så suto de båda männen ensamma.

— Ett vackert väder — började riksdagsman — får det stå vid sig så blir det bestämdt ett godt år. Det ser rätt frodigt ut i brors trädgård.

— Åhja, gudskelof — sade Törne.

Dermed afstannade samtalet en stund. Slutligen sade riksdagsman:

— Hör på, bror Törne! Jag har kommit hit för att göra bror ett förslag. Saken är den att jag ämnar sända son min till Ultuna när han läst sig fram. Nu är han emellertid en smula slarfvig och liknöjd af sig; deremot är brors Pelle raka motsatsen. Jag har märkt att pojkar trivas bra tillsammans och jag har derföre tänkt att det måhända skulle egga upp Johan till flit om han fick Pelle till kamrat. Derföre ville jag föreslå bror att låta Pelle följa med. Han kunde ju sedan få bli

rättare, hvilket icke vore så illa. Jag skall sjelf betala kostnaden och till på köpet låta pojkarne få några fyrkar att roa sig med.

Riksdagsmannen hade talat brådskande. Törne funderade ett ögonblick innan han svarade.

--- Hvad det anbelangar att låta Pelle följa med till Ultuna, så kan nog det gå för sig. Jag har sjelf talat derom kort förrän riksdagsman kom och Pelle har redan fått löfte att komma dit så fort han sluppit fram. Deremot vill jag icke alls höra talas om några penningar. Hvad som behöfs för att han skall få vistas vid Ultuna betalar jag, och några andra pengar gör han ej med, ty han skall lära sig arbeta och gå framåt genom arbete. Bror känner minä grundsatser i detta fall.

— Nog känner jag brors barnsligheter alltid — fortfor riksdagsman. — Jag skulle äfven vid ett annat tillfälle låtit bror behålla dem, men nu, då det gäller Pelles framtid, motsäger jag bror på det bestämdaste. Bror säger att Pelle skall arbeta och att han ingenting annat behöfver för sin utkomst, och det kan väl vara sannt om han inte vill bli annat än arbetare. Men nu tror jag att Pelles tankar flyga litet högre. Han kan emellertid ingen väg komma utan pengar. Har han pengar så kan han bestå på sina kamrater och sålunda vinna deras vänskap, och då skola desse, som till en stor del äro förnäma och rika mäns söner, hjälpa honom i framtiden. Derföre har jag tänkt låta pojkarne få litet pengar att rusta om med, och jag förmodar att bror medger det detta ej skadar, utan tvärtom gagnar dem.

--- Det kan jag ej finna --- sade Törne kort.
 --- Skadar alltid unga personer att få pengar lätt och lära sig lefva upp dem fort. Vill derföre ej att Pelle skall vänja sig dervid, utan i stället vänja sig vid arbete. Han skall nog få en framtid för sig och han skall nog vinna vänner på annat sätt om han vill lyda mitt råd att vara gudelig och låta sig nöja. Och nu tala vi ingenting vidare om den saken. Jag låter Pelle komma med till Ultuna; det är allt i hop. Föröfrigt blir det vid hvad jag sagt, Pelle tar inga pengar emot. Tack emellertid för brors anbud.

— Bror är sig alltid lik — sade riksdagsman.
 — Nånå hvar och en har sina åsigtter.

Samtalet afstannade nu en stund. Slutligen bad Törne riksdagsman följa med sig och dricka en kopp kaffe, hvilket tillbud denne med tacksamhet antog.

Johan hade emellertid omtalat sin fars ärende för mor Stina och Pelle och dessa hade i utbyte anførtrott honom att Pelle redan fått lof att fara till Ultuna. Parterna voro alltså å ömse sidor belättna, ja, de yngre riktigt jublade af glädje.

Och härmed lemna vi dem nu för att skildra andra tilldragelser.

4.

Fem veckor hafva förflutit. De båda ynglingarne hafva nu läst sig fram till Herrans bord, och dagen, som blifvit bestämd för deras afresa till Ultuna, är inne.

Det hade blifvit uppgjort att riksdagsman skulle skjutsa dem till bestämmelseorten och att Pelle derföre skulle inställa sig i riksdagsmannagården tidigt på morgonen. Törne och hans hustru hade blifvit bjudne att vara honom följaktige dit.

Klockan var 8 på morgonen. I trädgårdsmästarens bostad var det en faslig brådska. Far rakade skägget af sig, Pelle klädde sig och mor Stina plockade i ordning samt packade in hans saker. Hvar och en hade sitt göromål och alla gingo de på med en ifver som gälde det lifvet. Slutligen var allt i ordning och våra vänner stodo färdiga att bege sig åstad.

Då hostade Törne och sade:

— Seså ja! nu är du då redo att flyga ur boet, Pelle, och att börja arbeta för dig sjelf. Låt mig se att du följer de råd du fått i hemmet, och icke beträder någon dålig väg. Gud välsigne dig gosse och gifve dig framgång.

Han förmådde icke säga mer. Han var ju fader och Pelle, enda barnet, hade icke förr varit aflägsnad från hemmet. Icke underligt då att den första skiljsmässan kändes bitter.

Den som kände henne bittrast var ändå mor Stina. Hon sade väl ingenting, men hon fällde mången tår i tysthet och i djupet af sitt hjerta bad hon Gud om framgång för sin son.

Så begåfvo de sig åstad och kommo, efter en stunds vandring, fram till riksdagsmannagården.

Johan var redan för längesedan färdig och hade stått på trappan en stund och spejat efter dem. Då han fick se dem sprang han dem till mötes och

tog Pelle gladt i hand. Riksdagsman sjelf kom ut och bjöd dem stiga in.

Vi vilja emellertid göra läsaren bekant med riksdagsmannens familj, hvilken bestod af fyra personer nemligen riksdagsmannen sjelf och hustrun, jemte sonen Johan och en dotter Erika.

Då vi redan presenterat de manliga personerna, vilja vi nu uppehålla oss endast med de qvinliga och börja med mor Eva, vanligen kallad Riksdagsmora.

Hon var omkring 40 år gammal. Temligen stor till växten hade hon ett utseende som vittnade om en icke vanlig skönhet. Till sitt lynne var hon god och en fullkomlig motsats till sin man, i så fall, att hon icke fästade sig vid någon fåfänglighet vare sig rang eller penningar. Hon hade blifvit uppfödd af rika bondföräldrar, men hade det oakadt, ovanligt nog, ej blifvit smittad af den bland flertalet bönder rådande penningdrygheten, utan skattade alla lika, blott de voro goda och hederliga människor.

Erika var nära 14 år gammal. Hon var till utseendet fager som en lilja i dalen och till lynnet mild som en dufva och glad som en qvittrande lärka. Till följe af dessa egenskaper började gossarne redan fladdra om henne som yra fjärilar och mödrarne i orten — n. b. de som hade giftasvuxne söner — spunno omkring henne riktiga spindelnät af framtidsplaner. Ja, riksdagsmora sjelf var icke fri för att i tankarna hafva utkorat en man åt henne. Hvad gossarne beträffa känna vi åtminstone en som råkat blicka in i hennes oskuldsfulla blå ögon

både trägnare och djupare än alla andra. Men vi vilja icke gå händelserna i förväg och återtaga därför vår berättelses tråd der vi släppte den.

Då våra bekanta stigit in blefvo de genast bjudne att intaga frukost, som mor Eva förut lagat i ordning, och hvilken var ganska rundlig. Under tiden samtalade föräldrarne om barnens framtid. Riksdagsman och Törne kommo äfven nu i en liten ordvexling om penningar och arbete. De slutade dock snart ty dels medgaf tiden ej några långa utläggningar, och dels hade de så ofta diskuterat detta ämne att de ej voro synnerligen hågade att ytterligare göra det. Snart var frukosten slut och riksdagsman sade att det var tid att fara. Mor ville dock först ha kokat litet kaffe. Männen gingo derföre ut att se på grödan och mödrarne fingo hålla hvarandra sällskap sjelfva, ty barnen kunde då icke alls stanna inne, utan de skulle ut i trädgården.

Då mödrarne blifvit ensamma sade riksdagsmora:

— Nå, det var då klokt af er att ni sände Pelle till Ultuna. Ni får bestämdt glädje af honom, ty det är en snäll gosse. Vore blott vår Johan likadan.

— Åh, Johan blir nog bra — sade mor Törne. — Han är ju bara barnet ännu och då kan man väl icke begära att han skall ha så mycket förstånd eller så mycken tanke på framtiden.

— Nej, det förstås! Man vet väl hurudana de flesta äro vid den åldern. Jag kan dock icke låta bli att hysa farhågor för honom; det förefaller

mig ofta som skulle han komma att göra mig någon hjertesorg. Hade han blott Erikas milda lynne! . . . Men han är så liknöjd och så egensinnig. Detta gör mig mycken oro och jag skulle säkert lägga det mycket hårdare på hjertat än jag gör om jag icke hade Erika. Men hon är Gudilof så snäll att det är en riktig hjertefröjd åt det. Vet du, jag har ibland funderat på den tiden då hon skall gifta sig och jag har önskat att hon skulle få en bra man; och dervid har alltid tanken fallit på din Pelle. Ett gammalt ordspråk säger: "det kröker sig i tid som krokigt skall bli"; — och jag tror nästan att de börja tycka litet smått om hvarandra, fast de icke förstå det sjelfva.

— Kors, så dåraktig kan väl icke Pelle vara. Det vore fasligt illa om han skulle fästa sig vid henne som han icke kan få — sade mor Törne.

— Hvarför icke — fortfor riksdagsmora. — Jag tror att Pelle blir en bra gosse som kan få hvem han pekar på.

— Nog vill jag hoppas att han blir bra — sade mor Törne — men jag kan ej hoppas att han, med två tomma händer, skall kunna skaffa sig någon rikedom, och riksdagsman gifter väl icke bort enda dottern med en fattig person.

— Ja, det står i Guds hand — suckade riksdagsmor. — Men oss emellan sagt så skulle jag helst af alla ta' Pelle till måg. Låt oss derföre bedja till Gud att så en gång måtte ske.

De båda männen inträdde nu och samtalet afbröts.

Kaffet var straxt färdigt. Så fort det var in-

taget för riksdagsman i väg med gossarne. Törne och hans hustru återvände hem.

5.

Riksdagsmor hade icke orätt då hon sade att Pelle och Erika fattat tycke för hvarandra: ty så var verkligen förhållandet. Ingendera hade likväl förutått det sjelf, men nu, då Pelle blef aflägsnad från hemmet, började denna känsla att vakna till medvetenhet åtminstone hos honom. Han insåg dock, oaktadt sin ungdom, att det ej skulle löna mödan att öfverlemna sig åt densamma, om han ej förmådde skapa sig en bra framtid, och detta sporrade honom till ännu större ifver.

Icke så med Johan. Han brydde sig hvarken om att läsa eller arbeta, derest han icke var tvungen dertill. Pelles uppmaningar hade ingen annan verkan än att han svarade det han vore rik nog och icke behöfde träla, vare sig på ett eller annat sätt. Nej, han kunde gerna roa sig. Och roade sig gjorde han äfven och spenderade ganska flitigt på sina kamrater för de penningar fadren skickade honom. Pelle deltog aldrig i dessa tillställningar.

Men vi vilja ej steg för steg följa de båda ynglingarne. Vi nämna blott att Pelle efter 2 års förlopp utgick från institutet med de aldra utmärktaste betyg. Johan var icke stort skickligare än då han kom dit — om icke i att förstöra pengar. Riksdagsman tyckte emellertid att hans son ej behöfde gå längre än Törnes och han tog honom der-

före hem. Det förargade honom dock i hjertat att Johan var sämre än Pelle.

Kort efter sin hemkomst fick Pelle anställning som inspektor på en större herregård i grannskapet. Detta var något ovanligt vid hans ålder och det väckte lika mycken förvåning i orten som glädje i hemmet. Många sade att det ej kunde gå bra, att han bestämdt ej kunde sköta en sådan plats och att det varit bättre om han, till en början, fått någon, som varit mindre maktpåliggande. Det visade sig emellertid snart att Pelle både skötte sig och kunde sköta platsen. Hans husbonde talade alltid om honom med beröm.

Johan vistades i hemmet. Riksdagsman höll på att bebygga en gård som han skulle få öfvertaga då han blef myndig. Detta var väl icke något ovanligt med en rik hemmason, men många sade att det ej kunde bära sig, emedan Johan vore för vårdslös.

Emellertid förgick tiden. Johan blef snart 21 år, och, trots alla onda spådomar, öfvertog han gården samt satt sålunda som välbeställd "possesionat".

6.

Det var en vacker sommardag sex år efter vår berättelses början.

Junisolen lyste klar och strålande öfver hela Södermanland, men klarast lyste den öfver Bergsnäset, emedan detta var det nättaste stället af alla.

För närvarande presenterade det sig också i sin vackraste dager. Den rödmålade stugan tog sig så bra ut emellan de gröna träden och de sandade gångarna. Allt var så blomstrande och vackert och allt såg så trefligt ut.

På en bänk utanför stugan satt Törne och hans hustru. De voro föga förändrade sedan sist. Samma glädje och förnöjsamhet som förr strålade ur deras ansigten. Törne yttrade, fortsättande ett börjadt samtal:

--- Det är bra roligt att ha' den granna trädgården till ögonfägnad och förnöjelse för både oss och andra.

--- Mer än roligt! --- försäkrade mor Stina --- det är en hjertefröjd som styrker och lifvar både kropp och själ. Jag känner mig alltid så lätt till sinnes när jag om qvällarna sitter derute, ty de rara blomstren lukta så innerligt godt. Det var nu en välsignad trädgårdsmästare som gaf dig de första fröna. Kommer han hit någon gång så skola vi bulla upp det bästa vi ha och bjuda honom på ett riktigt kalas. Aldrig trodde jag, förr i världen, att af så små frön kunde bli så stora och fagra växter, och icke trodde jag heller att så förnäma växter skulle trifvas i vår lilla trädgård.

--- Den saken har jag aldrig tviflat på --- genmålde Törne. --- Hvar häst är som han är hållen. Allt som skötes med kärlek och omsorg liksom vi sköta vårt lilla, växer och frodas. Det är din förtjenst kära Stina att allt går oss väl i händer både inne och ute. Maken till qvinna finns inte på vida vägar. Jag skulle inte vilja byta med

sjelfvaste riksdagsman, om jag också fick halfva hemmanet i mellangift.

— Och jag vill inte byta med någon, icke ens med vördig prostinnan, om jag också finge alla hennes ostar och smörbyttor i mellangift, ty någon bättre man än du finns icke i hela världen.

— Sakta i backarna, kära Stina! Här finns både bättre och sämre män, men *det* kan jag tryggt försäkra; ingen kan mena ärligare med sin hustru än jag.

— Jag vet det nog, kära du, och därför är jag lycklig utan återvändo.

— Så är äfven förhållandet med mig; något som icke är att undra öfver, ty om man rätt eftertänker, kära Stina, så finns det väl knappast några människor i världen som äro lyckligare än vi.

Mor Stina instämde af fullaste hjerta i dessa ord, som var de båda makarnes fullkomliga öfvertygelse.

— Men hvad kan Pelle göra som inte kommer. Han borde varit här för länge sedan — sade Stina.

— Ah, ge dig till tåls kära Stina; gossen kommer nog. Ännu är ingen tid förliden. Men jag förstår att hjertat klappar väl fortare i dig än vanligt och att hvarje minut förefaller dig lång. Pelle längtar väl han också, så att han skyndar på allt hvad han kan. Händer likväl att han tagit en liten omväg fram till riksdagsmannagården. Jag har trott mig märka att han och Erika ha ett godt öga till hvarandra. Detta tycker jag icke om, ty man bör icke flyga högre än vingarna bära, och icke tror jag att riksdagsman skulle lemna sitt bifall till

deras förening. Riksdagsman ser på penningen, och fast Pelle är en bra gosse, skam te sägandes, så har han dock icke kunnat förvärfva sig några sådana . . . Men se der kommer han ju sjelf och minsann äro icke både Erika och Johan med.

Pelle kom också verkligen fram i detsamma. Han slöt sin mor glad i famn och skakade hjertligt hand med fadren. När detta blifvit gjort stego Johan och Erika närmare och helsade de också. Och nu må tro det blef glädje utan like. Alla pratade ock skrattade med innerlig fröjd — alla utom mor Stina, som gått in för att laga i ordning middagsmaten; men hon var icke mindre glad för det. Hon kände sig så stolt och lycklig öfver sin Pelle. Han hade ju blifvit så stor — och så vacker se'n. Det vore då intet att krusa för om han fick riksdagsmannadottern. Erika var en snäll flicka som mor Stina alltid tyckt bra om, ock riksdagsmor, och mor Stina, som fortfarande voro lika goda vänner, hade ofta talat om Pelle och Erika, och huru bra det skulle bli om de finge hvarandra. Och tänk om det ginge så, det vore då i alla fall bra; ty för det första kunde han då få sig ett eget hemman, och för det andra kunde han aldrig få en vackrare och dugligare hustru och mor Stina aldrig någon mera tillgifven sonhustru. Just som hon föll på denna tanke fick hon höra prassel bakom sig — och der stod Erika.

— Nå, det var snällt att du tittar hit till mig — sade mor Stina skämtande.

— Åh jag ville se hvad moster gör — svarade hon.

— Ja, men jag har så skräpigt här, så att jag riktigt skäms för mig sjelf.

— Åh! moster som alltid har det så treffligt. Här är ju så ordnad och snyggt som i ett dockskåp. Sådant skröp vore icke svårt att trifvas i lag med. Men kan jag inte få hjälpa moster lite?

Jo, det fick hon då, och snart var middagen färdig.

7.

När middagen var slut gingo allesamman ut i trädgården, der de till en början slog sig ned på ett gungbräde. Efter en stund gick dock mor Stina tillbaka in för att koka kaffe. Detta gaf signal åt de andra att promenera omkring i trädgården och snart såg man Törne och Johan samt Pelle och Erika vandra vid hvarandras sida och beskåda allting. Hur det kom sig blefvo de två sistnämnde ensamma och så satte de sig ned i skuggan af en doftande syrenhäck. Pelle fattade Erikas hand och sade:

— Tillåt, goda Erika, att jag talar ett allvarsamt ord med dig. Jag har länge önskat att träffa dig ensam och jag skattar lyckan som i dag gynnat mig. Du har nog märkt att jag hållit af dig, att jag älskat dig ända sedan du var barn och du skall derföre icke bli öfverraskad om jag nu säger att jag älskar dig högre än någonsin. Ja, jag älskar dig, Erika, jag älskar dig högre än mitt eget lif. Det är tanken på dig som eldat min arbetshåg

det är den som gjort att jag fått framgång, att jag kunnat arbeta som jag gjort. Nu frågar jag dig; kan du älska mig tillbaka? Vill du göra mig till den lyckligaste bland dödlige.

— Ja, — hviskade Erika och sjönk rodnande i hans öppna famn.

Det var en stund af ren lycksalighet, i hvilken tvenne själar sammansmälte till en.

Länge suto de tysta omfamnande hvarandra. Slutligen sade Pelle

— Och nu, älskade Erika, skall jag berätta dig en nyhet. Brukspatron har ökat på min lön så att jag numera kan göra rätt ansenliga besparingar. Det skall således inte dröja länge innan jag kan göra anspråk på din hand. Tror du att din far skulle neka mig den om jag hade en lön af 1,000 Rdr, förutom husrum och andra förmåner, äfvensom om jag dessutom hade några tusen riksdaler besparade.

— Jag vet icke; far är så besynnerlig.

— Din far är en ärans man fast han tröstar för mycket på penningen. Men tror du att din mor också skulle se mig med oblida ögon?

— Nej, Pelle! jag har nog sett att mor håller af dig.

— Då skola vi anförtro oss åt henne och bedja om hennes medverkan. En mor är en mäktig bundsförvandt! Ha vi sedan blott förtröstan på framtiden och på hvarandra så skall nog Gud styra allt till det bästa.

— Det tror jag också!

— Kommer din far hem från riksdagen snart? jag har glömt fråga det.

— Ja, det kan jag verkligen icke säga. Han har ej skrivit på en tid. Icke heller har jag hört om riksdagen slutar snart.

— Om jag skulle försöka få tid att besöka er en gång, innan han kommer hem, och tala vid din mor.

— Ja gör det, kära Pelle!

— Ja, jag skall försöka om söndag fjorton dagar till. Men låt oss nu gå, ty mor väntar säkert med kaffe. Gif mig en kyss först.

Erika räckte honom rodnande sina friska läppar och Pelle tog icke en utan tio kyssar. — — —

Då de kommo fram var kaffet just färdigt. Törne frågade hvart de tagit vägen som försvunnit i en sådan hast och Pelle svarade att han visat Erika några trän som han planterat då han var barn. Både Törne och mor Stina märkte likväl hur det var fatt, men de funno bäst att ingenting säga så länge Johan var närvarande.

En stund sednare då Johan och Erika gått, vände sig Törne till sonen med följande yttrande:

— Du är nu snart fyllda 21 år och således myndig. Längre har du varit din egen herre och skött dig sjelf, och det till på köpet som en riktigt bra karl, och jag kan således icke begära att du skall fråga mig till råds då du ämnar göra någonting. Det skulle likväl vara roligt om du ville tala om för mig hvad du har i sinnet. Friade du till Erika i dag?

Pelle blef öfverraskad af frågan och svarade, smått förlägen, ja.

Fadren teg en stund. Slutligen fortfor han:

— Jag vill icke säga något derom, ty du är som sagt, din egen herre. Men jag skulle likväl vilja råda dig att slå henne ur hågen. Du vet att riksdagsman icke ger bort sin dotter för hackor. Följden af er kärlek blir, att ni nu fån gå och sucka en tid och sedan blir ni slutligen skiljda åt för alltid, ty det dröjer väl icke länge innan riksdagsman gifter bort henne med en som har både gods och guld. Jag har hört att Erika redan haft många rika friare.

— Det har jag också hört, men jag litat på Erika; hon är trogen som guld.

— Ja, Erika är då en riktigt snäll och rar tös — försäkrade modren — men hon är då inte ett grand för god åt Pelle, för han är en så rar gosse som någon.

— Åh, ni pratar mor — sade Pelle.

— Ja, ja! smickra inte för mycket! — sade fadren. — Med Pelle har det nog ingen fara, men man bör ändå komma i håg att man icke skall stryka katten på svansen, emedan han då ofta sätter den i vädret. — Och nu, kära Pelle, har jag sagt min mening! för öfrigt får du göra som du vill och kan. Gud gifve dig framgång och lycka i alla dina företag, det är min innerliga önskan.

— Amen — sade mor Stina.

Fjorton dagar hafva förflutit; det är åter söndag. På ett gungbräde utanför riksdagsmansbyggningen sutto tvenne älskande i förtroligt samspråk.

Dessa två voro Pelle och Erika.

— Jag har en stor glädjande nyhet att tala om för dig — började Pelle — ser du min lilla hjertevän, i går blef jag myndig och som belöning för trogen tjänst ökade patron på min lön, Jag har nu fått den lilla, nätta, hvita byggnaden, som ligger nedanför herregården, att bo uti och trädgården deromkring, att odla för egen räkning. Dessutom får jag, utom de 1,000 Rdr i penningar jag förut erhållit, äfven ett litet jordland att beså. På detta jordland kan jag föda en ko, en gris och några får förutom höns och andra fjäderfän. Jag har derfor tänkt att jag nu kunde gifta mig när som helst, och jag kommer äfven att "damma åstad" med det första. Är du sinnrad att träda i brudstol nu min lilla rosenknopp, så står jag redo att följa dig. Jag hoppas att din far ej skall ha någonting att säga deremot nu då jag har så goda utsigter för framtiden.

— Det kan väl hända, men jag tror inte att jag har lust att träda i brudstol ännu. Så brådstörtadt behöfver det väl inte gå skulle jag tro.

— Nej hvad behofvet beträffar så är det väl inte så farligt. Men nu är saken den att jag är tvungen att ha eget hushåll, och derfor vill jag äfven ha en liten hustru som såge efter allting och

pysslade om mig, ty eljest fruktar jag att det bär rakt åt häcklafjäll. Vi skola nog få det bra må du tro. I trädgården skola vi plantera blommor och köksväxter. Fruktträd finnas det många der, så att vi kunna få litet frukt om hösten. Huset skall *du* sköta om och *jag* min befattning, och när vi sedan ha någon tid ledig så skola vi leka med hvarandra som ett par kuttrande dufvor. Tänk hvad roligt det skulle bli. Vi skulle bli så lyckliga att maken till par icke skulle stå att finna vida omkring. Om söndagen skulle vi åka till kyrkan och sedan skulle vi helsa på hos dina eller mina föräldrar. På detta sätt skulle vår lefnad förflöta som en dröm, utan några sorger och bekymmer.

— Utan sorger och bekymmer, säger du — invände Erika. — Det är icke så godt att säga. Ingen vet hvad det kunde behaga Gud att pålägga oss i framtiden. Mycken sorg kunde drabba oss fast det ser bra ut nu. Emellertid finge vi naturligtvis ta den onda dagen med den goda. Det vore naturligtvis icke värdt att klaga och jemra sig. Jag hyser dock den fulla öfvertygelsen att om vi redligen arbetade och sträfvade, skulle nog Gud kröna vår möda med framgång. Detta har mor lärt mig. Tror icke du det samma Pelle?

— Det tror jag visst kära Erika. Gud belönar alltid en redlig sträfvan. Skulle dock sjukdom eller annan olycka drabba oss finge vi naturligtvis, som du sade, bära vårt ok med tålmod, såsom det sanna kristna egnar och anstår. Emellertid skulle vi i helsans dagar arbeta och spara, så att vi hade något att berga oss på om sjukdom — den

Gud bevare oss ifrån — skulle drabba oss. . . .
Men nu skall jag gå in och tala vid din mor.
Vore blott din far hemma så skulle vi snart få sa-
ken afgjord som jag nu hoppas till vår fulla belä-
tenhet.

— Far är hemkommen — sade Erika.

— Talar du sanning! — utropade Pelle och
gjorde stora ögon.

— Visst gör jag det! Han hade några saker
att uträtta i hemmet och han utverkade sig derföre
permission på fjorton dagar. Du må tro att vi
blefvo mycket öfverraskade då han kom.

— Det tror jag nog — sade Pelle. — Ingen
kan undra derpå då han ej förut underrättat er om
sin ankomst. Bra emellertid för mig, nu kan jag
genast få saken klar.

— Icke i dag åtminstone, ty han har farliga
mycket att göra. Han hade nemligen en fin gross-
handlare med sig från Stockholm och de ha hela
dagen setat och haft viktiga öfverläggningar. För
resten är det väl, som sagdt, ingen brådska?

— Jo jag vill ha saken afgjord nu genast.

— Men jag behöfver ännu litet betänketid —
sade Erika bestämdt. — Derföre får du allt vänta
litet grand ännu kära Pelle. . . .

— Hvad vill detta säga? — frågade Pelle med
högsta förvåning. — För Guds skull hvad betyder
detta Erika?

— Behöfs inga förklaringar — sade riksdags-
mannen som oförmärkt kommit ut och stod bakom
dem. — Saken och summan är den att Erika skall
gifta sig med en grosshandlare från Stockholm.

Han är redan här och du min kära Pelle torde således finna att du ingenting vidare har att beställa.

Pelle bleknade. Med feberaktig häftighet reste han sig upp och yttrade:

— Ja, jag finner det; men aldrig trodde jag Erika derom.

Och utan ett ord, en blick, aflägsnade han sig så hastigt, att han icke hörde det ångestrop som gick öfver Erikas läppar.

Flera är hafva förgått och som vanligt har tiden omgestaltat förhållandena.

Pelle hade till en början sörjt rysligt öfver Erikas trolöshet, men han sökte slutligen och fann tröst i arbetet, ehuru han aldrig kunde glömma *henne*. Det smärtade honom att *hon* låtit bedåra sig af penningens glans, och att *hon* så trolöst svikit *honom*, som älskade henne så sannt, så rent. Men sådan är verdens gång, tänkte han.

Äfven i riksdagsmannagården var det annorlunda. Först och främst hade Johan lefvat så oordentligt att han förstört den gård han fått af fadren; och denna skulle om några dagar försäljas på exekutiv auktion, emedan riksdagsman lagt ut så mycket pengar att han ej kunde skaffa flera i en hast; för det andra hade det ej blifvit något af med det beramade Stockholmspartiet, Gud vet af hvad orsak, och för det tredje hade Erika sörjt så att hon blifvit sängliggande sjuk och doktorerna hade förklarar

att fara vore för lifvet, om öck döden skulle dröja flera månader.

Allt detta visste Pelle. Han anade äfven att det var för hans skull hon sörjde, men han for ändå icke dit, emedan han så öfvermodigt blifvit visad derifrån.

Men då Johans gård skulle försäljas reste han till auktionstället, för att bjuda bland de andra bjudarne. Hvad det var för en känsla som dref honom dertill kunde han ej förklara; men det var något som sade honom att han borde köpa hemmanet och icke låta någon annan göra det. Hemmanet utropades och då ingen kunde bjuda mera, såldes det till honom för 15,000 Rdr. Hälften af köpesumman betalade han kontant och för andra hälften ställde han en af sin husbonde utfärdad borgen.

Så stodo sakerna.

En dag, kort derefter, rullade en kärra fram till inspektör Törnes bostad. Ur denna steg en man och gick, sedan han bundit hästen, med vacklande steg in.

Denne person var riksdagsman i Aspö, ehuru det var svårt att i denne lutande gubbe igenkänna den för icke längesedan så stolte mannen.

Pelle kunde icke återhålla ett utrop af förvåning då han fick se honom.

— Du förvånar dig öfver att jag kommer hit — sade riksdagsman med nästan sorgsen röst —

och jag undrar ej derpå, efter hvad som förefallit. Men jag kommer för att be dig om en tjänst som jag hoppas att du ej nekar uppfylla. Erika är, som du väl hört, sjuk, och doktorerna hafva förklaradt att hennes lif är i fara. Nu är hon sämre än någonsin. Hon har flera dagar stundtals legat i yrsel och då jemt ropat efter dig. Jag hade derföre tänkt bedja dig om du ville följa med hem; kanske skulle hon bli bättre om hon fick se dig. Neka mig icke; det är en faders, en moders sista hopp. Vet Erika har alltid älskat dig och aldrig varit trolös, fast jag varit nog hård att tvinga henne dertill. Hon är lika oskyldig och ren som förr och — kan du rädda henne, så må hon i Guds namn tillhöra dig — jag ser nu att *arbetet segrat*, eller att du besegrat penningen genom arbete.

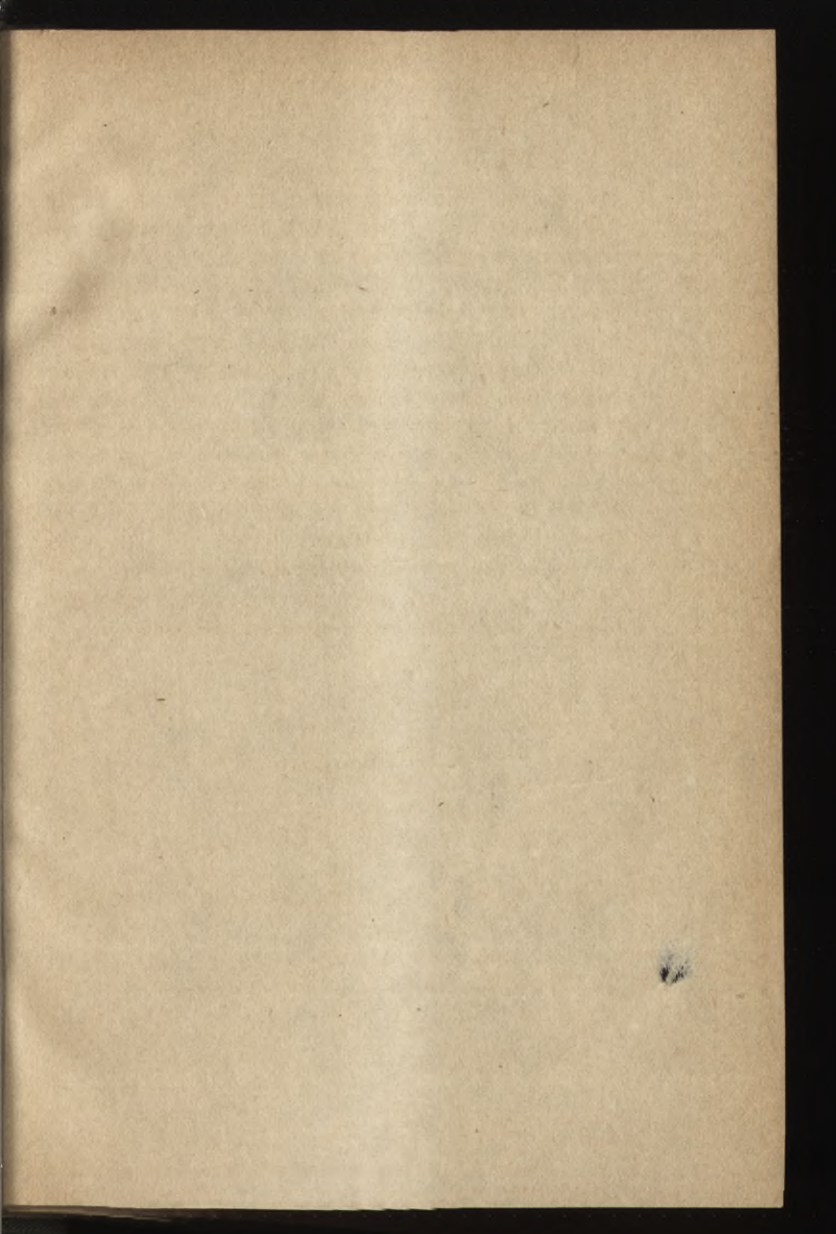
Behöfva vi upprepa Pelles svar, tolka hans känslor.

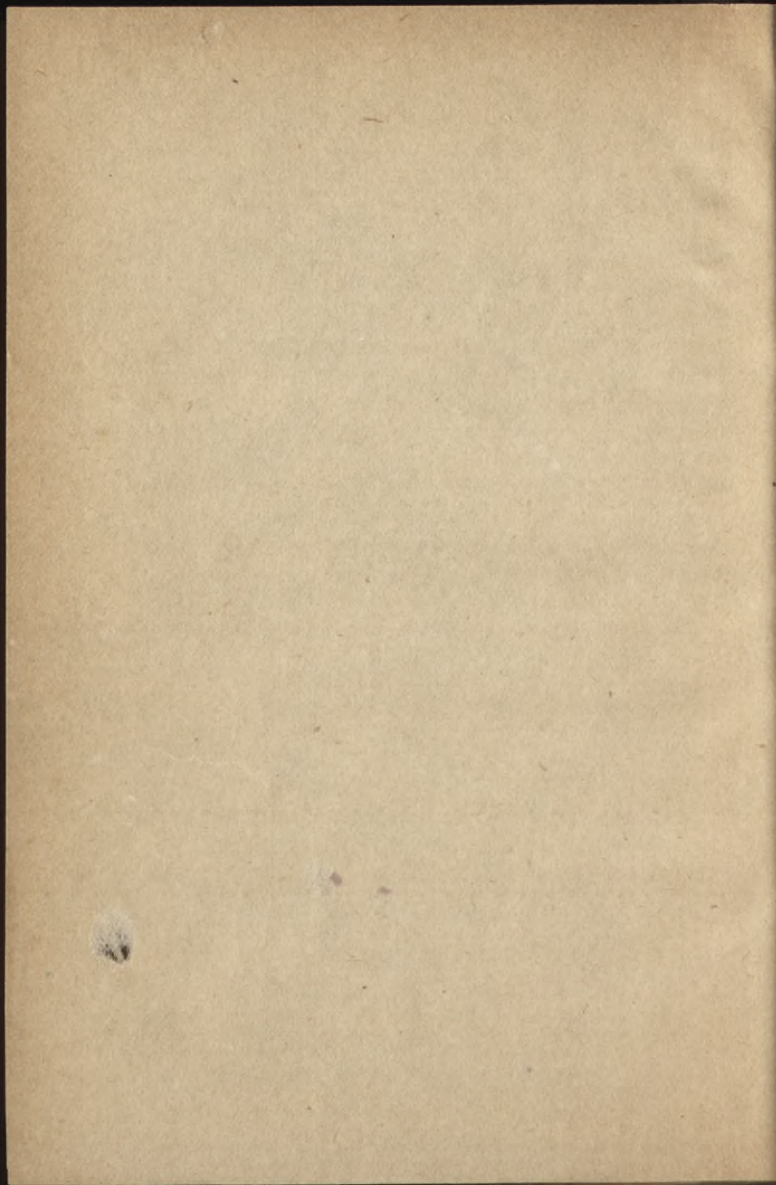
Nej! Vi nämna derföre blott att han följde med; att Erika såg honom och att glädjen verkade så att hon blef bättre samt att hon, då hon blifvit så lugnad, fick höra att fadren gifvit sitt samtycke till deras förening och att allt således var godt. Detta sednare verkade som ett trollslag. Erika blef småningom fullkomligt frisk och efter sex veckors förlopp hade redan hennes kinder återfått sina förra rosor.

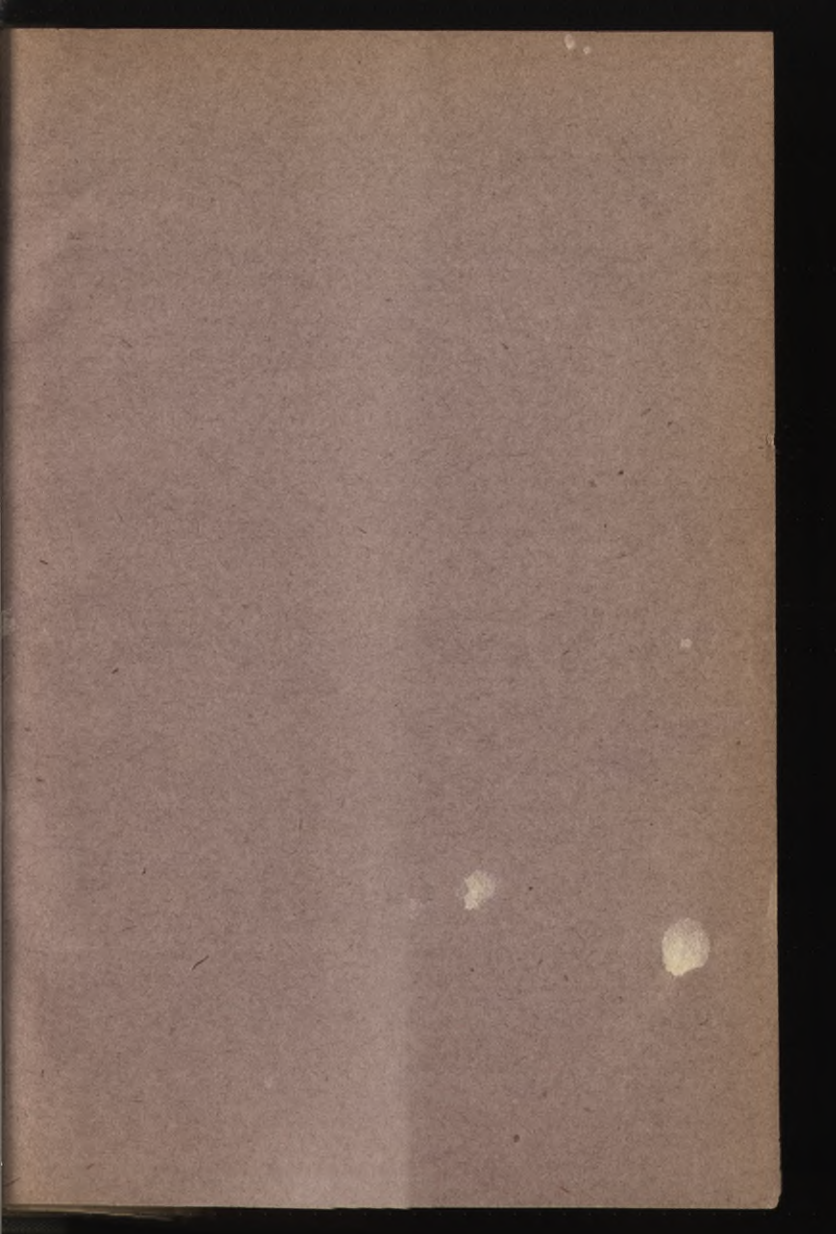
Ett par månader sednare stod ett dundrande bröllop på riksdagsmannagården. Det var Pelle och Erika som sammänvigdes. De hade således fått hvarandra för evigt.

Då hvarken riksdagsman eller hans hustru ville mista Erika på gamla dagar så hade det blifvit uppgjort att Pelle skulle få öfvertaga gården och bo der. Johan hade redan förstört största delen af de penningar som borde tillfalla honom. Men, på det han ej skulle bli lottlös återfick han sin förra gård. Hvad honom beträffar lyckades det för Pelle att göra honom ordentlig så att han nu sparade allt hvad han kunde för att återvinna det han förlösat. Allt var således glädje och belåtenhet.

Och glädje och belåtenhet var det äfven i Törnes bostad. Och hvad var naturligare? *Arbetet hade ju ändå besekrat penningen till slut.*

FOSTERLÄNSKT BIBLIOTEK

kommer att innehålla populära skildringar ur fäderneslandets historia, geografi, naturalhistoria, vårt folks seder och henvif, med ett ord allt som är egnadt att hos Sveriges folk väcka och stärka kärleken till fosterlandet och dess höga minnen.

Utkomne äro:

1. **Karl XV och Fanjunkaren.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med porträtt af Karl XV. Pris: 25 öre.
2. **En kunglig örfäl.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Gustaf II Adolf. Pris: 25 öre.
3. **Arbetets seger.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med illustr. Pris: 25 öre.
4. **Folkskalden Pehr Thomasson.** Befnadsteckning af *Johan Lindström*. Med porträtt af Pehr Thomasson. Pris: 25 öre.
5. **Alf den starke.** Berättelse af *Octavia Carlén*. Med illustr. Pris: 25 öre.
6. **Karl XII:s björnjagt.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Karl XII. Pris: 25 öre.
7. **Skärgårdens perla.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med 2:ne illustrationer. Pris 25 öre
8. **Karlstads ros.** Historisk berättelse af *Saxon*. Med illustr. Pris: 25 öre.
9. **Munkens hämd.** Historisk skizz af *Daniel Fallström*. Med illustr. Pris: 25 öre.

Nya böcker:

Karl XII:s Drabanter. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med författarens porträtt. Pris: 60 öre.

Karl XI och Vestgöten. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med författarens porträtt. Pris: 50 öre.

Försoningens Engel. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af kronprinsessan Victoria. Pris: 50 öre.

FOSTERLÄNDSKT BIBLIOTEK 4.

FOLKSKALDEN
PEHR THOMASSON.

LEFNADSTECKNING

AF

JOHAN LINDSTRÖM.

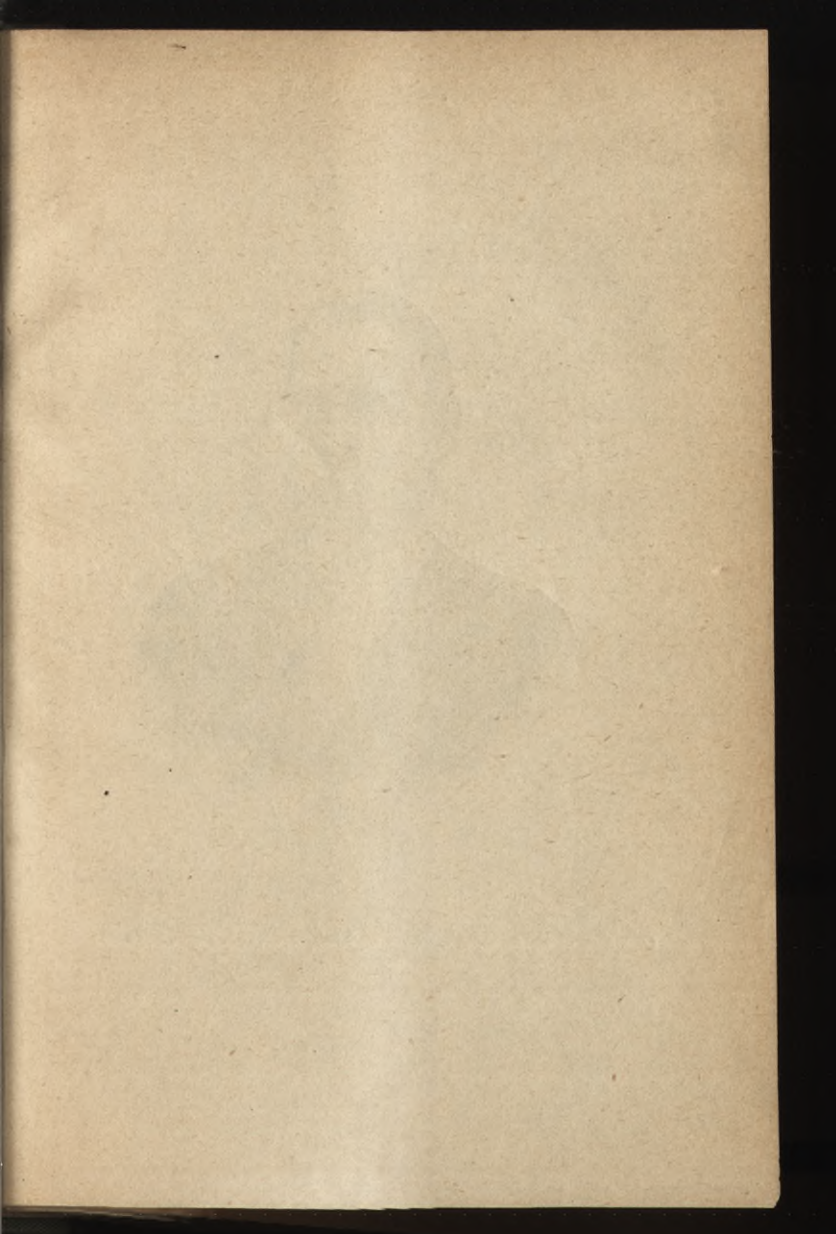

PEHR THOMASSON.

—
STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Pris: 25 öre.

MUSTAFA MOHAMMAD ALI

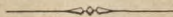
Lehr Thomasson

FOLKSKALDEN
PEHR THOMASSON.

LEFNADSTECKNING

AF

JOHAN LINDSTRÖM.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

STOCKHOLM.
TIDNING FÖR ALLA'S TRYCKERI.
1883.

1.

Trädde man för ett fyrtiotal år sedan in i bonde-
mannens stuga, så fann man där visserligen icke alltid
den idylliska frid, som vunnit så mycken pris hos äl-
skarne af »den gamla goda tiden». Okunnighetens
alt annat än hälsosamma dam låg ostörtdt i vrårna, och
glansen i de gamles och i de ungas ögon var matt.
Den vitnade om den andliga tvinsot, hvaraf folket led.

Och det var ej underligt. Såg man efter, fann man
snart att familjebiblioteket bestod af blott en bibel och en
psalmbok. Hos de unga fann man kanske en »Ny visa,
tryckt i år«, naturligtvis »en ynkelig och rörande hi-
storia om huru en skräddare drunknat« eller något dy-
likt. Hos barnen fann man en katekes och möjligt-
vis »Sagan om Lunkentus« eller någon lika värdefull
»literär« företeelse.

Barnen fingo stryk, om de ej läste sin katekes, som
det var en stor heder att kunna »från pärm till pärm». »Kristendomen« piskades i dem, och någon annan
kunskap ansågos de ej behöfva för lifvet. »Frågorna«
behöfde dock endast rabblas upp mekaniskt. Att re-
ligionen var en *hjärtats* sak, visste man föga om i dessa
den döda dogmtrons gyllene dagar. Ungdomen, som
sedan kom ut i verlden för att börja den hårda kam-
pen för tillvaron, stafvade nödtorfteligen igenom de
visor, som på marknaderna och af »vandrande bok-
lådor« höllos tillgängliga. Detta för att ha något att
sjunga om under arbetet eller vid ströftågen på vä-
garne om lördags- och söndagsaftnarne. De gamla
togo med sig sina psalmböcker till kyrkan för att följa

med sången och evangeliet. Bibeln såg man blott sällan i. Den ansågs dock nödvändig, emedan däri någon skrifkunnig fick anteckna — föräldrarnes och barnens namn och födelseår!

Tidningar i ett bondehem var då en nästan ogudaktig lyx.

Emellertid gick ur folkets bröst liksom en omedveten suck öfver det andliga armodet.

Men nog fans det litteratur äfven då!

Ja, nog fans det. Men den talade ej folkets språk. Den rörde sig ej i en sfär, som folket kunde lyfta sig till. Eller ock framvisade den blott naturskildringar, skapade i kammarluft, karaktärer, som voro konstruerade, icke tecknade efter lifvet. Folkets anspråk äro ej lättast att tillfredsställa.

Eller ock gjorde sig härvidlag gällande den misstro, som är så utmärkande för folket. Det trodde, att man ville påtruga det något.

Skulle då aldrig denna frusenhet upptina? — Skulle denna köld, hvori man — utan att förstå det — gick och huttrade, aldrig förbytas i värme?

Jo, det skulle den.

Men huru?

Hvar fans den, som var mäktig att göra detta? Hvar fans den, som skulle kunna sjunga ur folkets eget hjärta? Hvar fans den, som folket skulle kunna med förtroende sluta sig till?

Han fans i en undangömd härlig bygd af gamla Sverge, och han trädde fram, folkets skald, och vann förtroende och kärlek. Folket gaf sitt hjärta helt åt honom.

Hvad hette då denne man, som hade makt att utföra detta stordåd?

Hans namn var *Pehr Thomasson*.

2.

Thomas Svensson och Hanna Svensdotter hette ett välbärgadt bondfolk i Jämshögs socken och by i Blekinge. Dem föddes den 26 februari år 1818 en son, som i dopet fick namnet Pehr.

Det var en underlig kurre, denne pojke. Han vandrade omkring i mark och skog och talade med värme om, huru skön Guds värld var. Naturbarnen, som fråssade af denna skönhet, hade knappast lagt märke därtill. Att valla kreaturen — hvilket vanligen ansågs som ett riktigt »hundgöra« — var honom en stor glädje. Han såg så mycket vackert dä. Och är det sant, att en leende natur kan skapa en skald, nog hade den unge Pehrs hembygd denna makt. Något fagrare än den på gränsen mellan Blekinge och Skåne liggande Jämshögsbygden, med sin halft nordiska, halft sydlandska natur, kan knapt tänkas.

Folkskolorna hade i Pehrs ungdom ännu icke kommit i gång. Undervisningen i socknen bestreds af en gammal afskedad soldat, »som icke dugde till något annat« — lärarekallet var då icke så högt aktadt som nu! Pehr blef emellertid snart en verklig gullgosse hos den gamle läraren, hvars enda ämnen utgjorde innanläsning, katekes och inlärande af en del psalmer. Att läsa innantill lärde Per sig snart. Katekesläsningen gick nog också bra för honom, men psalmerna var han dock styfvast att inlära. Han behöfde blott läsa dem ett par tre gånger för att kunna dem »som ett vatten».

Pehrs far läste Aftonbladet, Lars Johan Hiertas tidning, en mycket märklig tingest i ett bondehem på den tiden. Så snart unge Pehr kunde komma åt bladet, var han i färd att studera. Politiken intresserade

honom icke synnerligen, men uppsatserna i mera allmänna ämnen, dikterna och följetongen så mycket mer. Denna smakfrukt på kunskapens träd var blott egnad att öka den unges läslust.

I Pehrs hembygd fans en gosse, vid namn Bengt, med hvilken han knöt ett vänskapens och sympatiens band. Icke hade Bengt i så hög grad som Pehr håg för läsning, men han hade samma öppna sinne som denne för naturens fågling. Hvad de båda gossarne kände, kände de på samma sätt. Dock tog den lifliga fantasien hos dem form på olika sätt. Bengt prässade färgur blommorna och målade därmed taflor. Pehr skref visor därtill. Var en näfver- eller träbit ofta Bengts duk, så fick Pehr ock nöja sig med lika enkla material för upp-tecknandet af sina visor. Kol fick vanligtvis tjänstgöra som penna — fick han tag i en hvit eller i synnerhet en röd kritbit, var det stort — och plank eller loge- och fåhusdörrar användes till nedskrifvandet af den unge apollosonens första försök. Och så drömde de djärfva ungdomsdrömmar: Pehr att bli skald och Bengt att bli målare.

Pehrs högsta önskan var att få gå läsvägen. Och det hade kanske blifvit af. Men så dog fadern.

Pehr låg öfver sina anhöriga om att få studera. Man gick slutligen och talade med prästen i församlingen — prästen ansågs då innehafva höjden af mänsklig lärdom och mänskligt förstånd: han skulle väl veta råd.

Prästen kände emellertid de uppförsbackar, studievägen har, och han afrådde saken. Därvid blef det ock. Pehr var både stor och stark, således fullt arbetsduglig. Hade han varit klen eller lytt, skulle nog någon utväg gjorts, men nu var han — som sagdt — arbetsför.

☞ Så blef han dräng hos sin äldre bror, som efter faderns död öfvertagit gården.

Barndomsvännernas band var brutet. Bengt hade kommit ut i världen. Pehr stod där ensam med tungt hjärta. Han såg icke något slut på den bana, han tvangs att beträda!

3.

Ungdomens sorger äro dock icke så långa, huru tunga de än äro. Kommer en liten solstråle, flykta snart dimmorna.

Pehrs lifligå lynne tog snart makt öfver det svikna hoppet. Med kraftig hand förde han åter plojen och spaden. Han visste dock något om den jord, han arbetade i. Han visste, huru våra förfäder därpå kämpat så många tappra strider och vunnit så många härliga segrar.

Och så gick arbetet igen under sång. Och han tyckte då med skalden

Aldrig kan dagen blifva mig lång.

Hans läslust var emellertid känd i trakten, och af hans visor smög sig en och annan i afskrift ut i världen för att sedan muntligen inläras och sjungas, utan att man frågade efter

Hvem visan diktat har.

Pehr och hans visor började dock att snart uppmärksammas. Ortens herrskap lämnade honom fritt inträde till sina boksamlingar.

Så fick han läsa Tegnér, Franzén, Wallin m. fl. af våra största skalders. Tegnérs fosterländska ande gaf hans håg en alt mer utpräglad svensk riktning, Fran-

zéns blida skildringar skärpte hans blick för naturen, och Wallin gaf hans sinne en lyftning mot det högre, det oförgängliga.

Han började nu dikta med än större ifver. Och hans enkla visor väckte allt större uppseende.

Slutligen rann hos honom den tanken upp att låta trycka något. Det tälde dock att tänka på.

Emellertid steg en dag en ung man in på boktryckeriet i Kristianstad, frågande på sin blekingska dialekt, om han kunde få «nära varrser tröckta».

Ja, det gick naturligtvis för sig.

Under det han ur sin breda bröstficka tog fram några ark papper, tillfrågades han, hvem som skrivit verserna.

«Joo, dä' ha' ja' själf gjort.»

Boktryckaren betraktade leende den unge trubaduren, och hans leende ökades, när han började se på manuskriptet.

Där fans nämligen knapt en stor begynnelsebokstaf, och med skiljetecknen var det som det kunde. De få, som funnos, stodo icke alltid på rätt plats.

Boktryckaren märkte dock, när han fortsatte läsningen, att det var lif och värme i skildringen. Språket var högstämdt och äfven rent — således icke den blekingska, författaren nyss gifvit prof på.

Så lofvade han att trycka arbetet, och de rent grammatikaliska felen i språket rättade han.

1841 utkom den lilla boken. Det var dikten *Bländas saga*, däri hjältinnan från Varend besjöngs af Pehr Thomasson.

Företaget bar sig äfven i ekonomiskt afseende, och förstlingen af Pehrs hand, hvilken hufvudsakligen gick i hembygden — det var ju ett af dess stoltaste minnen, som manats till lif! — följdes snart af »De tre

blommorna, Poem i fyra sånger af Pehr Thomasson (Blekingsk Bonddräng)» som den fullständiga titeln lyder. Arbetet, som med en inledande dikt egnades arsprinssessan Eugenia, är tryckt 1842 i Norrköping. Om dikten säger skalden själf i nämnda inledning:

Den i naturen bildad är
Och ej i konstens tempel —
Därför är offret, som den bär,
Ej krönt med smickrets stämpel.

Samma år utkom af Pehr Thomassons hand «Svenskt Blomsterspråk på vers».

Nu var hela svenska allmänhetens uppmärksamhet fäst på honom. Det ovanliga, att en bonde uppträdde som diktare, väckte nyfikenheten, och nyfikenheten blef moder åt intresset för den unge. Man såg, att det röjde sig en verklig skaldeåder i dessa förstlingsverk. Man kunde njuta af hans sängmöes alster.

Tidningarna mottogo dikterna synnerligen väl.

Hvem var lyckligare än Pehr Thomasson! Hans sånger väckte ju bifall — man märkte, att han känt något djupt, något varmt, när han sjungit ut ur sitt fulla bröst!

4.

För att ge en i möjligast högsta grad trogen bild af Thomassons person och lifsförhållanden under nyss omtalade tid lämnar jag ordet åt en annan författare: den så tidigt bortgångne Knut Geijer — son till professor E. G. Geijer — hvilken som student skref följande skildring i Skånska Posten:

— — — Med lätta steg lämnade vi Småland med sina ljunghbevuxta hedar och trädde med de gladaste förhoppningar in i det leende Blekinge — detta poesiens land, som med skäl kallas Sverges Italien. Redan på förhand hade jag i min fantasi målat de härligaste naturtaflor, men dessa voro intet mot att skåda dem i verkligheten, öga mot öga. Hänryckt utropade jag därför med skalden: "O Gud, ditt verk är mer än godt, din jord är mer än skön!" under det jag tyst tillade inom mig själf: Ack om jag ägde en Julins*) rika naturpensel, då skulle jag försöka att på duken återgifva den i sin fulla dager! Men nu är hvarje försök fåfångt. Dock, du härliga Jämshögs socken! Inom ditt område vill jag stanna, vill troget minnas den juni-kväll, då jag på en af de tallbevuxna klippor satt och lyssnade än till en liten bäck, som med sin mångtoniga musik sorlade fram genom dalen, än till den melankoliska näktergalens sånger, som här bygt sitt bo i en snöhytt hagtornsbuske, än till Näckens förtrollande harpa, som fjärran ljud från en spegelklar sjö i samklang med den lekande vestanvinden. Alt är här rikt på omväxling, alt som vägen kröker öfver bäckar, bärg och dalar. Hela fjärdedelsmilen kan man vandra i alléer, af naturen själf danade, under det skogen här och där öppnar sig för att i fonden framvisa några täcka människoboningar, eller också några spegelklara insjöar. Mälaren skryter af sina trehundra blomsteröar. Jämshögs socken räknar lika många insjöar, som ligga lika pärlor i skapelsens krona. Alt är därför rikt på omväxling. — Här ler en glittrande sjö, omkransad af romantiskt sköna stränder, där en sorlande bäck i lek med ängens blommor och bärghällarnes skugg-gestalter; här ett högt bärg, beväxt med terrassformiga barrsko-

*) Julin, J. F., akvarell- och landskapsmålare, född i Askersund 1798. Död 1840

gar, där åter några yppigt svällande bokar, som bilda en ram omkring en dal, så sluten och lugn som hade ännu ingen vindfläkt skakat daggpärlorna af de skära rosenbladen. Vid en sådan dal — tätt vid den lilla byn Östad — blef jag en dag varse en liten hydda. Dörren stod öppen, och efter något betänkande trädde jag in, för att se, huru armodet nedslagit sina bopålar. Men huru förvånad blef jag icke, då jag här såg mig om! Väggarne voro öfver alt beväxta med buxbom och vintergrön. Här och där vajade en liten blomsterkrans öfver några tafior, som innehöllo porträtt af Sverges yppersta skalder. I ena hörnet stod ett litet nätt bibliotek, midt på golfvet ett grönmåladt bord beströdt med en del blommor och några skrifmateriel; inunder porlade en kristallklar källa. Öfver dörren stod följande sång:

Jag är så säll! I palmers skygd vid insjö blå,
 Där står mitt lugna tjäll.
 Här trifs jag godt, här är så ljuft att harpa slå,
 Och sjunga hvarje kväll.

Jag är så säll! I lummig dal hvar morgonstund
 Jag hör en ljuf musik;
 Ty lärkans sång och trastens drill i lummig lund
 På melodi är rik.

Jag är så säll! Jag döras ej af tidens flärd —
 Jag känner ej dess svek.
 Min lyra och min flicka är min hela värld,
 Mitt lif är sång och lek.

Jag är så säll! Fastän min sång ej bifall får
 Af världens store män.
 Jag sjunger blott för henne, som min sång förstär
 Och lönar den igen.

Men ingen mänsklig varelse fans här. Och hvem kunde det väl vara, som i denna skogsbygd lefde ett så idylliskt lif? Var det kan hända ett gammalt snille — mätt af livets vedervärdigheter, som här hade beslutit att i lugn framlefa sina återstående dagar? Nej, det kunde det icke vara, ty sången vitnade om någonting helt annat. Under det jag så stod och filosoferade för mig själf, trädde jag närmare bokhyllan, och innan jag visste ett ord af, hade jag till och med en bok i min hand. På första bladet stod: "Tillhörig Pehr Thomasson". "Aha! tänkte jag, nu är gåtan löst; således den poetiske bonddrängen. Det skall bli rätt intressant att få göra hans bekantskap, för att utröna, hvad karlen går och galler för, om han n. b. antingen är fågel eller fisk." — På grund häraf beslöt jag att stanna kvar. Det dröjde icke häller länge, förr än en liflig yngling kom raskt gående vägen utför, sjungande på en visa. De hvita skjortärmarne afstucko ganska bjärt mot den blå vadmålsvästen, som hängde öppet fladdrande för vinden, och i de regelbundna dragen af hans solbrända ansigte låg någonting intagande, som vid första påseendet fångslade min uppmärksamhet. Framkommen till stället, blef han ganska öfverraskad af min närvaro, hvilken jag försökte ursäktas så godt jag kunde. Snart blefvo vi närmare bekanta, och i följd däraf öppnade jag med honom en lifligare konversation, under hvilken jag genast fann sanningen af de orden: "Man upptäcker hos honom åtminstone *dissecta membra poëte*". — Det är nästan otroligt till hvad grad denne unge man har förmått bilda sig själf. I vår svenska och danska literatur är han fullkomligt hemmastadd och kan utan svårighet deklamera de bästa skaldeverk utantill. Ännu längre hade vi å ömse sidor önskat fortsätta vårt samtalsämne, men hans arbetstimme slog, och tiden medgaf ingen fortsättning. Till afsked tryckte jag därför hans hand och vandrade glad min väg, ganska stolt öfver att

hafva gjort bekantskap med bondeståndets störste skald, sedan jag först till minne af honom erhållit poemet: "De tre blommorna". — Detta har jag sedermera läst, icke en utan flere gånger och med verkligt intresse, ty en mild poetisk anda genomgår hela poemet. För att låta läsaren själf döma, vill jag göra ett litet utdrag af Lidas monolog i den stilla juninatten, under det hon i sin julle gungar på Mälarens besjungna vågor:

Ack hör! Ack hör den matta röst,
 Som kommer från ett såradt bröst,
 Detsamma bröst, som mången gång
 Du tryckt mot ditt, vid lek och sång,
 När vestanvindens friska sus
 Sjöng fröjd i gröna barndomshus.
 Vårt lif på purpurvågor sam,
 Med blommor lekte vi och lam,
 På blommans mjuka bädd vi sof
 Och stämde härligt upp Guds lof,
 När morgonvindens friska fläkt
 Kring dalen drog sin andedrägt.
 Du sjöng vid lyrans milda ljud
 Om mig, din glada barndomsbrud,
 En sång så enkel, ren och varm,
 Och högre häfdes då min barm.
 Det var den oskuldsfulla tid,
 Då hoppet lög med gudafrid
 Och bredde ut sin tjusta famn.
 Du nämde tusen sköna namn
 Om kärlek. Ack, du var min vän,
 Du var min vän näst himmelen.
 Men denna tiden snart förgick,
 Och jag i stället sorgen fick.
 Nu ligger du i böljans salar
 Och ingen, ingen med mig talar,

Och ingen, ingen mot mig ler.
 Du ligger där så kall och fryser —
 Vid blotta tanken, hu jag ryser!
 O, nej! Där ofvan visst jag ser
 Din blick emellan hvarje stjärna,
 Du känner ej din bleka tärna,
 Som irrande och sorgsen klagar
 Och trånar sina lefnadsdagar,
 Lik turturdufvan i sin kammar,
 När sakna'ns eld därinne flammar.

Att detta är på en gång både enkelt och träffande, lär väl ingen bestrida. "Men", säger man, "det är lån-gods", och med samma skäl kan man säga, att det är lån-gods större delen af hvad våra yngre skalder hafva pro-ducerat. Ingen författare har ännu hunnit träda så långt framom, att han icke äger något slägtdrag med sina sam-tida, och alra minst kan man vänta detta af en person — som har helt och hållet bildat sig själf. Kasta vi nu en blick på det sätt, hvarmed en resencent i Svenska Biet uppträder mot P. T., så kan man i sanning le deråt. "Nu", tänkte nämde resencent, "har jag ingen mer och kan för-modligen aldrig få någon mindre att göra med än en bond-dräng: jag skall därför med ens låta honom känna hela giftet af min gadd, så att han aldrig mer skall kunna knäppa på lyrans strängar" — icke besinnandes, att bond-drängar just äro af det folkslaget, som icke frukta för att fånga en hel bisvärm, när det gäller. — "Hinner Pehr Tho-masson", yttrar nämde resencent, "att komma från sina purpurvågor och rosiga skyar, sina blomsterängar och silf-versträngar in i visans enkla språk", m. m. Detta visar, att resencenten icke är mycket hemma i vår folkpoesi, där orden "purpur, silfver och guld, ros och lilja", förekomma nästan i hvarenda rad. Och kan man kalla detta en för-

mätenhet, att bonden sjunger om blomsterängar, han som dagligen på dem slumrar sina hvilotimmar, så vet jag i sanning icke, hvad som är tillåtet att nämna. Vill man då verkligen förbjuda bonden att äga skönhetsinne, eller tror man, att bondens varma hjärta, under den enkla vadmalsströjan, icke kan klappa lika så häftigt för en purpurn eller en rosenkind, som trots någon annan, så bedrager man sig alt för mycket. Väl har P. T:s sångmö sina lyten, men dessa äro ingalunda af någon svårare beskaffenhet, än att de med tiden lätt kunna utplånas, så vida P. T. med varm kärlek omfattar sin konst. I välde öfver språket och formen kan P. T. mäta sig med hvilken af våra yngre skalder som hälst. Mången tycker kan hända, att detta är väl mycket sagdt, men jag vädjar till hvarje opartisk läsare, som vill göra det lilla poemets bekantskap. — — —

Sist ett ord till dig, du folkets sångare! Träd modigt framåt och häpna icke! Om än afunden söker kväfva snillets frö i sin första linda, så var viss därpå, att du skall vinna bifall af alla dem, som nitälska för folkets upplysning och bildning. Knäpp därför på lyrans strängar! Ju enklare, desto bättre.

5.

En epokgörande dag beslöt Pehr Thomasson att resa till Stockholm. Det var om våren 1846, således under hans tjugoåttonde lefnadsår.

Han var litet modfäld till sinnes. De törnen, hvarmed författarebanan så rikligt är beströdd, hade än här och än där börjat sära honom. Det mesta här vid lag

var kanske, att hans mindre poetiskt stämde ständsbröder, dels af okunnighet och kanske dels äfven af afund öfver att se en bonde så firad, sade, att de trodde, att han skref af de verser, han utgaf, ur »sina många böcker.» Han kunde icke fördraga detta.

Efter en för hans för naturen öppna sinne uppfri-skande resa landsteg han i Stockholm.

Här blef han snart uppmärksammad, och det icke endast för sin blekingska drägt. Prins Gustaf inbjöd honom till sig. Han blef ock inbjuden att deltaga i konstnärsgillet's värfest. Under denna föreslogs i synnerligen smickrande ordalag en skål för honom.

Det, som under denna stockholmsvistelse mest inverkade på hans lifsriktning, var den bekantskap, han, under en bjudning till en af hufvudstadens då varande förnämsta grosshandlare, blef i tillfälle att göra med Fredrika Bremær. Hon hade då lämnat törnena bakom sig och stod på höjden af sin ryktbarhet. Hon visste, att den författare, som med allvar arbetade för att komma framåt, skulle nå sitt mål. Sålunda uppmuntrade hon efter bästa förmåga den unge diktaren till fortsatt sträfvan på sin bana.

Samma höst utkom en diktsamling af Pehr Thomasson, med titel *Ur dalen och skogen*.

Hvad han själf tänkte om och hvad han menade med dessa dikter anförde han i ett förord, som är högst karaktäristiskt, på samma gång det visar, att han fullt riktigt uppfattat sin diktning. Jag kan icke underlåta att ur detta förord återge följande:

Innan jag lämnar dessa anspråkslösa dikter i allmänhetens händer, anser jag det vara min plikt att i få ord redogöra för skälen därtill, på det att mina läsare må äga den rätta ledtråden för ett mildt bedömande och i följd

däraf icke så noga fästa sig vid de många fel och brister, som vidlåda min sångmö.

Alt ifrån min spädaste barndom har jag trott mig äga sinne och känsla för poesi. Innan jag det själf förstod, drogs jag af en inre oemotståndlig makt till sångens förtrollande rike. Som barn satt jag ofta hela timmar i den vilda skogen, förtjust i en liten sångfågel, som slog sina ljufva drillar, eller också beundrande den strida floodens brus, som sjungande och glad dansade ned för klippor och hållar, mellan buskar och snår, tils dess den slutligen hann målet för sin vandring: en lugn och leende insjö. Och ännu oftare smög jag mig ut i den tysta sommarnatten och satte mig på en tallbevuxen klippa vid sjön i det glada hoppet att få se Näcken, om hvilken jag hade hört många förunderliga sägner. Ibland tyckte jag mig höra underbara ljud, som jag trodde bestämdt Näcken framlockade ur sin guldsträngade harpa; och strax skapade min inbillning af den lätta dimman tusende små älfvor, som sväfvade kring blomstertufvorna på ängen. Men hvad som mest förtjuste mig, var den gamla folkvisans djupa melankoliska toner. Hörde jag en sådan sjungas, lärde jag den genast utantill, och sedan var det min lust att sjunga den på bärg och i dal, i skog och i mark, medan klippornas ekon upprepade slutorden i långa uthållande ljud. Snart blef dock en och samma visa enformig, och som jag sällan fick höra någon ny, så började jag själf att dikta. När jag då i min barnslighet tyckte, att jag lyckats, blef jag så glad i min själ; mitt hjärta klappade af fröjd, jag ville i ögonblicket omfamna himmel och jord. Så förflöt första tiden af min barndom, och med den alla de granna luftslott jag bygt för framtiden. Jag kände nu själf, att jag var för litet *bildad*, till att rätt reda, hvad som rörde sig inom mig vid åskådandet af de sköna föremål, naturen öfver alt erbjuder. Jag grät öfver, att jag icke förmådde i

passande ord uttrycka mina egna känslor och idéer, såsom jag önskade. Min själ törstade efter kunskap; men hvar finna någon? I skolan lärde jag snart katekesen och psalmboken; det var också alt, som min lärare kunde, och han försäkrade, att ingen människa behöfde någon vidare lärdom. Jag ville men kunde ej rätt tro honom och böntöll därför hos mina föräldrar om tillåtelse att få "studera"; men alla mina böner voro förgäfves! Mitt öde var således afgjort; i stället för boken måste jag taga plogen i hand. Sedan dess har jag förgäfves sökt tysta sångar-andan inom mitt bröst; omgifven af en yppig natur, har den ständigt varit i behof af att gifva sina känslor luft, i enkla; anspråkslösa sånger. Dessa hade jag i början tänkt behålla för mig själf, väl vetande, att de icke kunna vara af något synnerligt värde för andra; men orsaken hvarföre jag frångått detta beslut skall jag i det följande förklara.

Det är en sanning, som icke lär kunna jäfvas, att vår gamla sköna folkpoesi har på senare tider helt och hållet utdött på allmogens läppar, eller rättare sagdt, blifvit undanträngd af en nyare, som med skäl kan kallas bränvinspoesi. Väl söker en och annan af våra skalder att ånyo upplifva den i folkets hjärtan; men deras arbeten stanna för det mesta inom salongerna, och det egentliga folkets bildning står på samma punkt som förut, åtminstone i literärt hänseende. Jag har därför trott, att om någon bland allmogen själf framträdde såsom författare, skulle han vinna mera gehör hos det lägre folket, och med det samma deras slumrande håg väckas, till en för själ och sinne mera nyttig och nöjsam läsning än dessa eländiga visor, som nu under namn af folkpoesi göra sin rund kring stad och land. Härmed vill jag icke hafva sagt, att jag tror mina sånger vara af beskaffenhet att kunna framkalla ett så högt ändamål; men de kunna väcka allmogens håg för läsning af bättre, och då är jag nöjd! Endast på så

sätt tror jag, att svenska folkpoesien åter kan uppstå och blifva, hvad den fordom varit, en kär nationalegendom.

Diktsamlingen mottogs väl, och en ny samling utkom redan tre år derefter.

Men nu hade han redan inträdt i ett nytt skede af sitt författarskap.

6.

Den i sydöstra Sverge, lika mycket för sin originalitet som sin snillrikhet bekante doktor Jon Engström i Kalmar — vanligen kallad „trädoctorn” — gjorde Pehr Thomassons bekantskap. Han uppmuntrade honom att icke blott skrifva vers, utan äfven slå sig på författarskap i obunden form.

Så började Pehr Thomasson skrifva sina »pennritningar», för hvilka han sedan blifvit så berömd och erkänd. Han grep bilder ur lifvet, och han tog dem från sin egen omgifning. De trycktes att börja med i Engströms tidning Barometern och utkommo sedan i bokform.

Den första var *Rika flickan i Rosendala* — den första och en bland hans bästa. Inom kort hade den upplefvat flere upplagor.

Följde så därpå *Kronolänsmannen*.

Med harm hade Pehr Thomasson ofta sett, huru »högmot går för fall», huru fogdar, länsmän och präster behandlat folket, huru »ansedda» rike bönder behandlade sina tjänare, och gårdägare och patroner sina underlydande samt huru okunnighet och elände af alla slag herskade hos de ringare. Nu hade han fått ett

fält, hvarpå han kunde gisla detta alt och, direkt eller indirekt, föreslå botemedel därför.

I *Kronolänsmannen* blefvo omänskliga länsmän och präster, som ville hålla folket i andlig trældom, obarmhärtigt åtgångna. Berättelsen väckte ett storartadt uppseende, särdeles i en viss del af blekingsbygden, där åtskilliga af de tecknade personerna voro att återfinna i original.

Under denna tid lämnade Pehr Thomasson sin fädernebygd och flyttade till Väsby, nära Kullabärg i Skåne.

Nu egnade han sig hufvudsakligen åt jordbruk, och det synes, som skulle han ämnat att alltid förbli bonde.

Redan i sin första diktsamling hade han sagt:

Där dygdens glada ungdom dansar
På vägen under gröna träd
Och barnen binda blomsterkransar,
Där vill jag också vara med
Och sjunga ut, hvad skönt jag tänker,
Hvad gladt framför min syn sig ter,
Och lefva skild från världens ränker:
Det är min önskan — intet mer.

Däri tyckes ligga en antydning om, hvad jag nyss anförde. Likväl ämnade han att, jämte sitt jordbruk, skriva litet då och då, hufvudsakligen pennritningar, hvilket han alt mer fann vara bäst för att ernå sina syften. I ett bref till en stockholmsbo skref han:

Min enda plan för framtiden är att blifva bonde, hvilket jag kunnat blifva för många år sedan, men jag hade då icke haft tillfälle att förskaffa mig den lilla bildning, jag nu äger, och som jag skall söka använda till mina likars bästa, så vidt jag förstår, och med Guds hjälp skall

Jag lyckas i mitt kall, ty jag ämnar icke utså andra än ädla frön, som nog skola bära frukt i sinom tid.

Vid Väsby syslade han emellertid icke mycket med skriftställereri. Från åren 1850 till 1857 skref han icke mer än pennritningen *Blekingarflickan* och ett häfte berättelser samt påbörjade utgifvandet af ett bibliotek: *Lefnadsteckningar öfver Sverges mest utmärkte bönder*. Dessa lefnadsteckningar voro dock till största delen icke af hans egen hand.

Pehr Thomasson fann emellertid snart nog, att »pegasen är en dålig ploghäst». Och så öfvergaf han år 1857 jordbrukarens yrke för att helt och hållet få egna sig åt det literära kallet.

7.

Han bosatte sig i Jönköping. Där hade han emellertid ingen varaktig stad. Under loppet af tre år uppehöll han sig än i Jönköping, än i Göteborg och än i Alingsås.

År 1857 utkom en ny upplaga af hans dikter, kallad *Samlade skaldeförsök*. År 1858 utkom *Tio pennritningar*, ett arbete, som säkert mer än något annat af hans verk gjort honom omtyckt och grundlagt hans författarerykte. Särskildt må nämnas, att detta häfte bl. a. innehöll *Mina barndomsvänner*, där han skildrat sig själf och Bengt Nordenberg — ja så lyder det fullständiga namnet å hans barndomsvän Bengt, den lille kluddern, som nu var en erkänd konstnär.

Det synes, som skulle han bättre ha förmått att åstadkomma något utmärkt, sedan han »kommit i ro»

från det sträfsamma jordbrukareyrket, hvilket han genomgått i alla dess olika skiftningar från det minsta till det största.

Han kunde därför skildra *En arbetares lefnadsöden eller Slafliftet i Sverge*, ett arbete som 1859 utkom. Från samma år härskrifva sig ock *En firad flicka* samt *Riksdagsmannen och äresjukan*.

Under denna treårsperiod skref han äfven *Ljus och skugga*, *Prinsen och borgarflickan*, *Kung Oskar och skogvaktaren*, *Kungens första kärlek*, *Det förlorade barnet* samt en samling smärre pennritningar.

Härmed hade han äfven slagit in på den historiska skildringens af skriftställarne då föga beträdda väg, något som både allmänhet och kritik med förtjusning mottogo.

År 1860 flyttade han till hufvudstaden, där han för alltid slog ned sina bopålar.

Nu fick han i full mening börja att pröfva på, hvad det vill säga att »lefva på sin penna.»

Och han skref flitigt. I kalendrarr, tidningar och tidskrifter ville man ha Pehr Thomassons namn under pennritningar eller poem.

Snart stod han på höjden af sitt rykte. Af Karl 15:s ädla gemål Lovisa erhöll han en medalj i guld för sina literära förtjänster.

Svenska Akademien började år 1867 att af sina anslag tilldela honom ett välkommet bidrag till hans uppehälle. Stora summor fick han icke — anslagen gingo hufvudsakligen till lärde och vittre män, hvilka folket icke ens kände till namnet, och hvilka genom sin verksamhet icke gjort en hundraedel så mycket godt som Pehr Thomasson,

»Det är nu en gång så!»

År 1870 grundlade han veckotidningen *Medborga-*

ren, ett folkblad med liberala tendenser. Efter en kort tid lämnade han dock företaget åt sin medredaktör literatör F. Heurlin och uppsatte i stället veckotidningen *Svenska Medborgaren*, sedan han till förläggare erhölet firman Kjellberg & Åström, Detta blad kom sedermera i ett bolags händer och började utgifvas två gånger i veckan. Bolaget bar sig emellertid icke, och Pehr Thomasson måste uttaga stämning å bolaget för att få ut sitt kontrakterade arvode. Men i samma vefva gjorde bolaget konkurs, och han gick således miste om de pänningar, som blifvit honom lagligen tillerkända. Tidningen nedlades. För tredje gången uppstod den dock igen, under namnet *Gamle Svenske Medborgaren*, med hr V. Böhlmark till förläggare. År 1880 måste dock tidningen upphöra. Den gick under i kampen med premietidskrifterna, hvilkas exempel den ej ville följa.

Tidningsmannaskapets grufarbete: notiserna och det mera efemeriska i denna verksamhet hade aldrig Pehr Thomasson kunnat med. Han skref i sina tidningar hufvudsakligen dikter, poem, pennritningar och lättare uppsatser.

Pehr Thomassons hälsa hade under de senare åren varit vacklande. Ungdomliffvets mödor och försaker-ser hade lämnat djupa märken efter sig. Kom så därtill en svår förkylning, som han ådrog sig en mörk vinterafton, då han vandrade på isen, hvilken brast, och så när gjort honom till den falska Rans byte. Brödbekymmer hade heller icke fattats. Under bekymrens och ohälsans dagar hade han dock haft den glädjen att tröstas och kärleksfullt vårdas af en maka. År 1873 hade han knutit hymens band med sin landsmaninna Rosalie Boltz:us. Frukten af detta äktenskap blef en dotter, som erhölet det för fadern så fa-

gert klingande namnet Blända. Hon blef hans „lilla sångmö”, som han kallade henne, en ny stjärna i den gamle skaldens trefliga hem, där han kring sig samlade en krets af vänner, förnämligast sådana, som valt hans eget yrke. Ni skulle ha sett, ärade läsare, när detta barn stod vid gubbens knä och med lif och behag sjöng de visor, som gubben i sin ungdom diktat! Aldrig kan jag glömma en sådan stund. Det lyste strålände sällhet ur hans ögon, i hvilka oförmärkt en tårepärkla ibland klämdes sönder. Han glömde sinasorger, sin ohälsa, sina bekymmer. Drömde han åter om sina barndomsdrömmar nere i den älskade hembygden? Förvisso.

Under de senare åren befriades han dock från de större brödbekymren, i det riksdagen åt honom anslog ett årligt understöd af 1,200 kronor. Motion väcktes derom af riksdagsman K. J. Svensén, en ungdomsvän till skalden.

8.

Pehr Thomassons arbeten äro så många, att de väl förtjäna sitt eget kapitel. Utan att göra anspråk på att ha ihågkommit alla vill jag här lämna en förteckning. Då jag därvid, för fullständighetens skull, äfven upptar en del af dem, som redan en gång äro nämnda, blir läsaren i tillfälle att se, att de flesta tillkommit under hans 23-åriga vistelse i Stockholm.

Dikter. 2:dra tillökta uppl.

En arbetares lefnadsöden eller Slafstivet i Sverige.

2:dra uppl.

Gamla ordspråk med förklaringar.

Gubben Noak. Pennritning.

Gustaf 3:dje och småländingen.

- Kungens första kärlek.* 2:dra uppl.
Riksdagsmannen eller Åresjukan. 2:dra uppl.
Svarta fröken. En berättelse, 2:dra uppl.
Tio pennritningar. 4:de uppl.
Vallgossen och inspektoren. Berättelse. 3:dje uppl.
Kung Oskar och skogvaktaren. Pennritning. 9:de uppl.
Den blifvande bispen. 3:dje uppl.
Mamsell Karins historia.
Borgarfröken. Pennritning. 2:dra uppl.
En skymningsstund.
En barndomsflamma. Pennritning. 2:dra uppl.
Vallflickan och grefven. Pennritning. 2:dra uppl.
Flickan i Norrström. Poem.
Midsommarbruden. Berättelse. 3:dje uppl.
Ljungblomman. Pennritningar. 2:dra uppl.
Kärlekens skyddsänglar. 2:dra uppl.
Guds dom.
Målarens ideal. Novell. 2:dra uppl.
Romantiska småstycken. 3:dje uppl.
Kronolänsmannen. Teckningar ur folklifvet. 4:de uppl.
Rika flickan i Rosendala. Novell. 9:de uppl.
Blekingsflickan. Berättelse. 4:de uppl.
En ulf i fårakläder. Naturbild. 5:te uppl.
En fruntimmerskarl. Pennritning.
Karl XV och dalkullan. Pennritning. 3:dje uppl.
Gustaf Vasa och dalmasen.
Petter Fönssons lefnadsöden.
Ett rum och ett hjärta. Efter en dansk idé.
Blomman i Steninge.
Lull-Tufve. Pennritning. 2:dra uppl.
Karl XII och hans bussar. Rimmade folksägner. 2:dra
 uppl.
Svenskt Blomsterspråk. På vers. 3:dje uppl.
Karl XI och vestgöten. Pennritning. 2:dra uppl.

- En fyndig bonde.* Tafla ur folklifvet. 4:de uppl.
En firad flicka. Pennritning. 3:dje uppl.
En läserska. Pennritning.
En gåfva af Kung Karl. Pennritning. 2:dra uppl.
Mäster Blomma eller den ovanlige skolmästaren.
 Pennritning, 2:dra uppl.
Braskans marknadresa. En liten byhistoria. 3:dje
 uppl.
Klockarens Mari. Pennritning. 2:dra uppl.
Tvänne pennritningar. 1.) Ryttmästaren Silfverlod, 2)
 Ett ovanligt frieri. 2:dra uppl.
Tvänne Pennteckningar. I) Kronofogden och läns-
 mannen. II) Ett äfventyr på landsvägen.
Fosterländska dikter och sånger. Ett urval för folket.
 3 häften.
Fredrik I och Östgöten. Pennritning. 2:dra uppl.
Prinsen och borgarflickan. Pennritning. 3:dje uppl.
Lasse mjölnare och Masse smed. Pennteckning. 2:dra
 uppl.
Karl IX och värmländingen. Pennteckning. 2:dra uppl.
Gubben i Fridhem eller Ett barnhusbarns öden. Penn-
 ritning.
Karl IX och klosterjungfrun. — Karl IX och skånin-
gen. Två pennritningar.
Under stormfulla dagar. Pennritning.
Troheten i norden. Historisk skiss.
Karl X och öländingen. Pennritning.
Gubben Strid och hunden Frid. Pennritning. 2:dra uppl.
Prinsessan i Humlegården. Pennritning.
Fägarens ros. Pennritning. 2:dra uppl.
Lefnadsteckning öfver talman Hans Jonsson.
Utmärkta svenska bönder. Korta minnesrunor.
Vårblommor. Pennritningar.
Bältespännarne i Solnaskogen.

Vid aftonbrasan. Berättelser. 2:dra uppl.
Bland herrskap och bönder. Pennritningar.
Guldvitvan i Säby. Berättelse. 2:dra uppl.
Arbetets seger. Pennritning. 2:dra uppl.
Karl XV och fanjunkaren. Pennritning.

En rätt vacker samling i sanning! Af dessa äro flere försedda med illustrationer af C. G. Hellqvists, Carl Larssons, Viktor Andréns, K. B. Thelins och Carl Törnbloms konstnärshänder.

Jag nämner, att de uppräknade arbetena till största delen äro tillgängliga i bokhandeln. Flere andra äro utgångna. Nya upplagor äro att vänta å åtskilliga. Något literär kvarlätenkap har man ock funnit i Pehr Thomassons papper. Pennritningen *Erik XIV och liten Karin* torde ha varit hans sista arbete.

De flesta af arbetena ha, som synes, utgått i många upplagor. Pennritningen *Guds dom* har blifvit dramatiserad af redaktör Frans Hodell.

Flere af arbetena ha öfversatts till danska, tyska, franska, engelska och finska språken. Det är icke så många svenska författare en sådan heder vederfarits!

Naturligt nog mattades hans författarskap på senare åren. Han sjelf var den förste, som med sorg erkände det. Under sin stockholmsvistelse, då han så småningom antog »herremannens skick», började han äfven skildra stockholmarnes och de höge klassernas lif — ett område, där han dock aldrig blef så hemmastadd som han var, när han tecknade folklifvet: hans bästa verkningskrets. På de alra sista åren skref han blott obetydligt. Han hade ju fått sitt understöd af riksdagen, så att han icke tvangs att skriva för bröd, och dessutom, han behöfde väl hvila ut efter ett sträfsamt lif!

9.

Pehr Thomasson fick i högre grad än mången författare se, hvad man tänkte om hans författarskap. Detta dock af en särskild omständighet.

Under sommaren 1881 var han klen till hälsan, och för att kunna erhålla den mest noggranna läkarvård lät han en dag föra sig till Sabbatsbärgs sjukhus i Stockholm.

Detta blef naturligtvis bekant. Ryktet om hans sjukdom förstörades, och en vacker dag visste en morgontidning berätta, att Pehr Thomasson aflidit. Med dagens post fördes notisen till landsorten, där — såväl som i Stockholm — »runor» skrefvos i parti.

Men jag återgår till den nämnda dagen.

Fru Thomasson hade tidigt på morgonen fått tidningen. Hennes känslor därvid låta sig lättare tänkas än beskrivas. Hon tog dottern med sig för att gå upp till sjukhuset och se den käre dödes kallnade lik. . . .

Emellertid hade Pehr Thomasson kryat till sig. Intet anande beslöt han att, jämte en kamrat å sjukhuset, taga en promenad i den till detsamma hörande trädgården.

Knapt ditkommen får han se sin hustru och dotter i djup sorgdrägt. »Hvad nu?» tänkte han, men märkte i detsamma att hans hustru svimmade. . . . Hvad i alla dagar skulle hon tänka, när hon fick se sin aflidne man komma lifs lefvande så där!

Händelsen aflopp emellertid utan menliga följder, och först när fru Thomasson riktigt kom till sans, fick hennes man — som icke sett tidningen och följaktligen ej kunde begripa något af allt detta — klart för sig, huru det hängde ihop.

Han har själf berättat mig den tragikomiska historien, och han skrattade däråt så hjärtans godt, att tårarne kommo honom i ögonen.

I folktron är en sådan händelse förebud till ett långt lif. Men åtminstone den gången slogo »gamla märken« fel.

Fredagen den 9 mars 1883 gick han hädan. Han hade den glädjen att få utandas sin sista suck i sitt hem, omgifven af sina kära.

På länge har ej ett dödsfall i så vida kretsar väckt sorg och saknad. Det folk, som stod sörjande vid hans bår, erkände det stora i hans lifsgärning.

Hans diktning hade en ringa början. Han kunde om den vitna, hvad en annan skald*) sagt om sig själf:

Och sjunga jag måste, som lärkan gör,
Ej lönen begär hon i gull,
Ej sångareära hon sjunger för,
Hon sjunger för *sångens* skull.

Men så småningom hade hans andliga synkrets vidgats. Han såg, att han kunde göra något godt med sin diktning:

På världens vida tummelfält så många hjältar bo.

Men störst är den, som offrat mest i kampen för sin tro.**)

Pehr Thomasson hade offrat mycket för sin tro om seger i kampen för sanning, frihet och ljus. Han hade lämnat ett yrke, som gaf honom en säker bärgning, för att gå okända öden till mötes — alt för att kunna uträtta något godt för Sverges folk.

Och han kom i rätta stunden. Han väckte folkets intresse för högre andliga behof, och han underhöll detta intresse. Det är hans ovärderliga förtjänst.

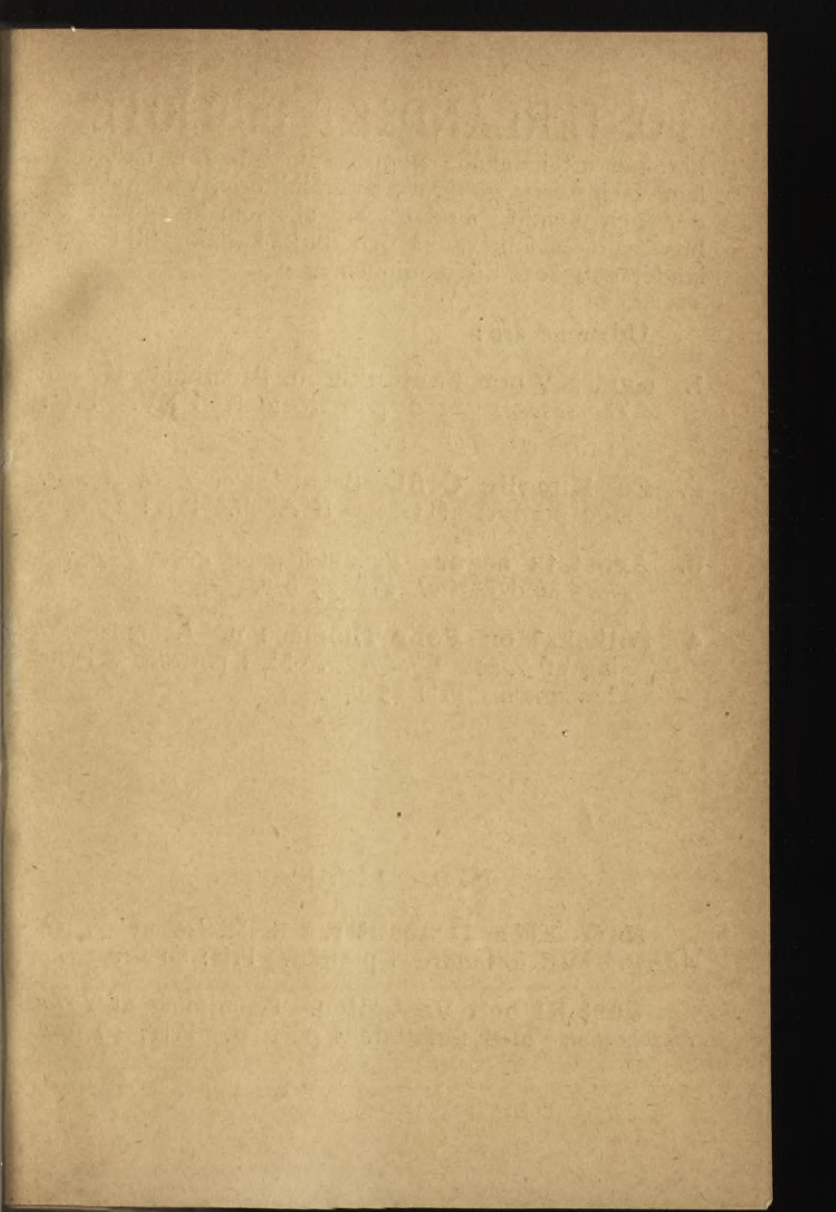
*) Elis Vilhelm Lindblad.

***) Josef Rosenius.

Nu har han kämpat ut sin kamp. Mätte hans mantel upptagas! Den förtjänar det. Väg är nu röjd, bygd är bruten!

* . *

Vemodigt klungo klockorna den 13 mars. De sjöngo sin vaggesång öfver Pehr Thomasson, som vigdes åt den sista hvilan. Runor ristades af diktarvänner till honom, och med tårade ögon sågo de, som gingo i sorgtäget, på den kransbehängda kistan, som rymde det förgängliga af den hänsofne . . . Lie-mannen hade här med sin aldrig svigtande hand skrivit sista raden i ett märkligt kapitel af Sverges litteratur- och kulturhistoria.

FOSTERLÄNDSKT BIBLIOTEK

kommer att innehålla populära skildringar ur fäderneslandets historia, geografi, naturalhistoria, vårt folks seder och hemlif, med ett ord allt som är egnadt att hos Sveriges folk väcka och stärka kärleken till fosterlandet och dess höga minnen.

Utkomne äro:

1. **Karl XV och Fanjunkaren.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med porträtt af Karl XV. Pris: 25 öre.
2. **En Kunglig Örfl.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Gustaf II Adolf. Pris: 25 öre.
3. **Arbetets seger.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med illustr. Pris 25 öre.
4. **Folkskalden Pehr Thomasson.** Lefnadsteckning af *Johan Lindström*. Med porträtt af Pehr Thomasson. Pris 25 öre.

Nya Böcker:

Karl XII:s Drabanter. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med författarens porträtt. Pris: 60 öre.

Karl XI och Vestgöten. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med författarens porträtt. Pris: 50 öre.

FOSTERLÄNSKT BIBLIOTEK. 5.

ALF DEN STARKE

BERÄTTELSE

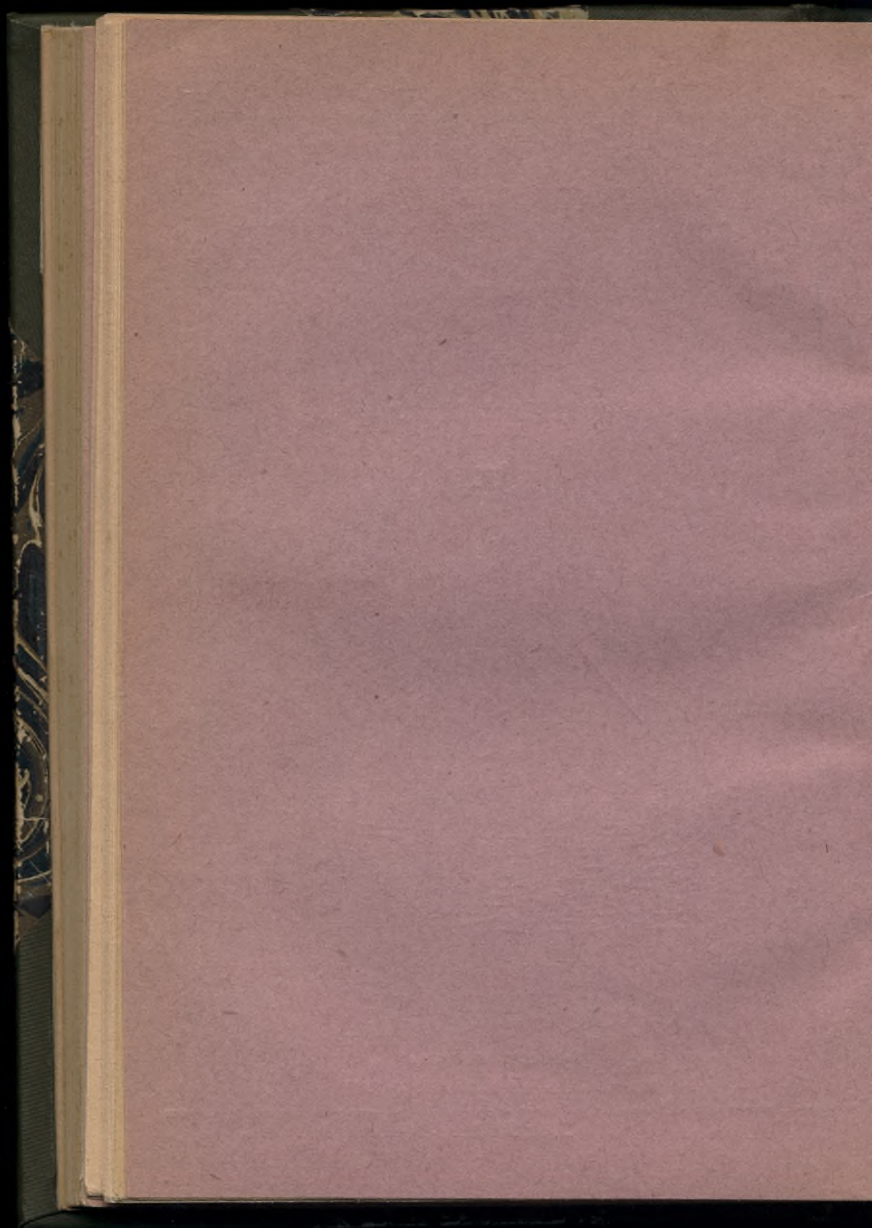
AF

OCTAVIA CARLÉN.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Pris: 25 öre.

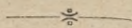

ALF DEN STARKE

BERÄTTELSE

AF

OCTAVIA CARLÉN.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Pida för Alla s tryckeri, Schim.

Det var den tiden när hedendomen och kristendomen kämpade den stora kampen i nordn.

Blodiga offerfester firades till Odens, Thors och Balders ära i samma nejd, der nyinrigda tempelklockor melodiskt ljödo till lof för „hvita Krist.“ Fastän kristna läran varit predikad i nordn för sekler tillbaka, var dock den gamla hedniska tron med sina vilda, men i vissa fall storartade plägseder ännu rotfast i nordn. Ljuset genombröt dock alltmera mörkret. Återvändande nordiska sjöfarande hade i främmande länder låtit döpa sig och antagit den nya läran; de medförde ofta kristna prester, och dessa undervisade med oförstald kraft och allvar så att hoptals hedningar togo dopet. Dock tycktes en lika stor mängd ännu orubbligt vilja bibehålla sina hedniska förfäders tro. Det var icke ovanligt dessa tider, att man helt nära hvarandra såg en liten kyrka med sköna, konstfullt arbetade martyrbilder och helgade krusifixor och ett groft uppfördt hedniskt offerhus, der de klumpiga afgudabilderna egnades gudomlig dyrkan. Märkligast var att kristna och hedningar mången gång samtidigt förrättade sin gudstjänst helt fredligt sida vid sida, och detta framkallar en sorglig jemförelse med

sednare tiders kristna, hvilka bröder mot bröder, kristna mot kristna under *trettioårslånga*, bittra fejder nedsuddlat det höga namn de buro med stamförvandters blod, blott för några skiljaktiga meningstrider inom samme Stiftares församling.

Ofvannämnda fredliga religionsfester nära hvarann, förrättade af kristna och hedningar, hörde likväl till undantagen, ty vanligtvis kämpades bittra strider mellan hedningar och den unga kristna församlingen i Norden.

Vid tiden för vår berättelse låg på Gotlands östra kust en sorts borg eller kastell. Det omgafs af den vildt sköna natur, som utmärker några trakter af Gotland. Kring de klippiga ständerna stodo en mängd häpnadsväckande så kallade „Stenjättar“ liksom bevakande nejden, och straxt nedanför den åldriga borgen låg en sjö, som än i dag kallas Ufveträsk, och vid hvars ena strand en hög med barr- och löfskog beklädd bergskulle speglade sig i vattnet. Vid detta strandberg vore här och hvar fästade grofva jernringar, hvilket bevisade, att här var en segelled, der vikingasnäckor ofta voro fästade. Vid samma strand fanns äfven en klippbrant, som lodrätt nedstupade i hafvet, och hvilken sedan urminnes tider varit en ättestupa.

Det var en stormig afton på hösten omkring år 1099. — I den stora salen på Ufvestad — som vi vilja kalla den ofvannämnda borgen — flammade en stor brasa; ett stort, af ek arbetadt bord stod midt på golfvet, upp-

fylldt af glänsande dryckeskärl och en mängd gedigna fat med bastanta anrättningar. Rundt kring väggarne hängde blanka stridsyxor samt klubbor och andra vapen. Bordets högsäte intogs af en ståtlig gubbe, hvars silfverhvita, vågiga skägg nådde honom till midjan. Det var borgens egare, den tappre vikingahöfdingen Hakon Ulfson. Vid hans sida satt hans enda barn, den af honom ända till afguderi älskade dottern Gerda. Denna var äfven värd sin faders kärlek och stolthet, ty hon var en skön typ för en nordisk ungmö. Den smärta, smidiga gestalten vittnade om styrka och helsa; de blå ögonen talade om själens frid och hjertats godhet; de rosiga kinderna och läpparna — kring hvilka sednare ett drag af ungdomligt trots eller mod spårades — förrådde de 20 årens lefnadsfriskhet, och de svallande ljusa lockarne omkring den hvita pannan omslöto detta mera behagligt tilldragande än reguliert sköna ansigte liksom i en vacker ram.

Kring samma bord, som far och dotter, suto äfven en mängd bistra, skäggiga kämpagestalter och flera af Gerdas tärnor. Den gamle vikingakämpen hade i dag sammankallat alla sina kämpar och sitt husfolk; han ville med dem hålla en sista måltid och sedan dö. Han hade nämligen beslutat att på fädernas vis, när de blefvo ledsna vid lifvet, kasta sig utför ättestupan och icke dö strå- eller sotdöden. Våra hedniska förfäder ansågo det vara vanhedrande att dö af sjukdom eller ålder; därför, när de blefvo gamla, dödade de sig

sjelfva, antingen med svärd eller genom att kasta sig utför höga berg i hafvet.

Fåfänga voro dotterns tårar och böner, fåfänga hans trogna folks anropande att han ännu måtte stanna bland dem och med sina visa råd och sin mögnade erfarenhet bistå dem. Men den gamle var obeveklig; han ville ovilkorligen dö, och dervid blef det.

„Fader“, sade Gerda och strök med sin mjuka hand fadrens skäggiga kind, „hvarför vill du då nödvändigt nu gå till Oden?“

„Barn, jag skall säga dig det, fast det intill denna stund varit en hemlighet för alla“, sade den gamle. Derpå drack han ett par väldiga klunkar och återtog med högtidlig röst: „jag hade i min ungdom en vän, en fosterbroder, som hette Harald, och han var mig kärare än lifvet. Vi sofvo i samma säng, vi åto af samma kaka, vi kämpade på samma drake, vi gjöto vårt blod under samma torfva*).

Han gifte sig liksom jag, och hans hustru födde honom en son. Denne son var hans enda barn, liksom min dotter är min enda. Båda förlorade vi våra hustrur vid samma tid. Vi lofvade hvarandra då vid Oden, Frej och Thor, att våra barn skulle blifva förenade, att, bland gudar och menniskor, blott *ett* skulle

*) Vikingarnes fostbrödralag ingicks på det sättet, att en lång jordtorfva lösskars från marken, och de båda som ämnade ingå fostbrödralag, satte sina svärd derunder, så att torfvan deraf upplyftades. Derpå sårade sig de båda vännerna i armen och dröpo trenne bloddroppar hvardera under torfvan, som derpå nedlades.

kunna hindra detta vårt löftes uppfyllande, och detta enda vore, om hans son eller min dotter blefve affällig från sina fäders tro. Om någon af dem förtörnade gudarne så grymt att han hyllade läran, som utgår från hvita Krist, då, men icke annars skulle löftet vara brutet. Min fosterbroder har för längesedan stupat i strid med de kristne riddarne, men hans son...

„Hans son“, inföll Gerda med en lätt förklarlig otålighet, „hvad är det med hans son?“ fortfor hon, då den gamle tycktes besinna sig, innan han fortsatte.

„Haralds son“, återtog höfdingen, „den unge, tappre vikingen har, efter att i 18 år hafva skördat ära och byte i främmande länder, öfvergifvit sina gamla gudar och svurit korsets fana. Som 14 års yngling reste han ut och har sedan icke beträdt sina fäders ö. Nu återväntade jag honom och ämnade dricka hans hemkomst och bröllop på samma gång. Men i stället för att hitkomma, har han blifvit kristen kämpe och var en af de första, som planterade korsets fana på Jerusalems murar. Jag kan icke öfverlefva den nesan att min fosterbroders son försmår min dotter, öfvergifver sina fäders tro och kämpar för främmande höfdingar. Han försmår min dotter i samma stund han öfverger hennes lära och hyllar hvita Krist, ty han vet att jag gjort löftet att aldrig lemna mitt barn till någon annan än den, som har hennes egen tro. Derfor I gode gudar! därför, min dotter och mina

tappre män, vill jag ej mera lefva; jag är trött och vill hvila, jag vill ännu denna afton gå till Oden!"

Den gamle tystnade, och i den stora salen herrskade en djup stillhet, endast afbruten af Gerdas snyftningar och det dofva ljudet af svärdens klang mot ekbänken, orsakad af kämparnes rörelser när de med afviga handen förstulet borttorkade en framsnygande tår.

Ute dånade dock stormen med rasande fart och blandade sitt ljud med ufvarnes hemska skrån. „Min dotter“, sade den gamle höfdingen slutligen och reste sig upp med allt sitt folk. „svär mig att du aldrig äktar någon, som ej har den tro, för hvilken din fader dör; svär att försvara din faders tro och hans borg, som nu blir din; svär att hålla hans tro och stadgar i allt!“

„Jag svär det“, svarade Gerda med inspirationens eld i sina ögon.

„Och I, alle mina trogne män, och särdeles du Hervord, min äldste vapenkamrat, svärjen att vara min dotter trogne; att bistå henne lika tappert och ståndaktigt, som I varit mig tillgifne; ansen henne vara eder husbonde, till dess att hon sjelf väljer en herre och man.“

„Vi svärja det vid Oden, Thor och Frey!“ ropade öfver 50 manliga röster, och ett brusande ljud, liknande en stormvinds susande genom en naken bergsklyfta, dånade genom salen när de skäggiga kämparne slogo med svärdens på de blanka sköldarne, till ytterligare bekräftelse på löftet.

„Så följ mig, min dotter, och äfven du, Hervord“, sade höfdingen, och dessa trenne gingo ut i den mörka natten.

Deras vandring blef icke lång. Snart stannade de vid den stora ättestupan invid Ufvestasjön. Efter ännu ett afsked af den älskade dottern och vapenkamraten, satte sig den gamle på klippans kant och kastade en lång blick omkring sig, liksom han velat taga farväl äfven af naturen innan han, brytande dess lagar, störtade sig utför den branta klippan ned i vattnet.

„I natten tindrar blixtnes sken,
På klippans spets sitter kämpan allen,
Sitt våldiga svärd vid sin sida.
En ny tid kommer. — Hans tider förgå,
Hans styrka är bruten, hans hår äro grå:
Hvi skulle han längre förbida?“

„Från branta fjället han trotsigt ser
I stupande forsens afgrund ner:
Af längtan tänds honom blodet.
Ur djupet tycks manande röster gå.
Han störtar från klippan i djupet blå —
Säll den, som får vara hos Oden.“

Och efter den gamle kämpan Hakon Ulfsons försvinnande gestalt hördes ur djupet blott ett hvinande ljud, liksom när en majestätisk ek af yxan fälles och dignar till jorden. —

Men ofvanpå klippans brant hördes ett genomträngande klagoskri. Det kom från den

faderlösa dottern, som nästan medvetlös hemfördes af gamla Hervord.

Omkring ett och ett halft år hade fortgått sedan ofvan tecknade händelse. Det var nu icke storm, mörker och död omkring Ufvestad; våren hade kastat sitt blomstersmyckade täcke öfver nejden, fåglarne sjöngo och solen „kysste lif i skog och sjö.“

Icke långt från Ufvestads borg låg ett stort präktigt skepp eller en „drake“. Allt derpå syntes antyda att skeppet var i ett sorts krigstillstånd, hvilket äfven var förhållandet. En stor del af dess raska besättning hade gått upp på stranden och på trenne sidor inneslutit borgen, den fjerde sidan bevakades af skeppet, hvars män bespejade allt hvad som företogs af borgens försvarare. De belägrande voro kristne krigare, det syntes såväl af deras klädedrägt, som af de korsets symboler, hvilka återfunnos på deras vapen m. m.

Tvänne män, som tycktes vara för mer än de andra stodo vid skeppets framstam och samtalade. Den ene af dem förde dock egentligen ordet, medan den andre med ett drömande uttryck fästade sina ögon på den gent emot belägna borgen.

„Det säger jag dig Alf“ sade den yngste, en 20-årig sjökämpe med öppna drag och lifliga ögon, „att jag ej begriper dig det ringaste nu för tiden. Efter att hafva tagit dopet och

blifvit slagen till riddare utanför Jerusalems portar, der du som korsriddare vunnit ära och förtroende, bemannar du i hast ett eget skepp och seglar mot den barbariska norden. Du, som så hedrande kallas *Alf den starke*, kunde väl välja ett annat mål. Så ankomma vi till denna ö, blifva anfallne af några hedniska vikingar, jaga dem på flykten och begifva oss till detta Uggle- eller Ufvebo, hvad det heter, för att reparera våra egna skepp. Här tagas vi emot med kastspjut och sten- slungor och behandlas som förklarade fiender.“

„Hvilket icke är att undra på, emedan det folk som vi dels jagade på flykten dels dödade, tillhörde denna borgens herskarinna“, inföll den andre något häftigt.

„Det var just till borgens herskarinna jag ville komma“, återtog kamraten. „Du har henne helt och hållet i ditt våld, du har inneslutit hennes borg, och vi behöfva blott en stormning, så vore alltsammans i vårt våld, och dock ligger du overksam dag efter dag, och drömmer blott och lyssnar till fågelsång, då vi så lätt kunde taga den sköna amazonen, *borgfrun på Ufvestad*, som hon af folket kallas. Det vore en fångst; som vid den heliga Guds moder . . .“

„Tyst intet gyckel här“, svarade den tilltalade i sträng ton.

„Den hedniska borgfrun han förtrollat dig, S:t Maria bistå oss!“ mumlade den andre mellan tänderna, gjorde korstecknet och aflägsnade sig tyst.

„Ja, hon har förtrollat mig, men på ett annat sätt än *han* menar,“ hviskade korsrid-daren och riktade sina ögon med ett ännu mera svärmande uttryck mot den gamla bor-gen.

„Drömmare, huru länge skall du stå så der,“ sade hans vän, riddar Konrad — den-samme han nyss talat med — „har du glömt vårt riddarvalspråk, hela chevaleriets valspråk: „min själ tillhör Gud, mitt lif tillhör konun-gen, mitt hjerta tillhör damerna, min ära mig sjelf,“ efter du förnöter ditt lif i detta Ufvebo?“

„Just därför att jag mins vårt valspråk, vill jag blott i yttersta nödfall anfälla en värnlös qvinna.“

„En värnlös qvinna! Kan den kallas värnlös, som har 200 skäggiga halfvildar till be-sättning och dessutom ett par ögon att kom-mendera hela världen med?“

„Se så, äro vi nu der igen,“ inföll Alf i en ton midt emellan förebråelse och skämt.

„När var du annat än *der!*“ svarade Konrad i samma ton, „men,“ återtog han, „jag hit-ikom egentligen för att säga dig att vår åter-komne kunskapare berättar att borgfrun på Ufvestad bereder sig till att göra ett utfall mot oss!“

„Nå ändtligen! det är just detta jag önskat och väntat på,“ utropade Alf, i det hans drömmande utseende förbyttes till ett afmod och stridslust lågande och han bortskyndade med Konrad för att ännu en gång anordna allt till den sköna fiendens emottagande.

Inne i Gerdas borg var emellertid allt i rörelse; der ordnades till en förestående strid. Den unga borgfrun hade, sedan hon skildes från sin fader vid ättestupan, varit en styrande och upprätthållande hand för sina stridsmän, och alla hyste den största vördnad för den unga herskarinnan samt lydde utan motsägelse hennes minsta vink. Det var den tiden ganska vanligt att qvinnorna deltog i männens strider, och dessa amazoner eller sköldmör voro ofta lika oförskräckta och tappra som de djerfvaste kämpar. Genast ryktet utkom att Gerdas gamle fader gått till Oden, anmälde sig en mängd friare till den unga, sköna borgfrun, men hon afvisade alla med kall höflighet, emedan hennes hjerta icke blifvit intaget af någon, och det sades, till alla friarnes förtviflan, att den sköna amazonen beslutat att aldrig gifta sig. En dag hade hennes män varit ute på ströftåg. De påträffade och anföllo då riddar Alfs män. Att de af desse öfvervunnos är förut sagdt, och detta ansåg Gerda vara den största skymf för henne och hennes män, och som hon svurit att försvara sin faders tro, att förgöra alla, som hatade densamma, ansåg hon, enligt den tidens hedersbegrepp, det vara sin pligt, att på allt sätt söka skada de kristna. Hon förskansade sig därför i sin borg och beslöt att försvara sig till det yttersta, men hon ämnade dock icke anfälla, emedan hon, försigtigt nog, påminde sig de kristnås stora skicklighet och lätthet att föra vapen. Alf åter hade, på verk-

ligt riddarmaner, begärt ett samtal med borgens herskarinna ute på neutralt område. Detta hade Gerda visserligen beviljat, men hon hade alldeles förkastat riddarens högst fördelaktiga fredsanbud, emedan hennes fader, som var en stor kristendomshatare, sagt henne att den som ingick vänskapsförbund med de kristna på det högsta förtörnat gudarne. Alf åter, som under det korta samtalet med Gerda blifvit träffad af kärlekens pil, ville till hvad pris som helst söka vinna den stolta borgfrun och ville därför ej anfälla henne först lika litet fly undan. Samma föresats hade hon, hvarför flera veckor under overksamhet förgingo. Slutligen rådfrågade Gerda sina offerprester, hvilka förmenade det vara gudarnes vilja att man icke längre borde tåla de främmande riddarne så nära sig och sina offerlundar, därför beslöts ändteligen af Gerda att hon och hennes män skulle bortjaga de kristna, något, som de hedniska berserkerna med brinnande otålighet efterlängtat, hvarför glädjen blef allmän inom borgen; när borgfruns vilja i detta fall tillkännagafs.

Från framstammen af sitt höga skepp kunde Alf se huru Gerdas smärta gestalt ilade på vallen bland de stridslystne krigarne, hvilka hon gaf förhållningsorder. Hon var underbart vacker i sin krigiska dräkt; det höghvälfda bröstet inneslöts i en pansarbeklädnad, och på hufvudet bar hon en lätt hjälm med hjälmknapp, arbetad i form af en Uf eller Ugglan — vaksamhetens sinnebild — samt förde i den

högra handen ett svärd, lika ledigt som nutidens damer föra sina solfjädrar. Riddar Alf drog en djup suck i det han hviskade: „Antingen skall hon blifva *min* brud, eller skall jag låta genomborra mig af hennes hand, ty hon kommer att sjelf deltaga i stiden..”

Det var aftonen före den tillernade drabbningen. Gerda, nu iklädd en qvinlig drägt, satt uppe i jungfruburn och samtalande med sin förtrogna vän Ottilda, dotter till hennes faders vapenkamrat, gamle Hervord.

„Hvarför skall du ännu lika hårdt förkastas den kristne riddarens fredstillbud?“, sporde den täcka, några år äldre Ottilda och betraktade sin vän forskande.

„Derför att han är min tros fiende och förgörare och jag har svurit min faders minne att dö för hans tro..”

»Det är dock hårdt,» återtog Ottilda, kring hvars fylliga läppar ett skälmskt hjertevarmt leende nästan alltid lyste, „att nödvändigt vilja fördrifva dessa ståtliga, höfviska riddersmän, som äro klädda i så perlprydda och strålande rustningar, och hvilkas barder sjunga så ljufviga sånger. Den lära de fått af hvita Krist är i alla fall så mild som vår sommar-dag och så stark som våra klippors rot. Hvarför icke hellre ingå vänskapsförbund med dem? Hatar du då hvita Krist så högt? Hvad ondt har då denne okände Gud gjort dig efter du vill döda hans folk?..”

„O, tala ej om hans lära; jag vill ej känna den ty den kunde förlama min arm och

vilja; hvita Krist har intet ondt gjort mig, ej heller hans kämpe Alf.,

Med dessa ord kastade sig Gerda med hos henne sällsynt rörelse i sin väns armar. Långe omslöt de hvarandra; slutligen lösgjorde sig Ottilda och sade:

„Stupar du, så faller äfven jag, vi följas åt i döden lika troget som i lifvet.,”

„Tack!,” — och med ett trofast handslag beseglades yttermera förbundet.

„Säg mig dock,” återtog Ottilda, „hvarför din tappre fader alltid förföljde de kristna med en sådan häftighet?”

„Derför att han vid löftesringen*) aflagt ed, att förfölja alla, som ville utrota hans tro. Jag skall berätta dig en historia om konungadottern och de båda bröderna, hvilken bevisar huru obrottsligt en ed aflagd vid löftesringen, hölls af redliga kämpar.

Det var en mäktig sjökonung som bodde någonstädes vid kusten af Svithiod. Ryktet om hans rikedom och tapperhet lockade en stor mängd kämpar till hans borg; då han om vintranne satt i högbänk och hvilade efter ärorikt utförda bragder. Konungen hade en dotter, hvars fågning dock mera än allt annat dit-

*) De gamla löftesringarne af guld se ungefär ut som nutidens armband. När en kämpe aflade löftet om någon bragd, eller att uppfylla någon annan förbindelse, skedde det ofta vid löftesringen. Då slagtades ett offerdjur, ringen doppades i blodet och offerpresten räckte den bloddrypande till kämpen, som hållande i densamma aflade ed att utföra den eller den stora handlingen eller dö dervid, och ett sådant löfte ansågs heligare än andra.

lockade de yppersta konungar och kämpar, som funnos i landet, ty hennes skönhet och dygdingo på ryktets budkafle från man till man. Hennes namn var Signe. Bardernas gyllene strängaspel klingade till hennes lof, och hjeltarne bröto lansar till hennes ära. Fjerran öster ut bodde en man vid namn Dagur, hvilken hade två söner och den äldste af dem hette Hakon. Denne hade med stor tapperhet bekrigat en konung i Venden och gjort sig till hans efterträdare, varande sålunda en mächtig konung, vida berömd för mannamod och krigslycka.

Dagurs yngre son hette Hildiger. Då denne förnam broderns lycka och anseende, som kämpe, ville äfven han förvärfva detsamma, hvarför han på egen hand drog uti härnad, och blef snart en stor och namnkunnig hjelte. Ryktet om Signes skönhet nådde äfven honom och han for som gäst till hennes faders gård, der denne helsade honom med välkomst bågaren. Hildiger dröjde öfver vintern hos sjökonungen och förälskade sig derunder i den fagra Signe, och hon, som hittills aldrig lyssnat till älskogstal, skänkte sin tro och sitt hjerta till den unge kämpen Hildiger. Han anhöll hos sjökonungen om Signes hand, men konungen blef svåra förgrymmad öfver hans djerfhet att våga höja sina blickar till en prinsessa, som högborne riddare och konungar fåfångt eftersträfvat. Dessutom sade han sig hafva bortlofvat Signe till en mächtig konung, som innan solhvarvet åtföljt året skulle komma

och hemta henne, och denna förening var mera i den stolte fadrens smak. Hildiger måste alltså fara ifrån sin hjertekär, men innan han reste, smög han sig upp till Signes jungfrubur, der han med blixtrande ögon och klappande hjerta försäkrade henne att han vid löftesringen ämnade svärja att med en egen hjeltehär återkomma inom ett år och då döda hennes tillärnade brudgum, såvida denne icke afstode henne frivilligt. Derpå togo de unga afsked, och för första gången klappade deras hjertan emot hvarandra i ett trofast famntag. Ännu en handtryckning, och Hildiger var borta.

Han begaf sig till en förhanden varande offerhög. Ett offerdjur slagrades, presterna signade öfver detsamma, doppade den gyllne offerringen i det rykande blodet och räckte den åt Hildiger. Med ringen i den ena emot himlen utsträckta handen och med den andra omfattande slagsvärdets fäste, svor Hildiger att inom ett år på lif och död hafva kämpat om konungadottren Signe, och att han sjelf eller hans medtäflare, skulle dö på stridsplatsen.

Han höll ord. Snart stod han med en stridslysten helteskara utanför sjökonungens borg. Derinne firades ett ståtligt gästabud, ty Signes tillämnade brudgum, den mäktige konungen fjerran ifrån, var kommen dagen förut, och nu dracks hans hemkomstöl. Sjökonungen ville ej insläppa Hildiger och hans män. Då slog dessa kämpar med sina goda svärd på de blanka sköldarna, så att det klang i de närbelägna klipporna med tusendubbladt

eko. Derefter upphäfde de ett härskri så förfärligt, att både sjökonungen och den främmande konungen med allt deras folk strax rusade upp, beväpnade sig och begynte den häftigaste strid med Hildiger och hans män. Sedan striden fortgått en stund med stort mannamod å ömse sidor, frågade Hildiger, om hans motståndare — en stolt kämpe, mot hvilken han kämpat bröst mot bröst, som han sårat och af hvilken han sjelf mottagit flera blödande hugg — om denne ej ville afstå Signe för mindre än lifvet. „Nej,“ svarade en dof röst inom det slutna hjälmgallret. Vid ljudet af denna röst spratt Hildiger till; den föreföll honom som ett bekant eko från hans barndoms dalar och fjäll.

Han sänkte svärdets spets mot jorden, aftog sin hjälm och bad sin motståndare göra detsamma. — Så skedde, och med utropan „min broder“ kastade bröderna sig i hvarandras armar. Den mäktige konungen, som var bestämd till Signe, var Hildigers broder Hakon, nyligen återkommen från Österhafvets kuster med ära och rikt byte. Sedan bröderna, som högt älskade hvarandra, sålunda helsat, frågade den gamle sjökonungen, om de ej nu ville upphöra med striden, dricka tvemännings ur horn, och om ej en af dem ville frivilligt afstå Signe.

Hildiger svarade med sorgsen blick, att han ej kunde detta, emedan han vid *löftesringen* svurit att han eller motståndaren skulle dö i kampen, så vida icke denne sjelf afstode

bruden. Med mörk blick svarade Hakon att äfven han vid löftesringen hade aflagt ed att Signe skulle blifva hans brud; han skulle eljest gerna afstått henne till den yngre brodern, då han hörde att Hildiger hade kärlekens förstfödslorätt i Signes hjerta.

Efter denna förklaring vexlade bröderna ännu en sorgsen, men hjertlig blick samt ett trofast handslag, påsatte derefter sina hjelmar och beredde sig derpå att börja kampen på lif och död med hvarandra. Under några minuter herskade en djup dödstystnad och så väl förstodo alla helgden af ett sådant löfte att den som nu sökt hindra bröderna i deras förehafvande, skulle af de andra med harm och förakt blifvit jagad derifrån, ty en ed, aflagd vid löftesringen, bröts *aldrig*, gälde det ock att döda sin egen fader.

Striden blef kort. Hakon och Hildiger insågo båda, att den af dem som segrade skulle med en broders blod på samvetet och med *hans* brud i famnen aldrig kunna lefva lycklig; därför ville de döda hvarandra, och snart föllo båda, genomborrade af hvarandras svärd, i döden vexlande ett krampaktigt handslag.

Signe, som med sorg tänkte på att hon var orsaken till de båda tappra brödernas död, hade under tårar åsett striden. När kämparne på en gång föllo, framskyndade hon och hviskade till Hildiger, som lefde några minuter efter Hakon: „Du följes af din trogna brud i döden“ — hvarpå hon framtog en dolk och genomborrade sitt hjerta, hvars varma, klara

blodström öfversköljde den kallsvett, som döden frampressade på Hildigers panna. Framtvingande sina sista krafter, fattade han hennes hvita hand, riktade på henne en blick af utsäglig ömhet — och båda inslumrade för alltid.

Bröderna blefvo med stor högtidlighet af sjökonungen högsatta i samma graf, och den sörjande, gamle fadren högsatte äfven strax intill med ännu större högtidlighet sin enda högt älskade dotter. Barderna hafva diktat sköna sånger om denna händelse, och en af dessa slutar sålunda:

Och unga kämpen färgas af en blodström så varm
Som stiger upp ur sköda Jungfruns liljevita barm.
Och berg och dalar greto vid den striden.

Gerdas saga var slut, och en lång stund derefter sutto de båda vännerna tysta.

„Hvilken bard har lärt dig den sorgliga sagan,“ frågade slutligen Ottilda.

„Min fader har lärt mig den. Han framdrog den alltid som ett bevis på huru en redlig kämpe håller sitt löftesord; därför förstår du att jag, som nu är i hans ställe, måste vara utan nåd och barmhertighet mot den kristne riddaren, om han ock vore mild och ädel som gud Balder sjelf.“

„Jag skulle nog kunna omtala en gladare saga för dig“, sade Ottilda, „men det är nu sent; vi måste hvila till morgondagens förestående strid.“ De båda unga amazonerna gingo att bortsofva en stund; morgonväkten skulle finna dem i full slagordning.

Emellertid vandrade riddar Alf oroligt fram och tillbaka på sitt stora skepp. Hans ögon sköto blixtar mot de mörka konturerna af Ufvestads borg. „Skall hon eller jag segra?“ frågade han sig sjelf. „Skall *hon* eller *jag* stadna på platsen eller skola vi kanske båda?“

„Icke så mörk i hågen, min älskogsriddare“, ljöd Konrads glädtiga stämma. „Några ursinniga berserkar och förtrollande qvinnor skola vi lätt tillfångataga, och sedan...“

„Ja, och sedan skall hennes hat mot mig stegras“, inföll Alf.

„Åh, du känner icke sinnelaget hos dessa nordiska qvinnor“, svarade Konrad. „De älska hos mannen framförallt tapperhet och mannamod, afsky vekhet och pjunk nästan mera än grymhet, och sjelfva äro de hurtiga och stolta som de höga furorna bland deras snöbetäckta fjällar. Hvarför skulle den sköna borgfrun hata dig för din öfverlägsna tapperhet? Ditt äfventyr kan ju sluta med ett ståtligt bröllop.“

„Du förgäter att hennes och min öfvertygelse aldrig skall förenas, att hvarken hon eller jag någonsin öfvergifva vår tro.“

„Nå så tvinga henne! Jag skulle vara *Alf den starke* och icke begagna min makt.“

„Låtom oss lemna ämnet“, svarade Alf; „må den heliga Guds moder beskydda vårt förehafvande!“

Vid första dagbräckningen var allt ordnad till strid. Gerda sjelf anförde sina män, men närmast sin person hade hon en liten utvald trupp af tappra sköldmör, hvilkas strålande ögon brunno af stridslust och begär att bortjaga de främmande riddarne. Alf med sina stålklädda män mötte de tappra amazonerna och deras kämpar, med lika stor ifver att blifva de segrande.

Striden började med en till bitterhet gränsande häftighet. Blod flöt i strömmar, och den hedniska hjeltähären tycktes vid åsynen af det myckna blodet råka i verkligt berserkaraseri; dess kvinnor stredo som lejoninnor och dess män som vildar. Gerda ordnade och uppmuntrade alla, men tycktes undvika att med egen hand nedhugga någon. Ett par gånger hviskade hon: "det var dock ett grymt löfte min fader tog af mig. Hvi skall jag så obarmhertigt döda dessa menniskor, som aldrig förolämpat mig? Dock — gudarne fordra denna strid!" och åter flög hon dit der striden stod häftigast.

Alf hade gifvit alla sina män den strängaste befallning att ej anfälla Gerdas person och att i allmänhet undvika onödiga grymheter. Han sökte alltjemt att komma i handgemäng med Gerda sjelf, men hon deremot undvek honom, och då Ottilda, som troget följde Gerda, såg detta, frågade efter orsaken, svarade borgfrun: "jag vet icke, men en oförklarlig känsla hindrar mig att utgjuta ridda-

Alfs blod; jag kan det icke, gäfvē han mig ock tusen gånger döden, "och —"

Ett skarpt hvinande ljud strax invid hennes sida afbröt samtalet. Det var en tung stridsklubba som kraftigt nedföll på Alfs glänsande hjälm, i samma stund han stod i begrepp att framspringa till Gerda. Ett ögonblick vacklade riddaren, derpå reste han sig hastigt, afryckte den af slaget buckliga hjälmen från sitt hufvud, torkade hastigt blodet från pannan och stod så nära Gerda att han tyckte sig höra hennes hjertas slag. De stodo nu inför hvarandra öga mot öga. Alfs högresta, kraftiga gestalt syntes ännu högre; hans blottade hufvud böjdes vördnadsfullt inför henne, hans ögon tycktes vara fastvuxna vid hennes drag, och han frågade slutligen med något osäker röst: säg stolta borgfru, vill du ännu icke ingå förlikning med mig?"

Gerda stod som förtrollad af hans flammande ögon. Armen, som förde hennes vapen, nedföll vid sidan och hon kände sig förlamad, när deras blickar möttes, men snart hemtade hon sig och svarade:

"Nej, jag *måste* strida mot dig, min trosfiende."

"Nå så hugg då till," sade Alf i det han gick henne ett steg närmare och uppslet bröstharnesket, hvarunder syntes en i glänsande österländskå färger virkad beklädnad.

Gerda studsade när hon såg honom på en gång trotsigt och ödmjukt uppmåna sig att gifva hans obeskyddade bröst dödshugget.

“Nej, jag *mördar* dig icke, tappre riddare,” sade hon hastigt, “må du falla i öppen strid mot mina män, jag ger dig icke banesåret.”

“Nåväl,” svarade Alf, “efter du jemt förkastar fredstillbuden, så låtom oss strida tills ingen blodsdroppa flyter mer när på platsen.

Vi äro nu i hvarandras våld; hvem af oss som stöter till, blir segervinnaren; men icke heller jag vill begagna mig af tillfället. Samla omkring dig dina tappreste män, ty en vild stridslust har vaknat inom mig; vi måste båda dö.”

Han blickade djupt in i hennes ögon. En minut stodo båda tysta och så nära hvarandra, att blott en alnslängd åtskilde dem. Men då Gerda ingen ting yttrade, drog sig Alf långsamt till baka bland sina män.

Striden, som hade upphört, medan de båda anförarne samtalat, började ånyo med fördubblad häftighet. Den fördes med lika tapperhet å ömse sidor, men Alfs, i ordnad planmessig strid mera öfvade män, fingo nu öfvervigt öfver de hedniska kämparne, som slogos med blindt raseri. Alf kämpade som en förtviflad och tycktes söka döden öfverallt, på samma gång han sjelf spridde död och förskräckelse omkring sig. Han blödde redan ur flere djupa sår, men aktade det icke.

“Andtligen,” mumlade han, då han varseblef Gerdas blanka hufvudbeklädnad på kort afstånd från sig. I ordets sannaste bemärkelse högg han sig en väg fram till henne; hon studsade, när hon såg honom så nära, och förde

sitt svärd på ett sätt, som tydligt tillkännagaf att hon ämnade försvara sig, men icke anfälla. Med ett språng stod Alf helt nära Gerda och innan hon kunde förhindra det, vred han vapnet ur hennes hand, fattade henne hårdt om båda händerna och ropade:

“Nu, stolta borgfru, är du min fånge, och tillsammans skola vi antingen lefva eller dö!”

Derpå tog han henne i sina armar och bar henne som ett barn, hårdt slutet till sitt bröst, genom tumultet ner till sitt skepp.

När Gerdas folk såg sin unga anförarinna fången, rusade de vildt tjutande efter för att befria henne. Deras allarm öfverröstades dock af jubelropen från de kristna, hvilka snart nedgjorde eller som fångar släpade med sig de öfverblifna af den lilla tappra hedniska kämpahopen.

Snart herrskade på skådeplatsen för denna korta, men vilda strid den djupaste tystnad, blott afbruten af en och annan dödsrossling och då och då af ett halfqväfdt jemmerrop af någon sårad.

Emellertid hade Alf med sin dyrbara börda kommit helt nära sitt skepp. Han tryckte Gerda allt fastare i sina armar och hviskade till henne: “för första och sista gången klappa våra hjertan emot hvarandra; jag älskar dig mera än mitt lif, därför skola vi ock dö tillsammans i vågens svala famn —” och han tryckte en brännande kyss på hennes läppar.

Gerda hade genast insett fruktlösheten af ett försök att slita sig loss, så länge Alf fast-

nöll henne liksom i ett skrufstäd, men hon gaf noga akt på hvarje hans rörelse för att i ett obehagadt ögonblick kunna undkomma.

Slutligen framkommo de till skeppet; Alf nedsatte helt varsamt sin börda i kajutan och tillslöt dörren. Utmattad af blodförlust och trötthet neddignade han på golfvét, tryckte den blodiga handen mot sin panna och försjönk i ett dvalligt tillstånd.

Gerda hade under hela tiden sedan hon blifvit hans fånge icke yttrat ett ord, knappast gjort en rörelse. Nu reste hon sig långsamt upp, drog ett kort skarpt vapen ur barmen och böjde sig ner till riddaren — — —

Alf gaf noga akt på henne; "stöt till" sade han, blottande sitt bröst, i det ett sorgligt leende besjälade hans bleka ansigte.

"Nej, jag ämnar blott förbinda dig, och med detta vapen afskära banden."

Derefter förband hon hans många sår så godt sig göra lät, men intet ord vexlades derunder emellan dem. — "Du önskar således att jag lefver," frågade Alf.

"Ja," var Gerdas korta svar.

"Hvarför önskar du detta, när du hatar mig och min lära så djupt?" återtog riddaren.

"Jag hatar hvarken dig eller din lära, men jag hatar hvarje *löfteshrott*, och jag har lofvat min döende fader att förfölja din tro," svarade Gerda.

"Och nu låter du mig likväl lefva, *du är min* fånge, och har dock mitt lif i din hand, hvarför tager du det icke?"

“Jag har ock lofvat att aldrig taga dens lif, som skonat mitt eget,” sade Gerda icke utan en viss förvirring.

“Är detta enda skälet hvarför du skonar mig?” frågade Alf, i det han riktade en nästan ångestfull blick på Gerda.

“Nej, *jag älskar dig*,” svarade hon med enkel blygsamhet.

“Du, *du* älskar mig, o, säg om det ännu en gång! Nej, nej var tyst, ty om det blott var en drömvilla, så vill jag behålla den.”

Och han knäföll framför den stolta borgfrun, som nu helt och hållet var qvinnan, icke sköldmön. “Hvarför, o, hvarför har du icke sagt detta förr? Hvilka blodsutgjutelser hade då icke sparats,” fortfor Alf, sträckande sina sammanknäppta händer mot Gerda.

“Derför att du icke frågat mig!” sade hon med en öppenhjertlig blick. “Men efter du vill, att vi skola dö tillsammans, så kan jag gerna nu omtala det.”

“Dö? Nej nu skola vi lefva; du är min brud!” svarade Alf och ville sluta henne i sina armar. Hon sköt honom sakta tillbaka och hviskade: “Aldrig din brud; du glömmet våra fäders skilda tro, och att jag lofvat min fader att aldrig gifta mig med någon, som är fiende till hans lära.”

“O, vänta, vänta, ditt löfte skall blifva löst!” ropade Alf i det han sprang upp, och glömmande all mattighet ilade han ut.

Gerda såg efter honom med en bestört blick; hon trodde att någon feber af de mån-

ga blessyrerna hade gjort honom oredig till sinnet.

Om några minuter återkom Alf. Han förde vid handen en manlig figur, insvept i en lång, besynnerlig grå säck, som räckte honom till fötterna, och med hufvudet höljdt i en capuchon, hvilken äfven dolde hans ansigte.

“Här är min biktfader,” yttrade Alf, “han skall öfvertyga dig, att den allena saliggörande läran befriar dig från löftet till din i mörkret vandrande fader.”

Och patern begynte att varmt och öfvertygande framställa kristna lärans ljus och väl-signelser, så att hans omvändelseifver frampressade tårar af rörelse i Gerdas ögon. När han slutat sade hon:

“Din lära är mild och skön, men jag kan icke antaga den och kan ej heller blifva Alfs brud, ty jag har svurit att aldrig äkta den som ej har min faders tro, och att alltid försvara hans lära.”

“Men om jag säger dig, att din fader hade antagit Alfs lära innan han dog,” sade patern, “om —”

“Nej, jag tror det icke,” inföll Gerda, “jag vet att de kristna presterna ofta begagna list för att tvinga Odens bekännare.”

“Hör mig barn,” sade presten med mild stämma, “men afbryt mig ej under mitt tal. Din fader är icke död; jag vill berätta dig ett Guds underverk med honom. Den stormiga natten, då han kastade sig utför ättestupan, hade ett skepp ankrat nedanför densamma.

Gud ville för sin läras förherrligande, att han nedföll på däckets, oskadad till lif och lem, blott döfvad af fallet. Han befann sig hos sjöröfvare, som tillika drefvo slafhandel. Desse seglade snart bort medförande den gamle, som förgäfves bad att få återvända till sin dotter. Ute på stora världshafvet mötte de en kristen riddare. De helsade hans fartyg, och i all endrägt besökte båda skeppens höfdingar hvarandra. Snart ingicks handel dem emellan; den hedniske höfdingen, som hade din fader om bord, *sälde* honom, *sonen af hans egen lära* till den kristne riddaren, som med all kristlighet och kärlek bemötte den gamle hedningen, *sin* läras hätskaste fiende. Såväl den underbara räddningen till lifvet som de kristnas människovänliga uppförande emot honom kom din gamle fader att vackla i sina hedniska grundsatser. Hans styfva sinne förändrades, och han bad sjelf att få taga det heliga dopet. Icke nog härmed, han blef prest, och följde sedan ständigt den tappre riddaren. Han hörde att denne riddare ämnade sig till nordnen för att der uppsöka stamförvandter, och han bad att då få medfölja till sin dotter, och nu står han här framför henne!

“Min fader, min fader!” ropade Gerda och ilade högt gråtande till paterns bröst.

“Min dotter,” svarade den gamle rörd. “Denne riddare Alf, kallad den starke, är min fosterbroder Haralds son; det var *hans* kristliga sinne som omvände mig. Från Jerusalems murar återreste han till nordnen för att söka

dig, men ville ej omtala hvad han gjort för mig, af fruktan att du af erkänsla skulle skänka honom din tillgifvenhet. Han ville först pröfva om du kunde älska honom ändå. När striden började, var han viss på att du afskydde honom, och därför beslöt han i ungdomlig häftighet att I båda skulle dö, och utan att närmare betänka sig, skulle han nog utfört beslutet, om ej din bekännelse mellankommit.“

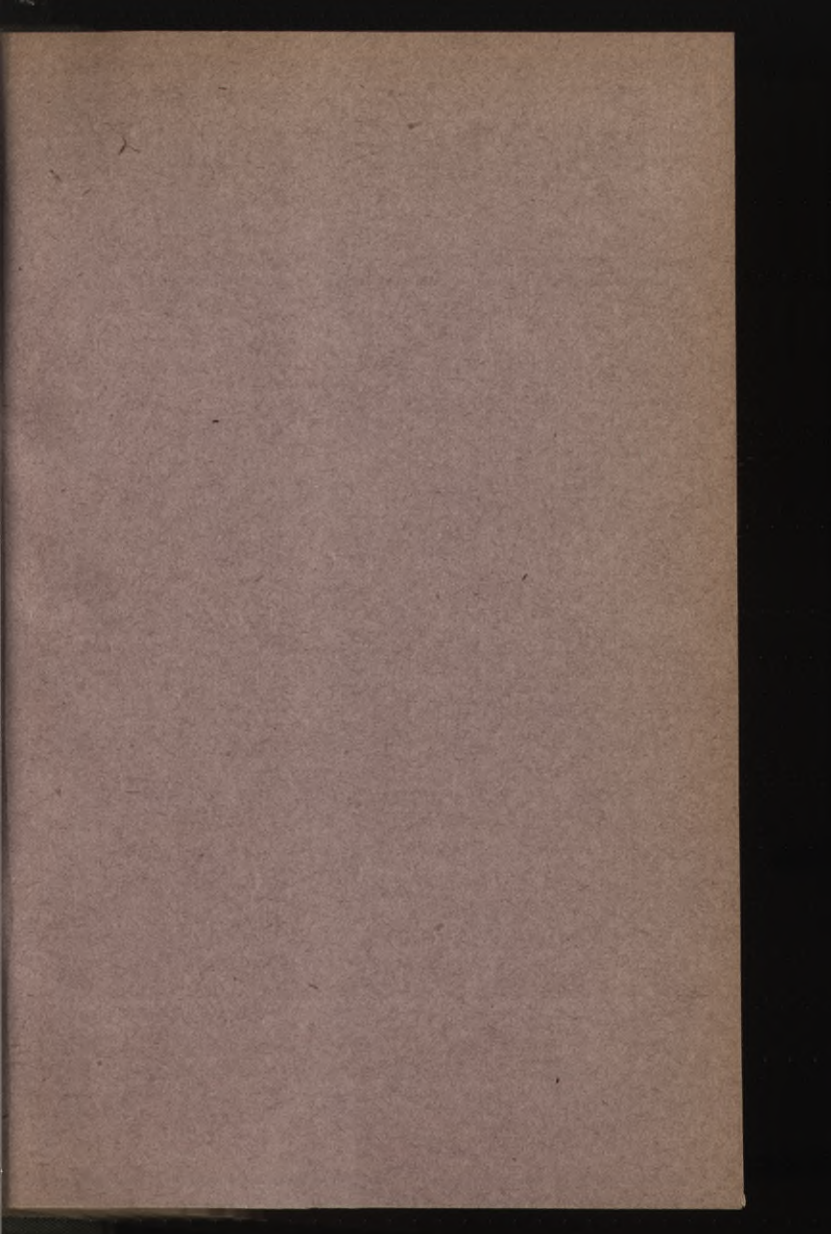
“Om du nu blir *min* brud, så äktar du den, för hvars lära din fader lefver och dör och ärar dermed *hans* tro, för hvilkens helighållande du aflagt löftet, hvilket härmed är löst.“ Med dessa ord tryckte Alf Gerdas hand till sina läppar, och blickade henne varmt i ögonen.

Några dagar derefter gick Gerdas gamle fader, jemte Alf, Gerda och hennes frigifna folk, till en i Ufvestads grannskap belägen, herrlig hafsstrand. Tåget framskred i högtidlig procession, och högtidliga voro äfven allas blickar. Det var äfven en stor högtidsdag, ty nu skulle den gamle, förr så antikristiskt sinnade borghöfdingen som en nitisk Herrans apostel sjelf döpa sin högt älskade dotter och alla hennes tappre försvarare. Flere gamle trotjenare funnos bland dem, men gamle Hervord saknades; han hade stupat i sista stora kampen vid Ufvestad.

När den enkla döpelseakten var slut, och den sista tonen af högtidssången bortdog i ett aflägsset eko, lade den gamle patern välsigande tillsammans Gerdas och Alfs händer.

“Välsigna äfven oss som ett blifvande, lyckligt äkta par,” ljöd Konrads röst, då han framförde den högt rodnande Ottilda. Gerda erhöi i dopet namnet Herta, och än i dag finns en strand — med ett stort fiskläge — på Gotland, som kallas “*Hertas strand*”. Måhända härleder sig denna benämning från ofvan berättade saga om *Alf den starke* och *borgfrun på Ufvestad*.

FOSTERLÄNDSKT BIBLIOTEK

kommer att innehålla populära skildringar ur fäderneslandets historia, geografi, naturalhistoria, vårt folks seder och hemlif, med ett ord allt som är egnadt att hos Sveriges folk väcka och stärka kärleken till fosterlandet och dess höga minnen.

Utkomne äro:

1. **Karl XV och Fanjunkaren.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med porträtt af Karl XV. Pris: 25 öre.
2. **En kunglig örfil.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Gustaf II Adolf. Pris: 25 öre.
3. **Arbetets seger.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med illustr. Pris: 25 öre.
4. **Folkskalden Pehr Thomasson.** Lefnadsteckning af *Johan Lindström*. Med porträtt af Pehr Thomasson. Pris: 25 öre.
5. **Alf den starke.** Berättelse af *Octavio Carlen*. Med illustr. Pris: 25 öre.
6. **Karl XII:s björnjagt.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Karl XII. Pris: 25 öre.
7. **Skärgårdens perla.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med 2:ne illustrationer. Pris: 25 öre.
8. **Karlstads ros.** Historisk berättelse af *Saxon*. Med illustr. Pris: 25 öre.
9. **Munkens hämd.** Historisk skizz af *Daniel Fallström*. Med illustr. Pris: 25 öre.

Nya böcker:

Karl XII:s Drabanter. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med författarens porträtt. Pris: 60 öre.

Karl XI och Vestgöten. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med författarens porträtt. Pris: 50 öre.

Försoningens Engel. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af kronprinsessan Victoria. Pris: 50 öre.

KARL XII:s BJÖRNJAGT.

BERÄTTELSE

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

STOCKHOLM,
Tidn. för Alla's tryckeri.
1884.

1.

Sjöholma by, belägen ungefär en half mil vester om Kungsör, beboddes vid tiden för denna skildring, år 1700, af en förmögen och stolt bonde Matts Jansson. Denne Matts hade en enda son, en af de bästa skyttarne i trakten. Sigurd, så hette pojken, hade vid den ofvanför antydda tiden fyllt sina tjugutvå år. Härdad som han var i alla möjliga lekar, till och med kämpalekar, fruktade han ej ens björnen, »skogarnes konung.»

Med honom hade han bestått mången dust och alltid gått segrande ur striderna, ehuru ej så sällan med både många och djupa sår.

Men plötsligt försvann liksom genom ett trollslag all den munterhet och glädje, som städse varit ett utmärkande drag hos den unge björnjägaren och som gjort honom omtyckt af alla, både närmare och fjernare vänner.

Hur mycket socknens qvinnor än lade sina kloka hufvud tillsammans, förmädde de likväl

ej att fundera ut orsaken till denna förändring. Vi kunna dock omnämna, att det var efter ett söndagsbesök vid Kungsörs kungsgård, som hela hans munterhet var med ens bortblåst.

Hvad hade då händt Sigurd? Alldeles det samma, som så ofta händer. Den gamla men evigt nya sagan repas ständigt upp hvarje år; ja, hvarje dag.

Sigurd hade blifvit kär, ohjelpigt kär. Och hvem var föremålet? Ingen mer och ingen mindre, än den fagra Inga, dotter till Anders Persson, rättare under Kungsör.

Anders Persson var ansedd såsom en af traktens skickligaste jägare, men Sigurd hade ändock vid många tillfällen visat sig vara hans öfverman.

Detta förtröt naturligtvis Anders, så att han städse bar agg i sinnet mot sin lycklige rival inom jagtens område.

Och i dennes dotter var nu Sigurd kär. Han hade också nyligen fått veta, att denna kärlek var besvarad.

De unga dolde ej för hvarandra hvilka oerhörda svårigheter de hade att bekämpa, men de gingo med gladt mod i striden och lofvade hvarandra, att trofast hålla tillsammans både i med- och motgång.

Under sådant förhållande var det ej längre ovisst hvem som skulle behålla segern, den hårde fadren eller de älskande.

När Sigurd för fadren omtalade sitt förhållande till Inga, svarade Matts Jansson:

»Jag förbjuder dig att vidare tänka på den

der slinkan. Det synes nog att hon heldre fikar efter att få en herreman, än dig.»

»En herreman», utbrast Sigurd och ryggade tillbaka. »Hvad är det ni säger, far?»

»Jo, det kan du sätta dig på, Sigurd,» utbrast Matts. »Du vet att det finnes många fina herrar vid Kungsör, och flere komma nog dit, eftersom kungen om några dagar väntas till platsen, och det kan du väl begripa, att de ej kunna se Ingas fagra anlete utan att säga henne hur vacer hon är. Jo jo men,» tillade han under det ett försmädligt leende spelade kring hans läppar, »qvinfolken ä' nu för tiden som vindflöjlar; de flaxa hit och dit och lyssna så gerna till den, som säger dem de grannaste orden. Jag känner till den saken, jag. Mitt råd är därför, att du så fort som möjligt slår henne ur hägen, innan det blir för sent för er båda.»

»Nå, far,» utbrast Sigurd, sedan han betänkt sig en stund, »om Inga oaktadt edra dåliga spådomar, skulle vara mig trogen, har ni då någonting emot att jag ta'r henne till hustru?»

»Hm, hm», hostade Matts Jansson och tog sig fundersamt om skägget. »Nu ställer du på mig en fråga, som min Gud och själ inte är så lätt att besvara. Visst har jag ingenting emot Inga, ty jag tror ändå att hon är en snäll och dugtig flicka, men, men . . .»

»Tala ut, far,» bad Sigurd ängsligt. »Det är ändå något, som ligger henne i fatet. Det hör jag på er.»

»Ja, nog är det något, det vill jag ej dölja,» svarade Matts Jansson efter en stunds besinning, »

men nu är det inte tid att längre tala derom.»

Det framgick tydligt af detta svar, att Matts Jansson ogerna ville afhandla detta för honom så obehagliga ämne.

Men Sigurd var ej den, som så lätt släppte sitt tag. Hvad han en gång fått i sin skalle, det skulle han utföra, äfven om aldrig så många och svåra hinder reste sig i hans väg.

Efter mycket frågande och bedjande erhöll han slutligen af fadren detta för honom helt och hållet oväntade svar :

»Nå, eftersom du så enträget vill veta orsaken till mitt missnöje, så ska' jag säga dig det. Jag är inte god vän med Anders Persson. Der har du hemligheten.»

Med dessa ord lemnade Matts Jansson sonen och gick vredgad sin väg, lemnande åt Sigurd att tyda dessa hans ord hur han behagade.

2.

»Den store rikshushållaren,» såsom Karl XI med rätta benämnes af häfdateckname, var död och efterlemnade sitt rike i det mest blomstrande tillstånd. Skattkammaren var väl försedd, ja till och med öfverfull. Oåktadt det långvariga och utsugande kriget mot Danmark var dock välmågan allmän.

Då Karl XI dog var hans son, sedermera Karl XII, blott femton år gammal.

Redan tidigt hade hos denne visat sig osvikliga tecken till den egensinnighet, som några år sednare skulle föra det blomstrande riket nära nog till branten af sin undergång.

Det svenska folket, sedan långvariga tider vandt vid stora och långa krig, såg likväl upp till den unge, nyss myndig förklarade konungen, med fullt förtroende, och hoppades, att han en gång skulle komma att träda i sin faders och farfadets fotspår.

Denna tro blef också ej kullslagen, åtminstone i krigiskt hänseende.

Redan från unga år var Karl XII ytterst begifven på nöjen, ju galnare dess bättre. Hans förnämsta sysselsättning bestod likväl uti att jaga björnar.

Att vid dessa tillfällen med eldgevär fälla »skogens konung» ansågs för simpelt. Man hittade därför på ett annat sätt, nemligen att taga honom med jerngafflar.

Bland Karl XII:s närmaste omgifning fanns en man vid namn Karl Gustaf Hård. Släktens stamfader var Jöns till Nässjö i Småland. Redan under Karl XI hade den unge Hård blifvit utnämnd till fänrik vid lifgardet. När Karl XI dog gick Hård i fransk tjänst och utmärkte sig städse för sitt brinnande mod och sin okufliga tapperhet.

Återkommen till fäderneslandet blef han inom kort den unge och äfventyrsälskande konungens gunstling, mest därför att han så mycket som möjligt uppmuntrade honom i hans galna äfventyr. En dag spred sig i och omkring Kungsör

det ryktet, att Karl XII inom några dagar skulle komma dit för att jaga.

Så snart slottsfogden erhöll detta budskap gick han ögonblickligen till Anders Persson och uppmanade honom att sammankalla traktens skickligaste jägare och skyttar.

»Och», tillade slottsfogden, »du får alls inte glömma Sigurd Mattsson i Sjöholma.»

Då Anders hörde detta rynkade han ögonbrynen, ty han var underkunnig om Sigurds och Ingas kärlek.

»Hvad kommer åt dig?» sporde slottsfogden. »Har du något emot Sigurd?»

»Ne-nej,» svarade Anders Persson icke utan en viss förlägenhet.

»Ja, det säger jag dig», fortfor slottsfogden med stränghet, »att om du ej kan få Matts Janssons pojke att följa med, så blir kungen rasande. Han har så många gånger hört omtalas Sigurds skicklighet såsom skytt, att han ej nu vill låta tillfället gå sig ur händerne att öfvertyga sig om, huruvida det är tomt prat eller ej. Således», fortfor den myndige fogden, »om du vill bibehålla din plats, så lagar du att Sigurd följer med.»

Anders Persson vändades förfärligt, när han förnam fogdens orubbliga utslag. Hur skulle han nu få ett bud till Sjöholma?

Sjelf ville han ej gå dit, ty han bar agg till Matts Jansson för dennes högmöds skull, och dottern Inga ville han ej heller skicka, emedan han fruktade för, att de älskande då skulle träffas, och

det var just ett dylikt sammanträffande, som han ville motarbeta.

Under det han, grubblande härpå, fortsatte vägen till sitt hem, mötte han helt oförmodadt halte Jerker, en nära nog halftokig person, som största delen af året »gick på socknen», och var utsatt för allas glåpord, men endast skrattade åt de samma.

Till honom vände sig Anders Persson och lyckades efter många öfvertalningar att förmå honom att gå till Sjöholma för att kalla Sigurd till Kungsör andra dagen derefter.

»Du går väl nu säkert och uträttar ärendet?» sporde Anders, då Erik lofvat att genast begifva sig åstad.

Det enda svaret han fick var ett bredt half-fänigt leende.

»Jo, jo,» mumlade Anders för sig sjelf, då han fortsatte vägen till hemmet, »kommer nu inte Sigurd, så har jag ingen skuld deri.»

När rättaren inträdde i sin stuga, mottogs han af den fagra dottern med ett:

»Välkommen hem, far!»

Rättaren låtsade ej höra på det örat, utan slängde mössan på en bänk och gick bort till ena långväggen, från hvilken han nedtog och synade ett par präktiga studsare.

Sedan Inga en stund under tystnad åsett fadrens förehafvande sade hon:

»Hvarför är ni så trumpen i dag, far?»

»Det rör dig inte,» ljöd Anders Perssons kantiga svar. »Jag gör som jag vill, utan att du behöfver lägga din näsa i blöt.»

»Det är inte vackert af er, far, att svara mig så», inföll den unga flickan. »Jag har ju inte gjort er något för när.»

»Jo, det har du!»

»Hur så», utbrast Inga och stannade det snurrande spinnrockshjulet. »Hur så, far?»

»Åh, gör dig nu inte så oskyldig,» svarade Anders Persson argt. »Hvad har du för sammankomster med Sigurd i Sjöholma? Nå, svara genast! Jag ser att du rodnar. Saken är således sjuk! Aha, jag förmodar att den der saken redan är uppgjord er emellan, eller hur?»

Sedan den unga flickan betänkt sig några ögonblick, sade hon:

»Ja, far, det är afgjordt oss emellan.»

Nu skulle man ha sett Anders Persson. Han hoppade omkring som en galning, slog ihop händerne och skrek till slut:

»Men jag ska' visa er, jag, att af det skinnet inte ska' bli några byxor!»

Och med dessa ord lemnade han i uppretad sinnesstämning den förbluffade och förskräckta dottren.

3.

Några dagar efter ofvan skildrade tilldragelser syntes ett sällskap, bestående af ett halft dussin personer, styra kosan från Arbogaåns mynning fram mot Kungsör.

Under skämt och glam fördrefs tiden, och några folkvisor, som med lust och glädje afsjüngos, gjorde också sitt till att höja stämningen.

I spetsen för den lilla skaran gick en lång och smärt yngling, hvilkens blå ögon med ett trotsigt uttryck i sig irrade omkring åt alla sidor.

Slutligen utbrast den smärte ynglingen, som var ingen mer och ingen mindre än Sveriges unge konung Karl XII:

»Nå, min käre Hård, är det sannt, att ni spårat upp en så väldig nalle?»

Ja, ers majestät.»

»Hvar?»

»I närheten af Aspa.»

»Godt!» Har ni också uträttat mitt uppdrag angående den der så mycket beprisade skytten?»

»Ja.»

»Och hur ljud svaret?»

»Pojken skall komma om ers majestät befaller det.»

I dessa ögonblick hejdades den lilla skaran af en vagn, som i full fart kom körande vägen framåt.

»En sådan gök, som inte kan hålla åt sidan,» utbrast en i konungens följe, under det han hötte åt körsvennen.

»Låt honom hållas,» befallde Karl XII. »Pojken ser kavat ut.»

»Kors i alla mina dagar,» skrek Hård och sprang åt sidan, »det är ju den der pojken som vi nyss talade om.»

»Hvilken pojke?»

»Skytten, vet jag.»

Hård fick knappt sista ordet öfver läpparne, förrän kungen ropade:

»Stanna pojke!»

Sigurd, ty det var han, som var på väg till qvarnen, hejdade genast de ystra hästarne. Han kände kungen till utseendet.

Det klack till i honom, när han såg att kungen nalkades vagnen.

»Har du sett någon björn här i trakten?»

»Jo, nog har jag det.»

»Hvar?»

»En half mil härifrån ungefär.»

Efter det samtalet ytterligare vändt sig omkring den stundande björnjagten, afskedades Sigurd med detta besked!

»Nå, kom tidigt i morgon bittida till Kungsör.»

Det var med knapp nöd, som Sigurd kunde få en blund i sina ögon. Alltjemt föresväfvade honom denna tanke:

»Hur ska' jag göra för att kunna uppnå målet och beveka Anders Persson?»

Och denna fråga gjorde han sig tidt och ofta.

Slutligen tog sömnen öfverhanden. Sigurd drömde att han var i farlighet på jagten, men just som han var nära att famnas af nalles ramar, vaknade han vid detta rop från Matts Janssons läppar.

»Upp med dig pojke! Kungen väntar!»

Ett par timmar derefter var Sigurd framme vid Kungsör, der alla de anstalter, som behöfdes i och för jagten, höllo på att vidtagas.

När han passerade förbi Anders Perssons hem, kikade han efter Inga, men förgäfves. Den unga flickan var ej synlig.

I stället möttes han af Anders Persson sjelf.

»Hvad vill du här?» röt Anders, när han kom emot Sigurd. »Bort härifrån!»

Sigurd betraktade den vredgade rättaren med blickar, som sade så mycket som:

»Har jag inte rättighet att stå här kanske?»

Det var inte långt ifrån att Anders rusat på Sigurd. Men just i dessa ögonblick påminde han sig, att der unge jägaren icke var att leka med, om han blefve retad.

I följd deraf drog han sig några steg tillbaka.

»Hör nu, fader Anders», inföll Sigurd och gick rättaren på lifvet», hvad har jag gjort för ondt, eftersom ni jemt och samt förföljer mig?»

Då Anders Persson ej svarade återtog Sigurd:

»Jag anar att det är för Ingas skull, men vet ni, fader Anders», det ska' inte alls båta er att ni bär er åt på detta sätt. Inga och jag ska' ändå bli ett par, det är säkert det.»

Den smådryge rättaren förmädde ej på en lång stund svara ett enda ord. Slutligen fick han dock ord öfver läpparne:

»Vore det ej här, så skulle jag nog lära dig

att svara på ett annat sätt. Men vänta bara till dess kungen har rest sina färde igen. Då ska' det bli annat af igen, pojkvasker.»

Hur lugn Sigurd än var, höll detta ordutbyte likväl på att öfvergå till handgemäng. En till Sigurd framträdande jägare hindrade sammanstötningen.

»Hans majestät vill tala med dig,» sade jägaren med befallande stämma.

4.

Den kungliga jagten hade börjat ganska tidigt på morgonen och middagen inbröt redan utan att den minsta skymt af något villebråd kunde upptäckas.

Detta gjorde att kung Karl var vid föga godt lynne. Det förtröt honom nemligen att »skogarnes konung» rymde fältet för *Sveriges* konung och ej tordes möta honom i en tvekamp.

Sitt allt mera tilltagande missnöje gaf han slutligen luft i dessa ord:

»Oturen förföljer mig i dag och det ganska envist ändå.»

Karl Gustaf Hård tog nu till ordet:

»Kanske att eders majestät vill att vi sluta upp för dagen och i stället . . .»

»Sluta upp», afbröt Karl XII och gjorde en rörelse, som tydligt utvisade, hur mycket Hårds förslag ogillades af honom. »Sluta upp! Nej

min käre Hård, inte om jag äfven vore tvungen att förfölja min motståndare öfver hela Vestmanland.»

Dessa ord ädagalade tydligt, att Hårds önskan långt ifrån att vinna gehör hos konungen, tvärtom ännu mera befastat honom i hans afsigt att till hvad pris som helst bestå en dust med den lurfvige nalle, som efter sednaste underrättelser lyckats bemäktiga sig ett par får vid Kungsbarkarö kyrka.

Den utrustning, som Karl XII bestod sine män och som han sjelf hade, var den mest primitiva man kunde få se. Om någon tror att de hade skjutgevär, så misstager han sig.

Den äfventyrslystne Hård, som nära nog dag efter dag inledde den unge konungen i de mest halsbrytande faror, hade en gång skämtande och ej utan afsigt framhållit, att det aldrig kunde vara bevis på mod och tapperhet att medelst en kula affärda björnen till andra verlden.

Detta slog an på den unge och djerfve konungen, och när han frågade hvad för slags vapen Hård då skulle välja, svarade denne:

»Helt enkelt vanliga högafflar!»

»Vanliga högafflar,» utbrast Karl XII och studsade tillbaka, ty förslaget syntes honom till en början allt för vådligt. Men då han under ett par dagars tid nogare öfvervägt saken, omfamnade han Hård, kallade honom sin bästa rådgifvare och utbrast till slut:

»Det skall bli roligt att se, hur flat nalle skall bli, då han möter oss med dylika vapen i händerne!»

Hurvida nalle bleknade vid åsynen af de nymodiga vapnen, lemna vi osagdt, men ett är visst, och det är, att kung Karls följeslagare på jagten tyckte att det der var alldeles rasande.

Konungens lärare, Erik Lindsköld, och hans förnämste rådgifvare, Karl Piper, togo honom till och med i vänlig, men skarp upptuktelse, och när de fingo veta, att det var Härds påhitt, gjorde de allt, för att bringa denne gunstling på fall.

Men alla föreställningar strandade mot Karl XII:s envishet. Han var ju också enväldskonung och detta gjorde, att han ansåg sig ha fullkomlig rättighet att göra och låta så, som det föll honom in. En historieskrifvare säger nemligen härom: »Karl XII var uppfostrad i enväldets grundsatser och styrktes ytterligare deri genom sina undersåtars kryperi; den naturliga sjelfrådheden i hans karakter fick alltså fritt utbilda sig.»

En tid gick alltså till ända, under hvilken kung Karl och hans djerfve följeslagare jagade björnar och vargar med högafflar af jern.

Härunder var konungen mer än en gång utsatt för ganska farliga äfventyr, i hvilka lifvet mer än *en* gång sattes på spel.

Den lycka, som likväl följde honom sedermera under hela hans krigiska bana, ända till dess den vek ifrån hans sida i löpgrafvarne vid Fredrikshald den 30 november 1718, gjorde honom också mer och mer öfvermodig.

En dag under en jagt, och sedan en stor nalle lyckligtvis var nedlagd, samt jägrarne församlade under ett väldigt träd och sysselsatte

med bytets styckande, utlät sig kung Karl, i det han, liksom förargad, slungade högaffeln ett godt stycke ifrån sig:

»Det blir för tråkigt att i längden begagna de der vapnen, Finnes det ingen som kan hitta på något annat?»

När kungen uttalade dessa ord, sågo de närvarande på hvarandra liksom ville de säga:

»Undrar hvad det är fråga om för galenskap igen.»

Efter en stunds tystnad utbrast den föreslagne Hård:

»Jo, jag vet ett sätt.»

Kung Karls ansigte ljusnade betydligt då han förnam dessa ord.

»Fram med det då, min käre Hård!» menade kungen och klappade gunstlingen på axeln.

»Jo, helt enkelt att vi begagna gafflarne af trä i stället för af jern.»

Kung Karl sprang upp och räckte Hård sin hand, under det han utbrast:

»Ett så godt förslag har jag ej hört på långliga tider.»

»Men, ers majestät», vågade en af de närvarande herrarne invända, »är inte det förslaget alltför djerft?»

»Och kanske helt enkelt outförbart», menade en annan.

Men dessa ord skulle aldrig ha blifvit uttalade, ty just derigenom göts olja på den eld, som man ville släcka.

»Outförbart», utropade kung Karl. »Nej mi-

ne herrar, jag skall visa er, att det ej är outförbart!»

Efter den betan lades jerngafflarne bort och dylika af trä förfärdigades i stället. Hård kom ännu mera i misskredit hos dem, som i alla hans förslag endast sågo yttringar af en alltför långt drifven dumdristighet, såsom det också förhöll sig. Men då han i allt hade konungens öra och af honom skyddades på alla sätt, kunde han endast le åt sine motståndare.

Det var under den här nedan skildrade jagten vid Kungsör som kung Karl första gången begagnade sina historiskt ryktbara trägafflar.

Då en af herrarne sporde honom, hvad han tyckte om dem, ljöd svaret:

»Mycket bättre än de andra.»

»Ja, de äro åtminstone mera lätthandterliga», inföll Karl Gustaf Hård och gaf frågarne en triumferande blick.

»Rätt så,» utbrast kungen och nickade gladt.
»Rätt så, min bäste Hård!»

5.

Med en afdelning af jägarkedjan hade Sigurd dragit sig åt Anders Perssons torp till, för att spåra upp nalle, som påstods ha tagit kosan ditåt från Kungsbarkarö kyrka.

Det var inemot middagstiden som denna afdelning kom fram i närheten af det nämnda torpet.

Det första Sigurd gjorde var att titta efter om han skulle kunna upptäcka en skymt af Inga. Efter mycket kikande hit och dit fick han ändteligen syn på den unga flickans ansigte i ett af gafvelfönstren.

Men hur såg hennes täcka anlete nu ut? All den glädtighet, som fordom plägade gifva det ett så vackert utseende, var nu totalt försvunnen.

Då Sigurd vinkade åt henne att komma ut, gjorde hon en sorgsen och avvärande rörelse. Detta förundrade ynglingen, så att han djerft trädde närmare.

Genom fönstret berättade nu Inga, att Anders Persson stängt henne inne och våldsamt hotat henne med till och med handgripligheter, om hon gjorde det minsta försök att komma ut, så framt Sigurd skulle komma till platsen, något som Anders Persson anade skulle ske.

»Men», tillade Inga och betraktade den unge mannens besynnerliga vapen, trägafflen, »hvarför har du inte din lodbössa med dig?»

»Nej, kungen vill inte längre begagna skjutgevär, utan i stället sådana här!»

»Men, herre min Gud, det der är ju lifsfarligt,» utbrast Inga förskräckt.

»Ja, men när kungen sjelf vågar utsätta sig för dylika faror, hvarför skulle vi vara sämre.»

Under det Sigurds män lägrade sig på en liten öppen plats i närheten af torpet och der förtärde den middag, som hvar och en fått med sig från köket på Kungsör, underhöll han ett lifligt samtal med den älskade.

De talade om Ingas hårde fader, som i dessa ögonblick befann sig vid konungens afdelning men för närvarande kunde de ej med bästa vilja i verlden hitta på något sätt att få sina önskningar uppfyllda.

De samspråkade vidare om den allt dystrare framtiden och hur den skulle gestalta sig, men till något afgörande resultat kunde de lika litet nu komma.

Slutligen utbrast Inga, i det en stråle af hopp lyste ur hennes ögon:

»Tänk om du skulle vända dig till kungen.»

»Hvad menar du?» sporde den unge mannen förvånad.»

»Begriper du inte det?»

»Nej, så sannt jag lefver att jag förstår något af hvad du säger.»

»Jo, jag menar, om han kunde försöka att öfvertala far, att — — —.»

»Jo pytt,» afbröt Sigurd. »Är du rent af tokgig, Inga! Tror du att kungen befattar sig med dylikt.»

»Jo, man kan inte så noga veta!» menade den unga flickan. Kungen säges vara så god.»

»Men, inte tror jag att han bryr sig om oss, inte.»

Inga hann knappt tala till punkt, förrän ett varningsrop från de längre bort lägrade jägarne kom både henne och Sigurd att vända sina blickar åt det hållet.

Och hvad fingo de väl se?

Genom den omgifvande småskogen frambrö-

to plötsligt tvenne björnar under ilsket brummande. De voro åtföljde af en unge, hvaraf framgick att det var hona och hane, som här uppträdde.

Efter en öm handtryckning och några ömsesidigt uppmuntrande ord skyndade Sigurd till sitt folk, som skyndsamt måste lemna den för deras gommar temligen läckra och kraftiga middagen för att möta de till utseendet uppretade björnarne.

«Ja», utbrast Nils Ersson i Skillinge, »om det förunnats oss att jaga björnar så, som de ska' jagas, så skulle vi här få ett präktigt byte.»

»Ah, kungen är bestämdt halftokigt,» inföll en annan vresigt.

En tredje utlät sig:

»Nej, det är inte han utan den sakramenskade Härden, som har satt i honom de här galenskaperna.»

Samtalet och det väl berättigade klandret öfver kung Karl och hans gunstling, Karl Gustaf Hård, afslutades af en ung torpare under Kungör med dessa ord:

»Ja, ni ska' få se att det någon gång kommer att gå tokigt, eftersom de höge herrarne så här uppenbart trotsa på sin lycka.»

»Gud förbjude det,» tänkte Sigurd för sig sjelf. »Kung Karl är en riktig karlakar, det är säkert det.»

Kampen mot björnarne tog sin början. Efter en stund lyckades det Sigurd att gifva hansen ett så våldsamt slag med den tillspetsade

trägaffeln, att han med förloradt öga blödande rusade i väg inåt skogen.

När honan märkte detta, skyndade hon efter, åtföljd af sin unge, som under striden skyddats af »mor och far.»

»Efter dem!» skrek Sigurd, som nu upptändes af begär att fullborda segern. »Genskjut dem, så att de komma åt det håll, der kungen och hans sällskap befinna sig!»

Genom den olycka, som björnhanen lidit, hade hans flykt betydligt försvagats. Björnhonan, som ej ville lemna honom i sticket, höll för den skull jemna steg med honom och sin unge.

Detta gjorde naturligtvis att jägrarne ej hade så stor svårighet att hålla sig i djurens fotspår.

I närheten af arbogaån gjorde björnarne plötsligt halt liksom för att rådslå om hvad som nu borde göras.

Björnhanen hade här förlorat så mycket blod och i följd deraf så betydligt af sina krafter, att han ej förmådde gå längre.

Den uppretade björnhonan vände sig då mot Sigurd, men just som denne skulle sätta sig i försvarstillstånd, hördes en stark röst från sidan:

»Håll der! Kungen vill slås ensam med nalle!»

Det var Hård, som uttalade dessa ord på samma gång som han och kungen rusade fram från sidan:

Sigurd drog sig för den skull tillbaka, men

ej längre, än att han skulle kunna vara till hands, ifall så skulle behövas.

6.

Karl XII hade länge sökt efter ett tillfälle att träffa på något villebråd, men länge förgäfvades, och det ehuru han utskickade en myckenhet folk åt alla sidor.

Efter att ha varit ända vid Kungsbäcker kyrka för att höra efter hur mycken skada på kreatur som der tillfogats och sedermera erhållit upplysning på den väg, som djuren tagit, skyndade hela jägarskaran i full fart ned i riktning mot ån.

Vid Sjöholma stannade Kung Karl en liten stund för att hvila ut, och härunder skyndade sig Anders Persson till sitt hem, der han fann allt i samma skick som han lemnat det.

»Nå,» sade Anders då han sköt rigeln från dörren och trädde in, »hur har du haft det?»

Det låg någonting så hänfullt i Anders Perssons fråga, att Ingrid ordentligt hajade till. Men hon svarade ingenting till en början.

Detta förtröt Anders Persson till den grad, att han bröt ut i hårda tillmälen; ja ordentliga skymford.

Men icke heller nu svarade Inga ett enda ord. Gråten nära nog stockade sig i halsen, och hon var på väg att träda ut i det yttre

rummet, då Anders grep henne våldsamt i armen och tvang henne att stanna.

»Jag måste nu skynda till kungen», sade han med hård stämma, och jag vill försöka att göra så, att Sigurd ej kommer att bli din man, det vill jag — — —.»

»Far, far,» utbrast den unga flickan, under det hon knäppte tillsammans sina händer, »gör oss inte olyckliga.»

Anders Persson vände för några ögonblick hufvudet å sidan.

»Du vet ej hvad du säger,» menade han slutligen med något mildare stämma.

»Vet jag inte det, far?»

»Nej.»

»Men jag vet att jag håller af Sigurd och aldrig ska' komma att hålla af någon annan.» Och för resten kanske jag går till kungen och — — —.»

»Nej pass,» afbröt Anders Persson hastigt och gjorde en afvärande rörelse med ena handen, »du understår dig inte att våga dig ut, förstår du. Nu stänger jag dörren igen.»

Utan att invänta Ingas svar skyndade Anders Persson ut och riglade dörren aldeles som förra gången.

När den unga flickan märkte, att hon åter var innestängd, sjönk hon ned på soffan och dolde det tårdränkta ansigtet i händerne.

»Håll der!» skrek Hård med hela styrkan af sin röst och under allt detta skyndade, såsom förut blifvit nämndt, han och kungen fram mot den uppretade björnhonan.

Flere af kungens närmaste omgifning skyndade fram för att hejda honom, men alla visades tillbaka med en sträng, befallande, rörelse af den kungliga handen.

Anders Persson hade hunnit tillbaka från sitt hem just som björnhonan upptäcktes. Hetslefrad som han var skyndade han fram för att i förväg möta nalle innan denne hann fram till den unge konungen.

Förgäfves ropade Kung Karl åt Anders att skynda undan, men denne hörde ej på det örat, utan förskansade sig bakom en trädstam, der han inväntade björnhonans ankomst.

»Dumt att jag inte lät Sigurd hållas med björnen,» tänkte han, »jag vore då på det klara med den der pojkvasken, som jag vännat att hin toge när som helst.»

Sigurd hade emellertid dragit sig undan på den befallning, som Karl Gustaf Hård gifvit. Äfven han stannade bakom en trädstam och höll sina blickar oafvändt fästade ömsom på kungen och ömsom på Anders Persson.

Björnhonan rusade emellertid fram mot den sist nämnde. Då Anders skulle afvärja det väldiga slag, som den på bakbenen gående fienden mättade åt honom med den väldiga ramen, krossades rättarens trägaffel som en rö.

Anders Persson ville springa åt sidan, men såg ej att bakom honom också fans en trädstam.

Vid denna stannade Anders Persson och hukade sig ned för att söka skydd, men träffades i det samma af björnramen så väldigt på ena sidan af hufvudet, att han sanslös störtade till marken.

I det samma rusade kung Karl fram. När såväl Hård som Sigurd också skyndade till, vinkades de af kungen tillbaka.

Modigt gick kung Karl sin lurfvige motståndare på lifvet. Trägaffeln sårade först björnhonans breda bringa och hotade derefter hennes ögon.

Vid denna syn tycktes hon betänka sig några ögonblick. Men denna väntan blef ej lång. Visande tänderne kom hon på bakbenen rakt emot kung Karl, som lugn och kallblodig invändade henne.

Utan att kungen märkte det hade Karl Gustaf Hård gifvit Sigurd en hemlig vink, hvarefter båda sakta närmade sig platsen för det blifvande enviget.

Ingen af dem vågade göra kung Karl emot, aldral minst under närvarande omständigheter.

På några stegs afstånd från björnhonan förekom Karl XII sin fiende genom ett förnyadt anfall, men detta gick så olyckligt, att trägaffeln slogs ur hans händer och björnhonan rusade på honom med en häftighet, som gjorde att kungen ej hann springa undan.

Innan han visste ordet af fann han sig omfamnad af sin lurfvige fiende, som med oemotståndlig kraft nedtryckte honom till marken, samt beredde sig till att med ramen göra slut på hans lif.

»Fram nu,» skrek Karl Gustaf Hård och rusade fram, men snafvade olyckligtvis och slog pannan så hårdt emot en närliggande sten, att han för ögonblicket mistade sansen.

Sigurd var dock lyckligare. Med ett par språng stod han framme vid björnhonan och just som hon lyfte ramen för att krossa den djerfve konungens hufvud, rände Sigurd trägaffeln rakt in i hennes öra.

Med ett ilsket brummande rusade honan upp och vände sig mot den nye motståndaren. Men i samma ögonblick stod också kung Karl i upprikt ställning igen.

»Bra, min gosse,» ropade han, under det han blixtsnabbt upptog en på marken liggande gaffel. »Stå på dig några ögonblick. Jag kommer snart till din hjälp!»

Som Karl Gustaf Hård nu också vaknade ifrån sin domning och skyndade fram, så blef den farliga leken med björnhonan snart ändad.

Efter ett kort motstånd föll hon, spetsad på trägafflarne, hvarefter hennes unge, som också försökte att komma undan, efter en kort stund blef tillfångatagen.

Sedan björnarne blifvit lagde på ett fordon och Anders Persson, som var lifsfarligt sårad, äfven blifvit omhändertagen af Sigurd, skyndade jagtsällskapet tillbaka till det lilla rättaretorpet, för att derifrån begifva sig till Kungsör.

Ingas förtviflan öfver fadrens hopplösa tillstånd låter ej beskrifva sig. Med allt hennes groll var det nu slut, då hon såg fadrens ömkliga belägenhet.

»Far, far,» ropade hon och kastade sig handlöst och i förtviflan öfver Anders Perssons till utseendet liflösa kropp, »vakna, det är jag, din dotter, som — — —».

En nervös ryckning i Anders Perssons lemmar följde på dessa Ingas ord. Men detta var också allt. Den sårade rättaren låg ånyo som död.

I detta ögonblick framträdde kung Karl och sade:

Lemna din far i våra händer, flicka, och om det finnes någon hjälp, så skall han snart blifva frisk igen.

En fältskär, som medföljde Karl XII på hans vådliga jagter, tog Anders Persson om hand, men förklarade snart, att här ej var mycket att göra, utan skulle snart upplösningens ögonblick inträffa.

Då Karl XII inträdde i det lilla rum, der Anders Persson nu snart skulle utandas sin sista suck, lågo Sigurd och Inga på knä vid bädden.

Vid åsynen häraf ville konungen draga sig tillbaka, men ändrade genast tankar och trädde fram till sängen.

»Min vän,» sade den unge konungen, i det han lade ena handen på Sigurds skuldra, »du har räddat mitt lif. Begär alltså hvad du vill och om det står i min makt att gifva dig det, så skall du få det.»

I samma ögonblick vaknade Anders Persson. Sedan han en stund betraktade de vid hans dödsbädd knäböjande unga och derefter fästade en lång blick på kung Karl, sade han:

»Jag känner att mitt slut nalkas. Jag vill därför ej gå ur detta lifvet med agg och bitterhet. Du har länge älskat min dotter, Sigurd, och hon dig. Tag henne därför du — —.»

Här blef den sårades röst så svag, att de omkringstående ej kunde höra hvad han på slutet mumlade.

»Är ej denne man rättare här?» sporde kung Karl derpå och pekade på Anders Persson.

»Jo, ers majestät,» svarade Sigurd.

»Nåväl, vill du mottaga hans plats, så står det dig fritt?»

Att Sigurd ej afslog detta anbud, var naturligt.

Han var så glad öfver att det nu ändteligen började ljusna för honom. Sedan han på ett enkelt och rättframt sätt tackat kung Karl vände han sig till den vid hans sida stående fadren och sade:

»Ser ni far, det är allt sannt hvad jag alltid sagt och hvad prosten lärt mig. Man ska' aldrig hata sin nästa, såsom ni hatat Anders Persson.»

Matts Jansson såg betydligt snopen ut. Han svarade ingenting, men för sig sjelf mumlade han:

»Ja, det är allt sannt som man säger, att den enes död är den andres bröd. Gud välsigne emellertid kung Karl!»

I detsamma hördes ljudet af en galopperande häst och några minuter derefter instörtade en i svett badande ryttare i stugan, samt lemnade kung Karl ett bref.

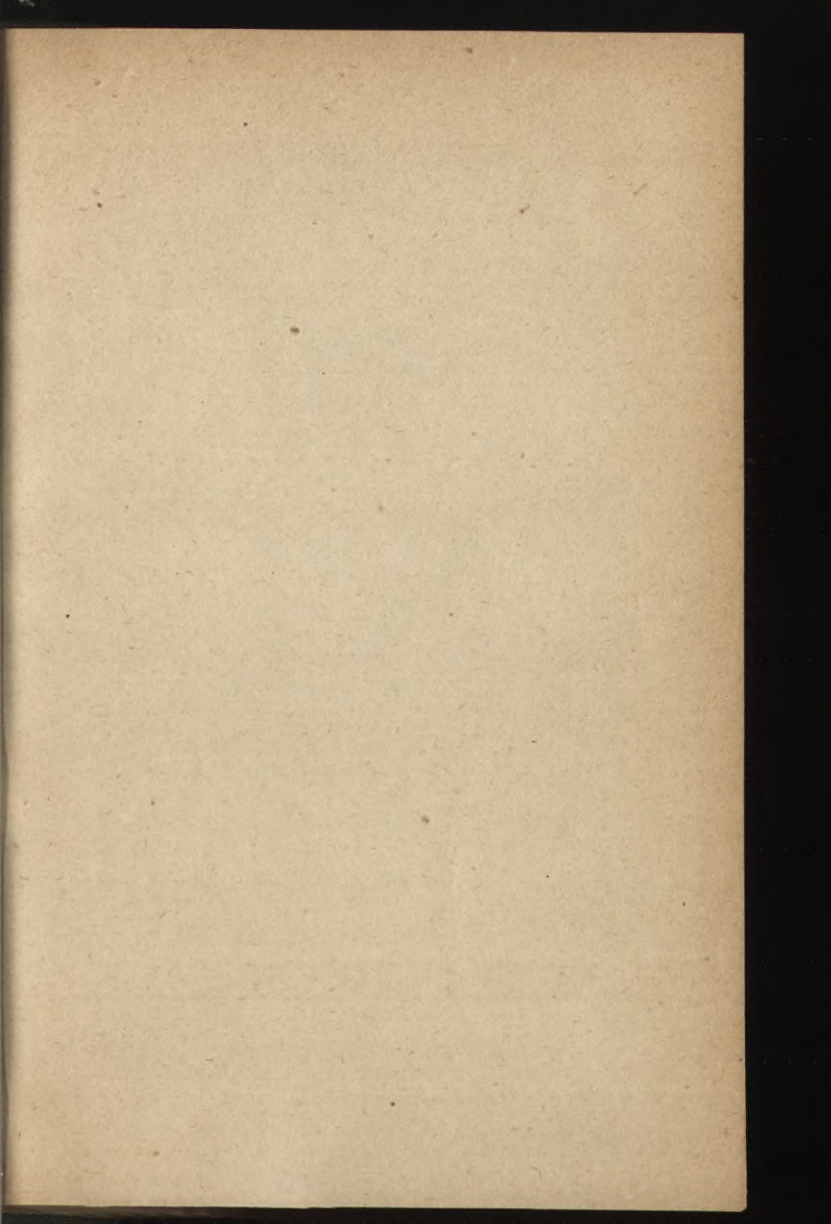
Sedan denne ögnat igenom skrifvelsen talade han några ord med Hård och skyndade derefter bort efter det han vänligt nickat åt Sigurd och Inga.

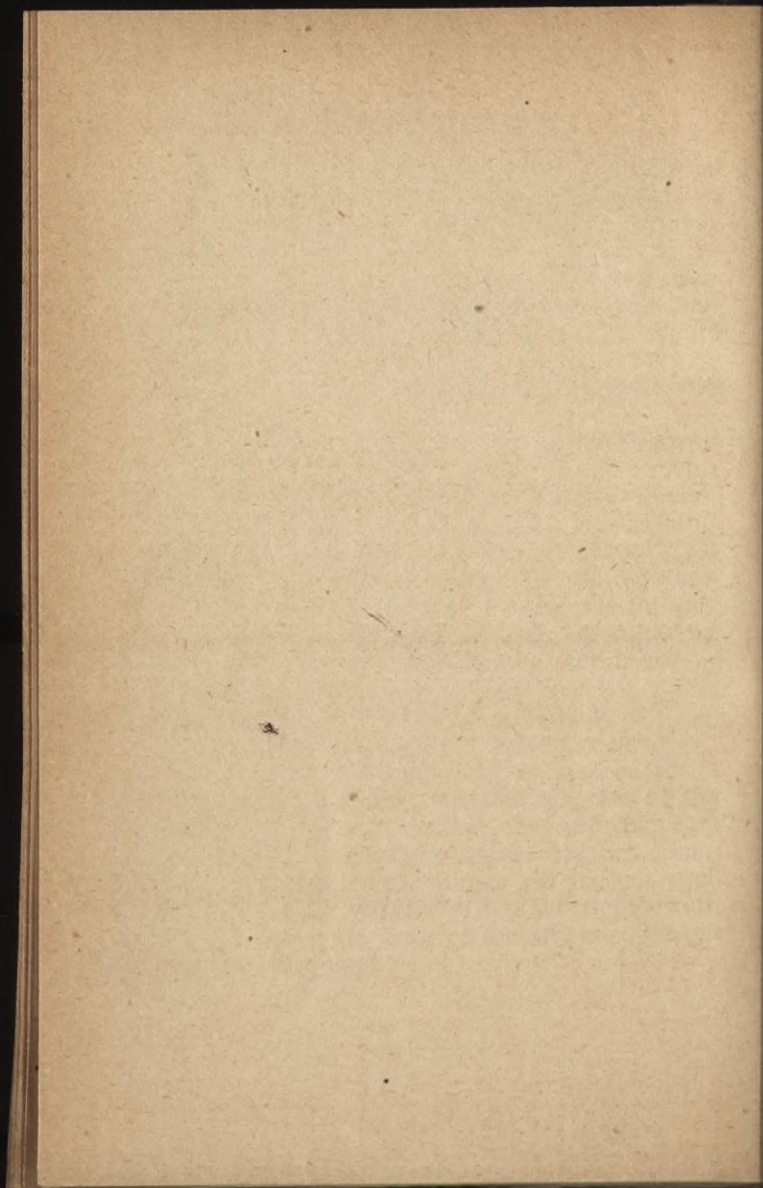
»Någon ledsam underrättelse?» sporde den nyblifne rättaren.

»Ja,» svarade Hård, »det var en underrättelse från rådet, att danskarne trolöst brutit freden.»

Så var också förhållandet. Retade öfver de nederlag, som tillfogats dem under Karl XI:s tid, rufvade danskarne natt och dag på hämnd. Då efter Karl XI:s död hans unge son besteg thronen förmodade Danmarks konung att nu vore tiden inne att återtaga de förlorade landamärena. Danmark slöt för den skull hemligt förbund med Ryssland och Polen och började derefter på ett lömskt sätt kriget just vid den tidpunkt då Sverige var minst beredt på ett fiendtligt anfall.

Men under det kung Karl sedermera jagade danskar, ryssar, polackar och sachsare, samt till slut sjelf jagades ned till turkarne, hvarifrån han slutligen återkom helbregda, rådde frid och förnöjelse i det lilla rättaretorpet vid Kungsör och på långliga tider glömde ej dess innebyggare att, för hvem som ville höra på, berätta historien om Karl XII:s björnjagt.

FOSTERLÄNSKT BIBLIOTEK. 7.

SKÄRGÅRDENS PERLA

PENNRITNING

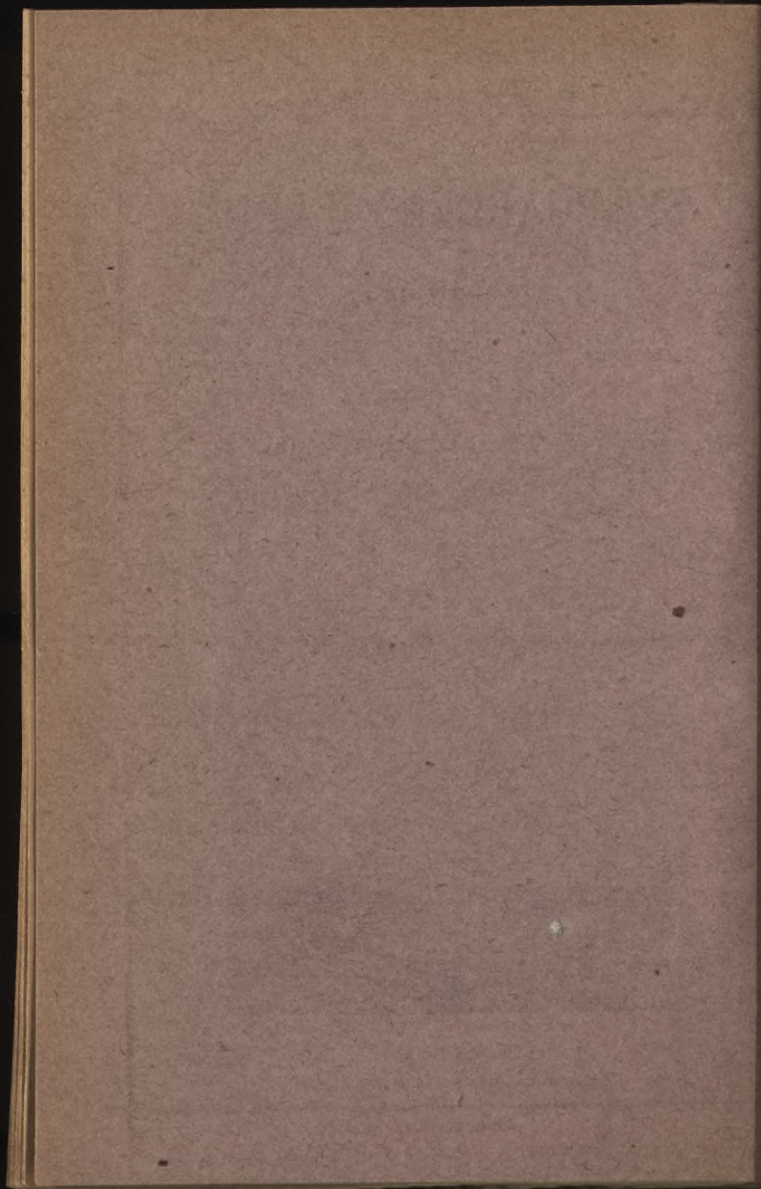
AF

PEHR THOMASSON

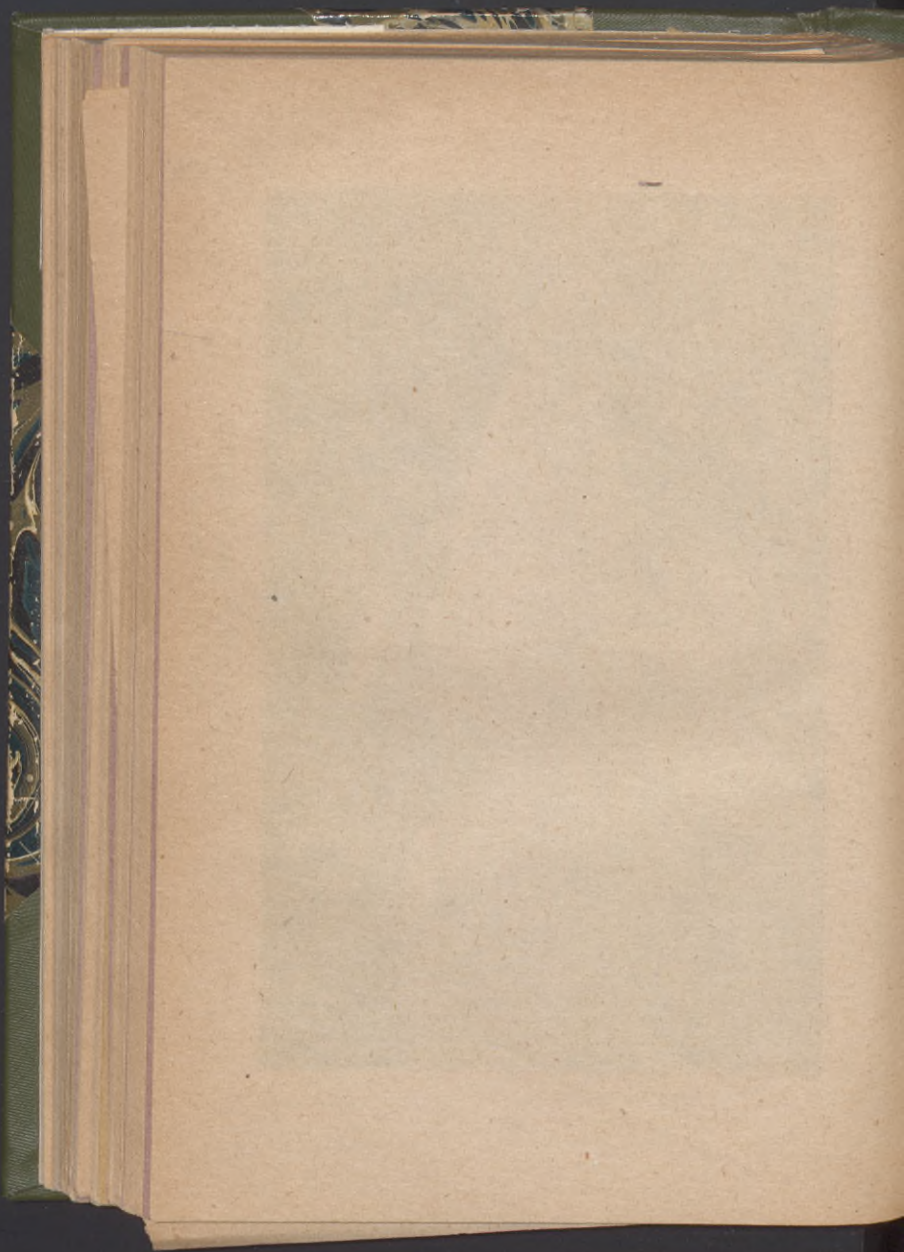
STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON

Pris: 25 öre.

MÅNSKENSÅFTON VID VAXHOLM.
Tafel af Alfr. Wahlberg.

SKÄRGÅRDENS PERLA.

PENNRITNING

AF

PEHR THOMASSON.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

STOCKHOLM,
Tidning för Alla's Tryckeri
1883.

1.

Det var en stormig vårdag i början på 1870-talet. Höga och fräsande gingo Trälhavets vågor och bröto sig mot öarne och skären, kastande sitt bländhvita skum långt upp på stränderna. I mer än tre dygn hade detta uppror i naturen varat, och det såg ej ut som om lugnet snart skulle inträda.

Utanför norra ändan af Hästholmen, strax i nordost från Vaxholm, sträfvade en öppen fiskar-eka att uppnå sundet mellan förstnämde holme och Resarö, eller det så kallade Kodjupet.

Båten hade endast två personer inom sina relingar, nämligen en gammal gråhårig gubbe och en ung vacker flicka om vid pass sjutton år.

Sedan den sist nämnda suttit tyst en ganska lång stund, vände hon sig till gubben med denna fråga:

»Nu tror jag bestämdt du är nöjd, farfar, eftersom fisket lyckats så bra och du nog får god afsättning i Vaxholm?»

»God afsättning i Vaxholm», upprepade gubben och log ett medömkans leende. »God af-

sättning i den der »hålan»! Ne-nej, du! Jag ämnar mig inte heller dit.»

»Hvarthän då?»

»Till Stockholm naturligtvis. Der finnes det mycket mera folk, som kan behöfva fisk.»

Den unga flickan kunde med möda dölja den glada rörelse hon erfor vid tanken på att få komma till hufvudstaden, en resa, som alltid med förkärlek hägrat för hennes tankar.

Medan den lilla fiskarbåten, som under ofvanbeskrifna korta samtal hunnit in i Kodjupet, passerar det samma, vilja vi närmare redogöra för den gamle fiskargubben och hans fagra son-dotter.

Fiskaren Mathias Nock var en bland de äldste i Stockholms yttre skärgård. Icke alltid hade han suttit hemma för att ur hafvet kunna nätt och jämt hemta den knappa föda, som behöfdes för hans lilla familj. I sin ungdoms och mannaålders dagar hade han rest på flere lands handelsfartyg och mer än en gång passerat jorden rundt. Vid tretio års ålder trädde han i äktenskap med en lotsdotter från dalarötrakten och hade med denna en enda son, hvilken också valde sjömansyrket. Han gifte sig i unga år, och tog snart derefter hyra hos en engelsman, som lastade vid Stadsgården. Under tre år hemsände den arbetsamme mannen ganska ansefliga penningebelopp, men slutligen upphörde dessa sändningar helt och hållet. Efter lång väntan ansågs han vara död och begravas såsom sådan. Hans unga hustru tog denna förlust så häftigt till sig, att hon på allvar insjuknade och efter några må-

naders plågor gick till en bättre verld. Hon efterlemnade dock en liten dotter, den fagra Ingrid, som gubben Mathias, hvilken kort förut förlorat sin gamla, trogna maka, nu tog till sig för att uppfostra och ega till sällskap, alldenstund han ej trifdes i den dödande ensamheten.

Och ju mera Ingrid växte upp, desto fagrare blef hon, och då hon omsider »läste sig fram», var hon redan känd under benämningen »Skärgårdens perla.»

Många voro de anbud till äktenskap, som »perlan» nu fick mottaga, till och med af rätt förmögne män och ynglingar, men hon gaf alla korgen och sade rent ut, att hon ej ville lemna den gamle farfadern så länge han var i lifvet. Mathias sjelf tyckte visserligen, att Ingrid handlade orätt mot sig sjelf, alldenstund hon när som helst kunnat bli en ganska burgen köpmansfru i Vaxholm, men då han närmare tänkte efter saken, tyckte han att det var bäst som det var. Han fick ju då ha »perlan» hos sig sjelf, och det föll honom bättre i smaken.

Men hur tiden skred framåt, så ändrades dock mycket, och om dessa förändringar bli vi underkunnige, om vi lyssna till farfaderns och sondotterns återknutna samtal.

Den lilla båten hade passerat Vaxholm, på hvars brygga handelsmannen Viggberg, en af Ingrids många friare, stod och förgäfves vinkade åt Mathias att lägga till, samt hade nyss lemnat Tenö sund bakom sig, när den gamle fiskaren utbrast:

»Nu vill jag inte längre tåla dina undan-

flykter, mitt barn. Du börjar att bli mer och mer till ären och . . .»

»Snälla farfar, skona mig från att höra talas om den der Krutström,» afbröt Ingrid nära nog med ängslan. »Inte vill väl farfar att jag ska' kunna tycka om en sådan der gammal och ful gubbe, som inte . . .»

»Gammal och ful,» utbrast Mathias Nock vresigt. »Hvad gör det att han är gammal, då han eger två hela hus i Vaxholm och dessutom en väl upparbetad handelslokal. Jag vill att du tar honom.»

Den unga flickan teg en stund. Bedröfvad lutade hon det täcka hufvudet öfver relingen och såg fundersamt ned i vattnet, som fräste och kokade rundt kring den lilla farkosten. Många kylande vägstänk sköljde öfver hennes ansigte, men detta tycktes ej det ringaste bekomma henne.

Ändtligen tycktes hon ha fattat ett oryggligt beslut. Hastigt upplyftande det täcka hufvudet, sade hon:

»Jag vill inte ha' gamle Krutström. Jag kan aldrig förlika mig med den »token» och ska' aldrig ta' honom till man!»

Vid detta bestämda svar från den unga flickans läppar var det nära att gubben Mathias släppt rorkulden. Han gaf likväl efter en smula och det med den verkan, att båten gipade till så att den var nära att kantra. Den var då på höjden af Fjäderholmarne.

»Jaså», utbrast Mathias Nock, sedan han väl fått båten i kursen igen, »du vill inte ha' den »täte» Krutström?»

»Nej, inte ens om man kastade honom efter mig.»

»Då kanske att du tycker om någon annan?»

»Ja, det är just det jag gör, farfar!»

Mathias Nock blef så häpen, att han i förstone ej kunde svara, ty orden fastnade honom i halsen. Sedan han ändtligen sansat sig tillräckligt, utbrast han:

»Kan man få veta hvad det är för en gynnare, som du fästat dig vid?»

»Ja bevars, farfar! Det är Adolf Lund.»

Mathias Nock hoppade till.

»Jaså, den der odågan, son till tjärvräkaren i Vaxholm!»

Det var med ett djupt förakt som Mathias Nock uttalade dessa ord.

Ingrid rodnade, men hon svarade ingenting. Först när den lilla båten lade till vid fiskargången, undslapp en djup suck hennes läppar.

2.

Mathias Nock hade knapt hunnit förtöja sin båt vid den ofvannämnda »gången», då en mängd spekulanter infunno sig, ty det var ondt om fisk den tiden på året. Bland spekulanterne befann sig också Jonas Sillgren, hvilken egde en af de små bodar, som ligga under östra slussen, och der vanligtvis ett omvexlande och sprittande lif ter sig vår, sommar och höst.

Patron Sillgren hade högsta anbudet och

stannade alltså för lasten, hvadan både Mathias Nock och Ingrid gjorde honom sällskap upp till boden.

Men knapt hade den gamle fiskaren satt foten inom tröskeln, då han ryggade tillbaka och gaf sondottern ett barskt ögonkast. Det var åsynen af den unge man, som hade sin plats innanför disken, som åstadkom detta.

Hans och Ingrids blickar möttes dock redan innan hon hann träda inom tröskeln.

»Ja, min präktige Mathias,» sade Jonas Sillgren, stig nu fram, så få vi uppgöra affären. »Adolf,» fortfor han till sitt biträde, »hemta hit flaskan! Fader Mathias kan behöfva en styrkedryck efter den långa färden!»

Biträdet, som inom parentes sagdt var den Adolf Lund, åt hvilken Ingrid gifvit sitt hjerta, aflägsnade sig skyndsamt, men gaf i förbifarten den unga flickan en värtalig blick.

Men hur snabbt den utbyttes, hade likväl Mathias Nock observerat den. En vredens rod-nad öfver att de unga tu vågade spela bakom hans rygg intog honom, och han sade i kärft ton till sondottern sedan Adolf väl försvunnit.

»Gå du ned och vänta vid båten och passa på, så att ingen stjal bort något der!»

Ingrid lydde motsträfvigt. Då Adolf Lund några minuter derefter inträdde med flaskan och ej såg till den unga flickan, förekom hans uppsyn mer än betydligt snopen.

»Ha ha, din tuppkyckling,» tänkte Mathias Nock för sig sjelf, »nu har jag spelat dig ett bra spratt.»

Men den, som jublade i förtid, det var den gamle fiskaren. Sedan han och patron Sillgren tagit sig en »klar» med tilltugg, sade den sist nämde:

»Hör på, Adolf, medan fader Mathias och jag göra upp penningaffären här, kan du gå ned till båten och laga så att lasten kommer upp hit.»

Gubben Mathias höll på att sätta i halsen den ostbit han tuggade på. Icke heller kunde han göra några invändningar, ty då hade han sjelf tagit sak på bak. Han teg för den skull och sväljde förtreten.

De ungas glädje öfver att några ögonblick få vara ensamme var naturligtvis stor. Ingrid hjälpte till med att räkna upp strömmingen, och härunder lofvade de ånyo hvarandra ytterligare tro och huldhet.

3.

Då Mathias Nock på hemfärden, hvarunder den stackars Ingrid fått uppbära många och hårda förebräelser, anlände utanför Vaxholm, var det redan sent på aftonen. Fullmånen sken så vackert och äfven stormen hade upphört.

»Det blir långt hem,« sade Mathias Nock, »derför är det bäst att vi ta' nattqvarter här i staden.»

Ingrid svarade ingenting, därför att hon ej hade någon egen vilja, utan måste lyda farfaderns.

Då båten lade till vid bryggan, hörde Mathias Nock en manlig stämma utropa:

»Nå, se det var roligt att ännu en gång få se dig i Vaxholm, hederlige Mathias.»

Det var patron Krutström, som stående på bryggan, invid hvilken hans bod var belägen, helsade sin i andan om blifvande svärfader.

Mathias Nock syntes ganska väl belåten med att träffa patron Krutström. Icke så hans fagra sondotter. När Ingrid steg upp ur båten, låtsade hon icke ens se patronen.

Huru missnöjd patron Krutström än blef vid det tillbakasättande, som den fattiga flickan visade hans värda personlighet, kunde han dock icke underlåta att erbjuda gubben Mathias och hans sondotter ett rum i sitt hus öfver natten.

Mathias Nock, som var mägta snål om sina penningar och som ogera ville kosta ut ett enda öre för att få bo på värdshuset, antog därför patronens inbjudning.

Sedan båten derefter blifvit förtöjd, begåfvo sig våra tre vänner på väg till patron Krutströms ett par hundra alnar från bron belägna hus.

Ingrid höll sig, trots farfaderns anmärkningar, efterst. Några steg framför henne gingo patronen och den gamle fiskaren.

»Nå, har hon inte gifvit med sig ännu?» sporde patron Krutström i hviskande ton.

»Nej, gudnås», svarade Mathias Nock och skakade på hufvudet.

»Hvarför det då?» sporde patronen, som en-

vist höll fast vid den tanken, att erhålla Ingrid till hustru.

Mathias Nock teg en stund, tvehågse om han skulle yppa allt eller tiga.

Slutligen sade patron Krutström:

»Vill du inte säga mig det?»

»Jo vars,» svarade den gamle fiskaren, »det är därför att hon — hon —».

Fortsättningen fastnade i halsen.

»Nä,» utbrast patron Krutström otåligt.

»Kommer du inte fram med skälet?»

»Dereför att hon, — hon — älskar en annan.

Puh,» stönade den gamle fiskaren derefter och torkade sig i pannan under det han vände sig om för att se till huruvida Ingrid var så nära att hon skulle kunna höra hans ord eller ej.

»Puh!»

»En annan,» eftersade patronen med lågmäld stämning, »hvad är det för en annan?»

»Du känner honom.»

«Jag!»

»Ja, det är Adolf Lund!»

»Adolf Lund! Tjärvräkarens son?» utbrast patron Krutström med af vrede darrande stämning.

»Ja, just han!»

»Han, som konditionerar hos Jonas Sillgren?»

»Ja.»

Efter denna underrättelse var patron Krutström ej blid att se på. Hans pussiga ansigte blef rödare än vanligt. Sedan han en stund grubblat öfver hvad han skulle göra, utbrast han slutligen:

»Det ska' tjärvräkaren vid min själs salighet få böta för. Lita på det!»

Hvad ämnar du göra?» sporde Mathias allt mera nyfiken.

»Åh, var lugn, du! Jag har honom i mina händer, och om pojken älskar sin far, så — så — ja, nu ha vi ej tid till att längre prata här-om. Vi ä' nu hemma. Stig på, mina vänner! I morgon få vi mera tala om vår affär,» fortfor patron Krutström och gaf Mathias Nock en talande blick.

Tidigt följande morgon friade patron Krutström för tredje gången formligt till Ingrid, men erhöll äfven nu en korg. På samma gång fick han äfven bekräftelse på, att det var Adolf Lund, som hon gifvit sin varma tro.

Då Mathias Nocks båt väl försvunnit norr om staden, svor patron Krutström på, att »Skärgårdens perla» aldrig skulle äkta Adolf Lund. Der-efter gick han sjelf till den gamle tjärvräkaren och uppsade på tre månader de åtta hundra kronor, som han af denne hade att fordra.

Peter Lund blef mäktat förbluffad och förebrådde den förmögne handlanden hans låghet.

Men patron Krutström var obeveklig, och som han snart »kom i tagen», kunde han ej tiga med att det var därför att tjärvräkarens son hade lyckats hos Ingrid, som han uppsade skulden.

4.

De dagar, veckor och månader, som nu rändades för den unga flickan, voro allt annat än glada. Hvarje dag fick hon nämligen uppbära förebräelser och bannor af farfadern därför att hon nekat att blifva patron Krutströms hustru.

Men Ingrid led med tålmod och väntade på att bättre dagar skulle komma.

Så hade nära tre månader gått till ända, då Adolf Lund en eftermiddag kom ut till det lilla fiskarhemmet på södra stranden af Vaxholm. Mellan nämde ö och nordligaste udden af Vermdön är ett smalt sund, genom hvilket stora segelleden söderut går fram.

Den lilla nätta fiskarstugan låg endast några famnar ifrån sundet, och dess innevärdare, det vill säga Mathias Nock och hans sondotter, kunde därför se alla de seglare, som gingo ut och in till hufvudstaden.

Den ofvannämnda eftermiddagen hade varit mer än bekymmerfull för »Skärgårdens perla.» Dagen förut hade Mathias Nock varit i Vaxholm och berättade vid hemkomsten sent på qvällen det sätt, på hvilket patron Krutström gått till väga för att hämnas på den förhatlige tjärvräkaren Lund och dennes son.

Och när den unga flickan, som skydde slika usla handlingar värre än pesten, såg med hvilken skadeglädje Mathias Nock omtalade patron Krutströms fasta beslut att göra den gamle hederlige tjärvräkaren ekonomiskt olycklig därför

att hon älskade dennes son, då kunde hon ej längre tåga.

»Inte kunde jag tro att ni, farfar, skulle vara af samma sinnelag som den elake Krutström. Det är ej vackert för eder ålderdom och edra gråa hår!»

«Tig, flicka,» röt Mathias Nock utom sig af vrede. »Jag har tagit upp dig och har rättighet att bestämma öfver din framtid. Och tror du att jag skulle gifva den till spillo åt en, som inte har någonting.»

Med sådana och andra förnärmande utlåtelse höll gubben Mathias sondottern vaken nästan hela natten.

Den följande dagen var en söndag, och det var på eftermiddagen som Adolf Lund, hvilken tillika med flere kamrater gjort en tur till Fredriksborg, aflade ett kort besök i Vaxholm.

Ingrid hade just för att undslippa farfaderns oupphörliga trakasserier, gått ned till stranden. Som hon stod der försjunken i djupa tankar, fick hon syn på en båt som lade ut från det på Vermdölandet belägna Lindalen. Båten styrde kurs rakt på den lilla fiskarstugan.

»Det är Per i Lindalen, som rör båten, men hvem är den andre,» mumlade Ingrid för sig sjelf. »Ah,» utbrast hon och hennes bröst vidgade sig af glädje, då hon i den sig allt mera närmande båten igenkände Adolf Lund, »det är han! Men så oförsigtigt. Här får han ej lägga till.»

Med dessa ord skyndade hon med snabba

steg öster ut längs stranden. Adolf Lund begrep hennes mening och tillsade roddaren att följa efter henne.

I en liten förtjusande vik, der Ingrid såg att båten skulle kunna ligga säkert förtöjd för alla nyfikna blickar, steg Adolf i land och skyndade med snabba steg upp mot sin väntande »skärgårdens perla.»

De unga hade nu varit skilda åt mer än två månader, och man kan således förstå att återseendet skulle blifva det gladaste.

Adolf Lund visste redan om patron Krutströms läghet mot hans gamle fader, men han skrattade endast derät, samt lät otvetydigt påskina att saken ej var så farlig som den såg ut.

»Men, hur ska' din far kunna reda sig?» sporde Ingrid fundersamt.

»Var bara lugn du, vännen min,» svarade Adolf, »gubben står egentligen inte på bar backe.»

»Men då behöfver han väl inte låta det gå så långt som till utmätning?» utbrast Ingrid.

»Han har sina planer, och han vill gerna spela den öfver sina egodelar högfärdige Krutström ett spratt.»

Under ömma samtal om sin lycka och sin framtid hade de älskande hunnit ett godt stycke uppåt ön. Plötsligt utbrast Adolf:

»Ah, det är ju sant, här går jag och glömmmer att mitt ärende hit var att tala med din farfar, Ingrid!»

»Tala med farfar,» utropade den unga flickan förskräckt. »Är du splitter galen?»

»Nej, det är jag inte,» svarade Adolf lugnt.

»Jag måste tala med honom i dag och — —.»

»Det går an det, min gunstig herre», afbröt i det samma en grof stämman, och stödd på en väldig knölpåk stod Mathias Nock framför de älskande. »Hvad är det du vill?»

Mathias hade från sitt fönster sett de tecken, som Ingrid gaf båten, och anande att något var på färde, gick han ut, samt lyckades att inom kort påträffa dem.

Redan vid Mathias Nocks första uppträdande hade Ingrid dragit sig några steg tillbaka. Adolf deremot gick gubben rakt på lifvet, såg honom stint i ögonen och sade:

»Ingrid och jag älska hvarandra och därför vill jag att ni, fader Mathias, gifver mig henne till hustru.»

»Jaså, du *vill* det?» eftersade den gamle fiskaren hänfullt.

»Ja, det vill säga att jag ber eder derom», stammade Adolf med lägre stämman.

Mathias Nock funderade en stund. Derpå sade han:

»Antag att jag skulle vara så tokig att gifva mitt bifall till — —!»

»Så tokig», afbröt Adolf Lund med förebrående stämman. »Jag kan ej finna något tokigt deri.»

»Jo visst är det tokigt från början till slut. Hvad ska' ni lefva af om jag får fråga?»

»Åh, för den saken behöfver jag ej sörja», inföll Adolf leende.

»Inte! Nå, så tag då en af nippertipporna i Stockholm, det råder jag dig till!»

»Sätt er nu ej på tvären, fader Mathias,» svarade Adolf. »Jag ska' tala om för er, att min principal, den hederlige patron Sillgren, gjort mig det förslaget att bli hans kompanjon till hösten. Jag skulle tro att det är något som heter duga,» fortfor han och gaf Ingrid ett tiudrande ögonkast.

»Hm, hm,» stönade Mathias Nock, »det der låter nog bra, men antag att Sillgren inte håller ord.»

»Hans ord är lika godt som guld,» svarade Adolf öfvertygande.

»Men,» fortfor den gamle fiskaren, »antag att han dör! Hur går det då med kompanjonskapet?»

»Åh, vi ska' väl inte tro att en sådan olycka ska' hända!»

»Ja, ja, ingen kan så noga veta. Sillgren har lefvat friskt undan i unga dagar, och sådana bruka inte bli långlivade, såsom prosten plägar säga.»

En lång och pinsam tystnad uppstod härefter. Slutligen bröt Adolf Lund den med dessa ord:

»Nå, hvad får jag för svar, fader Mathias?»

»Det tror jag att du redan hört,» utbrast den gamle fiskaren förvånad.

»Nej!»

»Nå, så ska' jag väl säga om det en gång till. Slå du med godo Ingrid ur hägen, annars — — —»

Gubben Mathias afbröt här sjelf sin mening.

»Annars?» ifylde Adolf, som kände hur harmen kokade inom honom.

»Förstår du ej det, din ynkrygg?» röt Mathias till, så att det gaf eko i skogen. »Krutström ska' ha flickan, det säger jag.»

»Men, jag säger nej,» inföll den unge mannen, »och jag ska' visa er att jag midt för Krutströms och er näsa ska' hemföra Ingrid såsom min hustru.»

»Å hut, pojke!» skrek Mathias Nock och rusade med höjd knölpåk fram mot Adolf. Men han kom för sent, ty denne hade redan, efter en hoppfull afskedsblick på Ingrid, skyndat ned till båten.

Då Mathias Nock äntligen hunnit dit ned, var den lilla farkosten redan ett godt stycke ute i sundet. Den gamle fiskaren fick därför ej hämnas på annat sätt, än att höta åt honom med knölpåken.

Adolf stod upprätt i farkostens akter och vinkade ett tröstefullt afsked åt Ingrid, som också gått ned till stranden, men något afsides från Mathias. Hon besvarade också den älskades viftningar så mycket hon förmådde.

När gubben Mathias varseblef detta, uppflammade hans vrede på nytt. Han tog Ingrid omildt i armen och förde henne under ideliga förebråelser hem.

Från den dagen blefvo bekymren för »Skärgårdens perla» ännu större, och ett par dagar var hon till och med allvarsamt betänkt på att fly ifrån det förfärliga hemmet. Men den onda röst, som bjöd henne att taga detta öfverilade steg, nedtystades snart af en god:

»Blif hemma och lid, snart kommer troligtvis lönen för din ståndaktighet.»

Och Ingrid lydde till slut den goda rösten.

5.

Utanför Vaxholms gästgifvaregård med sitt schweitzeri finnes en särdeles vacker med serveringsbord försedd trädgård, hvarifrån man har en härlig utsigt öfver fästningen, Rindön samt öarne och holmarne i söder och norr.

En afton var ett litet sällskap, stadens handlande, församladt i denna trädgård. Viggberg och Krutström saknades ej heller, lika litet som punsch och toddy.

Först talades om politik och de sociala sträfvanterna i staden och på landsbygden, men sedan spritångorna börjat mera stiga upp i hufvudena, kom man småningom in på mera enskilda kapitel.

»Det är tusan hvad den Krutström ändock är för en lycklig ost», utbrast en af sällskapet och skrattade så att den breda munnen drogs ända upp till öronen. »Får han inte snart »Skärgårdens perla» till hustru!»

Patron Krutström tackade för komplimangen genom att taga in ännu en omgång punsch och toddy.

»Åja», invände Viggberg, som fyra gånger friat till Ingrid men alltid fått korgen, »nog är han lycklig — bara han får henne!»

»Bara han får henne! Hvad menar bror med det?» utbrast Krutström förnärnad. »Det är ju redan beslutadt.»

»Af gubben Mathias, ja,» svarade den oförbätterlige Viggberg flinande.

»Nå, skulle det inte vara nog?» menade skomakarmästar Stöfvelberg, som af lätt förklarliga skäl stod på Krutströms sida.

»Nej, det är inte så sant,» menade Viggberg. »Jag träffade gubben Mathias i går, och han var, allvarsamt taladt, riktigt bekymrad för hur det skulle gå.»

Med dessa ord gaf han Krutström en blick som skulle betyda så mycket som: måtte du aldrig få henne!

»Olycksfågel!» utbrast Krutström, som märkte blicken, »har du ingenting mer att förkunna?»

»Jo vars,» svarade Viggberg hånande, »jag var för ett par dagar sedan i Stockholm.»

»Hvad har din resa med den här saken att göra?» inföll Stöfvelberg vresigt.

»Jo, mera än ni tror. Jag fick veta någonting om Krutströms bröllop.»

»Hvad då, hvad då?» ropade alla utom Krutström, hvilkens ansigte fick samma rodnad som näsan. »Berätta! berätta!»

»Först måste ni skåla för »Skärgårdens perla,» utbrast han och höjde sitt glas.

I den skålen deltog också Krutström, såsom naturligt var. Derefter sade Viggberg:

»Innan jag lemnade Stockholm helsade jag på vår gemensamme vän, den gamle, treflige gubben Sillgren. Han berättade, att han redan

kände sig gammal för att sköta affärerna så som de skulle skötas. Derför hade han beslutit att med det allra första taga sig en driftig kompanjon, oafsedt om denne vore fattig eller rik. Och eftersom han till biträde har en . . .»

»Det är en förbannad lögn allt hvad de säga», afbröt patron Krutström och satte sitt punschglas så hårdt i bordet att foten gick af. »Kom ihåg att jag sagt det!»

Då Krutström slutat sitt argsinta utrop, fortfor Viggberg:

»Och det der biträdet är ingen annan än Adolf Lund, den vi alla känna. Nu händer det sig inte bättre, än att Adolf och Ingrid hålla af hvarandra. När han nu snart blir gubben Sillgrens kompanjon, så torde det allt stå hårdt för dig, Krutström, att slå honom ur brädet.»

»Det ska' lysa första gång för oss om söndag,» svarade Krutström morskt.

»Hvem har sagt det?»

»Mathias Nock.»

»Men inte Ingrid?»

»Nej, gudnås,» svarade patron Krutström under det en djup suck arbetade sig fram ur hans bröst.

»Ja, så torde det allt bli pannkaka af den lysningen,» svarade Viggberg skadegladdt. »Jag känner Ingrid, jag, och vet att hon ej säljer sig till hvem som helst.»

»Det var väl därför som inte heller du fick köpa henne?» svarade Krutström hänfullt.

Viggberg teg för några minuter, hvarunder

han tog en dugtig klunk ur toddyn. Slutligen sade han:

»I dag ha vi tisdag, och om söndag ska' det lysa för dig, som du tror. Men när är det som utmätningen hos gubben Lund ska' ske?»

»Om torsdag.»

»Men hör du, bror Krutström,» utbrast nu Viggberg, »det är inte vackert gjordt af dig att så der utan den ringaste giltiga orsak sätta den hedersmannen på bar backe!»

»Nej, det är det inte,» ropade alla utom Stöfvelberg, som ej tordes opponera sig mot Krutström.

»Ah,» svarade denne hånleende, »när hans son blir kompanjon med Sillgren, så styr han nog om att gubben inte kommer på bar backe. Dessutom behöfver jag mina penningar till mitt giftermål.»

»Tro honom inte,» inföll nu Viggberg. »Det är därför att Ingrid älskar Adolf Lund som Krutström vill hämnas på dennes fader.»

Detta var mera än patron Krutström kunde tåla. Han sprang upp och knöt händerna mot Viggberg, och utan tvifvel skulle trätan öfvergått till slagsmål, om inte de öfrige trädt emellan och åtminstone för ögonblicket lyckats bilägga tvisten.

När sällskapet vid midnattstid skildes åt utanför patron Krutströms gård, gick den gamle tjärvräkaren Lund förbi.

Han låtsade ej märka de något högljudde bachibröderne, men kastade ändock i förbifarten en hånfull blick på Krutström, som var mest drucken, och härunder mumlade han för sig sjelf:

»Jag riktigt längtar efter torsdagen för att få se dina snopna miner och din långa näsa.»

6.

När den för gubben Lund ödesdigra torsdagen inbröt, sågo Vaxholmsboarne med förundran honom vandra omkring på gatorna, uppsträckt i helgdagsdrägt. Somliga trodde att den gamle tjärvräkaren blifvit tokig, men andra funnos, som ej kunde annat än le åt hans besynnerligheter.

Då gubben Lund liksom på trots gick förbi patron Krutströms bod, stod denne sjelf i dörren. Åsynen af den hatade gubben retade Krutström till den grad, att han ej kunde afhålla sig från att ilsket utropa:

»Ja, stassa du ännu några timmar. Sedan tar jag nog också de der kläderna af din kropp.»

Gubben Lund låtsade ej höra förnärmelsen. I stället gjorde han halt midt utanför Krutströms boddörr, tog upp sin stora silfverrofva och synade den uppmärksamt.

Detta var mer än den högfärdige patron Krutström kunde tåla. Pionröd af vrede rusade han in i bodkammaren och slog dörren så häftigt igen efter sig att hela huset darrade.

Redan tidigt på morgonen hade Mathias Nock och Ingrid kommit in till staden. Hur mycket den gamle fiskaren än använde sin öfvertalningsförmåga och sin myndighet var det

honom omöjligt att förmå Ingrid att taga in hos Krutström, dit Mathias slutligen sjelf begaf sig, och der han naturligtvis blef helsad hjertligt välkommen.

Ingrid begaf sig i stället till gästgifvaregården, der en af hennes läskamrater hade tienst. Denna unga flicka visste om Ingrids tycke för Adolf och tröstade henne för den skull efter bästa förmåga.

På förmiddagen anlände en af Vaxholmsbåtarne från Stockholm. På akterdäcket befunno sig bland de många passagerarne äfven patron Sillgren och hans unga biträde Adolf Lund.

»Vet du hvad, min käre Adolf», sade Sillgren när de väl lemnat Tenö brygga bakom sig, »det gläder mig verkligen att få se den högfärdige Krutströms långa näsa i dag. Ser du, så ska' man ta' dylika personer!»

»I hvilken stor skuld står jag ej till farbror!» utbrast den unge mannen och tryckte varmt gubbens hand. »Jag kan ej nog tacka farbror för . . .»

»Ah, se så,» afbröt gubben med en viss häftighet. »Du vet att jag står ensam i världen. När det då lyckats mig att få tag i en menniska, som jag kan högakta, då är det ej mer än rätt att jag försöker att bereda henne en sådan framtid, att — — men, vi tala ej vidare derom nu!»

Just i det samma som ångbåten svängde af in till Vaxholms brygga syntes ett stort vackert skepp, i hvars akter stjernbaneröt (den nordamerikanska unionsflaggan) svajade, styra in mellan

staden och fästningen, seglen minskades genast och fördt af lotsens vana hand gick det för ankar under Rindölandet.

Patron Sillgren och Adolf Lund togo in på gästgivaregården. Ingrid stod just hos sin väninna, då hon fick syn på den älskade.

Men som hans husbonde var med kunde hon ej springa emot honom så som hon ville. Då väninnan såg hennes bryderi, gick hon direkt ut på gården, der Sillgren som bäst afhandlade med en uppasserska öm rum. Här gjorde hon ett tecken åt Adolf, och då han närmade sig, sköt hon leende in honom i inre förstugan, der han mottogs af Ingrids öppna armar.

«Du här!» utbrast Adolf förvånad. »Hur kommer det till?»

• «Farfar var så envis att jag skulle följa med för att — för att —.»

»Ah, jag förstår», afbröt Adolf och skrattade. »Han vill se hur gubben Krutström triumferar öfver min far!»

Vid denna anspelning höll Ingrid på att få tårarne i ögonen. Då Adolf märkte detta, afbad han sin hårda utlåtelse och lyckades snart att med smekningar få den unga flickan glad igen.

Sedan patron Sillgren och hans biträde snyggat upp sig efter resan, gingo de till gubben Lunds bostad. På vägen dit sågo de Krutström och Mathias Nock komma rakt emot sig. Men

när desse igenkände stockholmarne, skyndade de att taga en annan väg.

Patron Sillgren och Adolf betraktade hvarandra leende och den först nämde utbrast:

»Det var deras onda samveten, som tvungo dem till att taga denna omväg.»

Adolf suckade, icke öfver rivalen Krutström, utan öfver gamle Mathias. Derpå sade han:

»Det smärtar mig att Ingrids farfar ska' bära så djupt agg till mig. Jag har ju ej gjort honom något illa.»

»Åh, var ej orolig längre, min gosse,» tröstade principalen. »Du ska' få se att saken reder sig nog. Bara gamle Mathias får se hvilken lång näsa den högfärdige Krutström får, ska' han nog dra öronen åt sig.»

»Ja, gud gifve att farbror talar sanning,» utbrast Adolf och kunde ej betvinga den suck, som äfven nu arbetade sig fram ur hans bröst.

Klockan var inemot tolf, då utmätningmännen, åtföljde af patron Krutström sjelf och gamle Mathias, närmade sig gubben Lunds bostad. Just som de gingo förbi hamnen landstego fyra man af det under Rindölandet liggande amerikanska skeppets besättning.

Hvarken patron Krutström eller gamle Mathias lade märke dertill, så upptagne vore de af sitt samspråk angående utmätningen och det tillämnade bröllopet.

Men bland de amerikanske sjömännen fans en, hvilkens blick fingo en högre glans när de hvilade på den gamle Mathias' anlete. Detsyn-tes tydligt att han ämnade skynda fram till den

gamle fiskaren, men hejdade sig plöstligt. I stället skiljde han sig från de andre sjömännen och gick sakta efter Krutström och Mathias Nock.

»Ska' bli roligt att se hur gubbstuten ska' vändas som en orm i en myrstack,» utbrast patron Krutström då han fick gubben Lunds bostad i sigte.

»Ja, det tycker jag också,» svarade Mathias Nock, »men tänk om han får penningar att betala med.»

»Hå, hå, niohundra och tjugufem kronor tar man inte på hyllan när man är så fattig som gubben Lund,» utbrast Krutström. Till denna summa belöper sig hans skuld med ränta till mig.»

»Men om sonen, som vi nyligen sågo, skulle ha lyckats att — — —.»

»Tala inte om honom; han har inga pengar kunnat förtjena på sin kondition.»

»Eller om gubben Sillgren skulle ha hjälpt honom till att — — —:»

»Tala inte om den smulgråten,» utbrast Krutström. »Jag känner honom allt för väl!»

»Men,» fortfor Mathias Nock envist, »tänk om de verkligen skulle ha blifvit kompanjoner!»

»Bara slidder sladder,» menade patron Krutström. »Tror du inte att gubben Sillgren är klokare än att — — — men se så, nu ä' vi framme. Gör nu er pligt gubbar, »Ni veta att jag inte ser på styfvern om ni värderar gubben Lunds tillhörigheter så lågt som möjligt.»

Tämligen långa i synen blefvo både patron Krutström och Mathias Nock, när de vid inträdet i gubben Lunds boning möttes af Sillgren och Adolf. Utanför stugan hade samlat sig en anseelig folkhop, ty ryktet om utmätningen hos den gamle tjärvräkaren hade spridit sig som en löpeld kring staden.

I denna folkhop befann sig äfven den ofvannämde amerikanaren, en kraftfull man om vid pass femtio år, hvars utseende vitnade om att han plöjt verldshafven i många år.

Äfven Ingrid hade tagit plats bland folkhoppen, men höll sig så långt afsides, att farfadern eller patron Krutström icke skulle blifva henne varse. Men hvart hon än gick följdes hon af amerikanarens blickar, i hvilka den tydligaste ömhet stod att läsa. Mer än en gång stod han i begrepp att närma sig »Skärgårdens perla», men hvarje gång stannade han på halfva vägen och mumlade för sig sjelf:

»Jag vill först se hur det andra aflöper! Sedan är det min tur.»

Sedan patron Krutström och gamle Mathias väl hemtat sig från sin förlägenhet, sade den först nämde under det han försökte antaga en medlidsam ton:

»Du vet, gamle Lund, att du länge varit skyldig mig åtta hundra kronor. Med ränta gör det nio hundra och tjugofem. Till min stora ledsnad har jag måst lagsöka dig, och när du ändock inte kunde förmås att betala, så har jag

ingen annan utväg än att genom utmätning utfå min lagliga rätt. Och som du väl ej nu eger den summa jag nämnt, så må då utmätningen gå för sig.»

Med dessa ord gaf patron Krutström ett tecken åt utmätningsmännen. Desse skulle just göra sig i ordning att utföra sitt ärende, då gamle Lund med ett föraktfullt leende steg fram till bordet och lade en sedelpacke derpå under det han myndigt sade:

»Der har du dina penningar. Fram nu med lagsökningen och qvittot!»

Att se de miner, som patron Krutström och gamle Mathias nu utbytte med hvarandra, det var nog värdt hela den summa, som låg på bordet. Också kunde hvarken gubben Sillgren eller Adolf afhålla sig från att skratta derät.

Detta retade till den grad patron Krutström, att han, glömmande sin värdighet, utropade:

»Ja, ja, jag vet nog att det är du, pojke, som gifvit far din penningar, men hvem vet om du bekommit dem på ärligt sätt!»

»Nu hör ni hvad han insinuerar,» utbrast Adolf till utmätningsmännen. »Ni ä' vitne till att han beskylt mig för att ha fått dessa penningar på oärligt sätt, och det ska' komma att stå honom dyrt, det lofvar jag!»

Patron Krutström insåg nu att han rent af hoppat i galen tunna. Han stirrade omkring sig som en, den der mistat förståndet, och kunde ej frambringa ett enda ord.

Äfven Mathias Nock blef flat och skamsen då han hörde Krutströms ord. Han ville gerna

draga sig undan, men kunde ej nu göra det utan att bli utsatt för alltför mycket hån. Han tog för den skull plats vid dörren och afvaktade till utseendet lugn hvad som komma skulle.

Och upplösningen lät ej heller länge vänta på sig.

»Se der,» sade den ene af utmätningsmännen och öfverräckte penningarne till patron Krutström, »qvittera dem nu och gif oss vår andel, så att vi få gå. Vi ha annat att göra än att stå här och hänga.»

Detta tilltal gjorde att patron Krutström ändtligen vaknade till lif. Under det han för sig sjelf mumlade en tyst förbannelse gaf han åt gubben Lund först handlingarne och sedan qvittensen. Derpå skyndade han, röd i synen af föargelse, ut på den lilla planen utanför Lunds stuga.

»Nå, hur gick det?» sporde patron Viggberg, som också befann sig bland de nyfiknas antal. »Hade gubben så mycket, att du fick din fordran med ränta betäckt?»

Patron Krutström, som tydligt märkte det stickande hånet i Viggbergs fråga, utbrast argt:

»Drag åt fanders, din sakramentskade spyfluga, din — din —!»

Han fullbordade icke sin vackra önskan, utan kilade i stället rakt öfver gatan till ett af sina midt emot gubben Lunds stuga belägna hus. Sedan han väl tillslutit porten stälde han sig bakom detsamma och såg genom en bred springa hvad som tilldrog sig der utanför.

Så snart patron Krutström och utmätningsmännen försvunnit, gick gubben Sillgren fram till

den förbluffade Mathias Nock, slog honom kraftigt på axeln och utbrast:

»Se så, gamle gosse, nu är det vår tur att talas vid. Hvarför har du under en så lång tid kunnat vara så hård emot din stackars sondotter. Du vet att hon älskar Adolf Lund och du vet äfven att han är en duktig pojke, som inom ett par månader kan försörja en hustru lika bra som gubben Krutström?»

Under det gubben Sillgren talade dessa ord hade amerikanaren närmat sig den öppna dörren. Bakom honom syntes Ingrid blek och darrande följa hvarje rörelse af de inne i stugan handlande personerna.

Gubben Mathias stod en lång stund tyst. Slutligen utbrast han, arg öfver det nederlag som patron Krutström och således äfven han sjelf lidit:

»Hvad har du med den saken att göra? Den sköter jag nog sjelf, skulle jag tro!»

»Ja, så att du gör två personer olyckliga,» sade gubben Sillgren.

»Men, hur vill du då att jag ska' kunna stå till ansvar för att jag gifvit min sondotter åt en fattiglapp?»

Nu log gubben Sillgren så egendomligt, då han svarade:

»Adolf Lund är ingen fattiglapp, ska' jag säga dig!»

»Hå, hå! Kallas den välbergad, som inte har mer än femhundra om året? Hva' sa!»

Det ryckte till i Adolfs mungipor, och han

var nära att utbrista i hårda ord, då en blick frå principalen hejdade honom.

Denne fortfor under det han torkade svetten ur pannan.

»Jag är gammal och snart orkeslös. Efter att ha haft många biträden af bättre och sämre beskaffenhet, fick jag äntligen den här unge mannen. Redan från första dagen behagade mig hans utseende, och jag beslöt att i hemlighet pröfva honom. Och jag kan nu säga att en mera arbetsam och ärlig pojke aldrig stått inom en disk. Min långa lefnad och min derunder vunna erfarenhet af människorna göra att jag också kan bedöma dem rätt. Derfor har jag också beslutat att Adolf Lund från och med den första november i år ska' vara min kompanjon. Och se här,» fortfor han i det han framtog ett nummer af posttidningen, i hvilken tillkännagifvandet om detta kompaniskap var infördt, »här kan du se att saken redan är uppgjord.»

Gamle Mathias vred och vände sig som en trampad mask. Han kunde på länge ej få fram ett enda ord. Slutligen utbrast han:

»Jag har lofvat patron Krutström Ingrid till hustru, och en man står vid sina ord!»

»Å, det ska' vi nog bli två om,» inföll Adolf Lund.

»Utan min vilja får du henne aldrig,» röt gubben Mathias, »ty du ska' veta att jag är hennes giftoman!»

»Misstag,» utbrast amerikanaren i detsamma och trädde inom dörren sedan han nästan med våld bemäktigat sig Ingrids hand. »Se här,»

fortsatte han och förde den unga flickan fram till ynglingen, »tag henne, ty du är henne värdig och -- — —.»

»Stopp och belägg,» skrek Mathias Nock och rusade fram. »Med hvad rättighet handlar ni så och hvarför har ni så här — — —?»

För en vink af amerikanarens hand tystnade gubben Mathias. Amerikanaren gjorde endast denna fråga under det han skarpt betraktade den gamle fiskaren.

»Har inte en far rättighet att bestämma öfver sitt barn?»

Verkan af dessa ord är omöjlig att beskrifva. Det var för några ögonblick så tyst, att flugornas surrande tydligt hördes.

Slutligen kunde Ingrid ej hålla sig längre. Med ett glädjerop störtade hon i fadrens armar och sedan den första glädjen lagt sig, fick äfven gamle Mathias och derefter Adolf Lund del af omfamningen. Gubben Sillgren blef ej heller lottlös, lika litet som gubben Lund.

När alla helsningarne väl vore öfver, utbrast gamle Mathias:

»Men, hvarför skref du ej hem under så lång tid, utan lät oss tro att du var död?»

»Den saken förklaras med få ord. Väderdrifven till en af söderhafsöarna måste jag länge vara i saknad af medel till att skrifva. Efter ankomsten till Newyork träffade jag en sjöman just från Vaxholm och han berättade att min hustru var död, samt att ni, far, tagit min lilla flicka om hand, jag var då tämligen lugn för

henne och föresatte mig att arbeta mig upp från den obetydliga ställning jag då hade. Genom försakelser, arbetsamhet och sparsamhet lyckades det mig äntligen att taga kaptensexamen. Lyckan gynnade mig fortfarande i mina sträfvanden, och nu är jag både egare till och befälhafvare på det ståtliga skepp, som ligger under Rindölandet. Jag ville ännu en gång återse fosterjorden och de mina, om de lefde, och Gud vare lof att jag lyckats äfven häruti. Nu ska vi vara glada och innan jag afseglar härifrån vill jag att min dotter skall vara förenad genom äktenskapsband med den hon håller kär.»

En stund derefter lemnade alla gubben Lunds stuga för att göra ett besök på det amerikanska skeppet, som strax derefter skulle fortsätta sin resa till Stockholm, medförande utom sin besättning Mathias Nock, gubben Lund, patron Sillgren, samt de lyckliga älskande.

Adolf och Ingrid gingo arm i arm mellan gubben Mathias och dennes återfunne son. När de passerade förbi det hus, inom hvars port patron Krutström var gömd, skulle de bara ha sett de ilskna blickar, med hvilka den afdankade friaren betraktade de unga. De skulle också ha hört de förbannelser, som han slungade öfver deras hufvuden.

Men man säger ju, att en dylik förbannelse i stället bringar lycka och välsignelse. Detta gick också här i fullbordan, ty lyckligare par än Adolf och »Skärgårdens perla» fick man leta efter med ljus och lykta, utan att dock finna något sådant.

FOSTERLÄNDSKT BIBLIOTEK

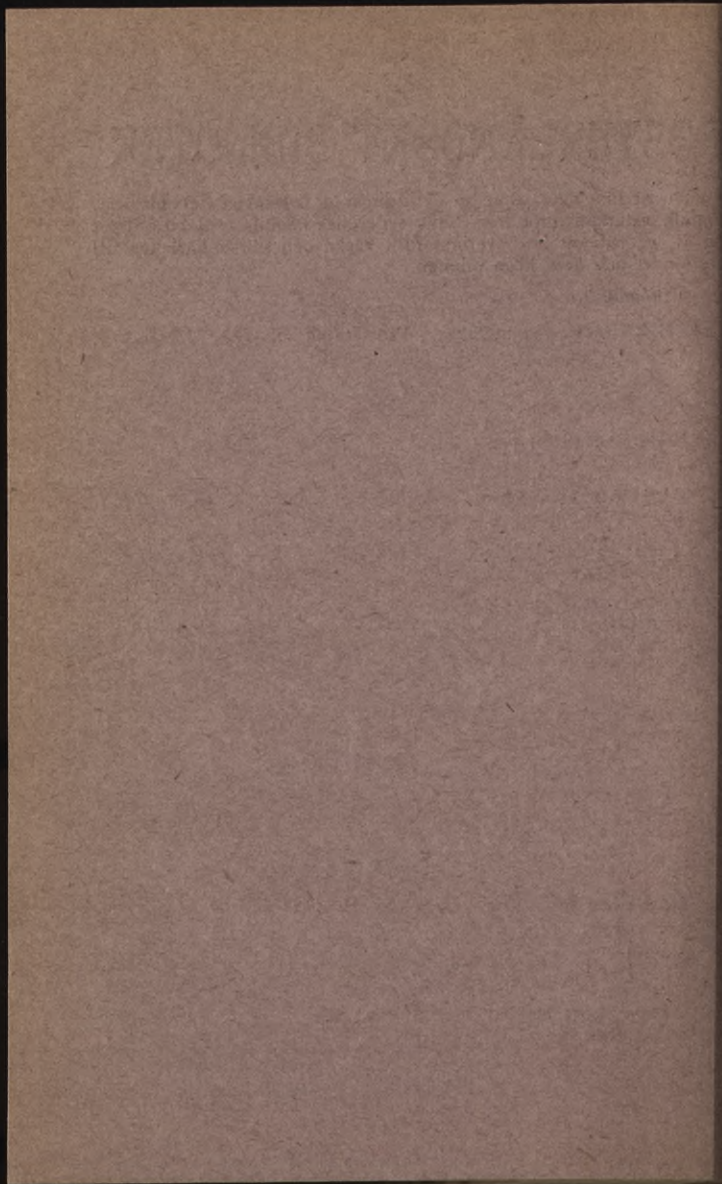
minner att innehålla populära skildringar ur fäderneslandets historia, geografi, naturalhistoria, vårt folks seder och hemlif, med ett ord allt som är egadt att hos Sveriges folk väcka och stärka kärleken till fäderneslandet och dess höga minnen.

Utkomne äro:

- Karl XV och Fanjunkaren.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med porträtt af Karl XV. Pris: 25 öre.
- En kunglig örfil.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Gustaf II Adolf. Pris: 25 öre.
- Arbetets seger.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med illustr. Pris: 25 öre.
- Folkskalden Pehr Thomasson.** Lefnadsteckning af *Johan Lindström*. Med porträtt af Pehr Thomasson. Pris: 25 öre.
- Alf den starke.** Berättelse af *Octavia Carlén*. Med illustr. Pris: 25 öre.
- Karl XII:s björnjagt.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Karl XII. Pris: 25 öre.
- Skärgårdens perla.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med 2:ne illustrationer. Pris: 25 öre.
- Karlstaads ros.** Historisk berättelse af *Saxon*. Med illustr. Pris: 25 öre.
- Munkens hämd.** Historisk skizz af *Daniel Fallström*. Med illustr. Pris: 25 öre.

Nya böcker:

- Karl XII:s Drabanter.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med författarens porträtt. Pris: 60 öre.
- Karl XI och Vestgöten.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med författarens porträtt. Pris: 50 öre.
- Försoningens Engel.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af kronprinsessan Victoria. Pris: 50 öre.
-

FOSTERLÄNSKT BIBLIOTEK. 8.

KARLSTADS ROS

HISTORISK BERÄTTELSE

AF

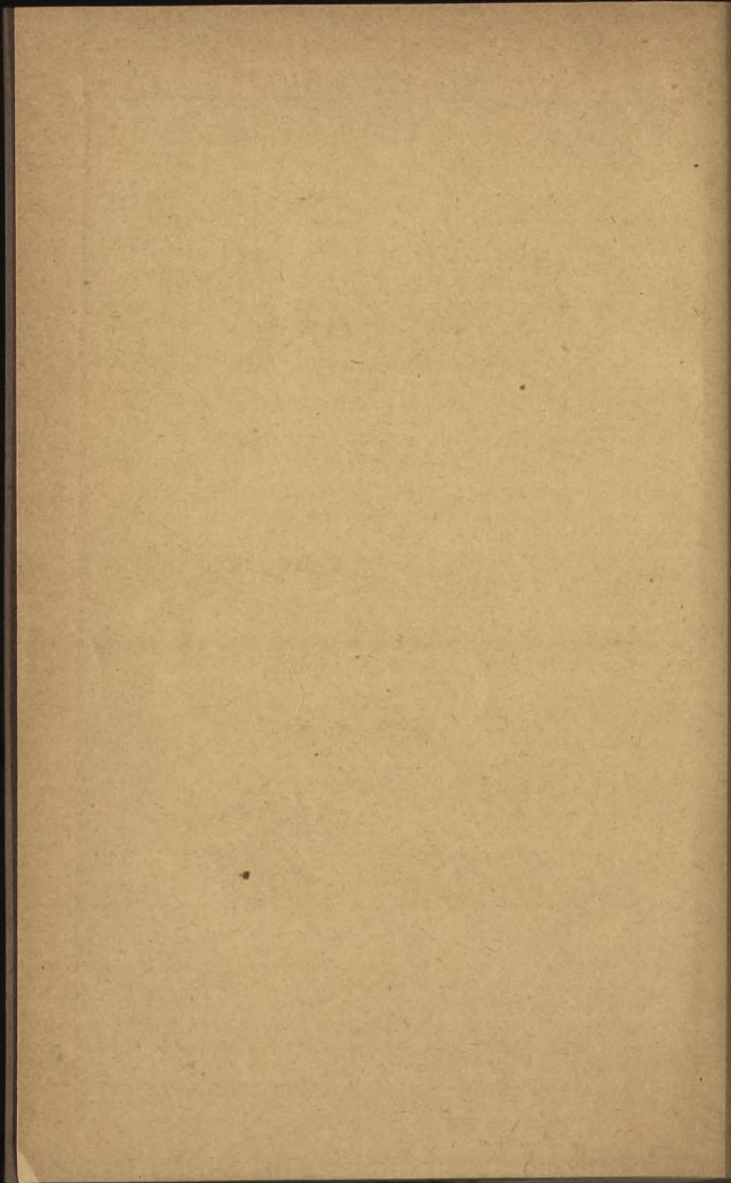
SAXON.

PRISBELÖNT TÄFLINGSSKRIFT.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Pris: 25 öre

KARLSTADS ROS.

HISTORISK BERÄTTELSE

AF

SAXON.

PRISBELÖNT TÄFLINGSSKRIFT.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

Det var år 1590.

Klarälfvens pärla, Karlstad, låg som en yppig ros i morgonsolens glans. Det syntes, att det var söndag: gatorna voro rensopade, friskt löf var strödt på förstuguhällarne, och alt säg så putsadt och fajadt ut. Det var också så tyst och lugnt öfver alt. En sådan naturens och mänsklighetens hvila skulle man aldrig ha sett en söknedag i den lilla idoga staden. Nu låg sabbatsfrid utbredd öfver densamma.

En rätt anspråkslös kärra, hvori tvänne personer befunno sig, körde in på den långa träbron öfver västra älfgrenen. Den ene var en präst det säg man på drägten. Den andre såg ut som en krigare. Pannan var ädelt formad, håret guldgult, näsan hög. Ehuru det syntes, att han var en mognad man, voro dock både knäffelbårarne och pipskägget korta. Hela gestalten talade om mod och styrka, och ansigtet skulle ha sett strängt ut, om det icke belysts af ett par vackra, blå ögon.

»Är det där Karlsborg, herr härtig?» frågade prästen och pekade med handen mot ett

större, rödmåladt trähus, som låg på en höjd till vänster om dem.

»Ja», svarade härtigen, »det är min borg här på platsen. — Det ser ut, som om du funne den alt för anspråkslös», tillade han leende.

»Uppriktigt sagdt, så erkänner jag gärna, att så är», återtog prästen.

»Du vet, att jag icke älskar prål och granlåt. Här behöfs icke något fäste, därför är byggnaden så enkel. Men därför är den mig icke mindre kär. Den är ett verk af hela mitt Värmland, som också underhåller den, enligt en af mig uppgjord fördelning.»

De åkande hade hunnit öfver bron. Härtigen ryckte till på tömmarne åt hästen, som genast ökade farten.

»Jag vill icke bli igenkänd», sade härtigen. »Du vet, att jag är mycket benägen för att göra öfverraskningar».

Prästen kände denna vana hos härtig Karl, som denne bibehöll äfven sedan han blef konung Karl IX.

Snart hade de hunnit borggården, hvarå de körde in. Knappt hade hästen stannat, förr än en gammal gubbe, i hvars hållning man tydligt kunde skönja krigaren, trots att han gick blott på ett eget ben — det andra var af trä — kom ut.

»Guds fred, herr härtig! Ni kommer, efter vanligheten, som en tjuf om natten», sade den gamle, och hans ansigte sken som en sol.

»Guds fred igen, gamle Lars», svarade härtigen. »Du är kry och frisk som vanligt?»

»Ja, herr härtig. Hade jag icke det här fördömda benet, så . . .»

»Se här, vördige fader», sade härtigen skämtsam, i det han klappade den unge prästen på axeln, »skall jag för dig föreställa en af min fars gamle krigare, min borgherre Lars.»

Den unge prästen tog Lars i hand. Gubben kramade till, så att det kändes.

»Nu skola vi gå in», sade härtigen. »Medan jag tågar genom rummen och ser efter, att allt är i ordning, skall jag göra dig hemmastadd här.»

Under det de gingo genom rummen, fick prästen veta, att underhållet af borgen var fördeladt sålunda:

Visnums härad höll taket å östra sidan af salen jämte all inredning af spjäll, spis och sex stolar;

Älfdals härad: hälften i köket och två stolar;

Fryksdalen: vestra kammaren med dess inredning, en stol och ett grönt satintäcke;

Kils härad: två stolar, kläder till en säng, spis och spjäll till en kammare;

Grums härad: alla plank omkring borgen och trädgården samt en säng med bolster, hufvuddyna, två lakan och ett täcke. »Den sängen ligger jag själf i», sade härtigen, »och jag bedyrar, att finare linne väfves icke inom Svea rikets gränser.»

Jösse härad höll bagarstugan och stugan därintill samt en kammare med bord, bänkar, spjäll, lås och fönster;

Ölme härad höll alla nödiga stolar, hvarjämte af personer, som uppbudades därifrån, ut-

fördes alla till gården behöfliga dagsverken.

»Skicka ned till Kroppkärr efter litet till frukost åt oss», sade härtigen till Lars, då rummen voro besedda.

»Det är redan i ordning i salen, herr härtig», svarade Lars.

De gingo alla tre in i salen.

Under det att den enkla anrättningen — hvars bästa krydda var frisk matlust — förtärdes, frågade härtigen, i hvilket rum prästen ville bo.

»Jag tror, att jag väljer jössehäradskammaren, om det tillåtes mig», svarade prästen. Den är präktig; det ligger något gladt och trefligt öfver den, hvilket säkert är en återspeglung af folklynnets i häradet. Detta har äfven fått ett uttryck i den muntra jössehäradspölskan, som jag för kort tid sedan hörde spelas i Stockholm.»

»Godt kan man säga», återtog härtigen, »att folket i Värmlands olika härad kännetecknat sig genom sitt sätt att styra ut de olika rummen i denna byggnad. Och de glada jössehäringarne ha därvid kanske varit de, som bäst lyckats. Du är emellertid en skön andans man», tillade härtigen skrattande, »som just väljer det gladaste rummet. Du borde i stället ha valt fryksdalskammaren — en trogen återspeglung af fryksdalingarne, detta allvarliga men äfven så varmhjärtade folk. — Har du hört fryksdalsvisan?»

»Nej», löd svaret.

»Den är vacker och gripande som en koral. Du Lars kan den. Sjung den för oss!»

»Nej, jag ber att få slippa, herr härtig. Den visan är för vacker att löpa genom min skrofli-

ga strupe . . . Ni skulle höra Patrik guldsmeds dotter sjunga den . . .»

»Patrik guldsmed», afbröt härtigen den gamle, men stannade plötsligt, liksom letande i minnet . . . »Hans dotter såg jag, när jag sist var här, för tre år sedan . . .»

»Enda barnet», ifylde gubben.

»Hon var vid pass sexton år, vill jag minnas, och hette . . .»

»Elin . . .»

»Ja, så var det. Jag mins det nu. Ett rätt vackert barn.»

»Nu har hon växt upp till den fagraste tärna man någonsin sett. Vida går talet om 'Karlstads ros'».

»Min stads ros!» utbrast härtigen. »Henne måste jag se!»

Nu började klockorna ringa »andra gången». Härtigen skickade bud till prästen, att denne icke behöfde predika för dagen, emedan han var i staden och medhade en främling, som skulle göra det.

När »prästklockan» ringde, trädde härtigen in i kyrkan.

»Härtigen!» hviskades det öfver alt i bänkarne. Hela menigheten reste sig vördnadsfullt, under det härtigen, nickande åt alla håll, gick fram till en bänk i koret, där han hade hela församlingen framför sig, och tog plats.

»Vår Gud är oss en väldig borg» brusade nu genom kyrkan. Härtigen deltog med ljudlig stämma i sången.

Kyrkan liksom darrade i sina grundvalar,

när den unge prästens klangrika stämma ljöd genom hvalfven. Det var ingen vekhet i hans ord, i dem funnos intet af nazareens milda lära — det hela var en andlig stridsförklaring, en uppmaning till kamp mot synd, otro och flärd. Hans predikan var ett värtaligt uttryck af hans samtids kraft, men ock af dess omutliga rättrådighet. Han själf och hans åhörare kunde icke tänka sig Gud annat än som »en stark hämnare, hviken straffar fädernas missgärningar in på barnen, alt intill tredje och fjärde led.»

Då gudstjänsten var slut, stannade härtigen ute på kyrkbacken en stund och talade med dem, han kände. Patrik guldsmed, stadens rikaste borgare, bjöd härtigen hem till sig, men denne svarede, att han ville draga sig i ro, emedan han var uttröttad efter resan. — »I morgon skall du få höra af mig», tillade han.

»Men då har jag så mycket folk hos mig,» sade Patrik. »Persmässan börjar i öfvermorgon.»

»Menar du, att jag då icke får rum hos dig?»

»Nej, för all del, men det blir då så mycket støj . . .»

»Och det tror du, att jag skulle vara rädd för! Nej, Patrik, det är just mitt lif! Skada blott att jag icke kan uppträda okänd här i bygderna. — Emellertid, i morgon kommer jag till dig, Patrik guldsmed. Farväl till dess!»

Han växlade handslag med Patrik och gick till borgen ätföljd af prästen.

Sedan de ätit middag, skildes de för att hvar på sitt håll söka hvila.

Härtigen stod länge vid fönstret och såg ut öfver Venern. Den låg alldeles spegelblank i solskenet. Och lika soligt och varmt skimrade det i härtigens öga. Hvad tänkte han på? Var det på sin afidna gemäl, den blida, goda Maria af Pfalz? Nej, det gjorde han icke. Och ändock hade han icke varit enkling fullt ett år! Hans sorg var — liksom alla hans känslor — ytterst häftig för att snart, så att säga, dunsta bort. Det var icke längre den första sorgen, som nu bemäktigade sig honom. Men saknad var hon — hon hade för honom nu blifvit en ängel, som han tyckte sig ha sett i någon vacker dröm.

Han lade sig, men kunde icke somna. Om en stund ropade han på Lars.

Denne anlände, så fort hans fortkomstledamöter tilläto.

»Hvad är det, herr härtig?»

»Har 'Karlstads ros' blå ögon?»

»Ja riktigt djupblå . . . Ögon af sammet, hvilka dock kunna skjuta blixtar.»

»Satan, Lars, har du ej glömt att pladdra slikt blomsterspråk än! — Kastanjebrunt hår, en fint formad näsa och en mun som . . .»

»Ett körsbär», ifylde Lars, under det härtigen letade efter ett passande uttryck.

»Och dessutom en hy och en växt som . . .»

»Som . . .»

Nu stodo de bägge utan ord.

»Det är hon, herr härtig», utbrast Lars.

»Då är jag nöjd. Adjö med dig!»

Lars gick.

»Hm . . .», mumlade han.

En kort stund därefter kom prästen ut till Lars.

»Hvem var den där utomordentligt vackra flickan, som satt näst ytterst i öfre bänken?» frågade han. »Hon hade blå ögon.»

»Behöfs inga mer beskrifningar», afbröt Lars.

»Det var 'Karlstads ros'».

»Tack!»

Prästen gick.

»Hm, hm», mumlade gubben.

Snart sofvo både härtigen och prästen, drömmande fagra drömmar.

Kvällen därpå gick härtigen, åtföljd af prästen, till Patrik guldsmed, som tillstått ett ståtligt gästabad.

Härtigen hade naturligtvis hedersplatsen vid bordet, hvaromkring ölstopen flitigt gjorde sin rund, och där den ena muntra historien aflöste den andra.

Bärgsman Mats på Bom satt icke långt ifrån härtigen. I det denne höjde ölstopet, nickade han åt Mats, sägande:

»Nå, har du godt om rättor hemma nu?»

Mats log, men allas blickar fästes frågande på härtigen, som uppmärksammade detta och utbrast:

»I förstån ej, hvad jag menar. Nåja, det är

ej håller att undra på, då jag talar så här i gåtor. Det är emellertid en lustig historia, jag åsyftar. — Jag var en gång, under det jag var sysselsatt med bärgsverkets ordnande i Persbärgstrakten, hos Mats och låg där öfver natten. På morgonen skulle Mats' hustru borsta mina kläder, som hängde på en stol. Benkläderna hängde naturligtvis öfverst, och i dem hörde hon ett besynnerligt ljud, som hon trodde komma från en rätta, hvilken skulle ha smugit sig in i fickan. Men hon var icke bängen, utan tog ett vedträ och dängde till benkläderna, så att hon krossade den förmenta rätten, som befans vara — mitt *byxsäcks-ur!*

En skallande skrattsalva ljöd genom salen, och härtigen lät Elin slå i öl åt sig, under det han leende såg upp i den fagra flickans ansigte. Hon skrattade så, att hon knapt kunde hålla i stänkan, ur hvilken hon nigande fylde öl i stopet åt härtigen.

»På tal om Persbärgstrakten vill jag», sade Mats, »i gengäld förtälja en för mig helt nyligen berättad historia om, huru Persbärgs grufvor blifvit upptäckta.»

»Bra», sade härtigen, »berätta!»

»I konung Magnus Erikssons tid — för mycket öfver hundra år sedan» — återtog Mats, »var det en man vid namn Peder Holmfasteson, som för något begånget brott måste fly. Han kom så uppåt norra Värmland, där han slog sig ned på en holme i Östersjön, och där bodde han i många år. En gång hade han under sina irrfärder i skogarne lagt sig att sofa

på ett bärg. Medan han låg där och sof, kom i drömmen bärgadrottningen till honom och inbjöd honom till sitt slott i bärget, där hon sade sig ha stora skatter. Han lät dock icke lura sig af hennes fagra skinn och lena tunga. Men när han vaknade, undersökte han sin sofsplats och fann, att där var en järngrufva. Han skref då till konungen ett rimmadt bref, som började sålunda:

»Det ligger en riddare på en ö
I Östersjö,
Han äter fisk utan salt och brö.»

I detta bref bad han om nåd, som han också, jämte riklig belöning för sin upptäckt, erhöll. Så blefvo dessa grufvor kända, och efter Peder Holmfasteson heta de Persbärg ännu i dag.

»Sådana där sägner böra vi vårda», sade härtigen. — »Teckna upp den, du Andreas», fortfor han vänd till prästen, sin gäst.

»Jag kan tala om, huru ett annat namn uppkommit», sade en bäragsman vid bordets nedra ända.

»Berätta!»

»Karlskoga var», började han — ett leende för öfver härtigens läppar — »tills för icke länge sedan en ganska litet bebodd skogsbygd. Den kallades Myckilsbodan. Så for en gång härtig Karl öfver den samma och frågade då skjutspojken, hvarför trakten hette så. — »Jo», svarade pojken, »sjön Myckeln har sitt namn däraf, att den ger så mycket fisk, och bygden har fått sitt namn af sjön.» — »Jaså», svarade härtig Karl,

'Men har de förr hetat Myckilsbodan,
Så skall de hädanefter heta Karlsskogar'.

Och så heta de äfven.»

Härtigen nickade åt berättaren. Man hade för en stund sedan slutat äta, hvadan det ej kunde bli någon mer historia, något som härtigen tydligen dock gärna sett.

Sedan man hvilat sig litet, skulle dansen begynna.

Andreas gick bort till Elin. Härtigen följde honom med ögonen.

»Sjung något för oss», bad den unge prästen.

Efter några undanflykter hade hon hämtat lutan.

»Fryksdalsvisan», hviskade Andreas.

En melodiskt skön visa dallrade i en oafbruten tonvåg genom salen . . . Sången slöts, och det blef dödyst. Man var förstummad af beundran.

»En visa till», hviskade Andreas, i det han åter smög sig fram till Elin.

Hon sjöng ännu en visa. Andreas var hänförd. Han hade aldrig, tyckte han, hört något så skönt, aldrig sett något så rent och flädrfritt som Elin.

Härtigen var också hänförd, men hans känsla trängde icke så djupt. Han ville blott i dansen lägga sin arm om Elins smärta lif och . . . trycka en kyss på hennes läppar.

Han bjöd upp henne till första dansen.

Det var ett ståtligt par, härtigen och Elin. Han var i sin mandoms bästa år; hon var en ros i sin vårs första fågning, en knopp som höll på att öppna sina blad.

Härtigen egnade Elin all möjlig uppmärk-

samhet under kvällens lopp. Och hon mottog med synbar tillfredsställelse härtigens artigheter. Men hon tänkte då visst icke på, att han var en blifvande konung öfver Svea rike.

Vid afskedet tryckte härtigen lätt Elin's hand och förde den ridderligt till sina läppar. Elin log och märkte knapt, hur' Andreas kort därefter fattade hennes hand, i det han allvarligt såg in i hennes ögon.

På hemvägen hvisslade härtigen en glad visa. Andreas gick tyst vid hans sida.

Dagen därpå hviskades det i staden mycket om, att härtigen visat sig så förekommande mot Elin och dansat så flitigt med henne.

En del personer togo saken allvarligt, skakade på hufvudet och sägo ut, som om de velat, men icke vågat, säga: »Stackars flicka!»

Andra sade, att det blott var härtigens vanliga beundran för vackra kvinnor, som fått ett tillfälligt uttryck i hans uppmärksamhet mot Elin.

Härtigen besökte dagligen Patrik guldsmed och pratade och glammade då alltid med Elin. Patrik tycktes icke se detta med oblida ögon. Det gaf glans och anseende åt hans hus, och dessutom — så såg det åtminstone ut — grodde antagligen på botten af hans hjärta en liten förhoppning. . . .

Omkring fjorton dagar därefter hade härti-

gen gästabad å Karlsborg. En stor samling människor var inbjuden.

Vid bordet följde den ena historien efter den andra. Lars, den gamle krigaren, som hade öga öfver uppässningen, blandade ibland sin röst i laget. Han berättade företrädesvis sägner från Värmlands forntid och historier om strider och slagtingar.

»Fordomtima utgjorde Väse och Ölme häradet ett län», så började han en af sina berättelser. »Länsherren bodde på Saxholmen, en ö vid inloppet till Ölmeviken från Venerns storsjö. Den siste af läns herrarne hette Saxe. Han var mycket hågad för krig och kämpalekar och hölls därför ute hela somrarna. Om vintrarna var han hemma, men var då alltid hård och svartsjuk mot sin hustru. Det senare var dock icke utan skäl, och en julmorgon lät Saxes hustru skosina hästar så, att skorna suto bakfram, hvarefter hon red bort med sin älskare. Genom det, att hon skodde hästarne så, skulle Saxe bli ur stånd att följa henne.

Innan hon for bort hade hon tändt eld på borgen.

När Saxe kom hem, stod den i ljusan låga. Öfver porten hade hon inristat följande ord:

»Nu binna Saxes knutar,
Saxe, den hårde, får ligga ute».

Det sägs, att han kastade sig i lågorna och omkom.»

»Uppteckna den där historien», sade härtigen vänd till Andreas.

Det blef tyst en stund i salen.

»Har ingen någon mer historia?» sporde härtigen.

Ingen svarade.

»Jag skall väl ta' en till då», sade Lars.

»Rätt så», svarade härtigen. »Målron måste hållas vid makt.»

»Väster ut om Karlstad ligger vid Slottsbro-sundet af Grumsfjärden en liten ö», började Lars — han begynte alltid sina berättelser så där besynnerligt —. »Därå var ett slott uppbygdt. Detta blef emellertid förstördt under Engelbrekts dagar. Då ägdes Edholms slott — det kallades så — af en fru, som hette Rangela. Hon var mycket hård och hjärtlös mot sina underhafvande. Men bönderna i trakten voro äfven högst förbittrade på henne, emedan hon fordrade en oskäligt hög gäld för det att de fingo färdas öfver bron. En dag spelade dock ett par af de knipslugaste bönderna henne ett spratt. De gingo nämligen och stälde sig på hvar sin sida om bron, då den ene med högan röst sade:

»Låna mig din stora kittel, goda granne!»

»Hvartill behöfver du den?» frågade den andre lika högljudt.

»Jag skall i den koka slottsfrun, för det att hon tager så hög tull af oss, när vi färdas öfver bron.»

»Därtill får du gärna låna den», löd svaret.

Fru Rangela hade hört samtalet och blef mäktas förfärad. I en hast hopsamlade hon allt sitt guld, silfver och andra dyrbarheter, gick ombord å ett skepp och seglade i väg. Hon ville fly trollen — ty hon trodde, att det var ett par

sådana, som fört det omnämnda samtalet. Emellertid hann hon icke längre än till Rangelasundet, där förliste skeppet, och hon omkom. — Sundet är naturligtvis uppkalladt efter henne. — Nu stormade bönderna slottet och intogo och förstörde detsamma. Detta gjorde de så grundligt, att de ej lämnade en sten på den andre.»

»Det var en riktigt romantisk historia», sade härtigen. »Det enkla sakförhållandet är emellertid litet torrare. Under Margaretas och Erik tretondes dagar var slottet beryktadt för sina grymma fogdar. Den siste af dem hette Gibser. En gång, när han var borta, stormade värmländingarne slottet under anförande af Peder Ulfsson, och nedrefvo det i grund.»

»Några satans fogdar måtte det ha varit på den tiden», tillade en bonde. »I mynningen af Gullspångsälven utanför Agnesholms slott ligga tvänne stora stenar, hvilka kallas 'hungerstenarne' eller 'stora och lilla plågan'. På dessa stenar utsatte man de bönder, som vågade öppna munnen till klagan och knot eller på annat sätt voro misshaglige för de danska odjuret.»

Efter maten blef det, såsom vanligt, dans utaf. På härtigens förslag anordnades en jössehäradsposka, hvari han själf deltog, dansande med Elin.

Andreas hade dagligen träffat Elin. Han hade funnit henne vara en hjärtevarm, flärdlös flicka. Men nu, i danssalen, var hon liksom en

annan människa. Han betraktade henne med ve-mod och smög sig ut.

Knapt var han utkommen på gården, förr än han fick höra tvänne personer föra ett nästan hviskande samtal. Han blef uppmärksam och gick närmare. Han kunde dock af samtalet ej urskilja något mera än orden: »Jag väntar med båten vid hamnen kl. 11 i morgon afton.» — »Bra. Kom icke försent», svarade en annan röst.

Den ena gestalten försvann. Den andra kom närmare och gick in i borgen.

Utan att han märkte det, gick Andreas efter. Genom förfrågningar fick Andreas veta, att den hemlighetsfulla personligheten var »Göran, den galne munken från Lurö». — Då Andreas gjorde ytterligare frågor, med anledning af tillägget till Görans namn, svarades, att »han envisades att bo kvar i ruinerna af Lurö kloster, fastän man flere gånger kört bort honom därfån. Nu mera brydde ingen sig om honom, blott man slapp honom. Han var nämligen ytterst snål, och det sades, att han hade stora skatter gömda i klosterruinerna.»

Ett dansande par kom och skilde Andreas från den han samtalade med.

Elin dansade fortfarande flitigt med härtigen. Hon såg, att Andreas sorgset betraktade henne; hon såg, att hans ögon följde hvarje hennes steg. Snart satte hon sig. Hon var trött, sade hon. Härtigen bjöd strax upp en annan.

Hon kom, ehuru icke med afsigt, att sätta sig bredvid Andreas.

»Dansar ni icke?» frågade hon honom.

»Nej», löd svaret.

»Anser ni då, att det är synd?» fortfor hon.

»Nej, men det *kan bli* synd, till dömes om det ger näring åt högmodiga drömmar.»

Elin blef blodröd. Hon svarade icke, utan reste sig upp och gick till Lars.

»Hur är det med er nu, jungfru Elin, eftersom ni icke dansar?»

»Jag är trött och vill, att ni Lars skall säga mig något muntrande.»

»Det kan jag icke i kväll. Men är det icke lika godt, om jag säger er något *sant?*»

»Jag förstår er icke, Lars.»

»Jaså. Förstår ni mig då, om jag säger, att härtig Karls mor visserligen var en svensk jungfru, men dock en adlig sådan, och att säkerligen ingen svensk kung hädanefter har lust att följa Erik fjortondes exempel?»

Elin blef åter blodröd. Hon kände, att tårarne ville tränga fram, men hon kväfde dem och tvang i stället fram ett leende på läpparna. Underliga tankar stego upp hos henne.

»Satan», mumlade gamle Lars. »Jag vet icke, om jag längre för härtigen kan hålla inne med, hvad jag tänker. Skulle han få bryta vår vackra ros för att snart, sedan hon vissnat, kasta bort henne? Nej, hon är för fager att plockas för stundens nöje, vore det ock af en härtig. Och han själf är för god och för mycket älskad af Värmlands folk, för att få bära sig obetänksamt åt. Det skall han veta — om jag än skall ha en kula i pannan för min frispråkighet. . . .»

När Andreas varmt tryckte Elin's hand till afsked, tyckte han sig se en tår i hennes öga. Han trodde dock sedan, att han sett fel.

Snart voro rummen tomma. Gästerna hade så småningom försvunnit.

»Jag begriper icke, hvad det kom åt Elin», sade härtigen, vänd mot prästen, i det han gick ett slag öfver golfvet.

»Hon ville antagligen icke låta någon se, att blygselns rodnad färgade hennes kinder.»

»Blygselns rodnad! Det vill med andra ord säga, att . . .»

»Hon insett, att det spel ni, herr härtig, drifvit, är ovärdigt er och farligt för henne.»

»Död och afgrund, hvad säger du, svartrock?» utbrast härtigen häftigt, i det han gick Andreas närmare.

Denne, som ej rörde sig ur stället, svarade:

»Att ni, herr härtig, borde respektera hjärtats oskuld. Kan ni ej vara herre öfver edra lidelser, så är ni dock skyldig er själf — till följd af den ställning ni har i samhället — att lägga band på dem. Hvarje människa förstår . . .»

Karl hade dragit sin värja.

»Tig, eller jag genomborrar dig!» röt han. Andreas stod fortfarande orörlig.

»Om jag tiger», sade han, »så är det därför, att jag ej har något mer att säga. Ett vill jag dock tillägga: Er ädla gemäls minne . . .»

Den höjda värjan sjönk tillbaka, och på en sekund lade sig Karls vrede.

Utan att säga ett ord vände han sig om och gick in i sitt rum.

Andreas stod handfallen. Men plötsligt gick ett ljus upp för honom. Han insåg, att det var hägkomsten af Maria, som så i en hast stämt om Karls sinne. Ännu efter döden ägde denna blida, goda kvinna makt öfver den häftige mannen!

Äfven Andreas gick in i sitt rum. Han kände sig beklämd. Men daggpärlan i Elins öga glindrade fram för hans öga, liksom en stjärna i dunklet.

Elin kunde icke sofva den natten. Och när hon för ett ögonblick slumrade in, tyckte hon, att hon svängde om i dansen med härtigen, under det att prästens allvarliga öga hvilade på henne. Uttrycket däri var strängt förebrående, men ibland växlade det om och blef riktigt sorgset. Hvarför? Hvarför förebrådde han henne? Var det blott af anmärkningslusta? — Nej, han hade så rätt. — Var det endast ett uttryck af hans stränga sinne? — Ack nej. Det hade icke väckt hennes harm, men sorg. Han hade synbarligen känt smärta öfver att säga henne, hvad han sagt. Hon ville fly till honom och fråga, hvad hon skulle göra. Hon kände sig så olycklig!

På morgonen kom gamle Lars tidigt in till Andreas och lämnade denne ett bref. »Härtigen

skref det i går kväll», sade han, »och befalde att jag skulle ge er det i god tid i dag. . . Tack för i går afton! . . . Jag satt och hörde på er och grät i glädje. SjälF hade jag ämnat säga härtigen alldeles det samma som ni sade. Vår fagra ros . . .»

Andreas hade öppnat brevet. Det innehöll blott följande ord :

»I morgon, när jag vaknar, måste ni vara härifrån. Befinner ni er åtta dagar härefter inom mitt härtigdöme, så har hvem som helst rätt att nedskjuta er som en hund. *Karl.*»

»Härtigen har sagt till mig att ställa i ordning skjuts åt er. Den väntar . . .»

»Tack Lars, jag behöfver den icke.»

Andreas klädde sig hastigt, nickade farväl åt Lars och gick, utan att säga hvarthän.

På förmiddagen var härtigen hos Patrik guldsmed.

Elin visade sig icke.

Ganska misslynt gick han hem. Vädret var regnigt och kulet, hvilket naturligtvis bidrog till att nedstämna hans lynne.

På aftonen fick han ett med dålig stil skrivet bref, som blott innehöll ett par rader. Han trodde, att det möjligtvis var från Andreas, som sålunda skulle ha förvändt sin stil. Men han märkte snart, att detta var ett stort misstag, då

han bröt brefvet. Ett leende for öfver hans drag.
 »Möt mig vid hamnen i kväll kl. 11. — Elin.»
 Så stod det däri.

På utsatt tid drog härtigen en kappa öfver sig och gick ner till hamnen.

Där var tyst som i en graf. Ingen människa syntes till. En ed halkade öfver härtigens läppar, och han stampade foten i marken af otålighet.

Då rusade plötsligen tvänne gestalter fram och fattade tag i härtigen, som icke hann föra handen till värjan för att försvara sig, förr än hans armar voro bundna.

Han utstötte ett skri, men det kväfdes genast. Någonting bands för hans mun.

Den ene af dem, som fängslade härtigen, var »galne munken» från Lurö. Den andre — en båtkarl — var den, som munken talat med föregående afton, då Andreas osedd uppfångat några ord af samtalet.

Munken lyste härtigen i ansigtet.

»Nu», sade han, »skall du icke längre undslippa, du kätterske djäfvul! Nu skall snart Sigismund vara ensam herre öfver Svea rike . . . Ha ha ha, du lät lura dig i fällan för en kvinnas skull, just då du trodde, att du skulle lura henne . . . Ha ha ha! Ja, ligg stilla du, du är väl bunden . . . Det är icke värdt, att du söker komma loss. 'Jesuiterna' binda hårdt, eller hur? När vi komma till Lurö, så skola vi lossa dina band.

Där skall du få en treflig bostad under jorden .
... ha ha ha!»

Munkens skratt lät hemskt i den mörka natten, och hans ansigte såg ohyggligt ut, när skenet från blindlyktan föll därpå.

»Lägg ut!» kommenderade han åt båtkarlen. I detsamma hoppade en fjärde man i båten. Han kom liksom från skyarne.

Munken blef så förvånad och förskräckt, att han tappade lyktan.

»Kättarprästen», mumlade han. — Han hade igenkännt Andreas. — »Tyckte jag icke, att jag såg hans kattögon i mörkret i går kväll!»

»Lossa repen, eller jag kastar dig i sjön!» röt Andreas.

Munken lossade verkligen genast ett band om härtigens ena arm. Det var synbarligen dock blott för att vinna tid, ty han vände i det samma lyktan åt båtkarlen, nickande åt denne.

Vinken uppfattades. Båtkarlen gjorde loss en åra, och innan Andreas visste ordet af, fick han ett slag öfver axeln, så att han segnade ner på båtens botten.

Han reste sig dock ögonblickligen. Åran hade flugit långt bort, hvadan båtkarlen för ett ögonblick stod utan vapen.

Andreas skyndade för att få tag i den andra åran. Båda kastade sig öfver honom för att hindra detta. Båtkarlen snafvade emellertid och föll omkull.

Ögonblicket var dyrbart, men Andreas begagnade det ock. Blixtsnabbt stötte han klingan bröstet på munken, som vrålade af smärta föll

baklänges. Nu var båtkarlen åter på benen. En förtviflad brottning uppstod . . . Plötsligen störtade bägge öfver bord . . . det plumsade till i vatt-net . . . munken gaf ifrån sig ett par rosslingar . . . och så hördes endast stormen . . .

Härtigen, som fått armen fri, hade så småningom kommit lös, Han trefvade efter lyktan och fick tag i den. Hon var slocknad. Han fick äfven tag i munkens kropp. Den var redan kall.

Härtigen tänkte kasta den i sjön, men lät det vara. »Den behöfver först undersökas», sade han för sig själf.

Båten dref redlös omkring. Båda årororna voro borta.

På morgonen flöt den i land vid ett fiskläge, som enligt härtigens beräkning var beläget tre mil från staden.

Härtigens förmodan var riktig. Han hade landat vid en fiskarhamn på Edssortens kust.

I fiskarstugan fick Karl sig genast ett stop varmt öl, något som han synnerligen var i behof af. Under det hans egna kläder torkade, var han iklädd fiskarens, som voro alldeles för små åt honom, hvarför han tog sig mycket löjlig ut. Karl log också rätt godt däröfver.

Munkens döda kropp undersöktes. Han hade intet af värde på sig. Härtigen kastade den med egen hand i sjön.

Fiskaren förde i sin båt härtigen till staden, men hann icke fram förr än på aftonen.

Där hade det varit en förfärlig uppståndelse till följd af härtigens och prästens plötsliga försvinnande.

Gamle Lars visste till en början icke riktigt, hvad han skulle tro: om det var prästen, som hade något finger med i spelet, eller ej.

När han emellertid tänkte öfver närmare, insåg han mycket väl, att Andreas icke kunde ha gjort sig skyldig till en sådan handling, som han ett ögonblick åsyftat.

Härtigen drog sig vid hemkomsten genast i ro. Han frågade Lars efter prästen. Denne hade ej, svarade han, varit synlig sedan morgonen, då han lämnade Karlsborg.

Följande förmiddag öfverraskades Elin af att få besök af — Andreas. Elin hade redan hört härtigens hela äfventyr, hvarom berättelsen — utgången från fiskaren — spridt sig som en löpeld kring staden. Det hade då sagts, att prästen drunknat.

»Ni här!» utbrast Elin. »Ni har då icke drunknat?»

»Nej, som ni ser.»

Nu fick Andreas lof att berätta, huru han blifvit räddad. Båtkarlen hade strax, såsom icke simkunnig, gått till botten. Andreas hade fått

tag i ena åran, och med tillhjälp deraf kommit i land.

»Hvad jag är glad däråt!» utropade Elin.

»Är ni verkligen det», sade Andreas, i det han forskande såg i hennes ansigte.

Hon nickade gladt.

»Hvar är er far?» återtog Andreas.

»Jag vet icke. Han kommer nog snart. Behöfver ni träffa honom strax?»

»Å nej, det är icke så brådtom. Jag kommer för att taga afsked.»

»Afsked! Skall ni lå resa?»

»Ja. Se här.» Han visade henne härtigens bref.

»Därvid fäster ni väl intet afseende, efter det som passerat *nu*», sade hon, sedan hon genomläst brefvet. »Naturligtvis har nu härtigens orättvisa vrede flytt.»

Elin tystnade och blef mycket allvarsam. Hon såg med sina vackra ögon på Andreas. I den blicken låg ett hjärtas bekännelse.

Andreas förstod den. Ögonblickligen lade han armen kring Elins lif.

»Elin, du älskar mig?» utbrast han.

Hon ägde intet ord till svar, men smög sitt hufvud tätt intill hans bröst. Andreas kysste henne.

»Vet du Andreas», sade hon om en stund och såg med glädjedrucket öga upp mot honom, »på två dagar har jag mognat till qvinna — och därmed var kärleken till dig för alltid grundlagd i min själ. När Lars, den redlige gubben, berättade alt sammans för mig — att du drunknat

o. s. v. och jag visste, att *jag* var hufvudorsaken till detta, då ville mitt hjerta brista . . . Jag önskade, att jag med mitt lif kunnat köpa ditt åter, för att försona, hvad jag felat . . . Så lät mig nu be dig om förlåtelse . . .»

»Förlåta dig — för hvad? Förlåta dig för att du gjort mig till den lyckligaste människa på jord . . .»

»Det låter, som det skall låta!» utropade i detsamma en röst, och härtigen, Patrik guldsmed och gamle Lars stego in. Det var härtigen, som talade.

»Nå så Gud fördöme mig, ha de icke redan kommit så långt», mumlade gamle Lars, och ett solljust leende for öfver hans ärliga drag.

»Raskt folk tycker jag om», sade härtigen. »Lägg nu deras händer samman, Patrik, och välsigna dem, så skall jag stanna här fjorton dagar till för att få vara med på bröllopet — ty det skall naturligtvis gå lika hurtigt med bröllopet som med frieriet.»

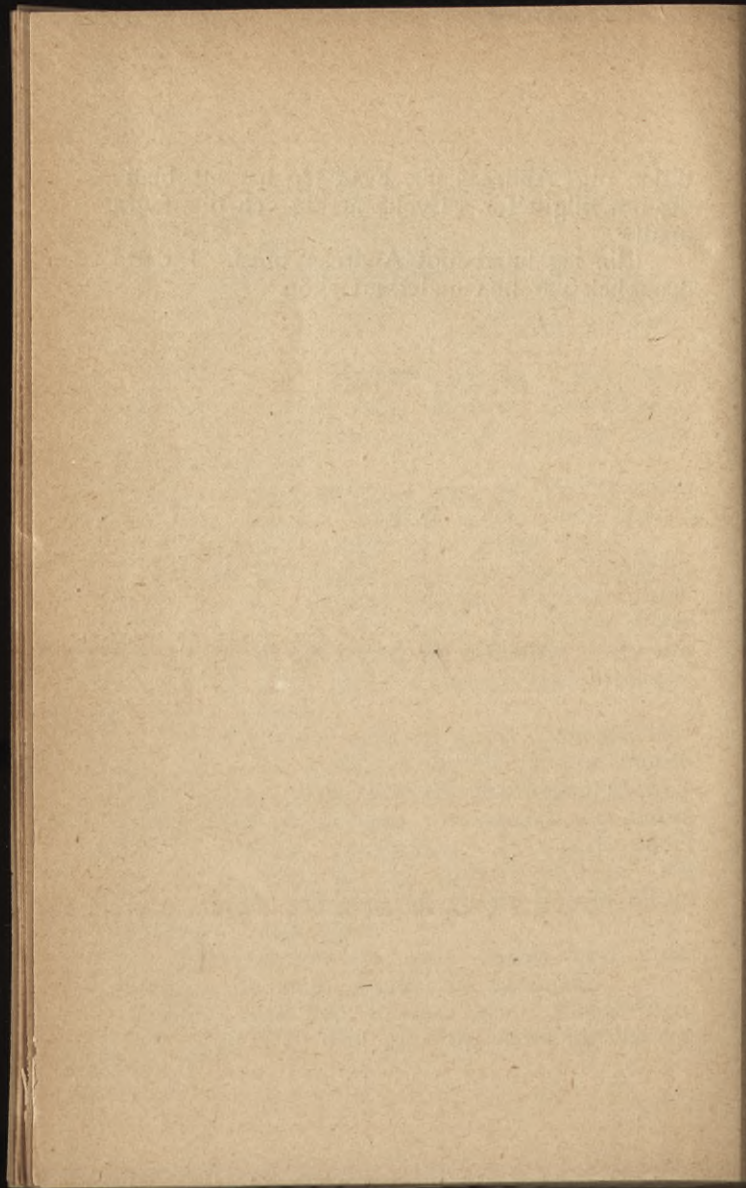
Om det äfven varit för gamle Lars som härtigen talat så vackert, hade Patrik utan motsägelse gett sin välsignelse till föreningen, så mycket höll han af härtigen. Nu stämde det också in med Patriks egen önskan. Han hade under den korta tiden lärt sig värdera Andreas. Att denne räddat härtigens lif, gjorde honom till en stor man i allas ögon.

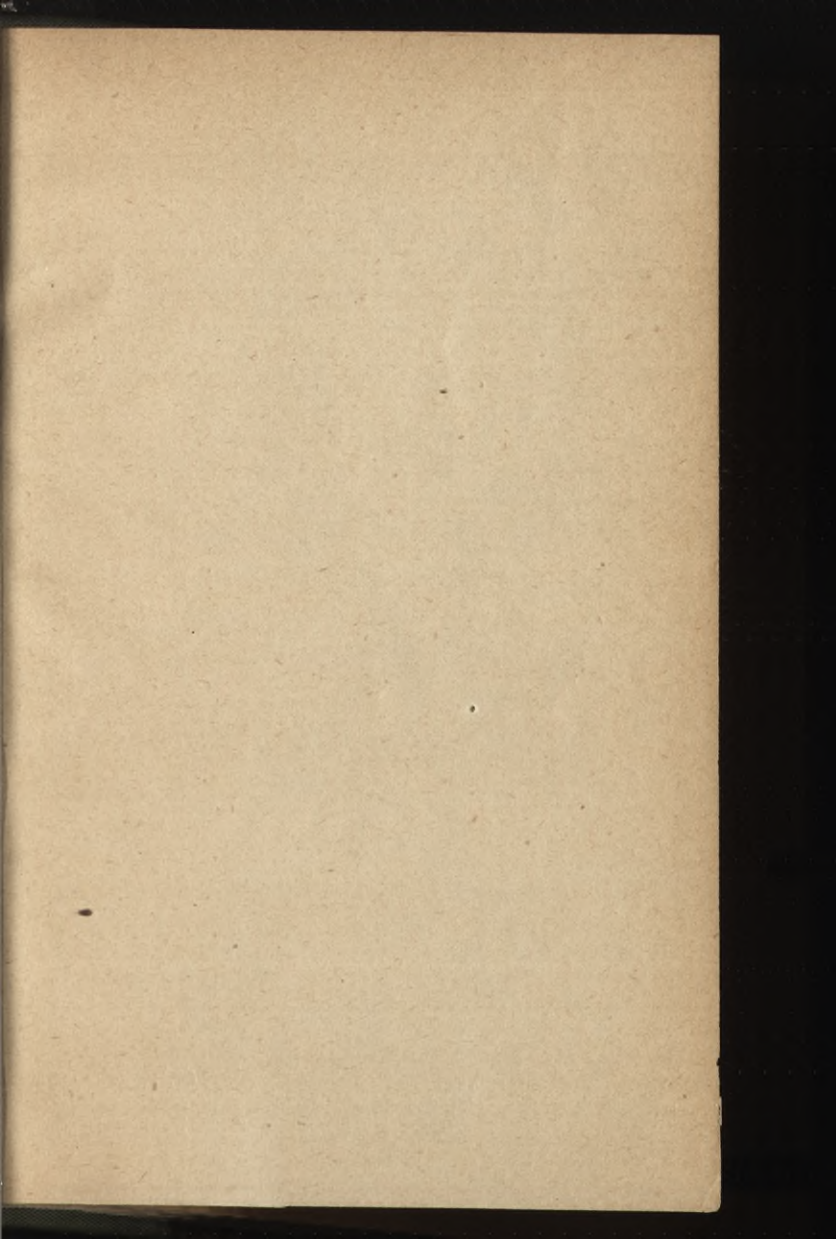
»Gud välsigne er», sade Patrik rörd, i det han lade de ungas händer till sammans.

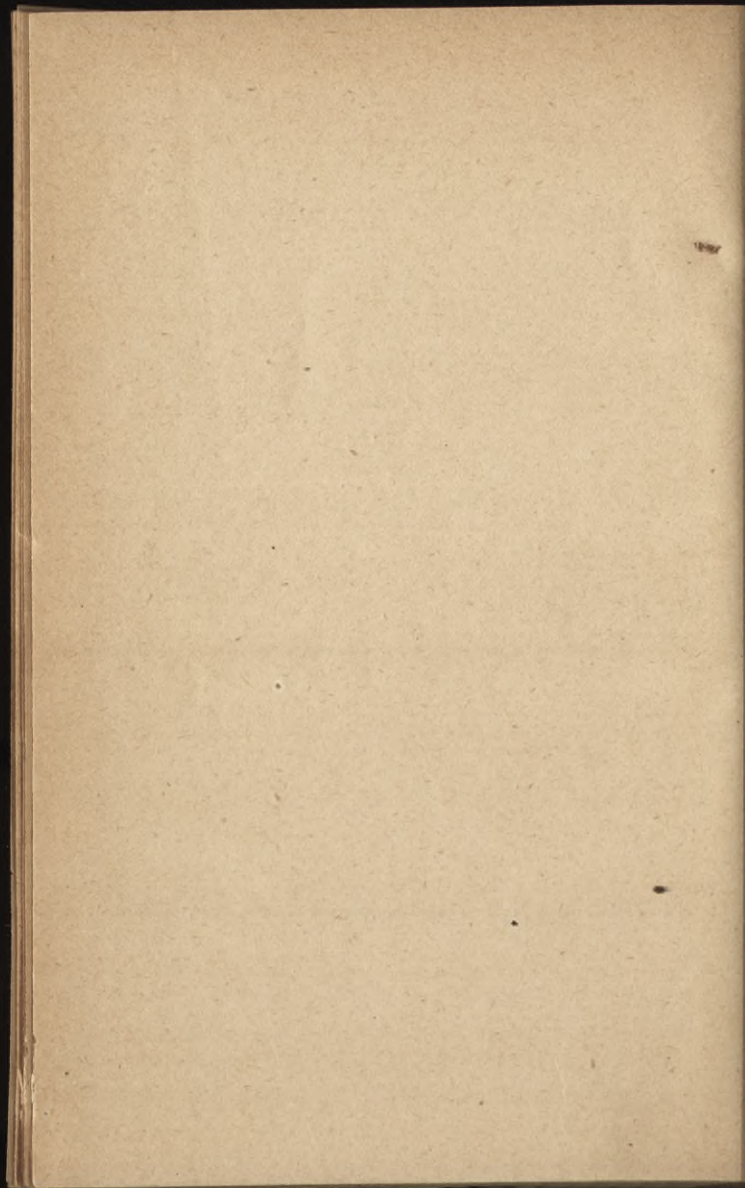
»Det skall han förvisso göra», tillade härtigen. »Jag skall icke glömma, hvad jag har att

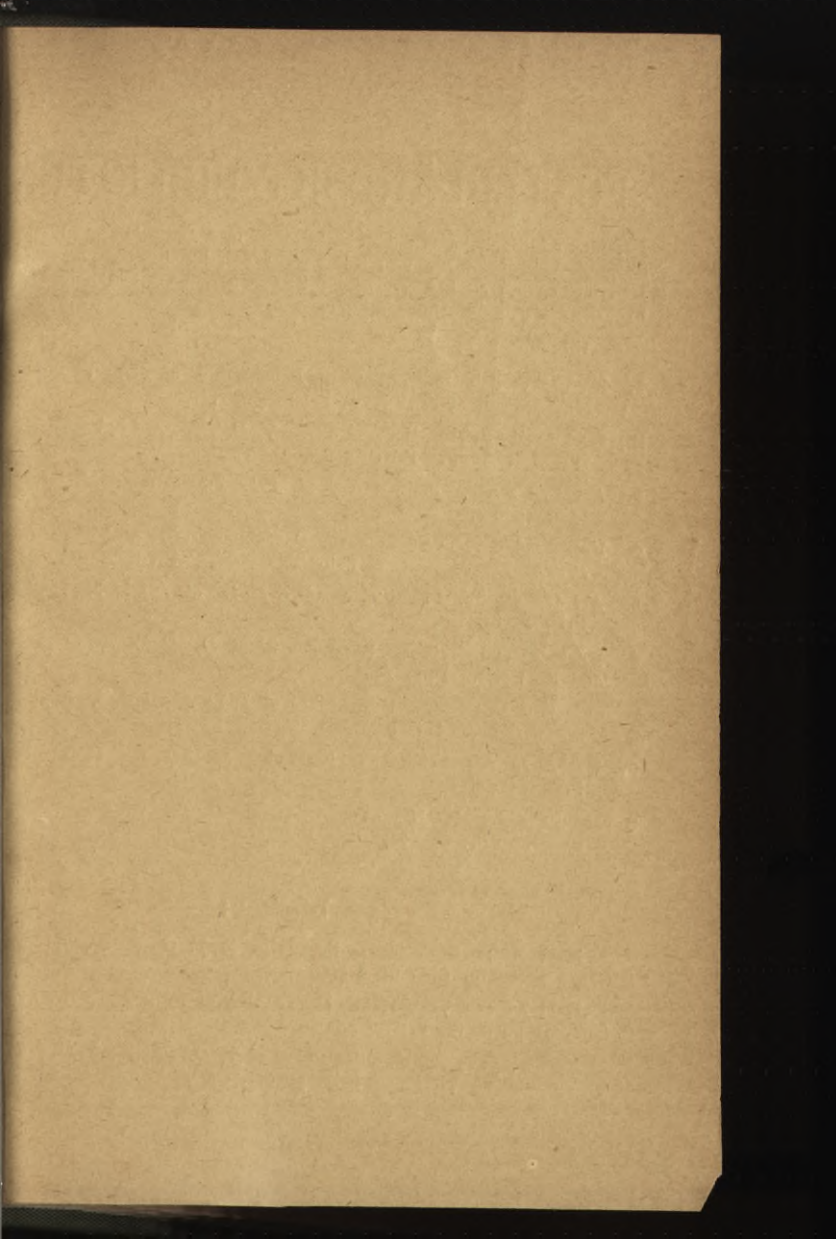
tacka dig Andreas för, hvad jag har att bedja dig om tillgift för. Lycka åt dig och din fagra brud!»

Elin låg lutad mot Andreas' bröst. I detta ögonblick var hon underbart skön.

FOSTERLÄNSKBT BIBLIOTEK

kommer att innehålla populära skildringar ur fäderneslandets historia, geografi, naturalhistoria, vårt folks seder och heröf, med ett ord som är egnadt att hos Sveriges folk väcka och stärka kärleken till fosterlandet och dess höga minnen.

Utkomne äro :

1. **Karl XV och Fanjunkaren.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med porträtt af Karl XV. Pris: 25 öre.
2. **En kunglig örfil.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Gustaf II Adolf. Pris: 25 öre.
3. **Arbetets seger.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med illustrationer. Pris: 25 öre.
4. **Folkskalden Pehr Thomasson.** Befnadsteckning af *Johan Linström*. Med porträtt af Pehr Thomasson. Pris: 25 öre.
5. **Alf den starke.** Berättelse af *Octavia Carlén*. Med illustrationer. Pris: 25 öre.
6. **Karl XII:s björnjäkt.** Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af Karl XII. Pris: 25 öre.
7. **Skärgårdens perla.** Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med 2: illustrationer. Pris 25 öre.
8. **Karlstads ros.** Historisk berättelse af *Saxon*. Med illustrationer. Pris: 25 öre.
9. **Munkens hämd.** Historisk skizz af *Daniel Fallström*. Med illustrationer. Pris: 25 öre.

Nya böcker:

Karl XII:s Drabanter. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med författarens porträtt. Pris: 60 öre.

Karl XI och Vestgöten. Pennritning af *Pehr Thomasson*. Med författarens porträtt. Pris: 50 öre.

Försoningens Engel. Berättelse af *J. O. Åberg*. Med porträtt af kronprinsessan Victoria. Pris: 50 öre.

MUNKENS HÄMD

HISTORISK SKIZZ

AF

DANIEL FALLSTRÖM.

ANDRA UPPLAGAN.

STOCKHOLM
KARL GUSTAFSSON.

ej med utkommit

Tidn för Alla's tryckeri, Sthlm.

1.

Svartebroderu.

Det var en kall, stjernklar vinternatt i början af år 1225. Vermelens vestra strand upplystes af konung Hakons lägereldar och deras flammande sken spred sitt skimmer öfver den snötäckta isen.

Norges konung hade dragit till Vermland med en manstark här för att der taga hämd på bönderne, hvilka gáfvo skydd och hjälp åt ett mot Hakon fiendtligt sinnadt parti kalladt Ribbungarne. Desse ville till Norges konung hafva en viss Sigurd Ribbung, som såde sig härstamma från konung Magnus Erlingsson.

Sigurd var en man, hvars mod och ädla sinne gjorde honom älskad af sina vänner och fruktad, men högaktad af fienden. Han tågade oupphörligen in i Norge och härjade Hakons land, men tillbakadrifven af denne, sökte och fann han tillflykt i Vermland. Därför var nu Hakon kommen att taga hämd på allmogén i detta landskap.

Vid Vermelens strand hade konungen låtit sina män slå läger och hvila öfver natten för att stärka sina krafter för den dag, då vapnen skulle afgöra tvisten.

Konung Hakon gästade sjelf hos en af bygdens bönder, Gils, hvilken anhållit om och blifvit beviljad fred af den norske konungen.

Hakon satt nu på qvällen tillsammans med härens höfdingar i Gils stuga. Måltiden var slutad och man glammade muntert vid dryckeshornen, som, fyllda af starkt, brunt mjöd, stodo på de väldiga ekborden.

“Nu månde det bryta löst,” utbrast Hakon, “jag vill visa Vermlands styfsinnade bönder, att konung Hakon väl är mäktigare än de!”

“Väl taladt, herre konung,” inföll en af hirdmännen, Gunnar, “stor skall den dag varda, då Ribbungarne äro i edert våld. Längre torde det ej töfva, ty blott Sigurd sjelf är fallen, är äfven bandet brustet, som länker samman desse fridlöse män, — då konung Hakon, sitten I säker på Norges kungastol!”

Ett sorl af bifall lopp genom laget. Gunnar fortför: “Erling Stenväggs son, Sigurd Ribbung, är dock ej den ende, som med kraft kan träda upp emot eder: Harald Ulfsson är Sigurds like i mannamod och vapenkonst, ty han har lärt sig föra svärdet af Erling Stenvägg, och den mannen kunde sin sak. Harald Ulfsson är ock älskad af Vermlands män, därför bören I fara fram med makt och fånga denne kungsörn, som, — efter hvad det spöras, — lär i denna stund vistas i Vermland.

Att Sigurd Ribbung trår efter kungakronan, menar jag är lätt att förstå, ty I veten väl, herre konung, att den, som stammar från konungar gerna vill lyfta den stolta konungakronan på egen hjessa. Harald Ulfsson åter kämpar endast för stridens egen skull: honom lockar ej någon tron, ärfd af fäder.“

“Ja väl, du har rätt, frände Gunnar!“ genmålde konungen; “väl fordras här kraft i denna sak, och råkade vi blott en gång denne djerfve Sigurd, nog skulle det då spörjas, att män drabbat samman med män.“

Hakon tystnade och lutade för några ögonblick sin panna i handen, derpå vände han sig till en af hirdmännen:

“Hafven I, Knut Röde, tillsett att vakter äro utstälde efter elfven, och att folket är samlat kring sina lägereldar?“

Knut Röde jakade och sporde:

“Tåga vi vidare in i bygden i morgon, herre konung?“

“Då solen gryr, bryta vi upp. I morgon skola vi i grund kufva bönderne, ty viktiga bud kalla mig åter till mitt rike.“

I detta ögonblick öppnades dörren och en krigare stannade i öppningen. Han lade handen på stålhufvan och sade:

“Här ute står en helig man, hvilken för bud om Ribbungarne.“

Det blef allmän rörelse bland höfdingarne, och konungen gaf med handen tecken, att munken skulle föras in. Sedan krigaren gått, vred sig dörren åter på sina gångjern, och in

trädde en svartebroder. Det var en högrest, kraftfull gestalt. Hans anletsdrag kunde man ej urskilja, ty kapuschongen var neddragen och hufvudet böjdt.

“Var helsad, fromme fader!” yttrade Hakon. “Man mälde mig, att I veten besked om Sigurd Ribbung — hvad veten I vördige fader?”

“Om Sigurd känner jag intet,” genmälde munken, “men om en för eder lika farlig man kan jag gifva besked. Jag kan säga eder, hvarest I skolen råka Harald Ulfsson.”

“Harald Ulfson! utropade konungen, “vid helge konung Olof! I månden säga mig detta, ty annars kommen I aldrig med lifvet här ut!”

Svartebrodern studsade och hans röst skälfdede af harm, då han sade:

“Med hot kommen I ej långt, konung Hakon, men väl med mildhet, ty mig kunnen I icke *tinga* att tala — detta kan endast den helige fadern i Rom. Vill jag, då torden I denna natt göra dubbel gerning; mitt ord kan sätta kronan fastare på edert hufvud, konung Hakon, men tiger jag, då undgår eder ett byte, som väl är värdt mer än en fattig svartebroders lif!”

Konungens män sågo på hvarandra, men Hakon svarade:

“Dristigt lägger du dina ord, prest, men vid min konungakrona, om du yppar hvad du vet, skall du ej längre vara en fattig klosterbroder, — nej, en biskopsstol vill jag gifva dig i mitt rike.”

Svartebrodern böjde sitt hufvud och började:

“Det är nu fem dagar, sedan jag sist såg Harald. Han var då ensam och hvilade hos samme bonde som jag. Kosan, som han höll, sade han, gick till bröllops. Man har sagt mig, att han skall äkta dottern till Guttorm, en rik bonde, som har sin gård tre mil härifrån, öster ut. Jag gick i går natt till hans gård . . . der redde man till bröllop, dock var Harald ej ännu der. I natt skulle han komma. Nu veten I, huru I skolen fånga Harld Ulfsson. Sjelf vill jag visa edra svenner vägen till Guttorm bondes stuga; norrskenet skall lysa oss på vägen. Hej! det skall vara ett lustigt bröllopsgille!”

Munken log, men konung Hakon blickade länge begrundande framför sig.

“Herre konung,” afbröt Gunnar tystnaden, klokt handlade du, om du följde den fromme prestens råd.“

“Men hugstort handlade jag *icke*,” inföll Hakon.

“Då gifve dig Gud en godan dag, men jag säger dig farväl, konung Hakon. Öfver ditt ädelmod går Ribbungarnes väg till seger — sen till Norges kungakrona,” sade den mörke och redde sig att gå.

Hakons djerfva ögonbryn rynkade sig. Han slog sin knutna hand i bordet, så att hornen hoppade högt upp och utbrast:

“Rätt sade du munk, men din spådom skall ej gå i fullbordan, ty konung Hakon i Norge

vill tråda dansen med svärd i hand på Harald Ulfsons bröllop!“

Presten stannade vid dessa ord, och hans ansigte ljusnade. Långsamt vände han sig om mot konungen och höjde sina händer signande i luften.

“Helgonen gifve dig seger, och den heliga jungfrun förläne dig sitt beskydd!”, sade han.

Och hirdmännen böjde sina hufvuden öfver dryckeshornen, korsade sig och svarade “amen“!

Så inträdde en djup tystnad: man kunde höra torrvedsblossens spraka längs väggarna, när kådan brann. Men till sist reste sig konungen och på den fasta blicken och den beslutsamma hållningen kunde hirdmännen märka, att länge skulle det icke töfva, innan man satt isadeln.

Och de gissade rätt.

“I vapen, höfdingar!“ befalde Hakon, “och skynden att väcka edra män, ty manstark vill jag vara, om försåt lurar bakom skenfagert ord. — Och I, frände, riden i förväg med femtio ryttare och forsken noga ut, om vägen genom skogen är fri och obesatt af bönderna.“

Hirdmännen gingo, och man hörde snart klangen af vapen och lurarne, som i dofva, uthållande toner manade till uppbrott.

Hakon och svartebrodern dröjde ännu inne i stugan. Torrvedsblossens flämtade allt mattare och mattare, som hade de blifvit sömntunga af att spegla sig qvällen om i de fyllda hornen, men genom det öppna vindögat föll en månstråle in, smal och glänsande som klin-gan på ett svärd.

Hakon reste sig, gick fram till munken och lade sin hand tungt på dennes axel, sägande med sin djupa, beherrskande stämma.

“Antingen ären I i morgon dödens man eller biskop i Norges rike!”

Så gick äfven han.

Länge stod svartebrodern med armarne i kors och hakan stödd mot den knutna handen. Det tycktes som lyssnade han till konungens ord och vägde dem i sitt sinne.

“Välän”, sade han till sist, och hans blick lyste. “vi skola se, huru Örnulf Mörke håller sitt löfte. Denna natt går hafvande med framtiden för litet hvar.”

Han drog fram under kåpan en kort därt och trädde den i bältet, som fasthöll radbandet. Han tog detta i sin hand och drog åter darten ur bältet.

Sedan ställde han sig att syna de båda tingen med ett skeptiskt leende på läpparne.

“I ären leksaker båda två”, sade han. “Det här” han höll upp radbandet i månljuset — “det här är för qvinnor och narrar, men den här” — han fattade stadigt om skaftet på darten, — “den här är för viljans män

I samma stund ropade stridslurarne, och den väpnade munken gick ut i vinternatten, som spände sitt stjernströdda tak öfver snötyngda skogar och brusande elfvar.

II.

Bröllopgillet.

Den rike Guttorms gård låg vid en vik af norra Vermelen. Den var en af de största och rikaste i bygden. Den bestod af tre stora, furutimrade stugor, hvilka lågo strax bredvid hvarandra.

Utsigten från gården var hänförande. Man såg ut öfver elfven och kunde se den bugta fram ett godt stycke mellan täcka holmar och vilda klippstränder, och blicken stannade först, när den skönjde de snötäckta fjällen, omgärdade af de mörka, djupa granskogarne på den vestra stranden af Vermelen.

I storstugan firade man bröllopgillet. Det inre af byggnaden upptogs af de tvenne tunga, långsträckta ekborden, som löpte från öster till vester. På inre sidan om borden stodo långbänkarne och vid den norra gafveln högsätet. Salens väggar voro behängda med sköldar och vapen, mellan hvilka flammande bloss voro instuckna. Öfver högsätet hängde Guttorms spjuttyxa och blankskurade hjälm.

Öfver dörren, som ledde in i stugan, var ett krucifix fästadt. Bänkarne voro nu gillet

till prydnad belagda med virkade dukar af silfver och silke.

Den väldiga stugan var fylld med folk. Man såg här bygdens mäktigaste män och fagraaste qvinnor.

I högsätet satt Guttorm och sedan längs efter bordet de många gästerne, längst nederst en samling reslige, kraftfulle huskarlar.

Guttorm var en gammal man med silfverhvitt skägg och hår, som i lockar ringlade ned öfver axlarne. Han var frid att åse, och hans blå, hjertevarma ögon hvilade med ett kärleksfullt uttryck på dottern Hallgärda, hvilken satt och drack tvemännings jemte brudgummen, Harald Ulfsson.

Hallgärda var en fager jungfru. Hennes ögon voro djupblå som faderns, men mera strålande, håret mörkt och lockigt, och den vackra pannan tedde sig bländhvit midt i det mörka. Med sina små, välformade händer strök hon Haralds ljusa lockar och såg drömmande in i hans ögon.

Harald Ulfsson var väl värd att ega denna qvinna: han var hugstor till sinnet, och lifvet på fältfot hade lagt bredd öfver axlarna och gifvit spännkraft åt musklerna. Han var klädd i en blå, mårdbrämad kappa, sammanhållen af ett gylne spänne, och under denna skymtade ett blankt harnesk. Bredvid honom stod en konstrikt arbetad hjälm af silfver. Den var en skänk af den rike Guttorm bonde.

Bland gästerna var den förnämste Vig Halldorsson. Denne egde böndernas tro och

kunde godt föra svärdet. Afven hade Ribbun-
garne honom att tacka för mången god hjälp.
Vig hade i forna dagar älskat henne, som nu
trädde i brudstol.

„Huru likar dig detta mjöd, Harald Ulfs-
son?“ sporde Guttorm.

Harald läpjade på drycken i sitt horn och
gaf till svar:

„Godt är det, fader, och än mera ljuft att
driicka, då min brud dricker tvemännings med
mig.“

„Nå väl,“ sade Guttorm, höjande hornet,
„då dricker jag dig till Harald, och månde så
den heliga jungfrun gifva eder lycka till
sammans!“

Guttorm och Harald tömde sina horn, och
de öfrige stodo upp och gjorde sammaledes.

„Och nu till lek och dans, I svenner och
tärnor!“ manade den silfverskäggede värden, i
det han stälde hornet från sig.

Då öppnades dörren och en huskarl stör-
tade blek och försagd in i salen bland de mun-
tra gästerna.

„Husbonde,“ ropade han, „konung Hakon
är i antågande: blanka vapen och bloss blixtra
der nere på isen!“

Gigorna tystnade. Öfverraskning och för-
våning lästes i hvarje anlete, men männen togo
svärd och sköld från väggen, väpnande sig till
strid. Hallgärda satte hjälmen på Haralds huf-
vud och räckte honom dödsblek det väldiga
slagsvärdet, ty hvarför Hakon kom dragandes
manstark till hennes faders stuga, — det kunde

hon väl tyda. Haralds död ville den norske konungen.

“Hvad ämnar du göra, Guttorm?” sporde Harald den gamle.

“Strid vill jag, strid med Vermlands fiender!” utbrast denne. “I natt skall pröfvas om gamle Guttorm bondes arm stelnat, om han ej ännu kan svinga svärdet raskt som fordom. Du Vig, som mången gång kämpat skarpa strider, du hjälper mig väl äfven i denna?”

“Ja så sannt mig hjelpe helge Erik konung!”

“Då i vapen redlige män, och i qvinnor begifven eder till frustugan, der skolen I vara bäst skyddade, under det vi kämpa!” befalde den kække bonden i det han väpnade sig med hjelmen och den forne, svenske odalbondens vapen, spjutyxan.

Med en lång, varm omfamning skildes Hallgärda från Harald. Ingen tår skymde elden i hennes öga, ingen ljudande klagan hördes från hennes läppar, ty det höfdes ej en vermländsk qvinna att fälla tårar, då hennes make gick i striden. Men hennes kind var hvit som den irrande snöflingan, och hennes händer darrade, då den unge krigaren tryckte dem i sina. Med högburet hufvud och fasta steg trädde hon ut ur gillesalen, följd af Haralds blickar.

Emellertid hade alle männen utom Guttorm och Harald redan aflägsnat sig för att utanför vidtaga förberedelser till den stundandekampen.

“Harald“, yttrade då Guttorm, “mig anar ofärd. I natt stod min fylgia för min syn. Men hvad än händer, kämpa skola vi, ty utan svärdshugg kommer ej ovän in i Guttorm bondes stuga. Dig gäller Hakons besök. Fly, och du är räddad åt lifvet och kärleken! *Du* är ännu ung, och framtiden bringar dig kanske stor lycka och ära; — *jag* deremot är gammal — mig varder döden en vinning.“

Harald dröjde en stund med svaret, så slog han upp med högra handen och sade:

“Nej, gamle! Här är min pligt att stanna, och under pligten lägger jag mitt öde!“

Och så fälde han hjälmgallret och gick ut jämte Guttorm.

Männen hade samlats vid sjöstranden och bildade på Vig Halldorssons befallning tvenne led. Det första var beväpnadt med svärd och stridsyxor, det andra med långa, hvassa jagtspjut. Styrkan, som sålunda var samlad, uppgick till vid pass femtio män. Den lilla hären stödde sin högra flygel mot ett visthus, den venstra var skyddad af småskogen. Midten bevakade strandslutningen. Guttorm och Harald Ulfsson förde befälet öfver flyglarne; Vig Halldorsson stod i spetsen för midten.

Konung Hakons här anryckte i trenne stora flockar och framför dem alla gick en högrest gestalt. Det var Örnulf, svartebrodern. Vid hans sida red Hakon på en ståklädd hingst.

“Hvem är mannen vid ryttarens sida?“ sporde Harald.

“Jag vet icke, men döden är hans följe,”
genmälde Guttorm.

Nu ljödo lurarne, och i allt snabbare fart nalkades Hakons här de modige bönderne. Några ögonblick till, och de båda härarne stodo mot hvarandra. Då ljöd Hakons starka stämma, och allt sammanblandades i ett oredigt virrvarr.

Striden blef het. Bondehären svigtade, men der Haralds hjälm och blå kappa syntes, der veko Hakons djerfvaste män. Snön purprades, och man hörde endast vapenklang och vilda rop, blandade med de sårades jämmer.

Efter en stund mötte Hakon och Harald hvarandra, och den tvekamp, som nu började, var väl värd att skådas. Hakons häst hade stupat, och sålunda stred äfven den norske konungen till fots. Hjeltarnes svärd korsades blixtnabbt och kraftigt. Slutligen splittrades Haralds och Hakon sänkte genast sitt. I samma ögonblick smög en mörk gestalt mellan de begge kämpande och stötte hastigt en dart i Haralds bröst. Denne segnade död till jorden, utan ett ljud af smärta. Lika hastigt, som den kommit, var skepnaden försvunnen.

Bondehären hade rymt fältet, men en del af dem hade jämte Guttorm och hans förnämste män dragit sig in i gillestugan, följde i hälarne af Hakons krigare, hvilka stormade in genom dörren. De stannade häpne, då de funno Guttorm sittande lugn i högsätet och huskarlarne stående i en krets kring honom. Strax derefter steg äfven den norske konungen in i

salen. Han förblef orörlig vid den gamles vördnadsbjudande åsyn.

“Hvad viljen I mera, konung Hakon? sporde bonden resande sig. “Är det icke nog att du mördat min dotters lycka, — vill du äfven taga hennes lif och sedan sticka min stuga i brand, eller — hvad vill du?”

Hakon stod stum, med ögat fäst på golfvet.

“Nyss stred jag för Harald Ulfssons lif,” fortfor Guttorm, “nu är den striden slutad. Lyster dig nu en annan, Hakon? Ej skall du förgäfvnes kränka mina rättigheter, ty här i min stuga är *jag* konung — icke *du*. Derfor bjuder jag dig: hädan ur gillesalen med dig, konung, och dine män! Du går ej, — du viker icke ur stället? Guds död! då månde svärdet döma oss emellan, ty stupa kan Guttorm bonde, men blifva feg — det kan han *aldrig!*

Hakon höjde sitt hufvud och svarade:

“Fullväl är du en tapper man; mina mäns blodiga pannor bära vitne derom. Min fiende är du, ty du gifver Ribbungarne skydd och hjälp, men vill du för alltid bryta med dem, då vare striden oss emellan bytt i fred. Mot andre män i Vermland skall jag då vända mitt svärd, ty hit till landet har jag ej kommit att vara gäck åt eder, utan att hämnas lidna oförrätter. Derfor frid eller fejd på lif och död med dig, stolte Guttorm.”

“Ej bryter jag med Ribbungarne, hvilka jag gifvit löfte om vänskap och hjälp. Vermlands svurne fiende är du, därför är du ock min. Må då stålet fälla dom emellan oss, ko-

nung Hakon“, genmålte Guttorm, i det han gaf sina män tecken till strid.

Konungen drog då sitt svärd och trängde Guttorm in på lifvet. De öfrige skiftade skarpa hugg, och Vig Halldorsson sände flere norr-män in i evigheten. Gilestugan genljöd af vapenbraket, och mjödhornen lågo omkullstjelp-ta på bordet, öfver hvilket mjödet strömmade, mängande sig på golfvet med det rykande blodet. Allt erbjöd en syn af förstörelse och fasa. Midt under den vildaste striden smög sig Hallgärda in i salen och skådade förfärad på den kamp, i hvilken fadern var invecklad.

Guttorm svang sitt svärd med ungdomlig kraft, och Hakon vek flere gånger tillbaka för de väldiga huggen. Men så snafvade Guttorm och föll, och Hakons svärd bet sig girigt in i hans hjerta. Med ett genomträngande klagoskri sjönk Hallgärda ned öfver sin fader. Striden upphörde. Guttorms huskarlar skyndade att lyfta sin husbonde från golfvet upp i hög-sätet. Den norske konungen och hans män smögo sig tyste ur gillesalen. Endast trenne norrmen blefvo kvarlemnade såsom vakt vid dörren.

“Det lider med mig,“ hviskade Guttorm till Hallgärda.

Då öppnades dörren och svartebrodern trädde in och fram till den döende gamle, hvilken slog upp ögonen och skarpt synade munken.

“Känner du mig?” frågade denne, slående upp kapuschongen.

Den döende reste sig hastigt och med utropet “Örnulf Mörke!” sjönk han åter magtlös ned i högsätet.

“Ja väl, — han är det, och nu veten I,” återtog Örnulf, “hvarför I ären döende. Det har funnits en dag, då du lät binda och gissla mig, emedan jag ej böjde pannan nog djupt för dig, stolte Guttorm. Då var jag din träl, men jag svor hämd — hämd för hvarje slag som sargade min rygg. Den forne trälen fann sedan en fristad inom klostrets vigda murar, och nu . . . nu har Örnulf Mörke fyllt sin svurna ed. Farväl Guttorm — farväl för alltid! Min väg går till biskopsstolen — din till afgrunden.”

Den gamle bondehöfdingen slog för sista gången upp sin slocknade blick och utbrast med dof, hotande röst:

“Nej, Örnulf! Biskopsstolen hinner du aldrig, ty nidingens bana brytes af Allfaders hämnande rättvisa. Jag eger blott en dotter, men hon skall hämna sin make och mig. Vermlands män skola följa henne i spåren . . .”

Hans hufvud sjönk, ögonen slöto sig och en blodstråle sprutade öfver hans läppar, bestänkande den bleknande presten, som störtade ut och ropade till de tre norrmännen:

“Sätten eld på stugan! Vi vilja se om ej branden af den lyser klarare än Guttorm bondes fåfänga och stolthet.”

Några ögonblick derefter tågade Hakon

bort med sine män, men den brinnande bröllopsstugan lyste dem på väg till Norge.

Strax utanför stugan stod en väldig, tät gran. Under den hvilade Harald Ulfssons lik och vid liket låg Hallgärda afsvimmad, men lutad öfver dem båda stod den trogne Vig vaktande med draget svärd, och vid det han stod der, knäppte han händerna samman öfver knappen på svärdfästet och bad med Solsångens ord:

Herre min!
gif de döda ro,
tröst åt dem,
som lefva.

III.

Vid Holmedal.

Månen stod högt på himlen beläggande trädens grenar, som hängde snötunga, med silfver. Öfver de vida snöfälten tindrade stjernorna, och norrskenet flammade i väldig glans öfver de blå fälten der uppe.

På en upptrampad stig, som ledde genom skogen, gingo tvenne vandrare och efter dem följde ett tåg af vid pass femhundra män. Alla voro de väl väpnade och klädde i bonddrägt.

Den ena af skarans anförare var en smärt gestalt, insvept i en kappa af björnhud, och på hufvudet glänste Harald Ulissons hjälm. Öfver axeln hängde en stålbåge och vid sidan ett kort, skarpt svärd. Mörka lockar ringlade sig ned under hjälmhufvan och fladdrade kring gestaltens axlar.

Den andre var en hög, axelbred man, klädd i vadmal och med ett väldigt slagsvärd i handen, på hvilket han understundom stödde sig. Så talade han, vid det han gick vägen fram:

“Hämd skall du få på presten, Hallgärda Guttormsdotter; hämden skall fälla honom. Vid Holmedal är ett trångt pass, der tågar

hären förbi. Nu fälla vi bråtar på ömse sidor om vägen, och så få vi nog den förrymde trälen i fällan. I blod skola vi två af den nesan, att en lumpen preststjäl vann seger öfver din käcke, gamle fader, jungfru!"

"Du ärlige, trogne Vig!" utbrast Hallgärda, "huru mycken tack är jag dig inte skyldig! Och dock eger jag intet, intet att löna dig med. Hvad jag eger är min heder, min hämd och det ljufva, älskade minnet af Harald. Hvad jag är arm, och dock... hvad jag är — rik!"

Vig böjde sitt hufvud och suckade, men öfver hans ädla drag spred sig en förunderlig klarhet. Tysta vandrade bägge framåt.

Nu började man skönja landsvägen vid Holmedal, som gick fram genom den tätta gran-skogen, hvilken erbjöd ett utmärkt skydd för ett öfverfall.

Männen, som följde Vig, vore från Vermeleus och Nordmarks härader. De hade beslutit att här göra en ända på den segerstolta nofska hären och dräpa den hämdgirige munken. Då man var framkommen till platsen, lät Vig fälla träd och göra förhuggningar i skogen. Sedan doldes bönderne bakom bråtarne för att färdiga till anfall afvakta Hakons ovaksamma härskaror.

Vig Halldorsson och Hallgärda sutto bredvid hvarandra på en af stormen störtad furustam med pilarne i beredskap på strängarne. De befunno sig strax invid landsvägen, för att desto säkrare träffa sitt mål — svartebrodern.

Medan de väntade sade Vig:

“Lyckas detta, hvarthän ämnar du sedan draga, Hallgärda? Intet hem eger du genom mordbrännare, och utan skydd är du. Jag har älskat dig från det du var en liten varelse, som log ur vaggan mot mig. Vill du icke draga som husfru till min gård?”

Hallgärda svarade icke, men hon skakade sakta sitt hufvud, och månstrålarne dansade i yster lek öfver hennes hjälm.

“Du vill ej,” återtog Vig, “du vill inte bli min hustru. Fullväl inser jag det, dock varder jag dig trogen. Min kärlek fordrar ingen lön. Jag är nöjd, om detta bröst får vara din sköld, om jag får lefva i din närhet och dö i striden för dig!”

Hallgärda blickade med vemod på mannen med det tappra och trofasta sinnelaget. Huru mycket hade ej denne man gjort för henne och likväl kunde hon ej besvara de kärlekens runor, som hon läste i Vigs strålande blickar.

Nu hördes hofslag och redan började Hakons här skymta fram emellan furornas stammår. Först kommo ryttarne med Hakons fälttecken, så Hakon sjelf omgifven af sina höfdingar, men ännu flög ingen pil från strängen. Munkens uppträdande var signalen till anfall. Man visste, att han skulle rida med den norske konungen till Opslo.

Till sist syntes han på en kolsvart springare midt ibland en flock af Hakons kämpar, som bildade en lefvande mur af stålkring den blifvande bispén. Munken satt med korslagda

armar, och ett uttryck af tillfredsställelse sväfvade öfver hans magra, mörka anlete. Plötsligt vände han sig till sin närmaste man och sade:

“Den fagra jungfru Guttormsdotter brann väl inne, då I satten eld på stugan? Vid Kristi kors, hon skulle väl äfven en gång brinna, då så många män brunnit för henne!”

Med ett rått skratt afslöt han sitt skämt. Men i samma ögonblick flögo tvänne pilar från sina strängar, och den helige gudsmannen störtade baklänges från hästryggen, famlande i luften.

En klangfull stämman ropade ur skogen:

“Nu är min fader Guttorm hämnad, — nu har Harald Ulfsson ro i grafven!”

I samma ögonblick munken föll, susade hundra pilar i luften, och mången tapper norrman segnade, träffad, ur sadeln.

“Vid helge konung Olof!” ljöd Hakons välbekanta stämman. “Inför lefvande Gud! mig lyster se den, som hämnas Guttorm och den djerfve Haralds död! Hållen stånd, hållen stånd, kämpar!”

Norrmännen vände sina hästar och sporrade dem mot bråtarne, men djuren ryggade tillbaka för de väl rigtade pilskotten. Hakon studsade till och med, ty flere pilar genomborrade hans skarlakanskappa. Men så höjde han sitt svärd och följd af sina tappreste sprängde han in i skogen, och snart veko bönderna men då ljöd Vig Halldorssons rop

“Hållensamman, bönder, stånden faste och stupen till siste man för Hallgärda Guttorms-dotter!”

Bondemännen höllo stånd och spjutyxorna fälde fiendens ryttare och hästar i den djupa snön. Hakon skämtade och stred, och då hans ord voro de gladaste, skar hans svärd djupast.

Hallgärda stod vid Vig Halldorssons sida; skyddad af hans sköld träffade hennes pilar målet. Vigs svärd egde tvenne klingor, ty han älskade Guttorms dotter. Men plötsligt redo trenne ryttare in på honom. Hans svärd splittrades och strax derpå stupade han sårad till döds vid Hallgärdas fötter. Denna kastade genast från sig bågen och föll på knä vid Vigs sida sökande hämma blodflödet.

“Hur är dig Vig,” hviskade hon, “bet svärdet djupt?”

Vig nickade och tryckte hennes hand. Nu anlände Hakon till stället, steg af hästen och talade sålunda:

“Striden är slutad. De fege bönderna hafva flytt och lemnat mig, tyckes det, tvänne fångar. Så mälen mig då, hvilken förde bönderne i striden! Var det han, denne döende man?”

Hallgärda reste sig, och vid hennes anblick ryggade Hakon förvånad ett steg tillbaka.

“Den döde odalbondens dotter!?” utbrast han.

“Ja väl, hon är det, herre konung! Det var jag, som lät öfverfalla dig, det var jag, som manade bönderne till strid och sköt den

grymme presten en pil genom hjertat. Tag mitt lif, men nåd för honom, hvilken ligger slagen vid dina fötter!“

Hakon betänkte sig ett ögonblick, så svarade han:

“För din skull, fagra jungfru, vare det frid mellan mig och Vermlands män. Om du ej hatar mig för djupt, så bed någon gång en bön för mig till helgonen! Kanske kan konung Hakon vara i behof af den, — farväl!“

Han helsade henne höfviskt med svärdet och svingande sig i sadeln, red han bort, åtföljd af sina män, sedan han sändt bud till bondehären att förlikning nu vore ingången.

Efter en stund kom den slagna hären tillbaka. Med grämlse och sorg förnam den att den kække Vig var sårad till döds. Han blef varligt lyftad på sköldar och buren af sörjande vänner till en kolares koja, i hvilken man lade honom på en bädd af mjuka elghudar.

Då Hallgärda kom fram till bädden, reste sig den sårade på ena armen och helsade henne. Hon fattade hans hand och höll den länge i sin. Då sjönk hans matta hufvud långsamt ned på elghuden, men ett skimmer inifrån spred en förklarad dager öfver hans panna. Han tillslöt ögonen och drömde. Lifvets hemlighetsfulla gåta stod i detta ögonblick afslöjad för hans själ, och der rådde en utesäglig frid kring hans dödsbädd.

“Farväl!“ — hviskade han till sist med en lång blick på henne; “der uppe skall jag å-

terse dig! Mitt lif var strid, min död var frid och seger! Gif mig till afsked en enda kyss på pannan... och mins någon gång den bistre, men trogne Vig!"

Så en tung, djup suck, ... och allt var slut.

Hans ande hade flytt, och der hvilade han död på de af blodet fläckade elghudarne.

"Ensam, öfvergifven:" utbrast Hallgärda i gränslös smärta och gömde ansigtet i händerna.

* * *

Efter dessa händelser tog Hallgärda Gut-tormsdotter slöjan i Riseberga kloster, der hon saknad af alla afled år 1236.

